

9.

NACIONALNA KONFERENCA
O VARNOSTI V LOKALNIH
SKUPNOSTIH
KONFERENČNI ZBORNIK

VARNOST V LOKALNIH SKUPNOSTIH –
DOBRE PRAKSE, AKTUALNE TEME IN
RAZISKOVANJE VARNOSTI V LOKALNIH
SKUPNOSTIH V ZADNJEM DESETLETJU

7. NOVEMBER 2023
KRANJ

Univerzitetna založba
Univerze v Mariboru

Univerza v Mariboru

50 Fakulteta za varnostne vede

9. Nacionalna konferenca o varnosti v lokalnih skupnostih

Varnost v lokalnih skupnostih – dobre prakse, aktualne teme in raziskovanje
varnosti v lokalnih skupnostih v zadnjem desetletju

Urednika
Gorazd Meško
Rok Hacin

November 2023

Naslov <i>Title</i>	9. Nacionalna konferenca o varnosti v lokalnih skupnostih <i>9th National Conference on Local Safety and Security</i>
Podnaslov <i>Subtitle</i>	Varnost v lokalnih skupnostih – dobre prakse, aktualne teme in raziskovanje varnosti v lokalnih skupnostih v zadnjem desetletju <i>Local Safety and Security – Good Practice, Topical Issues and Research on Safety and Security in the Past Decade</i>
Urednika <i>Editors</i>	Gorazd Meško (Univerza v Mariboru, Fakulteta za varnostne vede) Rok Hacin (Univerza v Mariboru, Fakulteta za varnostne vede)
Recenzija <i>Review</i>	Zoran Kanduč (Univerza v Ljubljani, Pravna fakulteta) Peter Umek (Univerza v Mariboru)
Jezikovni pregled <i>Language editing</i>	Barbara Erjavec (Univerza v Mariboru, Fakulteta za varnostne vede)
Tehnična urednika <i>Technical editor</i>	Jan Perša (Univerza v Mariboru, Univerzitetna založba) Barbara Erjavec (Univerza v Mariboru, Fakulteta za varnostne vede)
Oblikovanje ovitka <i>Cover designer</i>	Jan Perša (Univerza v Mariboru, Univerzitetna založba)
Grafika na ovitku <i>Cover graphic</i>	Fotografiji na ovitku - Fotoarhiv ZTKK, foto: Katja Jemec in Jošt Gantar, 2023
Grafične priloge <i>Graphic material</i>	Avtorji prispevkov ter Meško in Hacin, 2023
Konferenca <i>Conference</i>	9. Nacionalna konferenca o varnosti v lokalnih skupnostih
Datum in kraj konference <i>Date & location of the conference</i>	7. november 2023, Kranj, Slovenija
Založnik <i>Published by</i>	Univerza v Mariboru Univerzitetna založba Slomškov trg 15, 2000 Maribor, Slovenija https://press.um.si , zalozba@um.si
Izdajatelj <i>Issued by</i>	Univerza v Mariboru Fakulteta za varnostne vede Kotnikova ulica 8, 1000 Ljubljana, Slovenija https://www.fvv.um.si , fvv@um.si

Izdaja
Edition Prva izdaja

Vrsta publikacije
Publication type E-knjiga

Dostopno na
Available at <http://press.um.si/index.php/ump/catalog/book/822>

Izdano
Published at Maribor, november 2023

© Univerza v Mariboru, Univerzitetna založba
/ University of Maribor, University Press

Besedilo / *Text* © avtorji in Meško, Hacin, 2023

To delo je objavljeno pod licenco Creative Commons Priznanje avtorstva 4.0 Mednarodna.
/ This work is licensed under the Creative Commons Attribution 4.0 International License.

Uporabnikom je dovoljeno tako nekomercialno kot tudi komercialno reproduciranje, distribuiranje, dajanje v najem, javna priobčitev in predelava avtorskega dela, pod pogojem, da navedejo avtorja izvirnega dela.

Vsa gradiva tretjih oseb v tej knjigi so objavljena pod licenco Creative Commons, razen če to ni navedeno drugače. Če želite ponovno uporabiti gradivo tretjih oseb, ki ni zajeto v licenci Creative Commons, boste morali pridobiti dovoljenje neposredno od imetnika avtorskih pravic.

<https://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/>

CIP - Kataložni zapis o publikaciji
Univerzitetna knjižnica Maribor

351.78:352 (082) (0.034.2)

NACIONALNA konferenca o varnosti v lokalnih skupnostih (9 ; 2023 ; Kranj)

9. nacionalna konferenca o varnosti v lokalnih skupnostih [Elektronski vir] : varnost v lokalnih skupnostih - dobre prakse, aktualne teme in raziskovanje varnosti v lokalnih skupnostih v zadnjem desetletju : [7. november 2023, Kranj] / urednika Gorazd Meško, Rok Hacin. - 1. izd. - E-zbornik. - Maribor : Univerza v Mariboru, Univerzitetna založba : Fakulteta za varnostne vede, 2023

Način dostopa (URL): <https://press.um.si/index.php/ump/catalog/book/822>

ISBN 978-961-286-792-8 (PDF)

doi: 10.18690/um.fvv.8.2023

COBISS.SI-ID 169229827

Publikacijo je sofinancirala Javna agencija za
znanstvenoraziskovalno in inovacijsko dejavnost
Republike Slovenije.

ISBN 978-961-286-792-8 (pdf)
978-961-286-793-5 (mehka vezava)

DOI <https://doi.org/10.18690/um.fvv.8.2023>

Cena Brezplačni izvod
Price

Odgovorna oseba založnika prof. dr. Zdravko Kacič,
For publisher rektor Univerze v Mariboru

Citiranje Meško, G., Hacin, R. (ur.). (2023). *9. Nacionalna konferenca o*
Attribution varnosti v lokalnih skupnostih: Varnost v lokalnih skupnostih – dobre
prakse, aktualne teme in raziskovanje varnosti v lokalnih skupnostih v
zadnjem desetletju. Univerza v Mariboru, Univerzitetna založba.
doi: 10.18690/um.fvv.8.2023

Kazalo

	Uvodnik <i>Editorial</i> Gorazd Meško, Rok Hacin	1
1	Primerjava med študijami o varnosti v lokalnih skupnostih v letih 2011, 2017 in 2022 – perspektive prebivalcev in policistov <i>A Comparison of Studies on Safety and Security in Local Communities in years 2011, 2017 and 2022 – Perspectives of Residents and Police Officers</i> Gorazd Meško	5
2	Interaktivna vloga družbenih omrežij pri zagotavljanju varnosti na Policijski upravi Kranj <i>The Interactive Role of Social Networks in Provision of Security at the Police Directorate Kranj</i> Roland Brajič, Matjaž Završnik, Maša Šemrov	19
3	Uporaba prepovedanih drog in njena problematika v Sloveniji <i>The Use of Illicit Drugs and Its Problems in Slovenia</i> Katja Rostohar, Ines Kvaternik, Mateja Jandl	33
4	Reševanje problematike zasvojenosti in njen vpliv na varnost in zadovoljstvo občanov Mestne občine Kranj <i>Solving the Problem of Addiction and Its Impact on the Safety and Satisfaction of Residents in the Municipality of Kranj</i> Manja Vovk	47
5	Vključevanje priseljencev in njihovih potomcev v življenje v lokalnih skupnostih <i>Inclusion of Immigrants and Their Offspring to the Life of Local Communities</i> Marina Lukšič Hacin, Jure Gombač, Aleš Bučar Ručman	59
6	Prestopniško in viktimizacija med mladoletniki na Gorenjskem <i>Delinquency and Victimization amongst Juveniles in the Gorenjska Region</i> Iza Kokoravec, Gorazd Meško	71
7	Zaznavanje varnostnih pojavov v slovenskih občinah: Je slovensko javno mnenje še vedno stabilno? <i>Perception of Security Phenomena in Slovenian Municipalities: Is Slovenian Public Opinion Still Stable?</i> Bernarda Tominc, Andrej Sotlar	81

8	<p>»Vaške straže« v Sloveniji: <i>ad hoc</i> (pravna) analiza odziva policije in drugih pristojnih organov</p> <p><i>»Village Guards« in Slovenia: Ad Hoc (Legal) Analysis of the Reaction of the Police and Other Competent Bodies</i></p> <p>Benjamin Flander</p>	93
9	<p>Pravna ureditev prekrškov zoper javni red in mir v občinah</p> <p><i>de lege lata, de lege ferenda</i></p> <p><i>Legal Regulation of Offenses Against Public Order and Peace in Municipalities</i></p> <p><i>De Lege Lata, De Lege Ferenda</i></p> <p>Bojan Tičar</p>	107
10	<p>Fizična in socialna (ne)urejenost bivalnega okolja v Sloveniji – longitudinalna perspektiva</p> <p><i>Neighbourhood Physical and Social (Dis)order in Slovenia – Longitudinal Perspective</i></p> <p>Vanja Erčulj</p>	117
11	<p>Samozaznava legitimnosti policistov v treh časovnih obdobjih</p> <p><i>Self-legitimacy of Police Officers in Three Time Periods</i></p> <p>Rok Hacin</p>	127
12	<p>Stališča prebivalcev do dela policije v ruralnem okolju</p> <p><i>Residents' Attitudes Towards Police Work in Rural Areas</i></p> <p>Kaja Prislan Mihelič, Maja Modic</p>	137
13	<p>Slovensko podeželje in ekološka kriminaliteta</p> <p><i>Slovenian Countryside and Environmental Crime</i></p> <p>Katja Eman, Gorazd Meško</p>	149
14	<p>Posebnosti naročanja detektivskih storitev v lokalnih skupnostih – analiza primera slovenske občine</p> <p><i>Peculiarities of Ordering Private Detective Services in Local Communities – A Case Analysis of Slovenian Municipality</i></p> <p>Miha Dvojmoč</p>	161
15	<p>Varnost uporabe kibernetnega prostora in vloga družbenega nadzorstva v ruralnem okolju v dobi umetne inteligence</p> <p><i>Cyber Space Usage Security and the Role of Social Surveillance in Rural Environment in the Era of Artificial Intelligence</i></p> <p>Igor Bernik</p>	171
16	<p>Večfunkcionalnost Slovenske vojske v očeh prebivalcev in policistov</p> <p><i>The Multifunctionality of the Slovenian Armed Forces in the Eyes of Inhabitants and Police Officers</i></p> <p>Andrej Sotlar, Bernarda Tominc</p>	181

Potrebe po izboljšanju varnosti v občinah

The Need for Improving Security in Municipalities

Maja Modic, Kaja Prislan Mihelič

Uvodnik

GORAZD MEŠKO, ROK HACIN

Programska skupina Fakultete za varnostne vede Univerze v Mariboru »*Varnost v lokalnih skupnostih – primerjava med ruralnimi in urbanimi okolji*« je 9. Nacionalno konferenco o varnosti v lokalnih skupnostih organizirala v sodelovanju z Mestno občino Kranj, Skupnostjo občin Slovenije in slovensko policijo. Konferenco v okviru dela programske skupine financira Javna agencija za znanstveno raziskovalno in inovacijsko dejavnost Republike Slovenije (ARIS; raziskovalni program P5-0397, 2019–2024).

Fakulteta za varnostne vede (in njene predhodnice) letos praznuje 50. obletnico obstoja. Če dodamo predhodne projekte s tega področja, več kot eno petino celotnega obdobja fakultete raziskovalci programske skupine fakultete načrtno in poglobljeno preučujemo različne vidike varnosti v lokalnih okoljih (PS VLS 2015–2018 in PS VLS 2019–2024). Pred ustanovitvijo programske skupine smo te teme preučevali v okviru notranjih (razvojnih) raziskovalnih projektov, ciljnih in temeljnih, pa tudi mednarodnih raziskovalnih projektov (npr. URBIS, EEMUS). V okviru programske skupine smo izvedli tudi več bilateralnih projektov z raziskovalci iz drugih držav in organizirali bienalno mednarodno konferenco Criminal Justice and Security in Central and Eastern Europe. Vsebine raziskovanja smo vključili v

pedagoško delo, na področju dela s študenti pa od leta 2017 dalje organiziramo mednarodno študentsko konferenco o varnosti v lokalnih skupnostih.

Predhodne nacionalne konference smo organizirali v sodelovanju z lokalnimi skupnostmi v Ljubljani (2015), Murski Soboti (2016), Novem mestu (2017), Slovenski Bistrici (2018), Novi Gorici (2019), Ljutomeru (2020, online), Podčetrtku (2021, online) in Celju (2022).

Pričujoči zbornik prispevkov priča o kompleksnosti sodobnih varnostnih izzivov v lokalnem okolju, ki niso pogojeni le z lokalnimi posebnostmi, ampak nanje vplivajo globalne, regionalne in nacionalne spremembe v družbi, načinu življenja ter različne vrste odklonskih ravnanj ljudi. Poleg raziskovalcev Fakultete za varnostne vede so se nam letos pri pisanju prispevkov pridružili kolegice in kolegi s Policijske uprave Kranj, Mestne občine Kranj, Nacionalnega inštituta za javno zdravje, Znanstvenoraziskovalnega centra Slovenske akademije znanosti in umetnosti in Inštituta za izseljenstvo in migracije Univerze v Novi Gorici.

Vsebina zbornika vsebuje sedemnajst prispevkov, ki pokrivajo zanimive teme s področja primerjalnih študij varnosti v Sloveniji v treh obdobjih (2011, 2017 in 2022) (Gorazd Meško), približevanja ljudem z uporabo družbenih omrežij z namenom zagotavljanja varnosti (Roland Brajič, Matjaž Završnik in Maša Šemrov), uporabe prepovedanih drog (Katja Rostohar, Ines Kvaternik in Mateja Jandl), reševanja problematike zasvojenosti (Manja Vovk), vključevanja priseljencev in njihovih potomcev v življenje v lokalne skupnosti (Marina Lukšič Hacin, Jure Gombač in Aleš Bučar Ručman), prestopništva in viktimizacij mladih na Gorenjskem (Iza Kokoravec in Gorazd Meško), zaznavanja varnostnih pojavov v slovenskih občinah (Bernarda Tominc in Andrej Sotlar), vaških straž (Benjamin Flander), pravne ureditve prekrškov zoper javni red in mir v občinah (Bojan Tičar), fizične in socialne neurejenosti bivalnih okolij (Vanja Erčulj), samozaznave legitimnosti pri policistih (Rok Hacin), stališč prebivalcev do dela policije v ruralnem okolju (Kaja Prislan Mihelič in Maja Modic), ekološke kriminalitete na podeželju (Katja Eman in Gorazd Meško), naročanja detektivske dejavnosti v lokalnih skupnostih (Miha Dvojmoč), kibernetске varnosti v ruralnem okolju (Igor Bernik), večfunkcionalnosti slovenske vojske in potreb po izboljšanju varnosti v občinah (Andrej Sotlar in Bernarda Tominc) in potreb po izboljšanju varnosti v občinah (Maja Modic in Kaja Prislan Mihelič).

Prepričana sva, da vsebina zbornika predstavlja odlično izhodišče za razpravo in nadgradnjo znanstveno raziskovalnega dela na področju varnosti v lokalnih skupnostih. Zahvaljujema se vsem, ki ste sodelovali pri organizaciji in izvedbi 9. Nacionalne konference o varnosti v lokalnih skupnostih in pri nastajanju te pomembne publikacije, še posebej Mestni občini Kranj, Generalni policijski upravi, Policijski upravi Kranj in Zavodu za turizem in kulturo Kranj. Zahvaljujema se tudi avtorjem, recenzentoma zasl. prof. dr. Petru Umku in znanstvenemu svetniku doc. dr. Zoranu Kanduču, lektorici Barbari Erjavec ter kolegom z Univerzitetne založbe Univerze v Mariboru.

PRIMERJAVA MED ŠTUDIJAMI O VARNOSTI V LOKALNIH SKUPNOSTIH V LETIH 2011, 2017 IN 2022 – PERSPEKTIVE PREBIVALCEV IN POLICISTOV

GORAZD MEŠKO

Univerza v Mariboru, Fakulteta za varnostne vede, Ljubljana, Slovenija
gorazd.mesko@um.si

V prispevku predstavljamo preliminarne ugotovitve analiz podatkov iz študij v 24 lokalnih skupnostih in na 24 policijskih postajah v Sloveniji (v letih 2011, 2017 in 2022). Eksplorativna faktorska analiza (EFA) za vzorec občanov ($N = 3.372$) pokaže faktorje o zaznavanju groženj varnosti v lokalnih okoljih, sodelovanju občanov pri zagotavljanju varnosti, prepričanjih glede nalog občine pri različnih dejavnostih, mnenjih o tujcih in migrantih, socialni povezanosti v lokalnem okolju in splošni oceni dela policije. EFA na vzorcu policistov ($N = 1.554$) ima nekoliko drugačno strukturo in se kaže v faktorjih o zaznavi virov ogrožanja varnosti, uspešnosti policije, sodelovanja občanov pri zagotavljanju varnosti, nalogah občine, socialni povezanosti in revščini. Trditve iz faktorjev smo primerjali z diskriminantno analizo. Primerjave so predstavljene po letih in razložene v kontekstu družbenih dogajanj v treh časovnih obdobjih.

DOI
[https://doi.org/
10.18690/um.fvv.8.2023.1](https://doi.org/10.18690/um.fvv.8.2023.1)

ISBN
978-961-286-792-8

Ključne besede:

varnost,
zaznave,
prebivalci,
policisti,
Slovenija

Univerzitetna založba
Univerze v Mariboru

DOI
[https://doi.org/
10.18690/um.fvv.8.2023.1](https://doi.org/10.18690/um.fvv.8.2023.1)

ISBN
978-961-286-792-8

A COMPARISON OF STUDIES ON SAFETY AND SECURITY IN LOCAL COMMUNITIES IN YEARS 2011, 2017 AND 2022 – PERSPECTIVES OF RESIDENTS AND POLICE OFFICERS

GORAZD MEŠKO

University of Maribor, Faculty of Criminal Justice and Security, Ljubljana, Slovenia
gorazd.mesko@um.si

Keywords:
security/safety,
perception,
residents,
police officers,
Slovenia

In this paper, we present the preliminary findings of data analysis from studies in 24 local communities and police stations in Slovenia (2011, 2017 and 2022). Exploratory factor analysis for a sample of citizens ($N = 3,372$) shows factors on the perception of security threats in local environments, citizens' participation in ensuring security, beliefs regarding the tasks of the municipality in various activities, opinions about foreigners and migrants, social cohesion in the local environment and general assessment of police work. The exploratory factor analysis on the sample of police officers ($N = 1,554$) shows different structures of factors on the perception of sources of threats to security, the effectiveness of the police, the participation of citizens in ensuring security, tasks of the municipality, social cohesion and poverty. The items from the factors were compared utilizing discriminant analysis. We explain results in the context of social events in three time periods.

University of Maribor Press

1 Uvod

Longitudinalne študije v kriminologiji so redkost. V mednarodnem okolju je znanih nekaj longitudinalnih študij, ki so imele vliv na razvoj pomembnejših teorij o prestopniškem vedenju, na primer *International Self-Reported Delinquency Study – ISRD*, ki jo izvajamo v okviru programske skupine Varnost v lokalnih skupnostih in dela mlade raziskovalke (Marshall, n. d.). Glede delovanja formalnega družbenega nadzorstva in vloge prebivalcev pri preventivnih dejavnostih so longitudinalne študije redkost (Meško idr., 2018; Sherman idr., 1997). Spremljanje kriminalitetnih in družbenonadzorstvenih pojavov v različnih obdobjih daje pomembne rezultate za razumevanje odklonskega vedenja, njegovega pojmovanja pri ljudeh in odzivanja na kriminaliteto. Pričujoči prispevek predstavlja študijo v slovenskem okolju, ki je pomemben začetek longitudinalnih študij o varnosti v lokalnih okoljih v Sloveniji. Predstavljamo preliminarne analize vzorcev prebivalcev in policistov z istih območij v 24 občinah v Sloveniji v letih 2011, 2017 in 2022. Zbiranje podatkov je bilo opravljeno v okviru ciljnega raziskovalnega projekta Občutek ogroženosti in vloga policije pri zagotavljanju varnosti na lokalni ravni (Meško idr., 2012), programske skupine Varnost v lokalnih skupnostih (2015–2018) (Meško in Lobnikar, 2016; Meško idr., 2019) in Varnost v lokalnih skupnostih – ruralne in urbane perspektive (2019–2024) (Meško, 2021). Longitudinalne študije predstavljajo najmanj tri sistematične meritve oz. preučevanje istega pojava v različnem času z uporabo istih metod zbiranja podatkov (Wilson in Huttly, n. d.), kar pomeni, da je naša študija o varnosti v lokalnih skupnostih v Sloveniji začetek longitudinalnega proučevanja določenih perspektiv lokalne varnosti v Sloveniji.

2 Metode

2.1 Opis raziskave

Raziskava o varnosti v lokalnih skupnostih je longitudinalna. Zbiranje podatkov je potekalo v letih 2011, 2017 in 2022, in sicer je bila izvedena anketa med prebivalci in policisti Republike Slovenije. Anketiranje prebivalcev tipa papir in svinčnik je v vseh treh letih potekalo v spomladanskih mesecih na območju osmih policijskih uprav (PU), znotraj katerih je bilo izbranih 24 občin – pri vsaki PU ena velika, ena srednja in ena majhna občina. Vprašalnik, ki je bil uporabljen v raziskavi, je bil v vseh treh obdobjih anketiranja vsebinsko enak, nekatere trditve so bile iste, druge pa so

se razlikovale med obdobji zaradi širjenja polja raziskovanja. Treba je poudariti, da je bila specifičnost časa zbiranja podatkov pogojena z ekonomsko krizo (2011), s koncem ukrepov proti ekonomski krizi (2017) in pandemijo covid-19 (2022).

2.2 Opis vzorca

V vzorec prebivalcev je bilo leta 2011 vključenih 961, leta 2017 1.266 in leta 2022 1.145 prebivalcev ($N = 3.372$). V vzorec policistov je bilo leta 2011 vključenih 581, leta 2017 520 in leta 2022 483 policistov in policistk ($N = 1.554$). Za podrobno strukturo vzorca prebivalcev in ujemanje z generalno populacijo glejte prispevek Erčulj v tem zborniku. Vzorca policistov in prebivalcev sta nekoliko drugačna po demografski strukturi od populacije prebivalcev in policistov, med leti pa se tudi razlikuje, čeprav je zbiranje potekalo na enak način in na istih lokalnih policijskih enotah.

2.3 Opis spremenljivk in statistične metode

Sodelujoči v raziskavi so ocenjevali trditve na petstopenjski Likertovi lestvici. Opravili smo faktorsko analizo z uporabo metode glavnih osi in varimax rotacije (Erčulj in Šifrer, 2020) za oba vzorca (prebivalci in policisti). Rezultati faktorske analize bodo prikazani s faktorskimi utežmi ($F. U.$) za posamične trditve, aritmetičnimi sredinami (M) in standardnimi odkloni ($S. O.$) po letih (2011, 2017 in 2022), zraven so predstavljeni še rezultati diskriminantne analize/testa enakosti aritmetičnih sredin (tabeli 1 in 2). Faktorska analiza vzorca prebivalcev vsebuje šest faktorjev, pri čemer smo prvega poimenovali »Zaznava virov ogrožanja« (16 trditev, $Cronbach \alpha = 0,92$), drugega »Sodelovanje občanov pri zagotavljanju varnosti« (6 trditev, $Cronbach \alpha = 0,90$), tretjega »Naloge občine« (5 trditev, $Cronbach \alpha = 0,81$), četrtega »Tujci in migranti« (4 trditve, $Cronbach \alpha = 0,82$), petega »Socialna povezanost« (4 trditve, $Cronbach \alpha = 0,87$) in šestega »Splošna ocena dela policije« (4 trditve, $Cronbach \alpha = 0,83$). *Kaiser-Meyer-Olkinov* test (KMO) znaša 0,90. Faktorska analiza trditev, ki so jih ocenjevali policistih pokaže sedem faktorjev, ki jih poimenujemo: »Zaznava virov ogrožanja« (22 trditev, $Cronbach \alpha = 0,93$), »Uspešnost policije« (13 trditev, $Cronbach \alpha = 0,91$), »Sodelovanje občanov pri zagotavljanju varnosti« (7 trditev, $Cronbach \alpha = 0,90$), »Naloge občine« (7 trditev, $Cronbach \alpha = 0,85$), »Socialna povezanost« (6 trditev, $Cronbach \alpha = 0,90$) in »Revščina«

(3 trditve, *Cronbach* $\alpha = 0,83$). *KMO* znaša 0,92. V obeh vzorcih se spremenljivke porazdeljujejo približno normalno – koeficienta asimetrije in sploščenosti sta med -2 in $+2$, kar nakazuje na približno normalno porazdelitev. Analize tudi nakazujejo potrebo po dodatnih specifičnih analizah, vendar bomo za namen tega prispevka opravili le osnovne analize, ki bodo izhodišče za nadaljnje poglobljeno analiziranje podatkov. Nekaj poglobljenih oz. specifičnih analiz bodo predstavili avtorji prispevkov v nadaljevanju v tem zborniku.

3 Rezultati

V nadaljevanju predstavljamo rezultate faktorске analize za vzorec prebivalcev (tabela 1) in policistov (tabela 2).

V tabelah so rezultati predstavljeni po letih, zadnji stolpec kaže na statistično pomembnost razlik po letih na ravneh * $p < 0,05$; ** $p < 0,01$; *** $p < 0,001$.

Tabela 1: Faktorska in diskriminantna analiza (v letih 2011, 2017 in 2022) – prebivalci

Spremenljivka	F. U.	2011		2017		2022		Wilksova lambda	F
		M	S. O.	M	S. O.	M	S. O.		
Zaznava virov ogrožanja ^a									
Nasilje v družini.	0,74	3,09	1,10	2,87	1,27	2,81	0,74	0,991	15,235***
Vandalizem.	0,73	2,84	1,09	2,83	1,31	2,74	0,73	0,999	2,295
Revsčina.	0,69	3,47	1,10	3,27	1,23	2,90	0,69	0,961	66,085***
Odvržene narkomanske igre.	0,68	2,67	1,32	2,49	1,40	2,44	0,68	0,995	7,869***
Preprodaja droge.	0,68	3,43	1,21	3,05	1,37	2,98	0,68	0,980	33,510***
Korupcija.	0,68	3,27	1,23	3,11	1,42	2,95	0,68	0,991	14,731***
Brezposelnost.	0,67	3,95	1,07	3,49	1,23	2,98	0,67	0,898	183,682***
Spolni napadi/posilstva.	0,63	2,11	1,15	1,93	1,20	2,11	0,63	0,995	8,814***
Gospodarsko nazadovanje.	0,63	3,38	1,17	3,06	1,33	2,88	0,63	0,974	43,616***
Prostitucija.	0,61	2,20	1,23	1,88	1,15	2,05	0,61	0,988	19,696***
Divjanje z avtomobili.	0,60	3,57	1,10	3,32	1,24	3,31	0,60	0,991	14,802***
Mladostniki na ulici.	0,58	2,96	1,14	2,56	1,23	2,72	0,58	0,982	30,321***
Berači/klateži.	0,54	2,27	1,16	2,19	1,26	2,11	0,54	0,997	4,669**
Smeši na javnem mestu.	0,53	3,10	1,20	3,00	1,28	2,90	0,53	0,996	6,054**
Grafiti.	0,53	2,38	1,11	2,32	1,21	2,45	0,53	0,998	3,143*
Neppravilno parkiranje.	0,52	3,07	1,21	3,16	1,27	3,14	0,52	0,999	1,409
Sodelovanje občanov ^b									
V varnostnem svetu občine.	0,81	2,68	1,2	2,79	1,3	2,83	1,1	0,997	4,250*
Pri določanju ciljev policijskega dela.	0,78	2,84	1,1	2,99	1,2	3,03	1,2	0,999	1,579
Pri preventivnih dejavnostih policije.	0,76	3,04	1,1	2,93	1,2	2,96	1,2	0,998	2,516
Pri vzdrževanju JRM.	0,75	3,04	1,2	2,94	1,2	3,00	1,2	0,999	1,992
Pri varovanju soseke.	0,73	3,17	1,2	3,11	1,2	3,08	1,2	0,999	1,416
Pri druženjih med policijo in skupnostjo.	0,73	3,21	1,2	3,11	1,2	3,12	1,2	0,999	2,373

Spremenljivka	F. U.	2011		2017		2022		Wilksova lambda	F
		M	S. O.	M	S. O.	M	S. O.		
Naloge občine ^c									
Skrb za delovanje vrtcev in šol.	0,67	3,87	0,9	3,83	0,8	3,81	0,8	0,999	2,450
Pomoč in reševanje – naravne in druge nesreče.	0,67	3,57	0,9	3,73	0,9	3,91	0,9	0,979	34,848***
Pogoji za gospodarski razvoj občine.	0,65	2,99	0,9	3,13	0,9	3,40	1,0	0,972	47,760***
Požarna varnost.	0,65	3,88	0,9	3,97	0,9	4,02	0,9	0,996	6,972***
Službe socialnega varstva.	0,62	2,80	0,9	2,97	0,9	3,26	0,9	0,960	69,233***
Tujci in migranti ^a									
Tuji delavci.	0,62	2,31	1,2	2,08	1,2	2,33	1,2	0,991	14,888***
Turisti.	0,60	1,75	0,9	1,78	1,1	2,19	1,3	0,969	53,586***
Pripadniki drugih narodnosti ali kultur.	0,59	2,11	1,2	2,16	1,2	2,35	1,3	0,993	11,499***
Migranti.	0,53	2,31	1,2	2,04	1,3	2,27	1,3	0,991	15,270***
Socialna povezanost ^d									
Če bi kdo od prebivalcev zbolel, lahko računa na sosede, da gredo zanj v lekarno ali trgovino.	0,76	3,43	1,2	3,52	1,1	3,76	1,2	0,988	20,338***
Ko koga ni doma, lahko računa na sosede, da bodo pazili na njegov dom.	0,74	3,51	1,2	3,52	1,2	3,67	1,2	0,997	5,739**
Prebivalci si zaupajo.	0,68	3,32	1,0	2,98	1,1	3,39	1,1	0,993	11,410***
Prebivalci si pomagajo.	0,67	3,25	1,1	3,27	1,1	3,44	1,1	0,972	48,473***
Splošna ocena dela policije ^e									
Je učinkovita.	0,77	2,89	0,9	3,24	0,9	3,31	1,0	0,969	53,708***
Uspešno varuje prebivalce.	0,76	2,92	1,0	3,35	1,0	3,28	1,0	0,967	57,062***
Se zaveda potreb prebivalcev.	0,76	2,66	1,0	3,02	1,0	3,08	1,1	0,971	49,489***
Je dovolj prisotna na terenu.	0,58	2,85	1,0	3,06	1,1	3,30	1,0	0,973	46,163***

* $p < 0,05$; ** $p < 0,01$; *** $p < 0,001$.

^a Lestvica: od 1 – sploh ni problem do 5 – je zelo velik problem.

^b Lestvica: od 1 – sploh nisem pripravljen za sodelovanje do 5 – zelo sem pripravljen na sodelovanje.

^c Lestvica: od 1 – zelo slabo do 5 – zelo dobro.

^d Lestvica: od 1 – se sploh ne strinjam do 5 – se popolnoma strinjam.

Tabela 2: Faktorska in diskriminantna analiza (v letih 2011, 2017 in 2022) – policisti

Spremenljivka	F. U.	2011		2017		2022		Wilksova lambda	F
		M	S. O.	M	S. O.	M	S. O.		
Zaznava virov ogrožanja ^a									
Hrup in glasna glasba iz lokalov.	0,74	2,80	0,9	2,76	0,9	3,00	1,0	1,000	0,333
Hrup in glasna glasba z zasebnih zabav.	0,72	2,80	0,9	2,67	0,9	3,03	1,0	0,995	5,105**
Prireditve na prostem ponoči.	0,68	2,54	0,9	2,51	0,9	2,78	1,2	1,000	0,404
Berači/klateži.	0,68	2,64	1,2	2,65	1,1	2,60	1,2	1,000	0,005
Vandalizem.	0,67	3,18	1,0	2,91	1,0	3,15	1,0	0,983	18,045***
Mladostniki na ulici.	0,66	3,15	1,1	2,95	1,0	3,17	1,0	0,990	10,573***
Roparski napadi.	0,65	3,28	1,2	2,53	1,1	2,58	1,2	0,907	108,763***
Odvržene narkomanske igle.	0,65	2,84	1,2	2,41	1,1	2,51	1,2	0,969	34,579***
Tatvine.	0,62	3,15	1,1	3,62	0,9	2,69	1,0	0,950	55,870***
Grafiti.	0,62	2,60	1,1	2,40	0,9	2,76	1,2	0,990	10,934***
Prostitucija.	0,61	2,49	1,1	2,07	1,0	2,19	1,0	0,962	41,725***
Preprodaja droge.	0,60	3,79	1,0	3,35	1,0	3,61	1,1	0,954	51,388***
Spolni napadi/posilstva.	0,60	2,31	1,1	1,79	0,9	2,01	1,0	0,937	71,911***
Tujji delavci.	0,57	2,76	1,1	2,63	1,0	3,06	1,1	0,996	0,05
Točenje alkohola mladoletnikom.	0,56	3,34	1,0	3,05	1,0	3,24	1,0	0,979	22,393***
Migranti.	0,56	2,87	1,1	2,49	1,2	3,01	1,3	0,973	29,329***
Divjanje z avtomobili.	0,55	3,48	0,9	3,03	0,9	3,12	1,0	0,946	60,930***
Nepravilno parkiranje.	0,53	3,22	1,1	3,13	1,0	3,10	1,1	0,998	1,874
Točenje alkohola pijanim osebam.	0,53	3,34	1,0	3,58	0,9	3,71	0,9	0,986	15,626***
Vlomi.	0,52	3,62	1,1	3,70	0,9	3,65	1,0	0,999	1,585
Nasilje v družini.	0,51	3,61	1,0	3,27	0,9	3,36	0,9	0,969	34,316***
Kopičenje smeti na javnih krajih.	0,51	2,91	0,9	2,73	1,0	2,73	1,0	0,993	7,799**
Uspešnost dela policije ^b									

Varovanje premoženja ljudi.	0,73	3,73	0,9	3,59	0,9	3,94	0,8	0,987	10,069***
Preprečevanje ilegalnih prehodov državne meje.	0,72	3,68	0,9	3,47	1,0	3,47	1,0	0,988	9,156***
Naloge v zvezi s tujci.	0,72	3,62	0,9	3,55	0,9	3,64	0,9	0,998	1,343
Preprečevanje zlorabe drog.	0,71	3,27	0,9	3,27	0,9	3,25	1,0	1,000	0,037
Varovanje državne meje in mejna kontrola.	0,69	3,84	0,8	3,65	0,9	3,71	0,9	0,991	6,707***
Preprečevanje vandalizma.	0,68	3,29	0,9	3,36	0,9	3,39	0,9	0,998	1,447
Varovanje osebne varnosti.	0,65	4,05	0,8	3,98	0,8	4,01	0,8	0,999	0,914
Preiskovanje gospodarske kriminalitete.	0,64	2,92	1,0	3,05	1,0	3,20	1,1	0,988	8,946***
Vzdrževanje javnega reda.	0,64	3,91	0,7	3,88	0,7	4,10	0,7	0,984	12,398***
Delo s povratniki.	0,62	3,62	1,0	3,43	1,0	3,57	1,0	0,993	5,329**
Nadzorovanje prometa.	0,61	3,89	0,8	3,82	0,8	4,00	0,7	0,991	6,860***
Zmanjševanje klicev z istega naslova.	0,57	3,22	1,0	3,18	1,0	3,13	1,0	0,999	1,074
Nudjenje pomoči pri zaščiti in reševanju.	0,54	4,01	0,8	3,95	0,9	4,16	0,8	0,991	7,085***
Sodelovanje občanov ^c									
Pri varovanju soseske.	0,67	2,81	0,9	3,00	0,9	2,96	0,9	0,991	7,223***
Pri varnostnem svetu občine.	0,66	2,90	0,9	3,09	0,8	3,12	0,9	0,987	10,086***
Pri vzdrževanju JRM.	0,66	2,74	0,9	2,88	0,9	2,88	0,9	0,994	4,455*
Pri neformalnih druženjih s policijo.	0,62	3,17	0,8	3,13	0,9	3,19	0,9	0,999	0,664
Pri določanju ciljev policijskega dela.	0,61	3,07	0,8	3,13	0,8	3,20	0,9	0,996	3,076*
Pri preventivnih dejavnostih policije.	0,61	3,32	0,9	3,29	0,9	3,38	0,9	0,998	1,274
Pri sodelovanju s policijo pri reševanju problemov.	0,59	3,04	0,9	3,11	0,9	3,20	0,8	0,994	4,331*
Naloge občine ^d									
Delovanje vrtec.	0,67	3,64	0,8	3,67	0,9	3,91	0,8	0,982	14,092***
Gospodarski razvoj.	0,66	3,10	0,9	3,13	0,9	3,45	0,9	0,969	24,423***
Požarna varnost.	0,66	3,68	0,8	3,75	1,0	3,92	0,9	0,988	8,939***
Pomoč in reševanje v primeru naravnih in drugih nesreč.	0,66	3,41	0,9	3,52	0,9	3,85	0,9	0,962	30,400***
Skrbi za javno razsvetljavo.	0,60	3,51	0,9	3,46	0,9	3,74	0,9	0,983	13,057***

Službe socialnega skrbstva.	0,59	2,79	0,8	2,94	0,8	3,22	0,8	0,956	35,509***
Gradi, vzdržuje in ureja lokalne ceste.	0,56	3,17	1,0	2,84	1,0	3,46	1,0	0,949	41,367***
Socialna povezanost^e									
Sosedje se poznajo.	0,67	3,10	1,0	3,11	1,0	3,20	1,0	0,998	1,316
Prebivalci si pomagajo.	0,66	2,69	0,9	2,83	0,9	3,00	0,9	0,981	15,26***2
Če bi kdo od prebivalcev zbolel, lahko računa na sosede, da gredo zanj v lekarno ali trgovino.	0,66	2,98	0,9	3,10	0,9	3,22	1,0	0,990	8,090***
Ko koga ni doma, lahko računa na sosede, da bodo pazili na njegov dom.	0,66	2,93	0,9	3,05	1,0	3,08	1,0	0,995	3,580*
Prebivalci se v soseski počutijo sproščeno.	0,64	3,17	0,9	3,17	0,9	3,36	0,9	0,990	7,848***
Prebivalci si zaupajo.	0,62	2,44	0,8	2,57	0,9	2,80	0,8	0,968	25,365***
Revščina^a									
Brezposelnost.	0,67	3,95	0,9	3,42	1,0	2,98	1,0	0,853	132,392***
Revščina.	0,65	3,79	1,0	3,29	1,0	3,01	0,9	0,897	88,299***
Gospodarsko nazadovanje.	0,60	3,46	1,1	3,11	1,0	2,85	1,0	0,945	44,667***

* $p < 0,05$; ** $p < 0,01$; *** $p < 0,001$.

^a Lestvica: od 1 – sploh ni problem do 5 – je zelo velik problem.

^b Lestvica: od 1 – zelo neuspešno do 5 – zelo uspešno.

^c Lestvica: od 1 – sploh niso pripravljeni za sodelovanje do 5 – zelo so pripravljeni za sodelovanje.

^d Lestvica: od 1 – zelo slabo do 5 – zelo dobro.

^e Lestvica: od 1 – se sploh ne strinjam do 5 – se popolnoma strinjam.

4 Razprava

Testiranje veljavnosti in zanesljivosti instrumentarija je pomembno za interpretacijo rezultatov. Obe faktorski analizi sta dali podobni faktorski strukturi z manjšimi odstopanji. Cronbachovi koeficienti zanesljivosti so visoki, saj pri prebivalcih najnižji znaša 0,83 in najvišji 0,92, pri policistih pa najnižji 0,83 in najvišji 0,93.

V nadaljevanju izpostavljamo nekaj ugotovitev, ki so pomembnejše za razumevanje zaznav varnosti in pričakovanj glede dela državnih in lokalnih institucij. Za obe skupini je značilen Thomasov teorem (Oxford Reference, n. d.), ki pravi: »Če ljudje opredelijo situacije kot resnične, so resnične v njihovih posledicah.« To v našem primeru pomeni, da je njihova realnost odvisna od njihovih zaznav, občutkov in subjektivnega doživljanja različnih situacij, ki so jih ocenjevali v naših vprašalnikih.

Rezultate bomo predstavili in jih razložili v dveh skupinah – tiste, kjer ni statistično pomembnih razlik, in tiste, kjer obstajajo statistično pomembne razlike med leti zbiranja podatkov.

Prebivalci – ni statistično pomembnih razlik

Zaznave vandalizma so prisotne vsa leta, vendar so srednje vrednosti v sredini lestvice ob tem, da nekoliko padajo, vendar ne dovolj, da bi bila razlika pomembna. Zanimive so ugotovitve glede pripravljenosti prebivalcev za sodelovanje, ki so prav tako na sredini lestvice, kar je izziv za policijo, da stopi bliže k prebivalcem in z njimi naveže stik. Policijsko delo na številnih področjih je brez pomoči prebivalcev manj uspešno. Neustrezen odnos do ljudi v policijskih postopkih kot prič lahko vodi do umika ljudi in nepripravljenosti za sodelovanje. Prav tako je tudi z oškodovanci kaznivih dejanj, predvsem mladimi, ki so občutljivi glede odnosa policistov do njih v postopkih (Reisig idr., 2012).

Policisti – ni statistično pomembnih razlik

Policisti zaznavajo, da ni sprememb glede beračev, klatežev, nepravilnega parkiranja in vlomov. Pri nepravilnem parkiranju in vlomih so vrednosti bistveno višje, čeprav je mnenje glede parkiranja dokaj nevtrarno, pri vlomih pa kaže, da so v vseh treh obdobjih pomemben izziv, kajti preiskananost vlomov je nizka, ker se storilci

specializirajo za vlomilsko dejavnost. Na tem področju bi bilo mogoče vredno več investirati v preventivne dejavnosti in ozaveščanje občanov.

Statistično pomembne razlike

Prebivalci – naraščanje

Ključno naraščanje vrednosti po letih se kaže na področjih nalog občin, in sicer glede pomoči in reševanja, gospodarskega razvoja občin in požarne varnosti. Glede problematičnosti izstopa pomembno naraščanje pri turistih in pripadnikih drugih narodnosti in kultur, čeprav so vrednosti še vedno dokaj nizke. Pomembno je tudi, da vidiki socialne povezanosti rastejo z leti, predvsem glede sosedske pomoči. Ocene o učinkovitosti in prisotnosti policije na terenu se večajo z leti.

Policisti – naraščanje

Policisti menijo, da se večajo tatvine, risanje grafitov, točenje alkoholnih pijač pijanim osebam, da je policija uspešnejša pri zagotavljanju javnega reda in miru, pri nudenju pomoči pri zaščiti in reševanju, da se gospodarski razvoj veča, da je napredek na področju požarne varnosti, dela socialne službe in boljše gradnje ter vzdrževanju in urejanju lokalnih cest, za kar je odgovorna občina. Podobno kot pri prebivalcih opažajo povečanje medsebojne pomoči med ljudmi, za razliko od prebivalcev pa opažajo, da so ljudje bolj sproščeni in si bolj zaupajo. Pomembna je tudi ugotovitev, da policisti ugotavljajo, da se manjša brezposelnost, da se zmanjšuje revščina in da je opaziti gospodarsko rast.

Prebivalci – nižanje vrednosti

Prebivalci ugotavljajo, da se zmanjšujeta brezposelnost in gospodarsko nazadovanje. Z leti se zaznava manj nasilja v družini, odvrženih narkomanskih igel, preprodaje droge, korupcije, postopajočih mladostnikov na ulici in smeti na javnih krajih.

Policisti – nižanje vrednosti

Pomembna je ugotovitev, da tudi policisti ugotavljajo, da se manjša brezposelnost, da se zmanjšuje revščina in da je opaziti zmanjšanje gospodarskega nazadovanja. Policisti menijo, da je manj roparskih napadov in kopičenja smeti na javnih krajih.

Treba je opraviti vrsto dodatnih analiz, da bi dobili boljši vpogled v dinamiko med različnimi dejavniki, kajti pričujoči rezultati so uvodni in splošni. Treba bo narediti primerjave med urbanimi in ruralnimi okolji in druge parcialne analize, ki bodo osvetlile specifične vidike varnosti, dojemanja lokalnega okolja in načinov za zagotavljanje varnosti od ozaveščanja ljudi, do preventivnih programov, sodelovanja med prebivalci in policisti ter predstavniki občine. Že pričujoči rezultati kažejo na spreminjajočo se sliko na več področjih, pri čemer je treba rezultate razumeti v kontekstu družbenih dogajanj. In še nekaj omejitev. Pri policistih so rezultati zelo pozitivni in čeprav so rezultati zelo spodbudni za razvoj policijskega dela v skupnosti, je v praksi še veliko prostora za izboljšanje in intenziviranje odnosov z lokalnim prebivalstvom. Tudi odnosi med policijo in lokalno samoupravo so zelo pomembni, saj v okviru partnerstva lahko dosežejo zavidljive učinke. O tem priča več lokalnih projektov, ki so dali pozitivne rezultate glede varovanja oškodovancev, zmanjševanja tveganj za viktimizacije in gradnjo zaupanja med policijo in prebivalstvom, predvsem pa prispevanja h kakovosti življenja lokalnega prebivalstva (Eman idr., 2019).

V nadaljevanju so predstavljeni prispevki gostiteljev iz Mestne občine Kranj in Policijske uprave Kranj ter raziskovalcev programske skupine Varnost v lokalnih skupnostih – primerjava ruralnih in urbanih okolij in soavtorjev, ki podrobneje pojasnjujejo preučevane perspektive, ki so se pokazale kot pomembne v tem prispevku.

Literatura

- Eman, K., Ivančič, D. in Bagari, D. (2019) Policijska uprava Murska Sobota – primer dobre prakse policijskega dela v dobro lokalne skupnosti. *Varstvoslovje*, 21(3), 229–247.
- Erčulj, V. in Šifrer, J. (2020). *Multivariatne metode v varstvoslovju s programom SPSS*. Fakulteta za varnostne vede.
- Marshall, I. (n. d.). International self-report delinquency study (ISRSD). Center on crime, Race and Justice. <https://cssh.northeastern.edu/crj/international-self-report-delinquency-study-isrd/>
- Meško, G. (ur.). (2021). *Varnost v lokalnih skupnostih – med ruralnimi in urbanimi perspektivami* (1. izd.). Univerzitetna založba Univerze v Mariboru. Doi: 10.18690/978-961-286-495-8
- Meško, G. in Lobnikar, B. (ur.). (2016). *Criminal justice and security in Central and Eastern Europe: Safety, security, and social control in local communities: Conference proceedings*. Faculty of Criminal Justice and Security. <https://www.fvv.um.si/conf2016/files/Criminal-Justice-CE-Europe.pdf>
- Meško, G., Lobnikar, B., Prislán, K. in Hacin, R. (ur.). (2018). *Criminal justice and security in Central and Eastern Europe: From common sense to evidence-based policy-making: Conference proceedings*. Faculty of Criminal Justice and Security. <https://press.um.si/index.php/ump/catalog/book/354>
- Meško, G., Sotlar, A. in Lobnikar, B. (ur.). (2019). *4. Nacionalna konferenca o varnosti v lokalnih skupnostih: sklepne ugotovitve raziskovanja (2015–2018)*. Univerzitetna založba Univerze v Mariboru.

- Meško, G., Sotlar, A., Lobnikar, B., Jere, M. in Tominc, B. (2012). *Občutek ogroženosti in vloga policije pri zagotavljanju varnosti na lokalni ravni*. Fakulteta za varnostne vede.
https://www.policija.si/images/stories/NovinarskoSredisce/SporocilaZaJavnost/2012/11-november/14-predstavitev_dveh_raziskovalnih_projektov/ZagotavljanjeVarnostiVLokalniSkupnosti.pdf
- Oxford Reference. (n. d.). *Thomas Theorem*.
<https://www.oxfordreference.com/display/10.1093/oi/authority.20110803104247382>
- Reisig, M. D., Tankebe, J. in Meško, G. (2012). Procedural justice, police legitimacy and public cooperation with the police among among young Slovene adults. *Varstvoslojje*, 14(2), 147–164.
- Sherman, L., Gottfredson, D., Mackenzie, D., Eck, J., Reuter, P. in Bushway, S. (1997). *Preventing crime. What works, what doesn't, what's promising: A report to the United States Congress*. Office of Justice Programs.
- Statistični urad Republike Slovenije. (2023). *Prebivalstvo, staro 15 ali več let, po izobrazbi in spolu, občine, letno*. <https://pxweb.stat.si/SiStatData/pxweb/sl/Data/-/05G2014S.px>
- Wilson, I. in Huttly, S. (n. d.). *Young lives: A case study of sample design for longitudinal research. Young lives – An international study of childhood poverty*.
<https://www.younglives.org.uk/sites/default/files/migrated/YL-WP10-Wilson-SampleDesignLongitudinalResearch.pdf>

INTERAKTIVNA VLOGA DRUŽBENIH OMREŽIJ PRI ZAGOTAVLJANJU VARNOSTI NA POLICIJSKI UPRAVI KRANJ

ROLAND BRAJIČ, MATJAŽ ZAVRŠNIK, MAŠA ŠEMROV

Policijska uprava Kranj, Kranj, Slovenija

roland.brajic@policija.si, matjaz.završnik@policija.si, masa.semrov@policija.si

Z razvojem informacijske tehnologije uporabljajo sodobno tehnologijo za učinkovitejše upravljanje in izkoriščanje potenciala množičnih podatkov za podporo operativnemu delu tudi policijske organizacije. Pri tem pogosto spregledamo uporabno vrednost, ki jo je prinesla uporaba svetovnega spleta in družbenih omrežij. Dandanes so družbena omrežja prepletena z delovanjem človeka od zgodnjega otroštva pa vse do poznega starostnega obdobja. Tako se z njihovo uporabo vsakodnevno širi krog uporabnikov. Poslanstvo policijskega dela v skupnosti je delati z ljudmi in za ljudi. Ključno vlogo pri uresničevanju tega poslanstva med drugim igra tudi interaktivna vloga družbenih omrežij. Z njo uresničujemo vizijo in pričakovanja pri povečanju vidnosti in prisotnosti policije v okolju. S tem pristopom na Policijski upravi Kranj prispevamo k višji stopnji občutka varnosti.

DOI
[https://doi.org/
10.18690/um.fvv.8.2023.2](https://doi.org/10.18690/um.fvv.8.2023.2)

ISBN
978-961-286-792-8

Ključne besede:
informacijska tehnologija,
družbena omrežja,
policijsko delo v skupnosti,
interaktivnost,
občutek varnosti

Univerzitetna založba
Univerze v Mariboru

DOI
[https://doi.org/
10.18690/um.fvv.8.2023.2](https://doi.org/10.18690/um.fvv.8.2023.2)

ISBN
978-961-286-792-8

Keywords:
information technology,
social networks,
community policing,
interactiveness,
sense of security

THE INTERACTIVE ROLE OF SOCIAL NETWORKS IN PROVISION OF SECURITY AT THE POLICE DIRECTORATE KRANJ

ROLAND BRAJIČ, MATJAŽ ZAVRŠNIK, MAŠA ŠEMROV
Police Directorate Kranj, Kranj, Slovenia
roland.brajic@policija.si, matjaz.zavrsnik@policija.si, masa.semrov@policija.si

With the development of information technology, police organizations are also using modern technologies for more efficient management and exploiting the potential of mass data to support operational work. In doing so, the utility value of the Internet and social networks use is often overlooked. Nowadays, social networks are intertwined with human functioning from early childhood to late old age. Thus, with their use, the circle of users is expanding daily. The mission of community policing is to work with the people and for the people. Among other things, the interactive role of social networks plays a key role in the realization of this mission. With it, the vision and expectations of increasing the visibility and presence of the police in the environment can be realized. With this approach, police officers at the Kranj Police Administration contribute to a higher level of feeling of safety.

1 Uvod

Slovenska policija si nenehno prizadeva vzpostaviti dober odnos z državljani in lokalno skupnostjo, še zlasti pri vprašanih, povezanih z varnostjo, kajti policijsko delo je lahko učinkovito samo takrat, ko smo prisotni v skupnosti, ko skupaj z ljudmi ugotavljamo težave in odpravljamo vzroke zanje (Ministrstvo za notranje zadeve, Policija, 2023). Ugled policije in pozitivno javno mnenje o policiji sta najbolj odvisna od zaznavanja policije na lokalni ravni. Tudi družbene spremembe so pomemben dejavnik delovanja policije (Meško, 2021).

Tehnično so tehnološke možnosti, ki jih nudi stalna povezanost posameznikov v kibernetski prostor, praktično brezmejne (Bernik, 2021). Medtem ko se v sodobnem času predvsem med mladimi soočamo s fenomenom selitve medsebojnih stikov na družbena omrežja, je v korak s časom stopila tudi policija. S pojavom družbenih omrežij se je komunikacija med policijo in državljani delno preselila tudi v virtualni svet in tako odprla možnosti za novo obliko interaktivnosti. Komunikacija z javnostjo omogoča policiji odgovarjanje na vprašanja posameznikov na način, da le-to postane skupno znanje in dostopno tudi drugim sledilec na družbenih omrežjih (Denef idr., 2012).

Namen prispevka je zbrati, prikazati ter ugotoviti doseg Facebook strani Policijske uprave Kranj (v nadaljevanju PU Kranj) in na osnovi tega bolje razumeti vlogo, ki jo ima pri zagotavljanju interaktivnosti z državljani pri zagotavljanju varnosti. Namreč, ni pomembno, le kaj se komunicira na eni strani, temveč tudi in predvsem spodbujanje interaktivne participacije in odzivov na drugi strani, kar lahko skupaj privede ne samo do večjega subjektivnega občutka varnosti, temveč tudi do dejanskega objektivnega vpliva na varnostne razmere.

2 Policijsko delo v skupnosti

Strategija policijskega dela v skupnosti (Ministrstvo za notranje zadeve, Policija, 2023) opredeljuje štiri glavne cilje: 1) več partnerskega sodelovanja z lokalno skupnostjo, državnimi organi in civilno družbo, 2) večja vidnost in prisotnost policistov v lokalni skupnosti, 3) večje zaupanje in zadovoljstvo z delom policije in 4) večji občutek varnosti. Načeloma je nosilec policijskega dela v skupnosti in preventivnega dela v lokalni skupnosti vodja policijskega okoliša.

Iz ciljev policijskega dela v skupnosti izhaja, da morajo biti naloge policijskega dela pri sodelovanju s skupnostjo vsebinsko kakovostne in usmerjene v čim hitrejšo odpravljanje varnostnih problemov. Rezultat takšnega dela je povečanje občutka varnosti prebivalcev v lokalni skupnosti in posledično njihovo zadovoljstvo (na splošno in z delom policije). Integriteta policistov in spoštljivi medosebni odnosi, tako znotraj kot na zunaj, morajo biti na prvem mestu (Eman idr., 2021). Temelj dobrega in uspešnega policijskega dela v skupnosti je medsebojno zaupanje med policijo in prebivalci, ki se ne zgodi čez noč, ampak terja čas ter predvsem pozitivne izkušnje. Ena redkih pozitivnih strani z vidika policijskega dela v skupnosti med epidemijo covid-19 je bila pospešena uporaba družbenih omrežij (Facebook in Instagram), ki ju je Policija pred tem že uporabljala, a so epidemiološke zadeve stvari zelo pospešile (Eman idr., 2021).

3 Občutek varnosti

Pri zagotavljanju varnosti sta pomembna dva vidika – objektivni (dejanska odsotnost virov ogrožanja) in subjektivni (občutenja o potencialni ali dejanski ogroženosti). Pri policijskem delu gre za prizadevanje za oboje, predvsem pri policijskem delu v skupnosti (Meško, 2021). Posameznikovo dožemanje varnosti je močno odvisno od dogodkov in razmer na lokalni ravni, saj so posledice varnostnih pojavov najbolj očitne in zaznane prav na tej ravni (Sotlar in Tominc, 2021). (Ne)varno okolje ne ogroža le temeljnih vrednot posameznika in družbe, ampak tudi močno vpliva na njun razvoj (Sotlar in Tominc, 2021).

Meško (2019) navaja, da je strah pred kriminaliteto v slovenskem okolju povezan z: 1) zaznavo nevarnih ljudi in območij, 2) spolom (ženske so izražale več strahu), 3) starostjo (starejši so izražali večji strah), 4) ekonomskim položajem posameznika, 5) družbenimi mrežami in 6) predhodno viktimizacijo.

Meško (2021) navaja rezultate preteklih študij, ki kažejo na to, da je razvoj zagotavljanja varnosti napredoval, z odstopanjem pri mladih udeležencih v policijskih postopkih, ki so izrazili najbolj negativna stališča do policije. Usmerjanje na delo z mladimi je zato velikega pomena za vzdrževanje dolgoročnega sodelovanja. Izjemno pomembno je vzpostavljati pozitivnih stikov med policisti in mladostniki že kar se da zgodaj v mladostnikovem razvoju, da se lahko med njimi razvije ustrezen, spoštljiv in sodelovalen odnos (Kokoravec in Meško, 2021).

4 Uporaba družbenih omrežij na Policijski upravi Kranj

Bernik (2021) predlaga, da slovenska policija na nacionalni ravni in v okviru posameznih policijskih uprav pristopi k pripravi predstavitve na spletnih družbenih omrežjih (vsaj Facebook in Instagram), zadolži posameznike za takojšnjo interakcijo s posamezniki ter išče rešitve nadgradnje spletnih portalov ter razvoja univerzalne mobilne aplikacije, saj se je izkazalo, da posamezne parcialne rešitve na spletu ali mobilne aplikacije, ki naslavljajo ozko funkcionalnost, večinoma ne dosežejo zelenega učinka ter se ne uporabljajo pogosto.

Denef idr. (2012) so določili devet kategorij dobrih praks pri uporabi družbenih omrežij v policiji, in sicer: 1) družbena omrežja kot vir informacij, povezanih s kriminaliteto, 2) pojavnost policije na družbenih omrežjih, 3) družbena omrežja v vlogi podajanja informacij, 4) družbena omrežja kot vplivanje na ravnanje množice, 5) družbena omrežja za interakcijo z ljudmi, 6) družbena omrežja za policijsko delo v skupnosti, 7) družbena omrežja kot pripomoček za prikazovanje človeške plati policijskega dela, 8) družbena omrežja kot podpora informacijski infrastrukturi policije in 9) uporaba družbenih omrežij za učinkovito opravljanje policijskega dela. Avtorji glede interaktivnosti navajajo tudi pojav novega polja odločitev in preudarkov, ki jih s seboj prinaša upravljanje družbenih omrežij. Izpostavljajo predvsem pomembnost odločitev glede tega, katera sporočila naj policija objavlja na družbenih omrežjih, kakšen ton in obliko sporočila naj izbere, kako naj se odziva na povratne informacije svojih sledilcev ter če in kdaj naj odstrani neprimerne komentarje sledilcev. Kljub temu pa interaktivnost družbenih omrežij omogoča komunikacijo z državljani, s katerimi naj bi imela drugače policija manj stika (Denef idr., 2012).

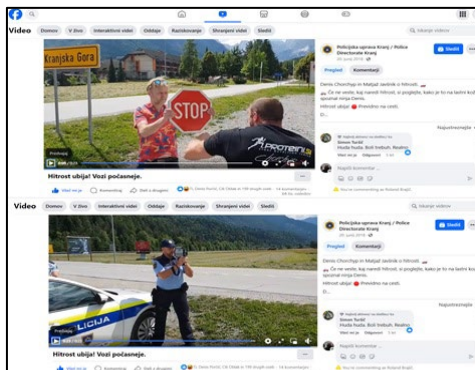
Družbena omrežja predstavljajo za javne službe dvorezen meč. Po eni strani ustvarjajo možnost za izražanje, komunikacijo in interakcijo, po drugi strani pa lahko olajšajo in povečajo negativne učinke, kot je na primer kritiziranje sledilcev in tveganje, da javni uslužbenci izražajo vrednote, ki niso povezane z njihovo profesionalno vlogo (Bergquist idr., 2015). Policija javnost dnevno seznanja z vsemi pomembnostmi, povezanimi z zagotavljanjem varnosti ljudi in njihovega premoženja. Tako na državni kot regionalni ravni poteka komuniciranje o transparentnosti delovanja institucije in s tem graditve zaupanja le v javnosti. Ogljedalo institucije pa so vsekakor zaposleni sami s svojim strokovnim, zakonitim

in profesionalnim opravljanjem policijskih nalog. Tako delo je treba na pravi način plasirati notranji in zunanji javnosti in s tem spodbuditi medsebojno interaktivnost.

Sektor za odnose z javnostmi na ravni Generalne policijske uprave redno komunicira z notranjo in zunanjo javnostjo. Podlago za obveščanje javnosti s svojega delovnega področja ima v 34. členu »Zakona o organiziranosti in delu v policiji (ZODPol)« (2013). Na regionalni ravni o varnostni problematiki na območju policijske uprave ali območne policijske postaje komunicirata direktor policijske uprave in načelnik območne policijske postaje, ki jo vodita. V policiji se je ob ustaljeni komunikaciji leta 2012 začelo komunicirati tudi po družbenih omrežjih. Najprej po Twitterju, nato pa leto kasneje tudi po Facebooku. Policija danes komunicira še po Instagramu in Tik Toku. Zaradi pozitivnega odziva se je komunikacija po družbenem omrežju Facebook z državne na regionalno raven preselila v letih 2017 in 2018. Poudariti je treba, da profili na družbenih omrežjih niso namenjeni naznanitvam prekrškov ali kaznivih dejanj. Kljub temu pa se je izkazalo, da lahko vplivajo tudi na pridobivanje informacij, ki so lahko pomembne za uspešno opravljanje določenih policijskih nalog.

Na PU Kranj smo vedno izhajali iz policijskega dela v skupnosti, kjer smo s takim pristopom krepili vez med policijo na lokalni in regionalni ravni z notranjo in zunanjo javnostjo. Most med osebnim stikom in izmenjavo informacij z zunanjo javnostjo na lokalni ravni je vodja policijskega okoliša. Most med notranjo in zunanjo javnostjo na regionalni ravni pa so predstavniki za odnose z javnostmi posameznih policijskih uprav. Na PU Kranj smo vedno stremeli k nadgradnji in inovativnosti objav na družbenih omrežjih. Z objavami na profilu @policijaKR smo začeli 11. maja 2018. Začetni ustvarjalci so bili mag. Bojan Kos, predstavnik za odnose z javnostmi iz vodstva PU Kranj, Uroš Čadež, Eva Piskrnik in Marko Brelih, vsi iz Sektorja uniformirane policije PU Kranj ter Peter Jamnik iz Službe direktorja PU Kranj. Manj kot v dveh mesecih je bila opravljena prva evalvacija in rezultati so bili presenetljivi. Po tridesetih objavah je bilo doseženih 160.000 uporabnikov in opravljenih okoli 74.000 njihovih dejanj. Prvi video (slika 1) je bil posnet 20. junija 2018 na temo umirjanja hitrosti v cestnem prometu v turističnem kraju Kranjska Gora. V njem so nastopili policisti, znani mojster borilnih veščin in vsestranski talent, ki je nastopal tudi v Exatlonu Slovenija in drugih televizijskih šovih, Denis Porčič – Chorhych ter znani obraz slovenske filmske in gledališke scene

igralec Matjaž Javšnik. Ta video ima do danes čez 64.000 ogledov in več kot 100.000 dosega.

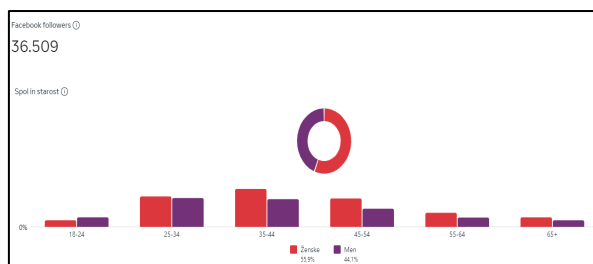
Slika 1: Prvi video gorenjske policije

Vir: <https://www.facebook.com/profile/100069388471679/search/?q=hitrost%20ubija>

Na Facebookovem profilu se objavljajo zgodbe gorenjskih policistov, preventivni nasveti, opozorila in osveščanje javnosti o vseh področjih policijskega dela.

5 Statistični kazalniki interakcije

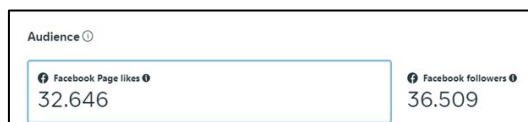
S slike 2 je razvidno, da Facebook strani PU Kranj sledi nekaj odstotkov več žensk kot moških. Število sledilk se poveča v starostni kategoriji nad 35 let in se v višjih starostnih kategorijah bistveno ne spreminja.

Slika 2: Skupno število sledilcev Facebookovega profila Policijske uprave Kranj do 1. oktobra 2023

Vir: https://business.facebook.com/latest/insights/people?ad_account_id=23842734762250563

Facebook omogoča tako sledenje strani kot tudi »všečkanje« strani. Kot zanimivost prilagamo podatek, razviden s slike 3, da je sledilcev več kakor tistih, ki so stran le »všečkali«. Razlogi za to se lahko skrivajo v Facebookovih algoritmih oz. poznavanju uporabnikov družbenega omrežja o teh algoritmih. S slike 4 je razvidna frekvenca interakcije z uporabniki v celotnem opredeljenem obdobju, s slike 5 pa za primerjavo dejavnost interakcije le v enem mesecu. Velja opozoriti, da podatek le posredno nakazuje na doseganje uporabnikov, saj je odzivnost odvisna od samoiniciativnosti posameznega uporabnika. Prav tako podatkov ne moremo ustrezno umestiti v širši kontekst, saj ne poznamo števila in dosega objav drugih PU, kar bi bilo v prihodnje zanimivo ugotoviti oz. primerjati.

Slika 3: Skupno število sledilcev v celotnem obdobju od 11. maja 2018 do 1. oktobra 2023

Vir: https://business.facebook.com/latest/insights/overview?ad_account_id=23842734762250563

Stran	Reactions/Likes, comments and...	Vsečki in odzivi	Komentarji	Delitve	Klikli povezave	New followers	Unfollowers
Policijska uprava K... Vladna organizacija	536.230	429.234	31.943	75.053	30.316	7.201	1.368

Slika 4: Dejavnosti celotnega obdobja od 11. maja 2018 do 1. oktobra 2023

Vir:

https://business.facebook.com/latest/insights/overview?ad_account_id=23842734762250563&time_range=%2527B%2522end%2522%253A%25222023-10-09%2522%252C%2522start%2522%253A%25222018-05-08%2522%2527D

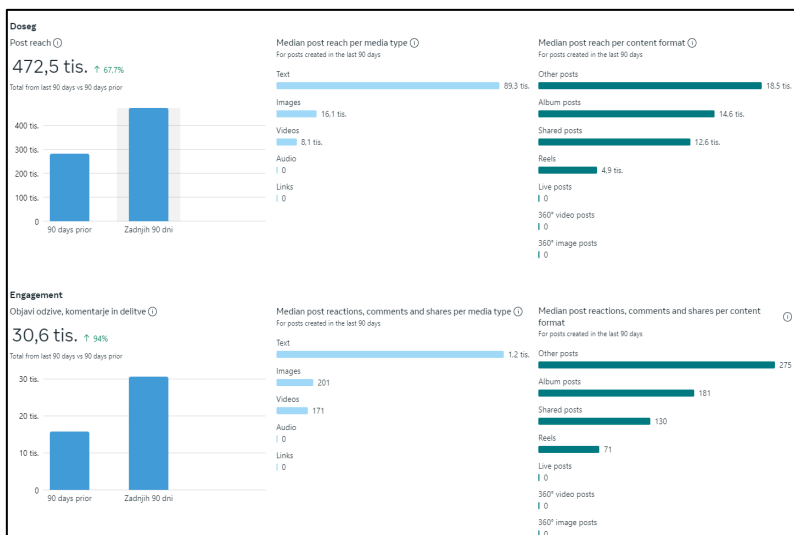
Stran	Reactions/Likes, comments and...	Vsečki in odzivi	Komentarji	Delitve	Klikli povezave	New followers	Unfollowers
Policijska uprava K... Vladna organizacija	5.723	3.660	301	1.762	150	158	14

Slika 5: Interaktivnost v zadnjem mesecu (september 2023)

Vir:

https://business.facebook.com/latest/insights/overview?ad_account_id=23842734762250563&time_range=%2522LAST_MONTH%2522

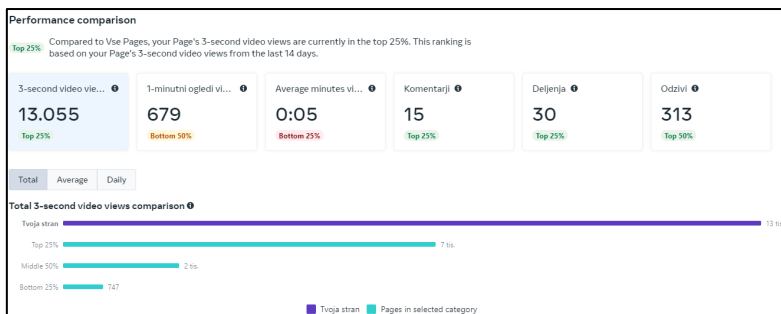
S slike 6 je razvidno, da sta doseg in vključenost uporabnikov v objave največja pri objavah, ki temeljijo na besedilu.

Slika 6: Doseg objav

Vir: https://business.facebook.com/latest/insights/content_summary?ad_account_id=23842734762250563

S slik 7 in 8 je razvidno, da si uporabniki video vsebine v povprečju ogledujejo v trajanju petih sekund.

Slika 7: Trajanje ogleda video vsebin

Vir: https://business.facebook.com/latest/insights/video?ad_account_id=23842734762250563

Naslov	Date created	Minute ogleda	1-minutni ogledi videa	3-sekundni ogledi videa	Reactions, comments a...
*OMAG 🇸🇮 Gosposki Kruj je res... Policijska uprava Kraji / Police Directorate Kraji	11. februar 2022	17,1 tis. Minute ogleda	0 1-minutni ogledi videa	50,5 tis. 3-sekundni ogledi videa	666 Reactions, comments and s...
Dan novinarja s Specialno enoto policije Policijska uprava Kraji / Police Directorate Kraji	3. feb. 2022	14,9 tis. Minute ogleda	6,4 tis. 1-minutni ogledi videa	20,7 tis. 3-sekundni ogledi videa	176 Reactions, comments and s...
Gorenski policisti Training @ Moč izboljšavo... Policijska uprava Kraji / Police Directorate Kraji	18. marec 2022	14,3 tis. Minute ogleda	3,5 tis. 1-minutni ogledi videa	40,3 tis. 3-sekundni ogledi videa	1,4 tis. Reactions, comments and s...
Varnostna razdaja Policijska uprava Kraji / Police Directorate Kraji	4. Nov 2021	14,1 tis. Minute ogleda	0 1-minutni ogledi videa	53,7 tis. 3-sekundni ogledi videa	222 Reactions, comments and s...
Suboteji gora, visokogorja, planini pohodni... Policijska uprava Kraji / Police Directorate Kraji	1. julij 18:10	13,7 tis. Minute ogleda	0 1-minutni ogledi videa	52,4 tis. 3-sekundni ogledi videa	987 Reactions, comments and s...
Gorenski prometna moto flota je pritim... Policijska uprava Kraji / Police Directorate Kraji	12. april 20:36	5,9 tis. Minute ogleda	0 1-minutni ogledi videa	22,6 tis. 3-sekundni ogledi videa	780 Reactions, comments and s...
Yndia samobrambe Policijska uprava Kraji / Police Directorate Kraji	31. jan 2021	5,9 tis. Minute ogleda	1,6 tis. 1-minutni ogledi videa	6,7 tis. 3-sekundni ogledi videa	79 Reactions, comments and s...
Se ena zgodba prihaja s #policiskapoc... Policijska uprava Kraji / Police Directorate Kraji	27. julij 13:11	5,5 tis. Minute ogleda	0 1-minutni ogledi videa	26,2 tis. 3-sekundni ogledi videa	3,2 tis. Reactions, comments and s...

Slika 8: Trajanje ogleda določene objave

Vir: https://business.facebook.com/latest/insights/video?ad_account_id=23842734762250563

S sliki 9 in 10 je razvidno, da med objave z največ dosega v letih 2022 in 2023 spadajo obvestila in pozivi o pogrešanih osebah, iskanju storilcev hujših kaznivih dejanj in povzročiteljev prometnih nesreč ter preventivna obvestila in opozorila (npr. o varni uporabi pirotehniko, o varni udeležbi v prometu, o varnem obisku gora in podobno).

Naslov	Vrsta	Datum objave	Reach	Všečki in odzivi	Komentarji	Delitve
Wagolje štirinoveč za veselje in r... Policijska uprava Kraji / Police Directorate...	Objava	24. dec. 2022	308,5 tis. Accounts Center accou...	7,4 tis. Odzivi	323 Komentarji	324 Delitve
Pogrešani je bil najden. Z njim... Policijska uprava Kraji / Police Directorate...	Objava	11. avgust 12:07	269,2 tis. Accounts Center accou...	1,1 tis. Odzivi	80 Komentarji	4,9 tis. Delitve
Gospa najdena. Z njo je vse v red... Policijska uprava Kraji / Police Directorate...	Objava	4. januar 17:21	192,7 tis. Accounts Center accou...	477 Odzivi	66 Komentarji	1,5 tis. Delitve
Varno s Chorchoyom Policijska uprava Kraji / Police Directorate...	Objava	9. Okt 2022	169,2 tis. Accounts Center accou...	1,3 tis. Odzivi	58 Komentarji	104 Delitve
Petards? Ne, hvala! Slovenska p... Policijska uprava Kraji / Police Directorate...	Objava	26. dec. 2022	137,8 tis. Accounts Center accou...	2,5 tis. Odzivi	131 Komentarji	493 Delitve

Slika 9: Objave z največ dosega v letu 2022

Vir: https://business.facebook.com/latest/insights/video?ad_account_id=23842734762250563

Naslov	Vrsta	Datum objave	Reach	Všečki in odzivi	Komentarji	Delitve
POPLAVE, PREVARNOST CEST. G...	Objava	4. avgust 6:22	94,9 tisoč	565	54	320
Razpis je zdaj jiden. Hvala za vsi in...	Objava	10. julij 20:50	90,5 tisoč	770	173	620
12. 9. 2023) Policijski so oba storiš...	Objava	19. avgust 13:55	89,3 tisoč	517	114	604
11. 10. 2023) Nihče ni prepisal o...	Objava	31. maj 22:45	88,6 tisoč	247	66	409
Ljubitejši gora, visokogorja, plan...	Objava	1. julij 18:18	85,3 tisoč	844	51	92

Slika 10: Objave z največ dosega v letu 2023

Vir: https://business.facebook.com/latest/insights/video?ad_account_id=23842734762250563

6 Zaključek

Z razvojem informacijske tehnologije je vedno več uporabnikov digitalne tehnologije. Tako uporabo pisala in zvezka vedno pogosteje nadomešča digitalna tehnologija, ki omogoča takojšen dostop do informacije, ki je namenjena širši ciljni skupini. Z objavo neke informacije na klasičen način se žal ne doseže več tolikšen obseg slušateljev ali gledalcev kot z objavo na družbenem omrežju, ki je dostopna v trenutku oddaje in skorajda že vsakemu. Približevanje policije javnosti s sodobnim načinom digitalnega komuniciranja in s tem doseganje obveščenosti širše populacije je zato vsekakor prednost. Kot je razvidno iz tabel, si posamezno objavo lahko ogleda tudi več kot 70.000 oseb in doseže čez 300.000 oseb. Pod vsako objavo pa se razvija interaktivnost v obliki »všečkov«, komentarjev in delitev.

Namen prispevka je bil zbrati, prikazati ter ugotoviti doseg Facebook strani PU Kranj in na osnovi tega bolje razumeti vlogo, ki jo ima pri zagotavljanju interaktivnosti z državljanji pri zagotavljanju varnosti. Podatkov sicer ne moremo ustrezno umestiti v širši kontekst, saj ne poznamo števila in dosega objav drugih PU, kar bi bilo zanimivo ugotoviti oz. primerjati v prihodnje. Podatki dosega uporabnikov Facebook strani PU Kranj kažejo na to, da so sledilci glede na spol približno enakovredni. Večje statistično odstopanje se pokaže pri interaktivnosti oseb, ki niso sledilci strani, saj je ženski spol bolj aktiven od moškega (npr. všečkanje, komentiranje, delitev itd.). Zato bi veljalo razmisliti o pomembnosti oblikovanja objav, da bi dosegle oba spola v bolj enakomerni meri ali jih prilagoditi v smeri, da

bi bile še bolj zanimive tudi za moške. Na takšen ciljani način bi lahko še povečali domet objav in s tem povezano interaktivnost. Rezultati prav tako kažejo, da si uporabniki Facebook strani PU Kranj v povprečju ogledujejo video vsebine v trajanju petih sekund, kar kaže na to, da so za objavo na družbenem omrežju bolj primerni kratki video posnetki. Z ustrežno dolžino video posnetkov bi lahko dosegli večjo gledanost in posledično obveščenost. Iz podatkov je razvidno, da je frekvenca odzivov na vsebine strani izrazito velika pri objavah, ki vsebujejo besedilo, zato je smiselno pozornost usmeriti tudi na spremljajočo vsebino, še bolj pa verjetno na vizualno predstavitev ter obliko posameznega sporočila.

V prihodnje bi bilo tudi smiselno pridobiti statistiko dosega objav in odzivnost na njih s strani drugih obstoječih strani, kjer objavlja Policija. Tako bi lahko pridobili dodaten vpogled v doseg objav na Facebook strani PU Kranj ter ga umestili v širši kontekst. Kot državna institucija varnosti se vsekakor zavedamo, da nikakor ne smemo zanemariti klasičnih oblik policijskega dela, kot je t. i. opazovalna služba ali patroljiranje, kjer se z neposrednim policijskim delom v skupnosti še vedno krepita ugled in pristen osebni stik z občani v lokalni skupnosti. Kot smo že navedli, profili na družbenih omrežjih niso namenjeni naznanitvam prekrškov ali kaznivih dejanj. Izkazalo pa se je, da z odzivi na objave pridobivamo tudi koristne informacije, ki jih je sicer treba ustrezno ovrednotiti in so kot take lahko pomembne za uspešno izvedbo določenih policijskih nalog. K interaktivnosti je zato treba privabiti najširši krog ljudi.

Poslanstvo policijskega dela v skupnosti, naj si bo klasično ali virtualno, je delati z ljudmi in za ljudi z enim samim ciljem. Da bi vsi živeli mirno in varno in bi naše premoženje ostalo nedotaknjeno. Varnost je sicer dobrina, ki je ne moremo prijeti, še kako pa jo lahko občutimo, kar se pogosto zavemo šele takrat, ko je ogrožena.

Literatura

- Bernik, I. (2021). Uporaba elektronskega komuniciranja policije s prebivalstvom za izboljšanje povezanosti in promocijo policijskega dela v skupnosti. V G. Meško in I. Kokoravec (ur.), 7. Nacionalna konferenca o varnosti v lokalnih skupnostih: policijsko delo v skupnosti in zagotavljanje varnosti v lokalnih skupnostih: konferenčni zbornik (str. 185–199). Univerza v Mariboru, Univerzitetna založba.
- Bergquist, M., Ljungberg, J., Remneland Wikhamn, B. in Rolandsson, B. (2015). *The playful police: The role of soacial media in public institutions' legitimacy work* [Predstavitev prispevka]. 10th Organization Studies Workshop, Chania, 21.–23. maj 2015.

- Denef, S., Kaptein, N., Bayerl, P. S. in Ramirez, L. (2012). *Best practice in police social media adaptation*. Composite project.
<https://www.fit.fraunhofer.de/content/dam/fit/de/documents/COMPOSITE-social-media-best-practice.pdf>
- Eman, K., Ivančič, D. in Bagari, D. (2021). Koordinacija policijskega dela v skupnosti na treh ravneh policijske organizacije – državno, regionalno in lokalno. V G. Meško in I. Kokoravec (ur.), 7. *Nacionalna konferenca o varnosti v lokalnih skupnostih: policijsko delo v skupnosti in zagotavljanje varnosti v lokalnih skupnostih: konferenčni zbornik* (str. 23–38). Univerza v Mariboru, Univerzitetna založba.
- Kokoravec, I. in Meško, G. (2021). Policijsko delo z mladimi. V G. Meško in I. Kokoravec (ur.), 7. *Nacionalna konferenca o varnosti v lokalnih skupnostih: policijsko delo v skupnosti in zagotavljanje varnosti v lokalnih skupnostih: konferenčni zbornik* (str. 117–131). Univerza v Mariboru, Univerzitetna založba.
- Meško, G. (2019). Uvod v delo programske skupine Varnost v lokalnih skupnostih – primerjava ruralnih in urbanih okolij (2019–2024). V G. Meško, R. Hacin in K. Eman (ur.), 5. *Nacionalna konferenca o varnosti v lokalnih skupnostih: uvod v razpravo o varnosti v urbanih in ruralnih okoljih: konferenčni zbornik* (str. 5–14). Univerzitetna založba Univerze v Mariboru.
- Meško, G. (2021). Reminiscenca o policijskem delu v skupnosti, raziskovanju in razvoju policijskega dela v skupnosti v Sloveniji. V G. Meško in I. Kokoravec (ur.), 7. *Nacionalna konferenca o varnosti v lokalnih skupnostih: policijsko delo v skupnosti in zagotavljanje varnosti v lokalnih skupnostih: konferenčni zbornik* (str. 55–68). Univerza v Mariboru, Univerzitetna založba.
- Ministrstvo za notranje zadeve, Policija (2023). *Policijsko delo v skupnosti, preventivna dejavnost*.
<https://www.policija.si/delovna-podrocja/policijsko-delo-v-skupnosti/zgodovina-in-razvoj-policijskega-dela-v-skupnosti>
- Sotlar, A. in Tominc, B. (2021). Zaznavanje varnosti v Sloveniji – od nacionalnih k lokalnim varnostnim pojavom. V G. Meško (ur.), *Varnost v lokalnih skupnostih – med ruralnimi in urbanimi perspektivami* (str. 81–106). Univerza v Mariboru, Univerzitetna založba.
- Zakon o organiziranosti in delu v policiji (ZODPol). (2013, 2014, 2015, 2016, 2017, 2019, 2020, 2021, 2022). *Uradni list RS*, (15/13, 11/14, 86/15, 77/16, 77/17, 36/19, 200/20, 172/21, 141/22).

UPORABA PREPOVEDANIH DROG IN NJENA PROBLEMATIKA V SLOVENIJI

KATJA ROSTOHAR, INES KVATERNIK, MATEJA JANDL

Nacionalni inštitut za javno zdravje, Ljubljana, Slovenija
katja.rostohar@nijz.si, ines.kvaternik@nijz.si, mateja.jandl@nijz.si

Uporaba prepovedanih drog v Sloveniji narašča, spreminjajo se vzorci in načini uporabe drog, pojavljajo se nove droge in nove zasvojenosti. Med splošno populacijo prevladuje uporaba konoplje in narašča uporaba stimulansov, kar sovпада z analizami odpadnih vod in Nacionalne raziskave o tobaku, alkoholu in nekaterih drugih drogah med prebivalci Slovenije (ATADD). Med problematičnimi uporabniki drog prevladuje uporaba opiatov in narašča uporaba kokaina. Zmanjšuje se izdaja sterilnega pribora za injiciranje, kar kaže na prehajanje uporabnikov na manj tvegane načine uporabe drog. Po letu 2015 prevladuje naraščajoč trend števila umrlih zaradi predoziranja s prepovedanimi drogami, po letu 2019 se trend ponovno obrne. V letu 2019 je bilo v Sloveniji zabeleženih 51 umrlih zaradi uporabe drog na milijon prebivalcev, kar je najvišja stopnja umrljivosti v Evropski uniji. Dostopnost programov pomoči je v okviru zdravstva in socialnega varstva zadostna in geografsko primerno pokrita, vendar se število uporabnikov, ki vstopajo v programe obravnave, zmanjšuje.

DOI
[https://doi.org/
10.18690/um.fv.v.8.2023.3](https://doi.org/10.18690/um.fv.v.8.2023.3)

ISBN
978-961-286-792-8

Ključne besede:
prepovedane droge,
tvegana vedenja,
zastrupitve,
smrti,
programi zdravljenja

Univerzitetna založba
Univerze v Mariboru

DOI
[https://doi.org/
10.18690/um.fvv.8.2023.3](https://doi.org/10.18690/um.fvv.8.2023.3)

ISBN
978-961-286-792-8

Keywords:
illicit drugs,
risk behaviors,
intoxication,
deaths,
treatment programs

THE USE OF ILLICIT DRUGS AND ITS PROBLEMS IN SLOVENIA

KATJA ROSTOHAR, INES KVATERNIK, MATEJA JANDL

National Institute of Public Health, Ljubljana, Slovenia
katja.rostohar@nijz.si, ines.kvaternik@nijz.si, mateja.jandl@nijz.si

The use of illicit drugs in Slovenia is increasing, patterns and methods of drug use are changing, new drugs and addictions are emerging. Among the general population, cannabis use is prevalent and stimulant use is increasing, which coincides with the wastewater analyses and the ATADD survey. Among problem drug users, the use of opiates predominates and the use of cocaine is increasing. The supply of sterile injection equipment decreases, which indicates less risky ways of using drugs. From 2015, an increasing trend of drug related deaths prevails and after 2019, the trend reverses. In 2019, there were 51 drug related deaths per million inhabitants in Slovenia, which was the highest reported mortality rate in the European Union. The availability of assistance programs within the framework of health and social care is sufficient and geographically adequately covered, but the number of drug users entering treatment programs decreases.

1 Uvod

Eno izmed področij, ki jih pokriva Nacionalni inštitut za javno zdravje (NIJZ), je tudi problematična uporaba prepovedanih drog, ki se povezuje s številnimi težavami, s katerimi se lahko soočajo tako posamezniki/uporabniki kot tudi družba. Uporaba prepovedanih drog, kljub škodljivim posledicam, med prebivalci Slovenije v zadnjih letih narašča. Spreminjajo se vzorci in načini uporabe drog, pojavljajo se nove droge in nove zasvojenosti, zato tudi nova problematika. Obstajajo številni programi pomoči v okviru zdravstva in socialnega varstva. Med splošno populacijo še vedno prevladuje uporaba konoplje kot tudi drugih drog (Drev idr., 2021; Lavtar idr., 2014; Koprivnikar idr., 2015), kar sovpada z izsledki zadnje analize odpadnih voda (European Monitoring Centre for Drugs and Drug Addiction, 2023; Jandl idr., 2023). V skupini aktivnih in problematičnih uporabnikov prepovedanih drog prevladuje uporaba heroina, vendar uporabniki pogosto posegajo tudi po drugih drogah (Jandl idr., 2023).

Smrti so pogosto povezane z vbrizgavanjem prepovedanih drog, v večini primerov gre za kombinacijo različnih psihoaktivnih snovi. Od leta 2015 je bilo zaznati trend povečevanja števila smrtnih žrtev med populacijo uporabnikov prepovedanih drog (Jandl idr., 2023), kar nakazuje določene spremembe med uporabniki in zato na dodatne raziskave o vzrokih. Smrtne žrtve, ki so posredno povezane z uporabo prepovedanih drog, so pogosto povezane še z drugimi zdravstvenimi težavami, z okužbami, kot so virusi HIV (Humani imunodeficientni virus), HBV (Virus hepatitisa B) in HCV (Virus hepatitisa C), nezgodami, nasiljem in tudi samomori.

V Sloveniji je obravnava uporabnikov prepovedanih drog opredeljena v zakonodaji na področjih prepovedanih drog, zdravstva in socialnega varstva (»Resolucija o nacionalnem programu na področju prepovedanih drog 2014–2020 (ReNPPD14–20)«, 2014; »Resolucija o nacionalnem programu socialnega varstva za obdobje 2022–2030 (ReNPSV22–30)«, 2022; »Zakon o preprečevanju uporabe prepovedanih drog in o obravnavi uživalcev prepovedanih drog (ZPUPD)«, 1999). Na NIJZ se zbirajo in obdelujejo različni podatki, povezani z uporabo drog in posledicami. Obravnavajo se predvsem število in značilnosti uporabnikov drog kot tudi težave, s katerimi se srečujejo uporabniki drog in posledično družba. Tako se obravnavajo in pridobijo podatki in izračuni o številu uporabnikov drog in njihove značilnosti; informacije o programih zdravljenja in programih zmanjševanja škode ter

vklučenost in lastnosti oseb v programih pomoči kot tudi število in obravnava oseb, ki so se zastupile ali umrle zaradi čezmerne uporabe drog.

2 Problematična uporaba prepovedanih drog

2.1 Ocena razširjenosti problematične uporabe prepovedanih drog

Uporaba drog se preučuje v različnih ciljnih skupinah na različne načine. V splošni populaciji se delež in vrsta uporabnikov drog preučuje predvsem z anketami, npr. Nacionalna raziskava o tobaku, alkoholu in nekaterih drugih drogah med prebivalci Slovenije (ATADD) (Nacionalni inštitut za javno zdravje [NIJZ], 2023). Med bolj problematičnimi uporabniki drog pa se poleg anketne metodologije uporabljajo še terenske raziskave ter indirektno metode za izračun števila uporabnikov ter drugih lastnosti, vezanih na uporabo (več) drog. Prav tako so pomembni tudi programi zdravljenja in programi zmanjševanja škode, ki sprejemajo in obravnavajo uporabnike drog (Jandl idr., 2023).

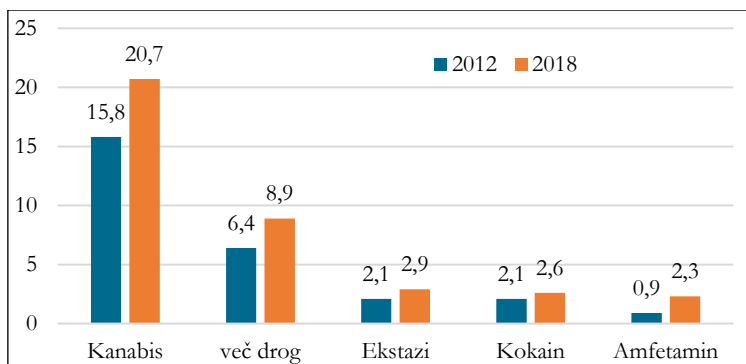
2.1.1 Podatki Nacionalne raziskave o tobaku, alkoholu in nekaterih drugih drogah med prebivalci Slovenije (ATADD)

Na NIJZ se približno na 5 let izvaja ATADD (NIJZ, 2023). Namen raziskave je oceniti razširjenost uporabe tobaka, alkohola in prepovedanih drog med prebivalci Slovenije (splošno populacijo). Trenutno se raziskava izvaja tretjič; prejšnji sta bili izvedeni v letih 2011–2012 in 2018 (Drev idr., 2021; Lavtar idr., 2014).

Podatki preteklih raziskav (graf 1) so pokazali, da uporaba drog med prebivalci Slovenije, starimi 15–64 let, narašča. Tako je delež oseb, ki so uporabile kanabis (ali konopljo¹), iz leta 2012 narasel s 15,8 % na 20,7 % v letu 2018. Več drog ob eni priložnosti je v letu 2012 uporabilo 6,4 %; v letu 2018 pa že kar 8,9 %. Delež oseb, ki so kadar koli v življenju uporabile druge droge, kot so ekstazi, kokain, amfetamin, ipd., je v letu 2018 v primerjavi z letom 2012 prav tako narasel, vendar so bili deleži oseb, ki so navedle uporabo teh drog, nižji v primerjavi s kanabisom.

---

¹ Kanabis ali (indijska) konoplja, hášiš, marihuána, pogovorno gándža ali tráva je pripravek iz rastline rodu konoplja (*Cannabis*) (American Heritage Dictionaries., 2007).

Graf 2: Prevalenca (%) uporabe različnih prepovedanih drog kadar koli v življenju med prebivalci, starimi 15–64 let, od 2012 do 2018

Vir: Drev idr. (2021)

Tabela 1: Prevalenca (%) uporabe različnih prepovedanih drog kadar koli v življenju med prebivalci, starimi 15–64 let, za Slovenijo in gorenjsko regijo, skupaj in po spolu

Droga	Območje	Skupaj	Moški	Ženske
Prepovedana droga	Slo	21,0	25,0	16,8
	Gor	22,7	24,9	20,4
Kanabis	Slo	20,7	24,7	16,5
	Gor	21,8	24,2	19,3
Ekstazi	Slo	2,9	3,6	2,2
	Gor	3,0	2,9	3,2
Amfetamin	Slo	2,3	3,2	1,4
	Gor	2,7	2,6	2,8
Kokain	Slo	2,6	3,6	1,6
	Gor	2,4	2,2	2,6
Heroin	Slo	0,5	0,7	0,2
	Gor	0,7	0,9	0,7
LSD	Slo	2,2	2,9	1,4
	Gor	2,3	2,0	2,6
Več drog ob eni priložnosti	Slo	8,9	11,3	6,4
	Gor	8,9	9,8	7,9

Vir: Drev idr. (2021)

Primerjava regijskih podatkov (tabela 1) kaže povišano rabo drog med prebivalci gorenjske regije v primerjavi s podatki za celotno Slovenijo. Deleži prevalenc so višji še posebej med ženskami. Rezultati kažejo, da je med prebivalci, starimi 15–64 let, kadar koli v življenju (katero koli) prepovedano drogo (npr. kanabis, ekstazi, amfetamin, kokain, heroin, LSD ali druge droge) uporabilo 21 % prebivalcev, med moškimi 25 % in med ženskami 16,8 %. V gorenjski regiji je bil delež med prebivalci

nekoliko višji (22,7 %) v primerjavi s celotno Slovenijo (21,0 %), kjer je med moškimi prevalenca zanašala 24,9 % in med ženskami 20,4 %. Zanimiv je podatek o uporabi heroina, kjer je prevalenca za gorenjsko regijo ocenjena na 0,7 %, kar je več v primerjavi s Slovenijo z 0,5 % (gre za nizek delež, kar pomeni manj zanesljivo oceno). Prav tako so ocenjene prevalence uporabe različnih drog med ženskami za gorenjsko regijo višje v primerjavi s Slovenijo (Drev idr., 2021).

2.1.2 Ocena razširjenosti problematične uporabe drog

Ocena razširjenosti problematične uporabe drog (opioidov) je pridobljena iz podatkov programov zdravljenja z indirektno metodo/izračunom (angl. *multiplier method*). Izračuni kažejo, da je število tovrstnih uporabnikov (predvsem opioidov) v Sloveniji že nekaj let stabilno (NIJZ, 2023) in se giba med 4.000 in 6.000 oseb (visoko tveganih uporabnikov opioidov). Po oceni iz leta 2021 je bilo v Sloveniji približno 4.125 problematičnih uporabnikov opioidov, kar predstavlja 3,0 uporabnika na 1.000 prebivalcev v starostni skupini 15–64 let (Kvaternik in Rostohar, 2022).

Čeprav je razširjenost problematične uporabe opioidov v zadnjih letih stabilna, se zdravstvene težave problematičnih uporabnikov drog poglobljajo. Zaznati je večjo obremenjenost z vidno uporabo prepovedanih drog, t. i. odprtimi scenami v skupnosti. Poleg tega je zaznati upad vstopa v programe zdravljenja in zmanjševanja škode ter posledično rast povprečne starosti uporabnikov, ki so vključeni v omenjene programe. Čeprav je injiciranje med uporabniki opiatov še vedno prevladujoči način uporabe drog, se opaža, da starejši uporabniki zaradi zdravstvenih težav (predvsem poškodb ožilja), prehajajo na manj tvegane načine uporabe drog (njuhanje, kajenje ali oralna uporaba). Vzroki za opuščanje obiska v programih se pripisujejo tudi povečani smrtnosti med starejšo populacijo in urejanju zasvojenosti, ki se kaže bodisi v redni uporabi substitucijskih zdravil, v skladu s shemo zdravljenja, bodisi z doseganjem abstinence. Mlajša populacija uporabnikov drog, ki v večji meri uporablja konopljo in poživila, pa v manjši meri išče pomoč v tovrstnih programih (Kvaternik in Žerjal, 2022).

2.2 Obravnava uporabnikov prepovedanih drog v okviru zdravstva in socialnega varstva

V Sloveniji sta vzpostavljeni mreži zdravstvenih in socialnovarstvenih programov, ki se med seboj povezuje in dopolnjujeta. V okviru zdravstvenega varstva je zdravljenje urejeno preko javne mreže Centrov za preprečevanje in zdravljenje odvisnosti od prepovedanih drog (CPZOPD) in Centra za zdravljenje odvisnosti od prepovedanih drog Psihiatrične klinike Ljubljana (CZOPD). V letu 2021 je bilo v mrežo vključenih 21 CPZOPD, od tega 2 mobilni enoti. Tako se od leta 2018, ko je tudi koroška regija dobila CPZOPD z mobilno ambulanto, program za substitucijsko zdravljenje izvaja v vseh statističnih regijah v Sloveniji.

Prav tako deluje mreža pomoči v okviru socialnovarstvenih organizacij za zmanjševanje škode na področju drog in brezdomstva, ki jo koordinira NIJZ, Območna enota Koper. Vključenih je 11 organizacij,² terensko delo z mobilnimi enotami pa poteka v 60 krajih po Slovenji na 112 lokacijah (Kvaternik in Žerjal, 2022).

2.2.1 Programi zdravljenja javne mreže Centrov za preprečevanje in zdravljenje odvisnosti od prepovedanih drog

Zdravstveni programi CPZOPD so brezplačni za osebe, ki imajo urejeno osnovno (in dopolnilno) zdravstveno zavarovanje, saj so umeščeni v redni program zdravstvenega varstva, ki se financira iz sredstev Zavoda za zdravstveno zavarovanje Slovenije. V okviru socialnega varstva pa delujejo različni programi socialne rehabilitacije, ki jih financira Ministrstvo za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti, zato so za uporabnike brezplačni. Zdravljenje z nadomestno terapijo ter vključevanje v programe socialnega varstva je v Sloveniji omogočeno tudi vsem osebam, ki prestajajo zaporno kazen, kjer je bilo v letu 2022 vključenih 600 oseb (NIJZ, 2023).

---

² Storitve zamenjave sterilnega pribora za uporabo drog izvajajo: Društvo PO MOČ Sežana, Društvo Pot Ilirska Bistrica, Društvo Stigma Ljubljana, Društvo Svit Koper, Društvo Zdrava pot, Socio Celje, Društvo Kralji ulice, ŠENT – enota Dnevni center za uporabnike drog Nova Gorica, ŠENT – enota Dnevni center za zmanjševanje škode Velenje, ŠENT – zavetišče za brezdomne uporabnike drog in ŠENT – Dnevni center za zmanjševanje škode v Ljubljani.

V letu 2021 je v program zdravljenja prvič ali ponovno vstopilo 210 oseb. Od tega je večina oseb (91,4 %) kot glavni razlog za vstop v program navedla težave z opiodi, težave s kokainom je navedlo 4,8 % oseb; prestali pa so navedli druge droge; npr. konopljo ali hipnotike (Delfar idr., 2022b).

Prav tako je bilo vključenih 2.482 uporabnikov, ki so v programe zdravljenja vključeni več kot eno leto (neprekinjeno). Med njimi je 80 % moških in 20 % žensk, povprečna starost oseb je bila 42 let. Večina teh oseb je vključena zaradi težav z opiaty (69,2 %); 15 % zaradi pomirjeval in uspaval, 9,1 % zaradi konoplje in 5,5 % zaradi kokaina (Delfar idr., 2022a).

Tako je bilo skupaj v nadomestno zdravljenje, ki se izvaja v CZOPD in CPZOPD, vključenih 3.078 različnih uporabnikov drog, med njimi jih je 1.764 prejelo metadon, 894 buprenorfin, 305 morfin s počasnim sproščanjem in 156 uporabnikov kombinacijo buprenorfina in naloksona. Med njimi je bilo 72 % moških, s povprečno starostjo 40 let, in 28 % žensk, s povprečno starostjo 37 let (Delfar idr., 2022a; NIJZ, 2023).

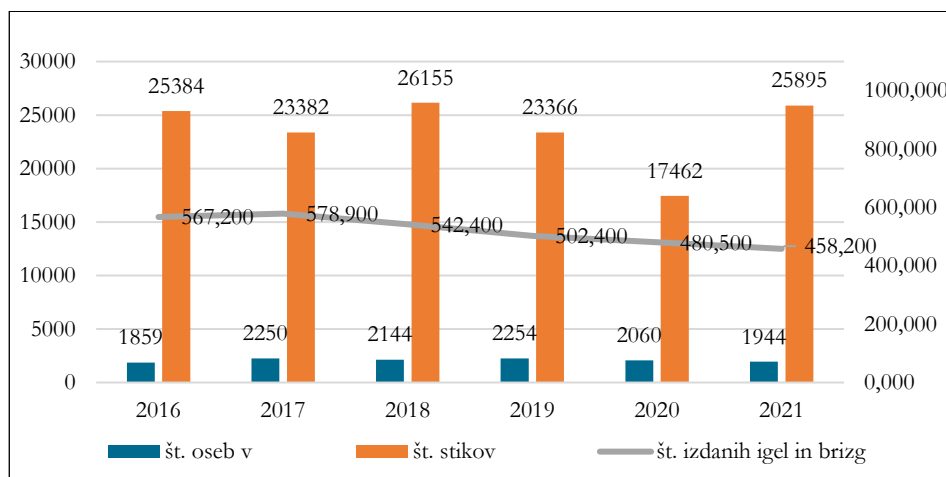
V Sloveniji tako deluje 21 programov/centrov zdravljenja (CPZOPD), kjer v gorenjski statistični regiji delujeta dva, in sicer na Jesenicah in v Kranju. Žal zadnja leta nobeden od programov ne poroča števila vključenih oseb v program zdravljenja. Zadnji podatki so iz let 2017–2019, kjer je bilo po poročanjih v obravnavo v CPZOPD Kranj vključenih približno 60 oseb.

2.2.2 Mreža programov zmanjševanja škode

Mrežo programov zmanjševanja škode na področju drog in brezdomstva koordinira NIJZ, Območna enota Koper, kjer je vključenih 11 organizacij in vključuje terensko delo z mobilnimi enotami. Program se izvaja v 60 krajih po Slovenji, na 112 različnih lokacijah (Kvaternik in Žerjal, 2022). Socialnovarstvene organizacije izvajajo z dokazi podprte ukrepe, s katerimi preprečujejo nastanek zdravstvene, socialne in družbene škode zaradi uporabe drog. Tako zmanjšujejo ter preprečujejo prenos okužb z nalezljivimi boleznimi in s tem tudi nadaljnje slabšanje zdravstvenega in socialnega stanja oseb, ki uporabljajo droge. Nadalje z metodo nizkega praga omogočajo hitrejši vstop v programe obravnave in s tem zagotavljajo socialno vključenost uporabnikov in njihovo sodelovanje. Omenjeni programi izvajajo različne dejavnosti, ki vključujejo obveščanje in izobraževanje uporabnikov drog o

nevarnostih pri uporabi drog, informiranje o varnejših načinih uporabe drog, svetovanje in vrstniško pomoč. Sem sodijo tudi programi, ki vključujejo izmenjavo sterilnega materiala za uporabo drog (igel in brizg), terensko delo, dnevni centri za uporabnike drog, zavetišča, varna hiša za uporabnice prepovedanih drog. Z izvajanjem omenjenih dejavnosti se pomembno prispeva k varovanju javnega zdravja oz. zdravja skupnosti in javnega reda in miru.

V letu 2021 je bilo v storitev zamenjave sterilnega pribora za uporabo drog vključenih približno 1.950 različnih uporabnikov drog, razdeljenih pa je bilo več kot 458.000 sterilnih igel in brizg. Število izdanih igel in brizg od leta 2017 upada, medtem ko se število uporabnikov v programih giba med 1.850 in 2.300 (graf 2).

Graf 2: Število vključenih oseb v programih, število stikov in število izdanih igel in brizg v programih zamenjave sterilnega pribora za uporabo drog med letoma 2017 in 2020

Vir: NIJZ (2023)

Število stikov je v letu 2020 še dodatno upadlo kot posledica splošnih ukrepov za zajezitev epidemije covid-19, npr.: zapiranje dnevnih centrov (omejitev števila oseb glede na površino zaprtega prostora), ukinitvev javnega prevoza in omejeno gibanje na občino bivanja. V letu 2021 je število stikov naraslo, zabeleženih je bilo kar 25.895 stikov, kar je skoraj 8.500 stikov več kot v preteklem letu.

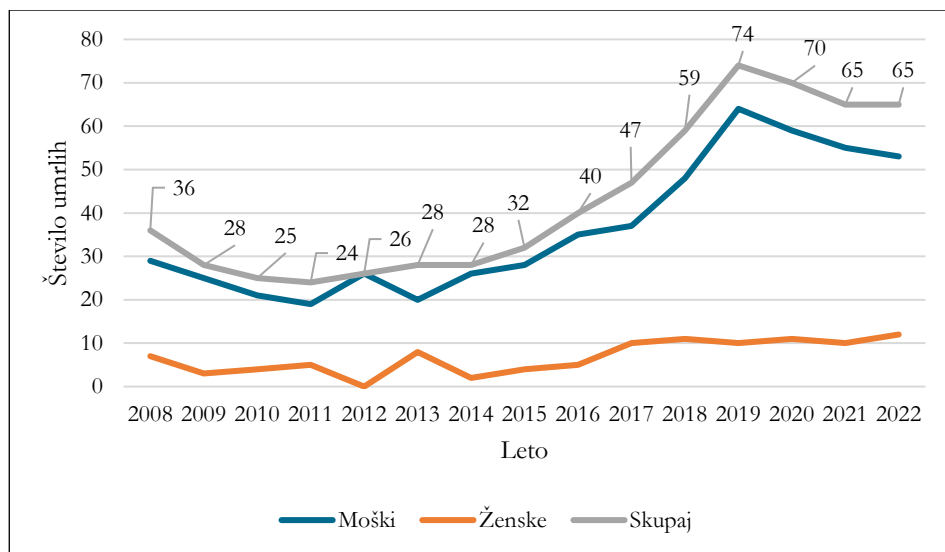
Čeprav se beleži nižje število izdanih igel in brizg ter manj stikov z uporabniki na izmenjavi sterilnega pribora za uporabo drog, je občutek obremenjenosti s problematično uporabo drog v skupnosti večji. Uporaba prepovedanih drog v skupnosti postaja vidnejša, populacija uporabnikov programov zmanjševanja škode pa vse starejša, s kompleksnejšimi zdravstvenimi težavami in slabšim socialno-ekonomskim položajem. Uporabniki programov zmanjševanja škode so večinoma uporabniki različnih drog. V letu 2021 so bile najpogosteje uporabljene droge konoplja/kanabis (72,1 %), kokain (60,4 %) in heroin (59,9 %). V letu 2021 opažamo povečanje deleža uporabnikov z zdravstvenimi težavami (62,8 %). Večina jih ima duševne bolezni (kot so depresija, anksioznost in samomorilne misli), glavobol, hepatitis C, bolečine v okostju, nespečnost in druge težave.

Tako so programi zmanjševanja škode dostopni v gorenjski regiji, kjer Društvo Stigma izvaja program terenskega dela z mobilno enoto. V okviru programa pomoči izvaja tudi storitev zamenjave sterilnega pribora za uporabo prepovedanih drog. V letu 2021 so na tem območju zabeležili 399 stikov, v omenjen program pa je bilo vključenih 52 različnih oseb.

3 Umrljivost med uporabniki

Po letu 2016 se je zabeleženo število smrti zaradi uporabe drog močno povečalo, vendar število v zadnjih treh letih (2020–2022) ponovno nekoliko upada (graf 3). V času epidemioloških ukrepov ob epidemiji covid-19 so bile prisotne določene spremembe v dostopnosti drog, prilagoditve znotraj programov zdravljenja odvisnosti in programov zmanjševanja škode, kar se je v Sloveniji pokazalo kot zmanjšanje števila umrlih zaradi predoziranja s prepovedanimi drogami. Ta trend se nadaljuje tudi v postpandemskem obdobju, predvsem na račun moških, saj je število smrti med ženskami od leta 2017 stabilno.

Leta 2022 je zaradi uporabe drog umrlo 66 oseb, med njimi 12 žensk in 56 moških. Povprečna starost umrlih v letu 2022 je bila 44 let, vendar obstajajo razlike med spoloma. Povprečna starost umrlih moških je bila 42 let, povprečna starost umrlih žensk pa 51 let. Tako je bilo 82 % vseh smrti, ki so bile povezane z drogami (uporabo drog), pri moških. Največ umrlih je bilo v starostni skupini 40–44 let.

Graf 3: Gibanje števila umrlih zaradi prepovedanih drog, skupaj in po spolu, 2008–2022
Vir: NIJZ (2023)

4 Zaključki

Razširjenost uporabe prepovedanih drog med različnimi ciljnimi skupinami uporabnikov je v Sloveniji, kljub razvejani mreži programov pomoči v okviru zdravstva in socialnega varstva, še vedno pomemben javnozdravstveni problem. Uporaba prepovedanih drog, kljub škodljivim posledicam, med prebivalci Slovenije v zadnjih letih narašča. Spreminjajo se vzorci in načini uporabe drog, pojavljajo se nove droge in nove zasvojenosti. Dostopnost programov pomoči je v okviru zdravstva in socialnega varstva zadostna in geografsko primerno pokrita, vendar se število uporabnikov, ki vstopajo v programe obravnave, zmanjšuje. Med različnimi ciljnimi skupinami uporabnikov drog prevladuje uporaba konoplje in narašča uporaba kokaina. Kar sovpada z izsledki zadnje analize odpadnih voda, ki kažejo, da je najvišja uporaba kokaina, ekstazija in metamfetamina v Ljubljani, amfetamina v Velenju, THC pa v Kopru (European Monitoring Centre for Drugs and Drug Addiction, 2023; Jandl idr., 2023). Med prebivalci Slovenije, v starosti 15–64 let, je najbolj razširjena uporaba konoplje. V skupini problematičnih uporabnikov prepovedanih drog uporaba heroina ostaja stabilna, narašča pa uporaba kokaina, kar kažejo tudi podatki o zmanjšani izdaji sterilnih igel in brizg ter prehajanju na »varnejše« načine uporabe drog.

Obstoječe programe pomoči bi bilo treba kadrovsko okrepiti in nadgraditi z novimi programi, kot so nadzorovani prostori za uporabo drog, namestitveni programi za uporabnike drog in programi za ranljivo skupino mladih uporabnikov drog ter programi zdravstvene nege. Ob tem bi bilo treba krepiti sodelovanje med programi zdravstvene in socialnovarstvene obravnave uporabnikov drog.

Na smrtnost med uporabniki drog vplivajo tvegani vzorci uporabe več drog hkrati ter souporaba alkohola in pomirjeval. Med dejavniki tveganja so predvsem starost, vbrižgavanje in somatska ter psihiatrična soobolevnost. Tudi samomor predstavlja velik izziv za strokovnjake, ki delajo na področju zdravljenja odvisnih od drog. Nekatere raziskave ocenjujejo, da je med uporabniki drog približno 10–20 % samomorov.

Preprečevanje predoziranja je sestavni del celostnega pristopa, ki bo uspešen le, če bomo izvedli vrsto intervencij, usmerjenih v različne vidike tveganega vedenja, intervencije v sklopu zdravljenja in ciljanje na poznana obdobja tveganja, kot sta izpustitev iz zapora in opustitev zdravljenja zasvojenosti.

Literatura

- American Heritage Dictionaries. (2007). *Spanish word histories and mysteries. English words that come from Spanish*. Houghton Mifflin Harcourt.
- Delfar, N., Jandl, M., Breznikar, D. in Anderle, T. (2022a). *Evidenca obravnave uporabnikov drog v letu 2021. Neprekinjena obravnava*. Nacionalni inštitut za javno zdravje. https://nijz.si/wp-content/uploads/2022/11/porocilo_tdi_2022_neprekinjena_obravnava_2.pdf
- Delfar, N., Jandl, M., Breznikar, D. in Anderle, T. (2022b). *Evidenca obravnave uporabnikov drog v letu 2021. Prvi in ponovni vstopi v obravnavo*. Nacionalni inštitut za javno zdravje. https://nijz.si/wp-content/uploads/2022/11/porocilo_tdi_2022_prvi_in_ponovni_vstop_2.pdf
- Drev, A., Hočevnar Grom, A., Lavtar, D., Rehberger, M. in Korošec, A. (2021). *Uporaba prepovedanih drog, konoplje v zdravstvene namene in zloraba zdravil na recept med prebivalci Slovenije*. Nacionalni inštitut za javno zdravje. https://nijz.si/wp-content/uploads/2022/07/atadd_26_8_21.pdf
- European Monitoring Centre for Drugs and Drug Addiction (2023). *Wastewater analysis and drugs – A European multi-city study* https://www.emcdda.europa.eu/sites/default/files/pdf/13735_en.pdf
- Jandl, M., Drev, A., Hočevnar Grom, A., Belščak Čolaković A. in Kvaternik, I. (2023). *Stanje na področju prepovedanih drog v Sloveniji 2022*. Nacionalni inštitut za javno zdravje. https://nijz.si/wp-content/uploads/2023/02/Nacionalno-porocilo_2022-1.pdf
- Koprivnikar, H., Zorko, M., Drev, A., Hovnik Keršmanc, M., Kvaternik, I. in Macur, M. (ur.). (2015). *Uporaba tobaka, alkohola in prepovedanih drog med prebivalci Slovenije ter neenakosti in kombinacije te uporabe*. Nacionalni inštitut za javno zdravje. https://nijz.si/wp-content/uploads/2022/07/uporaba_tobaka_alkohola_in_drog.pdf
- Kvaternik, I. in Rostohar, K. (2022). Estimate of the number of high-risk opioid users. V M. Jandl, A. Hočevnar Grom, A. Drev, A. Belščak Čolaković in I. Kvaternik (ur.), *Report on the drug situation*

- 2022 of the Republic of Slovenia (str. 72–74). Nacionalni inštitut za javno zdravje. https://nijz.si/wp-content/uploads/2022/07/nacionalno_porocilo_2021_ang.pdf
- Kvaternik, I. in Žerjal, Ž. (2022). Harm reduction interventions. V M. Jandl, A. Hočevar Grom, A. Drev, A. Belščak Čolaković in I. Kvaternik (ur.), *Report on the drug situation 2022 of the Republic of Slovenia* (str. 74–75). Nacionalni inštitut za javno zdravje. https://nijz.si/wp-content/uploads/2022/07/nacionalno_porocilo_2021_ang.pdf
- Lavtar, D., Rostohar, K., Zaletel, M. in Hočevar Grom, A. (ur.). (2014). *Uporaba prepovedanih drog, tobaka in alkohola v Sloveniji 2011–2012: Metodologija raziskave in izbrani statistični podatki*. Nacionalni inštitut za javno zdravje. https://nijz.si/wp-content/uploads/2022/07/uporaba_prepovedanih_drog_tobaka_in_alkohola_v_sloveniji_2011-2012.pdf
- Nacionalni inštitut za javno zdravje (NIJZ). (2023). *Nacionalna raziskava o tobaku, alkoholu in drugih drogah*. <https://nijz.si/podatki/podatkovne-zbirke-in-raziskave/nacionalna-raziskava-o-tobaku-alkoholu-in-drugih-drogah/>

REŠEVANJE PROBLEMATIKE ZASVOJENOSTI IN NJEN VPLIV NA VARNOST IN ZADOVOLJSTVO OBČANOV MESTNE OBČINE KRANJ

MANJA VOVK

Mestna občina Kranj, Kranj, Slovenija
manja.vovk@kranj.si

Varnost in zadovoljstvo prebivalcev sta med drugim odvisna tudi od reševanja problematike zasvojenosti, zato v Mestni občini Kranj temu namenjamo precej pozornosti. V Uradu za družbene dejavnosti preko ustreznih strokovnih služb in programov namenjamo veliko pozornosti skrbi za preventivno in kurativno delovanje na področju reševanja problematike zasvojenosti. Preventivni programi naj bi bili v pomoč mladim, da bi znali prilagoditi svoje vedenje in ravnanje (prostor med vrstniki, osebnostne lastnosti, življenjski prostor, stanje v družbi), s ciljem, da se zmanjšajo različna tvegana vedenja mladostnikov. Če pa mladostniki in odrasli zaidejo v težave z zasvojenostjo, nepogrešljiv del predstavljajo kurativni programi. Preventivni in kurativni programi posredno prispevajo tudi k večji varnosti občanov v lokalni skupnosti.

DOI
[https://doi.org/
10.18690/um.fvv.8.2023.4](https://doi.org/10.18690/um.fvv.8.2023.4)

ISBN
978-961-286-792-8

Ključne besede:
zasvojenost,
varnost,
preventiva,
občani,
Kranj

Univerzitetna založba
Univerze v Mariboru

DOI
[https://doi.org/
10.18690/um.fvv.8.2023.4](https://doi.org/10.18690/um.fvv.8.2023.4)

ISBN
978-961-286-792-8

SOLVING THE PROBLEM OF ADDICTION AND ITS IMPACT ON THE SAFETY AND SATISFACTION OF RESIDENTS IN THE MUNICIPALITY OF KRANJ

MANJA VOVK

Municipality of Kranj, Kranj, Slovenia
manja.vovk@kranj.si

Keywords:
addiction,
safety and security,
prevention,
residents,
Kranj

Since the safety and satisfaction of residents depend, among other things, on solving the problem of addiction, in the Municipality of Kranj we pay a lot of attention to this. A significant effort within the Office for Social Activities, through certain services and programs, is therefore devoted to preventive and curative action in the field of solving the problem of addiction. Preventive programs are supposed to help young people to be able to adapt their behaviour in different environments (position among peers, personality traits, living space, situation in society), with the aim of reducing various risky behaviours of young people. If adolescents and adults get into addiction problems, curative programs are an indispensable part. Preventive and curative programs indirectly contribute to the greater safety of citizens in the local community.

1 Preventivni programi v Mestni občini Kranj

V Mestni občini Kranj (v nadaljevanju MOK) k varnosti in zmanjšanju možnosti različnih oblik zasvojenosti pripomoremo s preventivnimi programi. Že od leta 1999 deluje Lokalna akcijska skupina (LAS) za preprečevanje zlorabe drog v Mestni občini Kranj. LAS je strokovno posvetovalno telo župana. LAS sestavljajo strokovnjaki, predstavniki služb, ki se profesionalno ukvarjajo z biološkimi, psihološkimi in socialnimi vidiki zdravja prebivalstva, predstavniki prostovoljnih in humanitarnih organizacij in predstavniki uporabnikov preventivnih programov. Slednji so predstavniki različnih organizacij, ki se pri svojem delu srečujejo s problematiko zasvojenosti, in sicer s področja otroškega varstva, osnovnih in srednjih šol, mladih, sociale, zdravstva, policije, nevladnih organizacij in občinske uprave. V MOK si štejemo v čast, da člani LAS delujejo prostovoljno. Med nalogami LAS izpostavljamo: 1) pripravo operativnega letnega programa, 2) poročanje Mestnemu svetu MOK, 3) pripravo ocene stanja na področju zlorabe drog s preventivnega in kurativnega vidika, 4) sprotne spremljanja gibanja problematike drog v občini in 5) svetovanje pri usklajevanju služb, programov, ki se ukvarjajo s preprečevanjem zlorabe drog.

Največji poudarek MOK v okviru LAS namenja preventivnim programom. Večina sredstev se nameni za sofinanciranje preventivnih programov v posameznem šolskem letu, ki jih izvajajo vrtci za starše, osnovne šole za starše in učence ter srednje šole za dijake. Pri tem LAS določi teme sofinanciranja, ki jih prilagaja glede na trenutno stanje. Prvotno so v LAS izbrali izvajalca preventivnih programov, ki je bil izvajalec za vse vrtce in šole. V praksi pa se je izkazalo, da je bolje, da vrtci in šole sami poiščejo izvajalce za delavnice za učence in dijake in izvajalce za predavanja za starše, LAS pa določi teme sofinanciranja. Trenutno sta poudarek in sofinanciranje na naslednjih temah pri delavnicah za učence in dijake: zasvojenost: alkohol, tobak, druge droge, nekemične zasvojenosti (internet, računalniške igre ipd.), krepitev duševnega zdravja (samopodoba, večšine za obvladovanje svojega življenja in uspešnega soočanja z izzivi, čustvene stiske, stresne motnje, tesnoba in depresija), nasilje med vrstniki (sem spada: spletno nasilje in drugo nasilje) in motnje hranjenja. Pri predavanjih za starše pa na temo vzgoje, razvajanosti, odnosov med starši in otroki in odnosov v sodobni družini.

Od šolskega leta 2012/2013 dalje spremljamo tudi zadovoljstvo učencev, dijakov, staršev in šol z izvedenimi delavnicami in predavanji. Ocene so visoke, prav tako si vrtci in šole želijo še več predavanj in delavnic. V tabelah 1, 2, 3 in 4 podajamo zadnjo oceno in povprečno oceno desetih let.

Tabela 1: Vrtci

Šolsko leto	Ocena predavanj po mnenju staršev	Uporabnost predavanj po mnenju staršev	Ocena predavatelja po mnenju šole	Število staršev na eno predavanje	Skupno število staršev	Število vseh predavanj
2022/2023	4,85	4,66	4,95	45	362	8
Povprečje preteklih let	4,79	4,57	4,80	53	436	8

Lestvica: od 1 – nezadostno do 5 – odlično.

Vir: Mestna občina Kranj (2023)

Tabela 2: Osnovne šole (delavnice za učence)

Šolsko leto	Ocena delavnic po mnenju učencev	Uporabnost delavnic po mnenju šole	Ocena predavatelja po mnenju šole
2022/2023	4,39	4,78	4,69
Povprečje preteklih let	4,41	4,81	4,79

Lestvica: od 1 – nezadostno do 5 – odlično.

Vir: Mestna občina Kranj (2023)

Tabela 3: Osnovne šole (predavanja za starše)

Šolsko leto	Ocena predavanj po mnenju staršev	Uporabnost predavanj po mnenju staršev	Ocena predavatelja po mnenju šole	Število staršev na eno predavanje	Skupno število staršev	Število vseh predavanj
2022/2023	4,71	4,56	4,68	54	486	9
Povprečje preteklih let	4,70	4,65	4,77	59	606	10

Lestvica: od 1 – nezadostno do 5 – odlično.

Vir: Mestna občina Kranj (2023)

Tabela 4: Srednje šole (delavnice za učence)

Šolsko leto	Ocena delavnic po mnenju učencev	Uporabnost delavnic po mnenju šole	Ocena predavatelja po mnenju šole
2022/2023	4,07	4,56	4,67
Povprečje preteklih let	4,13	4,68	4,65

Lestvica: od 1 – nezadostno do 5 – odlično.

Vir: Mestna občina Kranj (2023)

Poleg navedenih programov je LAS že drugo leto zapored organizirala tudi uspešno preventivno akcijo Stop zasvojenosti. V akciji so predpreteklo šolsko leto sodelovale osnovne šole, preteklo šolsko leto pa srednje šole, kjer so dijaki in učenci tretje triade z risbami predstavili svoj pogled na preprečevanje zasvojenosti. Učenci so na risbah predstavili različne teme, kot so: stop kajenju, stop drogam, stop alkoholu in stop pretirani uporabi računalnika. Risbe so bile razstavljene v Galeriji na mestu pred Mestno knjižnico Kranj in v notranjih prostorih Mestne knjižnice Kranj. V sklopu akcije je bila organizirana tudi skupina tekačev, ki je eno leto prevzemala, drugo leto pa zavodom predajala misli na temo zasvojenosti. Poleg tega so se na stojnicah predstavili tudi različni izvajalci, ki se srečujejo s to problematiko.

LAS se zaveda tudi pomena izobraževanja strokovnega kadra. Tako je preteklo leto organizirala strokovno srečanje na temo Mladostniki in motnje hranjenja, letos pa Odnosi ter skrivnostna moč čustev in komunikacije z učenci, starši in sodelavci.

Pomen za varnost otrok in mladostnikov v MOK predstavljajo tudi Varne točke, ki je projekt Unicefa Slovenije in ki smo se mu v MOK tudi pridružili. Namenjene so otrokom in mladostnikom, saj pripomorejo k ustvarjanju ozračja večje varnosti za otroke in mladostnike v mestu, kjer primanjkuje prostorov, kamor bi se otroci lahko zatekli po pomoč in se počutili varne. Pogosto so namreč lahko otroci in mladostniki ogroženi od vrstnikov, so v stiski zaradi pritiskov v šoli, so se izgubili, ne morejo priti domov oz. v stik s starši in ne vedo, h komu bi se obrnili po pomoč. Na Varno točko se otroci in mladostniki najpogosteje zatečejo, če so žrtve nasilja med vrstniki, pa tudi, če imajo probleme v družinskem okolju, potrebujejo pomoč pri domači nalogi, obliž na rano, so pozabili ključe doma in želijo priti v stik s starši ali pa potrebujejo zgolj pozornost in prijazen pogovor. V MOK imamo poleg varne točke v prostorih občine še 16 varnih točk (trgovine, zavarovalnice, avto servis, javni zavodi).

Nadalje v MOK v okviru javnega razpisa za sofinanciranje nevladnih organizacij na področju socialnega varstva med drugim namenjamo tudi sredstva za programe za delo z zasvojenimi ter preventivne programe za ogrožene skupine otrok in mladostnikov (npr. Logout – Center za pomoč pri prekomerni rabi interneta, Zaupni telefon Samarijan, Oaza – društvo za pomoč ljudem v stiski in preprečevanju zasvojenosti). Nevladne organizacije so nepogrešljiv deležnik v okviru socialnega varstva, saj v okviru svojih pristojnosti pomagajo občanom Kranja.

Pri preventivi ne smemo pozabiti tudi številnih nevladnih organizacij, ki v MOK delujejo na področju športa in kulture. Navedene organizacije imajo namreč velik pomen tudi pri preprečevanju zasvojenosti mladih. Z njimi se pri mladih spodbuja zdrav življenjski slog, kjer se razporeditev prostega časa namesto uživanja ali eksperimentiranja drog ali čezmerne uporabe računalnikov, telefonov, televizije prerazporedi na športno in kulturno udejstvovanje.

2 Kurativni programi v Mestni občini Kranj

Tistim, ki so že zašli in imajo probleme z zasvojenostjo ali so žrtve nasilja, v MOK nudimo različne kurativne programe. Center za pomoč, terapijo in socialno rehabilitacijo deluje na Sejmišču 4 z dvema programoma, Labirint in Katapult. V programu Labirint, ki zajema sprejemni in dnevni center, potekata individualna in skupinska obravnava uporabnikov na različnih ravneh zasvojenega načina življenja (od eksperimentatorjev do dolgoletnih uživalcev psihoaktivnih snovi). Posameznikom in skupinam nudi različne oblike obravnav z raznovrstnimi pristopi dela in velikim poudarkom na individualnem svetovalno-terapevtskem delu ter delu z mladostniki. V navedenem centru omogočajo opravljanje družbeno koristnih del in izvajajo preventivne delavnice. Program hkrati predstavlja tudi testirno točko za gorenjsko regijo, kamor posameznik lahko prinese njemu neznano psihoaktivno snov in jo da v testiranje.

Stanovanjska skupina Katapult je edinstven program na področju namestitvenih programov v slovenskem prostoru, ki delujejo na področju zasvojenosti. Izstopa po svoji majhnosti, saj nudi možnost namestitve največ šestim osebam (tako za moške kot ženske). Poleg bivalnega dela programa imajo uporabniki možnost vključitve v izven bivalni del programa. V tovrstno obliko programa so vključeni uporabniki, ki

so program zaključili, njihovi svojci ter tisti, za katere bivalni del obravnave ni potreben.

Vrnitev v domače okolje tako predstavlja manjšo in manj tvegano spremembo.

Podajamo nekaj statističnih podatkov. Ker smo v letu 2023 začeli mesečno spremljati tudi podatek, koliko uporabnikov je vzpostavilo abstinenco in jo vzdržuje in se s tem uspešno vključi v vsakdanje življenje, smo se pri statistiki osredotočili na zadnje podatke letošnjega leta (tabele 5, 6 in 7).

Tabela 5: Labirint

Leto/mesec	Število uporabnikov*	Abstinenca**
2010	81	/
2015	95	/
2020	55	/
januar 2023	75	33
februar 2023	66	28
marec 2023	78	34
april 2023	75	33
maj 2023	76	40
junij 2023	63	27

* Povprečno število uporabnikov sprejemnega in dnevnega centra na mesec.

** Povprečno število uporabnikov, ki so vzpostavili abstinenco oziroma jo uspešno vzdržujejo in so se s tem uspešno vrnili v vsakdanje življenje.

Vir: Mestna občina Kranj (2023)

Tabela 6: Katapult

Leto/mesec	Število uporabnikov*	Abstinenca**
2010	6	/
2015	15	/
2020	22	/
januar 2023	26	13
februar 2023	18	9
marec 2023	18	13
april 2023	21	14
maj 2023	29	16
junij 2023	27	15

* Povprečno število uporabnikov sprejemnega in dnevnega centra na mesec.

** Povprečno število uporabnikov, ki so vzpostavili abstinenco oziroma jo uspešno vzdržujejo in so se s tem uspešno vrnili v vsakdanje življenje.

Vir: Mestna občina Kranj (2023)

MOK sofinancira tudi Reintegracijski center, ki sicer ne deluje v MOK, je pa za občane MOK pomemben. Center nudi tako bivalno kot izven bivalno obravnavo in predstavlja zadnjo fazo v obravnavi zasvojenosti od različnih psihoaktivnih snovi,

alkohola in tveganih vedenj, kot so igre na srečo, internet, hrana ipd. S programom se posameznikom nudi pomoč za lažji prehod oziroma vrnitev nazaj v družbeno okolje (tabela 7). Program je namenjen tudi svojcem oseb, ki imajo probleme z zasvojenostjo.

Tabela 7: Reintegracijski center

Leto/mesec	Število uporabnikov*	Abstinenca**
2010	4,5	/
2015	7	/
2020	9,5	/
januar 2023	9	0
februar 2023	8	0
marec 2023	10	1
april 2023	10	0
maj 2023	10	1
junij 2023	11	2

* Povprečno število uporabnikov sprejemnega in dnevnega centra na mesec.

** Povprečno število uporabnikov, ki so vzpostavili abstinenco oziroma jo uspešno vzdržujejo in so se s tem uspešno vrnili v vsakdanje življenje.

Vir: Mestna občina Kranj (2023)

Center za preprečevanje in zdravljenje odvisnosti od nedovoljenih drog (v nadaljevanju Center) deluje v Kranju v novih prostorih v pritličju Zdravstvenega doma Kranj, kar jim omogoča bolj kakovostno delo, ker se pacienti manj zadržujejo pred centrom. Problem preprodaje drog pred Centrom je tudi zato manj pereč. Občasno še vedno prihaja do problema zaradi kršenja terapevtskega dogovora, zlasti psihičnega nasilja pacientov do osebja, povzročanja materialne škode v prostorih Centra, fizičnih obračunov med pacienti, tudi v čakalnici Centra. V Centru uporabnikom nudijo pomoč v obliki informiranja, svetovanja, detoksikacije, zdravstvenih pregledov, vključno s testiranjem na viruse hepatitisa B, C in HIV, ter cepijo paciente proti hepatitisu B (tabela 8).

Tabela 8: Center za preprečevanje in zdravljenje odvisnosti od nedovoljenih drog

Leto	Skupno registriranih uporabnikov	Center Kranj – vključeni v substitucijski program
2022	737	191
2021	732	215
2020	719	227
2019	689	215
2018	677	224
2017	669	228
2016	664	215
2015	658	201
2014	644	215
2013	637	193
2012	630	226
2011	514	201
2010	272	185

Vir: Mestna občina Kranj (2023)

Nadalje v MOK v okviru javnega razpisa za sofinanciranje nevladnih organizacij na področju socialnega varstva med drugim namenjamo tudi sredstva za programe za delo z zasvojenimi, ki delujejo na kurativnem področju, kot so različna društva zdravljenih in anonimnih alkoholikov.

Posameznikom, ki zaradi različnih razlogov ne morejo ali ne želijo prenehati z jemanjem drog, Društvo za zmanjševanje škode zaradi drog Stigma izvaja terensko delo (zagotavlja sterilni pribor, svetuje o varnejši uporabi drog). Pomembno je ponavljanje sporočil za zmanjševanje tveganja, saj lahko pripomore do sprememb vedenja uporabnikov.

3 Stališča kurativnih programov na varnost

Center za socialno delo Gorenjska, vodja strokovnega tima Centra za pomoč, terapijo in socialno rehabilitacijo P. Kuhar (intervju, 3. 10. 2023) je podala naslednje stališče: »S programom pomagajo posameznikom, da (p)ostanejo del družbe. Uporabnike informirajo, jih spodbujajo, motivirajo za drugačno razumevanje sebe, drugih ljudi in sveta. Spodbujajo jih k sodelovanju z drugimi in jim pri tem stojijo ob strani. Verjamejo, da na ta način pripomorejo k manjšemu številu različnih izgrediv in nespoštljivega vedenja. Pogosto (vsakodnevno) obravnavajo namreč ljudi, ki so prepuščeni sami sebi, prepuščeni ulici. Najpogosteje v svojem življenju niso slišani – niti v osebnih odnosih, kot tudi v različnih organizacijah. Težko nadzorujejo svoja

čustva hkrati pa vedo, da v programu lahko dobijo podporo in pomoč, ki jo potrebujejo. Tako jim predstavljajo pomemben podporni steber, kažipot kam in kako naprej. Na tak način pa hkrati skrbijo, da ne povzročajo dodatne škode sebi in drugim ljudem.« Nekateri uporabniki, ki sicer prihajajo z roba družbe, pa se uspejo z njihovo pomočjo uspešno abstimirati, se postopoma vključujejo nazaj v lokalno okolje in veliko prispevajo k družbi. Uporabniki že tekom programa začnejo opravljati prostovoljno delo, sodelujejo v različnih akcijah širšega okolja in s tem pomagajo pri izvajanju različnih dogodkov kot pri razbijanju predsodkov na temo zasvojenosti.

Center za socialno delo Gorenjska, vodja programa Reintegracijskega centra S. Gladović (intervju, 3. 10. 2023) je podala naslednje stališče: »Uporabniki se s pomočjo bivalnega dela programa pripravijo na trezno življenje, urejajo vsa področja svojega življenja in se postopoma vključijo v družbo kot aktivni in odgovorni državljani. Posledično se v okolju zmanjšuje delež oseb, ki imajo probleme z zasvojenostjo, zmanjšujejo se kriminalna dejanja, revščina in bolezni.« V izven bivalni obravnavi lahko uporabniki, ki so že vključeni v družbo sproti rešujejo svoje stiske ter iščejo funkcionalne rešitev s strokovno pomočjo. To prispeva h kakovosti njihovih življenj, posledično tudi k varnosti in preprečevanju recidivov. Program z raznimi dejavnostmi ozavešča lokalno okolje o problematiki zasvojenosti, zmanjšuje stigmo in deluje preventivno.

Vodja Centra za preprečevanje in zdravljenje odvisnosti od nedovoljenih drog Nataša Kern, dr. med. spec. spl. med. (intervju, 1. 10. 2023) in vodja zdravstvene nege Anže Pokorn, dipl. zdravstvenik (intervju, 1. 10. 2023) sta podala naslednje stališče: »Pri zdravljenju v (uradnih) ustanovah opozarjata, da gre za zmanjševanje škode v lokalni skupnosti. S programom so zmanjšali kriminaliteto v lokalni skupnosti. Trenutno opažajo zelo nizek odstotek njihovih uporabnikov, ki so v kazenskem postopku zaradi krajev, ropov, poškodb. To pomeni, da z vključitvijo odvisnikov v program zdravljenja zagotavljajo večjo varnost za okolico in uporabnike same. V tem delu so dosegli veliko in so stvari pod nadzorom.« S čim se bo spopadalo v prihodnje, še ne vedo. Za nekatere vrste prepovedanih drog, kot je heroin, obstaja substitucijsko zdravljenje. V zadnjem času pa prihajajo številne kemijske spojine iz celega sveta, ki vdirajo v vse lokalne skupnosti. Upajo, da se bodo predvsem mladi odgovorno spopadali s skušnjavami in bodo uspešno zaježili nov val nevarnosti.

4 Zaključek

Vsekakor lahko trdimo, da so tako preventivni kot kurativni programi nujno potrebni tudi v prihodnje. Preventivne programe, ki se izvajajo po šolah in vrtcih, so visoko ocenili tako učenci in dijaki kot tudi učitelji in starši. Pri tem se izraža interes po še več preventivnih vsebinah. Prav tako so kurativni programi izjemnega pomena, da čim več uporabnikov najde pot nazaj v družbo. S programi posredno vplivamo tudi na manjše število različnih neprimernih dejanj in s tem večjo varnost. MOK bo še naprej v okviru svojih pristojnosti in zmožnosti skrbela za izvajanje tako preventivnih kot kurativnih programov in za sodelovanje služb, ki se s to problematiko srečujejo, posledično pa bo s tem bistveno prispevala k večji varnosti v lokalni skupnosti.

Literatura

Mestna občina Kranj. (2023). *Arhiv podatkov*.

VKLJUČEVANJE PRISELJENCEV IN NJIHOVIH POTOMCEV V ŽIVLJENJE V LOKALNIH SKUPNOSTIH

MARINA LUKŠIČ HACIN,¹ JURE GOMBAČ,¹

ALEŠ BUČAR RUČMAN²

¹ Inštitut za slovensko izseljenstvo in migracije, Univerza v Novi Gorici, Ljubljana, Nova Gorica, Slovenija

luksic@zrc-sazu.si, jure.gombac@zrc-sazu.si

² Univerza v Mariboru, Fakulteta za varnostne vede, Ljubljana, Slovenija

ales.bucar@um.si

Mednarodne migracije so nekaj običajnega, celo nujnega za razvoj držav in sočasno številnim posameznikom omogočijo udejanjanje potencialov. V političnem diskurzu se meje med različnimi oblikami migracij brišejo, migranti in njihovi potomci pogosto postanejo grešni kozli za težave lokalnega prebivalstva. V svetu, razdeljenem na nacionalne države, je možnost vstopa in bivanja na ozemlju druge države regulirana in nadzirana. Prakse držav se razlikujejo in nekatere prepoznajo velik potencial migracij, njihov prispevek k odpravljanju težav na trgu dela, premoščanju demografskih izzivov itd. Zato spodbujajo migracije in uspešno integracijo ter odpravljajo birokratske ovire. Na drugi strani bolj zaprte države pod vplivom nacionalističnih nazorov uvajajo številne administrativne omejitve, dolgotrajne uradniške postopke in, če ne *de jure*, pa *de facto*, omejujejo priseljevanje. V prispevku predstavljamo primere pozitivnih lokalnih praks pri vključevanju priseljencev in njihovih potomcev v lokalno okolje.

DOI

[https://doi.org/
10.18690/um.fvv.8.2023.5](https://doi.org/10.18690/um.fvv.8.2023.5)

ISBN

978-961-286-792-8

Ključne besede:
migracije,
družbena vključenost,
lokalna skupnost,
lokalni usmerjevalni
odbori,
begunci

Univerzitetna založba
Univerze v Mariboru

DOI
[https://doi.org/
10.18690/um.fvv.8.2023.5](https://doi.org/10.18690/um.fvv.8.2023.5)

ISBN
978-961-286-792-8

Keywords:
migration,
social inclusion,
local community,
local steering committees,
refugees

INCLUSION OF IMMIGRANTS AND THEIR OFFSPRING TO THE LIFE OF LOCAL COMMUNITIES

MARINA LUKŠIČ HACIN,¹ JURE GOMBAČ,¹
ALEŠ BUČAR RUČMAN²

¹ Research Centre of the Slovenian Academy of Sciences and Arts, Slovenian Migration Institute, University of Nova Gorica, Nova Gorica, Ljubljana, Slovenia
luksic@zrc-sazu.si, jure.gombac@zrc-sazu.si

² University of Maribor, Faculty of Criminal Justice and Security, Ljubljana, Slovenia
ales.bucar@um.si

International migration is normal, even necessary, for the development of countries, and simultaneously it enables many individuals to realise their potential. In political discourse, the boundaries between different forms of migration are blurred, and migrants and their descendants often become scapegoats for the problems of the local population. In a world divided into nation-states, the possibility of entering and staying in the territory of another country is regulated and controlled. The practices of countries vary and some recognise the great potential of migration, its contribution to solving labour market problems, overcoming demographic challenges, etc. They therefore encourage migration and successful integration and remove bureaucratic obstacles. On the other hand, more closed countries, influenced by nationalist views, impose many administrative restrictions, lengthy bureaucratic procedures, and, if not de jure, then de facto, limit immigration. We present examples of positive local practices in integrating immigrants and their descendants into the local environment.

1 Kratek pregled migracij v Evropi po drugi svetovni vojni

Realnost današnjega sveta je razdelitev ozemelj na posamezne nacionalne države. Kot pravi Castles (2000), je nacionalna država postala globalna norma in osnovna enota politične organizacije. Vpogled v zgodovino pa nam pokaže, da se meje držav spreminjajo, nastajajo nove države, nekatere razpadejo, druge se združujejo. Spremembe so stalnica mednarodnega prostora, ki ima na drugi strani vse od 19. stoletja osnovno skupno značilnost, tj. obstoj sistema nacionalnih držav. Kot ugotavljata Castles in Miller (1998), bi bile sodobne mednarodne migracije brez pomena, če svet ne bi bil organiziran v nacionalne države, Lukšič Hacin (1999) pa temu pritrди s tezo, da so mednarodne migracije zgodovinsko vezane na sodobnost in nastanek nacionalne države. Nacionalne države imajo moč oblikovanja določanja pravil na njihovem teritoriju, sprejemanja in izvajanja imigracijskih politik. To vključuje tudi moč formalnega določanja pravil, kdo in koliko časa lahko tam prebiva, opravlja delo, študira ali celo samo vstopi ali prečka to ozemlje. Prakse in politike držav se razlikujejo in nekatere prepoznavajo velik potencial migracij, njihov prispevek k odpravljanju težav na trgu dela, premoščanju demografskih izzivov itd. Zato spodbujajo mednarodne migracije in uspešno integracijo ter odpravljajo birokratske ovire, medtem ko druge tesneje zapirajo svoja vrata. Ob tem ne gre spregledati, da države poleg oblikovanja formalnih pravil lahko tudi *de facto* (in ne samo *de jure*) omejujejo priseljevanje z uvajanjem številnih administrativnih omejitev, dolgotrajnih birokratskih postopkov, kadrovske podhranjenostjo upravnih enot, centrov za tujce, azilnih domov in drugih pristojnih institucij.

Od druge svetovne vojne dalje so mednarodne migracije močno zaznamovale evropski (in globalni) prostor. Castles in Miller (1998) govorita, da živimo v »dobi migracij«. Po vojni so bile migracije v Evropi povezane z vračanjem beguncev in vojakov, sledilo je priseljevanje ljudi iz kolonij. Vse do sredine sedemdesetih let prejšnjega stoletja so evropski prostor na zahodni strani železne zavesе zaznamovale obsežne delovne migracije. Pomanjkanje delavcev v bogatih jedrnih državah je vodilo v načrtno novačenje delavcev v revnejših državah (pol)periferije. Ob zaostritvi gospodarskih razmer, ekonomski krizi v 1970-ih letih, dejstvu, da migracije delavcev niso bile le začasne in da so »delavci gosti« ostali v državah (tudi zaradi interesa delodajalcev, ki so želeli ohraniti že usposobljene delavce), sočasnem porastu ksenofobije in politizaciji vprašanja uspešnega sobivanja so evropske države začele omejevati ekonomske in delovne migracije. Možnosti zakonitega priseljevanja

so se tako bistveno zmanjšale (Bade, 2005; Castles in Miller, 1998; Cohen, 2006). V devetdesetih letih prejšnjega stoletja so Evropo zaznamovale begunske migracije, povezane z razpadom Socialistične federativne republike Jugoslavije (SFRJ) in vojnami na njenem ozemlju. Temu je sledilo »tretje zapiranje vrat Evrope« (Bade, 2005), ki je bilo tudi zapiranje zadnjih legalnih vrat. Evropska unija (EU) je sprejela niz pravil in praks, ki je omejil oz. otežil vstop nezaželenim »prišlekom«, med katerimi se znajdejo celo (nenaši, nebeli, nekrščanski) begunci z vojnih območij. Te »rešitve« vključujejo npr. enostransko razglasitev t. i. varne tretje države, iz katere begunci ne morejo zaprositi za formalno zaščito, nujno obravnavo vloge v prvi državi, kjer je prošnja za zaščito vložena, in vračanje prosilcev v to državo v primeru njihovega prehoda mej znotraj EU, sistem, ki onemogoča vlaganje prošnje za zaščito na diplomatskih predstavništvi v tujini. Na drugi strani države sočasno vabijo zaželeno in potrebne priseljence (npr. delavce v deficitarnih poklicih, izobražene, športnike in podjetnike (slednji v političnem diskurzu in pravilih niso niti naslovljeni kot priseljenci, temveč kot globalni podjetniki in investitorji)). Za piko na i je nekaterim najbolj elitnim krogom omogočen celo svojevrsten podvig, tj. pridobitev (»nakup«) državljanstva nekaterih držav EU z visoko denarno naložbo v njihova gospodarstva.

Zahodne države tako še zdaleč niso v celoti prepovedale in ustavile priseljevanja. Vloga nadzorstvenega sistema je namreč selekcija med zaželenimi in nezaželenimi migranti, ali kot pravita Weber in Bowling (2008), gre za »socialno razvrščanje«. Cilj je dopustiti in celo spodbujati prihod priseljencev, ki posedujejo ekonomski ali kulturni kapital (znanje ali veščine), v omejenem obsegu in v skladu s potrebami pa tudi prihod tistih, ki so pripravljeni opravljati slabo plačana, težka in zahtevna dela. Pri tem seveda ne gre prezreti, da je celoten spektakel (Anderson, 2010) nadziranja »nevarnih« beguncev in priseljencev osredotočen na politično-medijsko konstruirane podobe nevarnosti, pravi vzroki in grožnje – procesi, ki viktimizirajo tudi »nas« – pa ostajajo skriti za tančico strahu. Zakonske prepovedi in omejitve priseljevanja niso ustavile, temveč so ga naredile nezakonitega in s tem potisnile ljudi v iskanje pogosto tveganih rešitev, npr. iskanje pomoči pri tihotapcih z ljudmi, organizirani kriminaliteti, kar lahko vodi v trgovino z ljudmi, dolžniška razmerja, kršitve zakonodaje, delo na črno, izkoriščanje in ujetost v prekarnem delu (Albahari, 2015; Anderson, 2010; Bučar Ručman, 2014). Ironično zaostritve nadzora migracij, za katere se trdi, da naslavljajo probleme kriminalitete, tako krepijo organizirane kriminalne združbe in spodbujajo hujše kršitve.

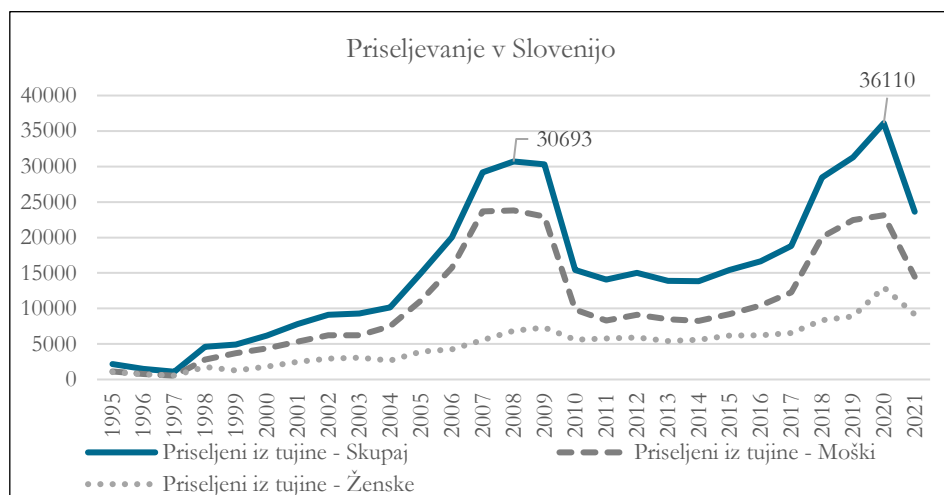

1.1 Priseljevanje v Slovenijo

V Sloveniji so migracije po drugi svetovni vojni najprej vključevale notranje migracije s podeželja v mesta, nato pa so sledile sicer notranje, vendar »med-narodne« migracije (Josipovič, 2006) iz drugih republik skupne države. Te so vrhunec doživele konec 1970-ih in na začetku 1980-ih let. Politične, kulturne, družinske povezave, geografska bližina, ugled Slovenije, načrtno novačenje delavcev v tej regiji so vodili v nov porast priseljevanja v obdobju od leta 2004 do ekonomske recesije leta 2009 in nato ponovno po gospodarskem okrevanju od leta 2017 dalje (z upadom v času svetovne pandemije koronavirusa v obdobju 2020–2022). Ob tem je očitna razlika med priseljevanjem v času SFRJ in tistim od srede 1990-ih dalje. V preteklosti so bile slednje formalno obravnavane kot notranje, danes pa gre pri tem (z izjemo Hrvaške) za priseljevanje iz t. i. tretjih držav, za katere so določeni posebni pogoji za bivanje in delo v EU. Dodatna razlika je tudi v profilu priseljencev. Če je bilo na vrhuncu priseljevanja v SFRJ v obdobju 1970–1980 med vsemi priseljenci 55,37 % moških in 44,63 % žensk (Bučar Ručman, 2014), torej so se priseljevale družine, je za obdobje od srede 1990-ih dalje značilno izrazito priseljevanje moških. Najbolj očitno je to v letih 2004–2009, ko je bilo moških 77,4 % in žensk le 22,6 %, in v letih 2017–2021 66,8 % moških in 33,2 % žensk. Največ priseljencev prihaja v Slovenijo iz držav na tleh SFRJ, v povprečju v zadnjih 15 letih predstavljajo 65 % priseljencev (v dveh vrhuncih priseljevanje znaša delež več kot 80 % oziroma več kot 70 %) (graf 1). Poleg omenjenih priseljencev pa jih največ prihaja potem še iz drugih držav EU in drugih držav v Evropi. Skupaj priseljenci iz Evrope predstavljajo v zadnjih 15 letih med 92,5 % in 95,8 % vseh priseljencev v Slovenijo.

Vrhova priseljevanja v Slovenijo sta primarno vezana na delovne migracije priseljencev, ki v Sloveniji opravljajo fizično intenzivne poklice (gradbeništvo, gostinstvo, čiščenje itd.). Ob pomanjkanju lokalnih delavcev, ki bi bili pripravljene opravljati takšna dela za ponujena plačila, jih delodajalci aktivno novačijo predvsem na prostoru nekdanje skupne države. V številnih primerih je to vodilo tudi v njihovo ekstremno izkoriščanje in prekarnost, kjer je za podrejen položaj delavcev poskrbela tudi država in njena migracijska, nadzorstvena in tudi kazenska politika (npr. pogojevanje vstopa na trg dela in pridobitev osebnega delovnega dovoljenja s predhodnim dveletnim delom pri istem delodajalcu; odsotnost ustrezne zakonodaje in kadrov delovne inšpekcije, dolgoletna nedoločena minimalnih pogojev za namestitve tujih delavcev, nepreverjanje izpolnjevanja ključnih obveznosti in

pogojev podjetij, ki so napotovala delavce na delo v tujino, odsotnost kazenskega sankcioniranja kršitev delavskih pravic) (Bučar Ručman, 2014; Kanduč in Bučar Ručman, 2016; Mozetič idr., 2012). Na primeru kršenja delavskih pravic delavcev (migrantov) je bila zelo nazorno vidna povezava med neoliberalnimi pristopi, ki so pred pravice delavcev postavili interes kapitala.

Graf 3: Priseljevanje v Slovenijo 1995–2021

Vir: Statistični urad Republike Slovenije (2023)

Navkljub zaostritvi odnosa do priseljavanja obstajajo številne dobre prakse, ki omogočajo vključevanje priseljencev v slovensko družbo. Njihova ključna značilnost in skupna točka je to, da se izvajajo neposredno na terenu, v lokalnem okolju in v lokalnih skupnostih. V nadaljevanju opisujemo nekatere od njih, v katere so vključeni tudi nekateri raziskovalci Inštituta za slovensko izseljenstvo in migracije ZRC SAZU, med njimi soavtor pričujočega prispevka.

2 Družbena vključenost priseljencev v lokalno okolje – primeri dobrih praks

Pri načrtovanju svojega dela v zgoraj omenjenih dejavnostih največkrat uporabljamo metodo t. i. »lokalnih usmerjevalnih odborov«. Te sestavimo skupaj z deležniki, ki na lokalni ravni delajo na področju integracije priseljencev v družbo in na trg dela. Gre za šole, nevladne organizacije, različna društva, zavode za zaposlovanje, centre

za socialno delo, ljudske (angl. *grassroots*) organizacije, aktiviste, aktivne državljane, raziskovalne ustanove, gospodarske zbornice, Urad za integracijo in oskrbo migrantov, mestne/občinske uprave itd. Med te deležnike sodijo seveda tudi migranti z različnimi statusi (delovni migranti, prosilci za azil, osebe s statusom mednarodne zaščite, osebe s statusom združevanja družin, nedokumentirani migranti ...), ki najbolj vedo, kaj potrebujejo pri vključevanju v družbo. S sestanki, skupščinami, okroglimi mizami, delavnicami skušamo skupaj oblikovati dejavnosti in politike, ki smo jih sposobni izpeljati. Financiranje največkrat priskrbimo preko Evropskih razpisov, kot so npr. Asylum, Migration and Integration Fund (AMIF), Interreg (Central Europe, Danube), Citizens, Equality, Rights, Values (CERV), Europe for Citizens, Erasmus+. V nadaljevanju se osredotočamo na primere dobrih praks, ki smo jih izpeljali v Ljubljani in Mariboru.

Predstavnica Slovenske filantropije v Mariboru ter starši otrok so v okviru »lokalnega usmerjevalnega odbora« v Mariboru opozorili na problematiko otrok s statusom mednarodne zaščite v poletnih mesecih, ko ni šole in se ne družijo s sošolci. Ker marsikdo od njih ni znal plavati, smo se odločili, da zanje organiziramo plavalni tečaj, ki je tako pokril vsaj tri izzive. Otroci so se pod strokovnim vodstvom trenerke naučili plavati oziroma so nekateri tudi premagali travme, ki so bile povezane z njihovim prečkanjem Egejskega morja v neprimernih plovilih. Družili so se s sovrstniki in tako koristno preživeli prosti čas. Na bazenu so bili tudi vidni in so na ta način seznanjali lokalno okolje s svojo prisotnostjo. Učili in komunicirali so v slovenskem jeziku in ga na ta način uporabljali in utrjevali tudi v poletnih mesecih. Nekatera društva so se odločila, da jim v tem času omogočijo tudi učenje instrumenta.

V Mariboru so Slovenska filantropija, Urad Vlade Republike Slovenije za integracijo in oskrbo migrantov, Mladinski kulturni center in nekatere migrantke identificirali tudi problem marginalizacije migrantk, predvsem tistih z mednarodno zaščito. Zato smo organizirali žensko skupino, ki jo je vodila psihologinja in je nagovarjala tako izzive pri vključevanju v družbo kot tudi zaznavala morebitne travme zaradi vojne in naporne poti v Evropo ali pa morebitne napetosti v družinah (Pehar in Gombač, 2021). Uspeh skupine, znotraj katere so se ženske družile, pripravljale hrano, se pogovarjale, obujale spomine ter nagovarjale izzive, s katerimi so se srečevale v vsakdanjem življenju, nas je kasneje spodbudil, da smo v Ljubljani organizirali podobno serijo srečanj »lokalnega usmerjevalnega odbora«, na katerih smo se

seznanili s situacijami migrantk v glavnem mestu. Soglašali smo, da je vključevanje na trg dela za njih velik izziv, zato smo skupaj z Mestno občino Ljubljana oblikovali program »Spremljanja na delovnem mestu« (angl. *job shadow*). Migrantke so tako nekaj dni v tednu preživele na ustanovi, kjer so se seznanile z delom, se učile potrebnih znanj in spretnosti, uporabljale slovenski jezik ter srečevale nove prijatelje. Sodelavkam na teh ustanovah so pokazale tudi svoje znanje in spretnosti, zato so v nekaj primerih nadaljevale sodelovanje z njimi. Mestna občina Ljubljana je v svoji mestni upravi spremljanje na delovnem mestu omogočila dvema migrantkama, dve sta se usposabljali na Radiu Študent, ena pa v Mednarodnem grafičnem in likovnem centru (MGLC). V Mariboru je osebo z mednarodno zaščito in osebo s statusom združevanja družine gostilo Lutkovno gledališče. V prav vseh primerih so bile ocene takšnega sodelovanja odlične. Zaradi takšnih izkušenj smo omenjeno dejavnost v obliki pripravnštva ponovili in dali priložnost tudi moškim. Tako smo v Mariboru udeleženke ponovno poslali v Lutkovno gledališče, pa tudi na Rdeči križ in v podjetje Zlati grič, kjer je udeleženka pripravnštva skrbela za stike z ukrajinskimi begunci. V Ljubljani sta oseba z mednarodno zaščito in prosilec za azil tamkajšnjemu Kulturnemu društvu Gmajna pomagala kot prevajalca in kulturna mediatorja. Za migrantke smo tudi organizirali ali pa sodelovali pri organizaciji t. i. »Ženskih krogov«, kjer so skupaj z ženskami iz lokalne skupnosti ustvarjale različne izdelke. Dober primer je bilo naše sodelovanje z deležniki iz Škofje Loke Zavod tri, kjer imajo večletne izkušnje z organizacijo takšnih skupin. Na ta način ženske skupaj ustvarjajo, se seznanjajo, družijo, vadijo slovenski jezik, razstavljajo svoje izdelke ter pridobivajo pomembne informacije o lokalnem okolju, v katerem so.

Na področje integracije migrantov na trg dela sodijo tudi tečaji podjetništva, ki smo jih za migrante organizirali na spletu (zaradi omejitev, ki so veljale ob širjenju koronavirusa) in v živo v Azilnem domu na Kotnikovi ulici v Ljubljani. S pomočjo usposobljenih predavateljev smo predstavili osnovne informacije s področja ustanavljanja in vodenja podjetij v Sloveniji, raziskali nekaj poslovnih idej ter se učili različnih spretnosti in veščin, ki so za to potrebne. Podjetništvo je naslavljala tudi iniciativa Trubarjeva na dlani. Z njeno pomočjo smo skušali promovirati migrantsko podjetništvo na Trubarjevi ulici v Ljubljani. Tega smo se lotili s serijo skupščin s podjetniki, ki so si želeli večjo prepoznavnost ulice v Ljubljani in v svetu. Oblikovani so bili spletna stran Trubarjeva na dlani, skupina Facebooka in Instagramov profil. S sodelovanjem z deležniki Teravera in Zavoda APIS smo na spletni strani objavljali življenjske zgodbe podjetnikov in informacije o njihovi dejavnosti, na Facebooku in

Instagramu pa vsakodnevne dogodke, ponudbo in akcije. Trenutno ima iniciativa 1.200 sledilcev na Facebooku in 600 na Instagramu. Trubarjeva ulica je na ta način postala prepoznavna kot nekaj posebnega v Ljubljani, zato se je povečal tako obisk turistov kot tudi domačega prebivalstva, hkrati pa odprla vrata za socialnoekonomsko vključenost priseljencev (Bez nec in Gombač, 2022).

Dogodki na javnih površinah ob določenih priložnostih, kot sta recimo dan migrantov (18. 12.) ali dan beguncev (20. 6.), so prav tako lahko pomemben pripomoček integracije, še posebej v kombinaciji s kulturnimi ali športnimi prireditvami, kulturnimi dogodki in predstavitvijo kulinarike. V različnih lokalnih skupnostih smo že organizirali ali pa pomagali organizirati razstave, športne dogodke, kino, gledališke in glasbene predstave, na katere smo povabili ljudi iz lokalne skupnosti. V Mariboru smo skupaj s Slovensko filantropijo, Rdečim križem, Karitasom, Mladinskim kulturnim centrom, Društvom Odnos, Mestno občino Maribor in Regionalno razvojno agencijo za Podravje – Maribor organizirali dogodek na glavnem mestnem trgu, ki se ga je udeležilo več kot tisoč ljudi. Redno sodelujemo na podobnem dogodku, po imenu Teden kultur, ki ga vsako leto v Novem mestu organizira Društvo za razvijanje prostovoljnega dela (DRPD).

Spregledati ne smemo še ene pomembne dejavnosti, namreč učenja in pomoči pri učenju slovenskega jezika. Ta po pričevanju migrantov zanje predstavlja velik izziv, je pa poleg izobrazbe eden od najpomembnejših pogojev za zaposlitev in socialno vključenost. Tečaji, ki jih nudita Urad Vlade Republike Slovenije za oskrbo in integracijo migrantov (180 ur ali 120 ur + 60 ur) in Zavod za zaposlovanje (60 ur), za večino niso dovolj, da po enem letu opravijo obvezni izpit A1 (Klun idr., 2022). V Mariboru smo tako na pobudo že omenjenega »lokalnega usmerjevalnega odbora« skupaj z Mladinskim kulturnim centrom organizirali trimesečni tečaj slovenskega jezika. Osebe z mednarodno zaščito, največ jih je bilo iz Etiopije in Eritreje, so se tako naučile najbolj nujnih slovenskih besed in fraz, ki so jih potrebovali v vsakdanjem življenju. Nekateri so se tam začeli učiti tudi pisati v latinici, saj imajo romski, ahmarski in tigrinjski jeziki svojo pisavo. Učili so se tudi lokalnih posebnosti in zgodovine Maribora. V primeru, da so dobili zaposlitev, jim je učiteljica pomagala pri imenih orodja, specifičnih izrazih, slengu. Naš tečaj je bil tako prilagojen vsakdanjemu življenju udeležencev, kar so ti zelo cenili. To je dokazovala njihova redna udeležba in pa veliko razočaranje, ko se je tečaj zaradi pomanjkanja sredstev oz. zaključka projekta zaključil. Med izvajanjem jezikovnih delavnic smo ugotovili,

da učitelji slovenščine kot drugega jezika nimajo dovolj primernih gradiv za poučevanje. Zato smo na pobudo Javnega zavoda Cene Štupar začeli z razvijanjem učnega načrta kulturnega usposabljanja, ki ga lahko uporabljajo migranti in strokovnjaki na področju jezikovnega izobraževanja. Gre za skupno delo več evropskih partnerjev, ki delijo znanje, izkušnje in že obstoječa gradiva iz svojih držav. Učni načrt bo vseboval kulturno gradivo (zgodbe, pesmi, recepte, šale, pogovore) in s t. i. »kulturnim gradivom« migrantom kar najbolj približal samo učenje jezika.

3 Zaključek

Meje med vsemi sicer nezdružljivimi kategorijami priseljencev se čedalje bolj brišejo. Prav ta sprememba je ključen premik k sekuritizaciji mednarodnih migracij (tj. naslavljanje migracij primarno kot varnostni izziv in tveganje). Vendar lahko sočasno prepoznamo tudi odstopanja, ko »naše« begunce tudi v državah EU (vključno s tistimi, ki so najbolj nenaklonjeni sprejemanju beguncev) sprejmejo odprtih rok in to v številkah, ki so mnogo večje kot tiste, kadar prihajajo tujci iz drugega kulturnega okolja in se uporablja retorika naravnih nesreč ter kriznega komuniciranja. Primerjava odnosa do beguncev iz Ukrajine leta 2022 in beguncev iz Sirije leta 2015 najbolj nazorno razkriva te dvojne standarde (Bučar Ručman, 2022). Odnos do beguncev iz Ukrajine kaže, da so lahko begunci sprejeti in vključeni brez večjih težav.

Takšen od zgoraj navzdol odnos je ključnega pomena za širšo družbenopolitično klimo, solidarnost in sobivanje ljudi. Pogosto je prav odnos do priseljencev lakmusov papir, ki kaže na širše razmere v družbi, prisotnost (ne)strpnosti in (ne)razumevanje pomena družbenega vključevanja vseh posameznikov.

V nasprotju z omenjenim od zgoraj navzdol vodenim procesom vključevanja/izključevanja so na področju integracije migrantov pomembno vlogo začele prevzemati različne participativne iniciative, povezave, skupine, ki delujejo v lokalnem okolju in od spodaj navzgor (ali celo samo spodaj, neposredno na lokalnem družbenem terenu) po principih t. i. participativne demokracije. V prispevku predstavljene dejavnosti so le nabor nekaterih takšnih vsebin. Njihova najpomembnejša dodana vrednost ob ciljnih vsakega projekta pa je, da se je vzpostavila obširna neformalna mreža institucij, organizacij in ljudi, ki delajo na področju integracije, človekovih pravic, medkulturnega dialoga, svobode gibanja,

podpore marginaliziranim skupinam. Če namreč ta mreža deluje v skupno smer, potem se izzivi po navadi ustrezno nagovorijo in rešujejo.

Literatura

- Albahari, M. (2015). *Crimes of peace: Mediterranean migrations at the world's deadliest border*. University of Pennsylvania Press.
- Anderson, B. (2010). Migration, immigration controls and the fashioning of precarious workers. *Work, Employment and Society*, 24(2), 300–317. doi:10.1177/0950017010362141
- Bade, K. (2005). *Evropa v gibanju: migracije od poznega 18. stoletja do danes*. Založba *Cf.
- Bezcec, B. in Gombač, J. (2022). New migration policies and innovative practices: Slovenia between bordering and inclusion. *Innovation: The European Journal of Social Science Research*, 36(2), 250–265. doi:10.1080/13511610.2022.207124016
- Bučar Ručman, A. (2014). *Migracije in kriminaliteta: Pogled čez meje stereotipov in predsodkov*. Založba ZRC SAZU.
- Bučar Ručman, A. (2022). Slovenija in begunske migracije: primerjava odnosa do beguncev iz Bosne in Hercegovine, Sirije in Ukrajine. V G. Meško in I. Kokoravec (ur.), *8. Nacionalna konferenca o varnosti v lokalnih skupnostih: cilji trajnostnega razvoja in varnost v lokalnih skupnostih* (str. 165–178). Univerza v Mariboru, Univerzitetna založba.
- Castles, S. (2000). *Ethnicity and globalization*. Sage.
- Castles, S. in Miller, M. J. (1998). *The age of migration: International population movements in the modern world*. Palgrave Macmillan. doi:10.1007/978-1-349-26846-7
- Cohen, R. (2006). *Migration and its enemies: Global capital, migrant labour and the nation-state*. Ashgate.
- Josipovič, D. (2006). *Učinki priseljevanja v Slovenijo po drugi svetovni vojni*. Založba ZRC SAZU.
- Kanduč, Z. in Bučar Ručman, A. (2016). Razredna vojna, delo in migracije: primer delavcev migrantov v Sloveniji. *Dve Domovini*, 43, 77–89.
- Klun, L., Alali, A. in Gombač, J. (2022). Vključevanje v vzgojno-izobraževalni sistem iz perspektive staršev in otrok beguncev. *Dve domovini: razprave o izseljenstvu*, 56, 149–168.
- Lukšič-Hacin, M. (1999). *Multikulturalizem in migracije*. Založba ZRC SAZU.
- Mozetič, P., Pavlišič, S. in Pistotnik, S. (2012). *Migracije in prekernost. Agencijsko delo migrantov v Sloveniji*. http://www.njnetwork.org/IMG/pdf/MIGRACIJE_IN_PREKERNOST_AGENCIJSKO_DELO.pdf
- Pehar, A in Gombač, J. (2021). »It is not too bad in Slovenia, but it could be much better«: Inclusion of asylum seekers and refugees at the borders of Europe. V M. Bufon, T. H. Malloy in C. H. Williams (ur.), *Societies and spaces in contact: Between convergence and divergence* (str. 169–182). P. Lang.
- Statistični urad Republike Slovenije. (2023). *Selitveno gibanje prebivalstva, občine, Slovenija, letno*. <https://pxweb.stat.si/SiStatData/pxweb/sl/Data/Data/05I2002S.px/>
- Weber, L. in Bowling, B. (2008). Valiant beggars and global vagabonds: Select, eject, immobilize. *Theoretical Criminology*, 12(3), 355–375. doi:10.1177/13624806080933

PRESTOPNIŠVO IN VIKTIMIZACIJA MED MLADOLETNIKI NA GORENJSKEM

IZA KOKORAVEC, GORAZD MEŠKO

Univerza v Mariboru, Fakulteta za varnostne vede, Ljubljana, Slovenija
iza.kokoravec@um.si, gorazd.mesko@um.si

V prispevku so predstavljeni rezultati mednarodne samonaznanitvene študije o mladoletniškem prestopništvu in viktimizaciji (ISR4), ki jo je izvedla raziskovalna ekipa s Fakultete za varnostne vede Univerze v Mariboru v okviru programske skupine Varnost v lokalnih skupnostih. Glavni cilji raziskave so pridobiti čim realnejši vpogled v prestopništvo in viktimizacijo med mladoletniki tako na lokalni, nacionalni kot tudi na mednarodni ravni in testiranje kriminoloških teorij o prestopništvu. Osredotočimo se na mladoletnike, ki prihajajo iz gorenjske regije, in podrobneje predstavimo rezultate, do katerih smo prišli s pomočjo bivariatnih analiz, in preliminarne ugotovitve o prestopništvu in viktimizaciji. Izpostavimo posebnosti rezultatov in omejitve raziskave, v zaključku pa podamo predloge za nadaljnje raziskovanje in implikacije ugotovitev na politiko in prakso.

DOI
[https://doi.org/
10.18690/um.fvv.8.2023.6](https://doi.org/10.18690/um.fvv.8.2023.6)

ISBN
978-961-286-792-8

Ključne besede:
mladoletniško
prestopništvo,
mladoletniška
viktimizacija,
ISR4,
varnost v lokalnih
skupnostih,
Gorenjska

Univerzitetna založba
Univerze v Mariboru

DOI
[https://doi.org/
10.18690/um.fvv.8.2023.6](https://doi.org/10.18690/um.fvv.8.2023.6)

ISBN
978-961-286-792-8

Keywords:

juvenile delinquency,
juvenile victimization,
ISR4,
safety and security in local
communities,
Gorenjska region

DELINQUENCY AND VICTIMIZATION AMONGST JUVENILES IN THE GORENJSKA REGION

IZA KOKORAVEC, GORAZD MEŠKO

University of Maribor, Faculty of Criminal Justice and Security, Ljubljana, Slovenia
iza.kokoravec@um.si, gorazd.mesko@um.si

The paper presents the results of the international Self-Report Delinquency Study (ISR4), which was conducted by a research team from the Faculty of Criminal Justice and Security, University of Maribor within the research programme Safety and Security in Local Communities. The key goals of the research are to gain a realistic insight into delinquency and victimization amongst juveniles at the local, national, and international level, and to test criminological theories of delinquency. Focusing on juveniles from the Gorenjska Region we present in more detail the results we reached with the help of bivariate analyses, as well as preliminary findings on delinquency and victimization. We point out the peculiarities of the results and limitations of the study, and in the conclusion give suggestions for further research and the implications of the findings for policy and practice.

1 Uvod

Mladi so naša prihodnost in predstavljajo pomemben podporni steber družbe. Čas odraščanja in še posebno obdobje adolescence je odločilno za razvoj mladih v zrele, odgovorne in spoštljive posameznike, a je hkrati tudi čas soočanja z različnimi izzivi, eksperimentiranja in premikanja družbenih mej (Tomori, 2000). Ne le, da so v tem času mladi najbolj izpostavljeni številnim skušnjavam, tveganjem in razvoju agresivnih ali odklonskih vedenj, temveč je še posebno znano, da stopnja prestopništva običajno doseže vrh v srednji do pozni adolescenci, zato je družba še toliko bolj pozorna na mladoletnike in kakovost njihovega razvoja (Barclay idr., 2007). Prestopništvo se običajno nanaša na različne oblike ponavljajočih se odklonskih vedenj, ki kršijo določena družbena pravila in so za mladoletnike v določenem času, prostoru in družbi ocenjena kot škodljiva (Filipčič, 2015). Pri prestopništvu mladoletnikov nas ne zanimajo le kazniva dejanja ali prekrški, ki so jih storili mladoletniki, temveč tudi druga neprilagojena vedenja (medvrstniško nasilje, kibernetško nasilje, izostajanje od pouka, beg od doma) oz. statusni prekrški, ki so napačni le, če jih izvajajo mladoletniki, ne pa tudi odrasli (vožnja motornih vozil, kajenje tobaka, pitje alkohola, uživanje drog ipd.) (Dekleva, 2010). Raziskovalci, strokovnjaki in drugi družbeni akterji pa niso zaskrbljeni le zaradi razvoja prestopništva med mladimi v času adolescence, temveč tudi zaradi viktimizacije, ki jo lahko doživljajo v tem času. Viktimizacija je definirana kot travmatičen stresni življenjski dogodek, ki lahko na posamezniku, še posebno pa na otrocih in mladoletnikih v tem ranljivem obdobju, pusti številne negativne čustvene, fizične, kognitivne in vedenjske posledice (Turanovic, 2017).

Da bi lahko mlade zaščitili, pripravili ustrezne preventivne ukrepe in strategije, morajo raziskovalci in ostali praktiki dobiti čimbolj realen vpogled v izkušnje in vsakdan mladoletnikov. Tako si poleg uradnih statističnih podatkov policije, sodišč in drugih podatkovnih baz pomagamo tudi z uporabo podatkov iz viktimizacijskih in samonaznanitvenih študij. Na področju kriminoloških raziskav so samonaznanitvene študije postale bistvene, saj zagotavljajo dragocen vpogled v razširjenost tako prijavljenih kot neprijavljenih kaznivih dejanj, osvetljujejo družbeno ozadje mladoletnikov in zagotavljajo dragocene informacije o dejavnikih tveganja in zaščitnih dejavnikih, povezanih s prestopništvom (Enzmann idr., 2010).

Ena izmed dobro poznanih samonaznanitvenih študij na področju mladoletniškega prestopništva in viktimizacije je mednarodna študija *International Self-Report Delinquency Study* (ISRSD), katere glavni cilji so preučevati in opisati izkušnje mladoletnikov s prestopništvom in viktimizacijo, testirati glavne kriminološke teorije prestopništva ter razviti in podati priporočila za nadaljnjo prevencijo (ISRSDstudy, n. d.). Študijo so pilotno izvedli leta 1992, sedaj pa poteka že 4. cikel zbiranja podatkov (ISRSD4). V to mednarodno študijo se vsakemu ciklu priključi več držav iz celega sveta, ki oblikujejo svojo nacionalno ekipo in zbirajo podatke s standardiziranim šolskim vprašalnikom med 13–17-letniki. Slovenija je bila nazadnje del 2. cikla študije ISRSD med letoma 2005 in 2007, ko sta v študiji sodelovala Dekleva in Razpotnik (2010) s Pedagoške fakultete, ki sta zbirala podatke v Ljubljani, Celju, Piranu, Kočevju in Jesenicah. Čeprav Slovenija ni sodelovala v ISRSD3, sta približno ob istem času Meško in Bertok (2013) v Sloveniji izvedla študijo *Youth Deviance and Youth Violence: A European Multi-Agency Perspective on Best Practices in Prevention and Control* (YouPrev), s pomočjo katere sta med mladoletniki zbirala podatke v Ljubljani in Kranju.

Fakulteta za varnostne vede Univerze v Mariboru (UM FVV) se je pod vodstvom dr. Gorazda Meška med letoma 2020 in 2023 ponovno priključila k ISRSD4, kjer poleg Slovenije sodeluje še malo manj kot 50 držav. Študija se na UM FVV izvaja v okviru programske skupine Varnost v lokalnih skupnostih – primerjava ruralnih in urbanih okolij (PS VLS). Tokratna študija je zbirala podatke v Ljubljani in Kranju (urbanem okolju) ter za potrebe PS VLS opravila zbiranje podatkov tudi v ruralnem okolju.

V prispevku predstavimo le del zbranih podatkov ISRSD4, in sicer podatke, ki smo jih zbrali v Kranju oz. gorenjski regiji. Najprej predstavimo demografske značilnosti vzorca in druge značilnosti družbenega ozadja mladoletnikov, nato pa se osredotočimo na prikaz samonaznanitvenega prestopništva in viktimizacije ter opaznih razlik pri spolu, starosti, razredih in šolski stopnji.

2 Metode

V pričujočem prispevku so prikazani rezultati in deskriptivne ter bivariatne analize le na delu zbranih podatkov iz študije ISRSD4. Prvotni načrt študije je zahteval, da nacionalna ekipa izbere dve mesti in v vsakem v vzorec zajame 900 13–17-letnikov,

vendar se je v primeru Kranja to za nas izkazalo kot težavno. Ker gre v primeru študije ISRD4 za izvedbo vprašalnikov v živo na osnovnih šolah, srednjih šolah in gimnazijah, ker je vprašalnik obsežen, zamuden, občutljive tematike in ker smo bili v Kranju omejeni s številom obstoječih šol, ki v veliki meri niso bile pripravljene na sodelovanje, smo morali območje zbiranja podatkov razširiti iz mesta Kranj na šole v bližnjih okoliških gorenjskih krajih. Vprašalnik zajema vprašanja in vsebine o široki paleti prestopniških vedenj, vključno z lažjimi in resnejšimi prekrški, pa tudi o dejavnih, kot so družinski odnosi, šolske izkušnje, druženja z vrstniki in individualne značilnosti.

Zbiranje podatkov je potekalo med 10. 10. 2022 in 30. 3. 2023 na osnovnih šolah, srednjih šolah in gimnazijah v gorenjski regiji. V vzorec smo zajeli osmošolce in devetošolce v osnovnih šolah ter 1., 2. in 3. letnike srednjih šol oz. gimnazij. Da bi zagotovili reprezentativen vzorec, smo uporabili metodo sorazmernega vzorčenja, v šolah pa smo podatke zbirali s t. i. mešano metodo zbiranja podatkov,¹ saj smo v nekaterih šolah zbirali s fizičnimi vprašalniki, v nekaterih pa s spletno obliko vprašalnika v spletni aplikaciji *LimeSurvey*. V gorenjski regiji smo podatke zbrali na 10 šolah oz. v 45 razredih in v vzorec zajeli 903 mladoletnikov.

2.1 Opis vzorca

Tabela 1 prikazuje demografske podatke vzorca – spol, razred in starost anketirancev. Distribucija vzorca po spolu je enakomerna in le dobra 2 % mladoletnikov se je opredelilo za nebinarne² ali ni odgovorilo. Največ mladoletnikov v vzorcu prihaja iz 9. razreda osnovne šole (24,7 %) in 1. letnika srednje šole/gimnazije (22,1 %). Kot omenjeno v prejšnjem poglavju, smo pri zbiranju podatkov ciljali na starostno skupino mladoletnikov med 13 letom in 17 letom, kar nam je uspelo doseči z razmeroma lepo porazdelitvijo.

80 % ($n = 730$) anketirancev je označilo, da so bili tako oni kot njihovi starši rojeni v Sloveniji, medtem ko je 12,8 % ($n = 116$) mladoletnikov migrantov 2. generacije in 6,3 % ($n = 57$) migrantov 1. generacije. Tisti, ki niso bili rojeni v Sloveniji, so

---

¹ Protokol ISRD4 priporoča zbiranje podatkov le preko spletne aplikacije *LimeSurvey*, vendar smo bili zaradi premajhnega števila računalnikov v računalnicah ali nedostopnosti/polnosti računalnic v nekaterih šolah primorani zbrati podatke tudi s fizičnimi kopijami vprašalnikov.

² Novost, ki jo je vključil ISRD4 – sami smo pustili možnost tega odgovora iz radovednosti.

najpogosteje prihajali iz Bosne in Hercegovine, Kosova, Srbije in Severne Makedonije. Starši anketirancev, ki niso bili rojeni v Sloveniji, pa so najpogosteje prihajali iz Bosne in Hercegovine, Kosova, Srbije, Severne Makedonije in Nemčije.

Tabela 1: Demografski podatki

	<i>n</i>	%
Spol		
Ženski	427	47,3
Moški	456	50,5
<i>Manjkajoči</i>		
Nebinarni	16	1,8
Ni odgovora	4	0,4
Razred		
8. r	133	14,7
9. r	223	24,7
1. l	200	22,1
2. l	189	20,9
3. l	158	17,5
Starost		
< 13	9	1
13	112	12,4
14	200	22,1
15	167	18,5
16	182	20,2
17	171	18,9
> 17	56	6,2
<i>Manjkajoči</i>		
Ni odgovora	6	0,7

Večina mladoletnikov 84,8 % ($n = 766$) živi v nuklearni družini (z obema staršema – četudi sta ločena in preživljajo del časa z enim in del časa z drugim staršem), 13,8 % jih živi le z enim staršem ($n = 125$), le dober odstotek pa jih živi v drugi situaciji ali pa niso odgovorili na vprašanje.

Tabela 2: Verska pripadnost

	<i>n</i>	%
Neveren	287	31,8
Kršćanstvo	511	56,6
Judovstvo	1	0,1
Islam	76	8,4
Budizem	1	0,1
Hinduizem	4	0,4
Drugo	11	1,2
<i>Manjkajoči</i>		
Ni odgovora	12	1,3

Tabela 2 prikazuje versko pripadnost mladoletnikov. Ne preseneča, da je krščanstvo izbralo 56,6 % anketirancev – večina je izbrala, da pripada rimskokatoliški veji – 31,8 % jih je označilo, da ne pripadajo nobeni veri, 8,4 % pa je izbralo, da pripada Islamu (večina ni vedela, kateri veji pripada).

3 Predstavitev rezultatov

V tabeli 3 predstavimo prevalenco devetih vrst viktimizacije, kjer so zapisani le deleži anketirancev, ki so označili, da so v življenju že izkusili navedeno vrsto viktimizacije. Tabela 3 prav tako predstavi rezultate hi-kvadrat testov, s katerimi preverjamo, ali se navedene vrste viktimizacije razlikujejo glede na spol, razrede/letnike in osnovno oz. srednjo šolo/gimnazijo. Pri prevalenci viktimizacije najbolj izstopajo tri oblike: 1) fizična kazen staršev (33,2 %) – od staršev so v življenju prejeli zaušnico, udarec, ali so bili potisnjeni; 2) tatvina (29,3 %) – v življenju so jim že kaj ukradli; in 3) spletne grožnje (20 %) – v življenju jim je nekdo grozil preko družbenih omrežij.

Tabela 3: Prevalenca vrst viktimizacije in hi-kvadrat za spol, razred ter osnovne šole in srednje šole

Viktimizacija			Spol		Razred		Osnovna in srednja šola	
	n	%	χ^2	p	χ^2	p	χ^2	p
Rop	30	3,3	0,376	0,540	5,473	0,242	1,212	0,271
Napad	55	6,1	0,626	0,429	4,551	0,337	0,123	0,725
Tatvina	265	29,3	0,222	0,638	27,139	< 0,001	19,506	< 0,001
Kazniva dejanja iz sovraštva	62	6,9	1,583	0,208	4,050	0,399	0,025	0,874
Sovražni govor (splet)	112	12,4	2,590	0,086	8,762	0,067	6,170	0,013
Spletne grožnje	181	20	1,283	0,257	0,749	0,945	0,001	0,975
Deljenje intimne vsebine	50	5,5	0,470	0,493	6,617	0,158	4,596	0,032
Fizična kazen (starši)	300	33,2	0,116	0,733	1,797	0,773	0,004	0,947
Fizično trpinčenje (starši)	117	13	0,369	0,544	7,965	0,093	0,355	0,551

Skrb vzbujajoče visoki so tudi deleži fizičnega trpinčenja staršev (13 %) – starši so jih v življenju že kdaj udarili s predmetom, silovito udarili, brcnili ali pretepli – in sovražnega govora na spletu (12,4 %) – na družbenih omrežjih so v življenju že prejeli žaljiva sporočila/komentarje o njihovi rasi, narodnosti, veri, spolni usmerjenosti itd. Pregled p-vrednosti hi-kvadratov pokaže, da se anketiranci po spolu ne razlikujejo glede na izkušene oblike viktimizacije oz. sta oba spola enako izpostavljena. Edina p-vrednost, ki je statistično značilna in nakazuje močno povezanost spremenljivk oz. razlikovanje med razredi, se pokaže pri tatvini ($p < 0,001$). Tudi osnovnošolci (OŠ) in srednješolci/gimnazijci (SŠ) se močno

razlikujejo pri izkušnji s tatvino ($p < 0,001$) – 38 % OŠ proti 31,9 % SŠ. Prav tako sta statistično značilni obliki sovražni govor na spletu in deljenje intimne vsebine (obe $p < 0,05$), kar potrди, da obstaja razlikovanje med OŠ in SŠ. Sovražni govor na spletu je že izkusilo 16 % OŠ proti 10,4 % SŠ. Nekdo je delil oz. preposlal intimno vsebino (fotografijo, video) anketiranca v 7,7 % pri OŠ proti 4,3 % SŠ.

Tabela 4: Prevalenca prestopniških dejanj in hi-kvadrat za spol, razred ter osnovne šole in srednje šole

Prestopništvo			Spol		Razred		Osnovna in srednja šola	
	<i>n</i>	%	χ^2	<i>p</i>	χ^2	<i>p</i>	χ^2	<i>p</i>
Grafitiranje	74	8,2	8,134	0,004	6,943	0,139	2,718	0,099
Vandalizem	46	5,1	0,608	0,435	1,884	0,757	0,751	0,386
Tatvina (trgovina)	177	19,6	0,155	0,694	11,445	0,022	0,419	0,517
Tatvina (vozila)	13	2,8	0,002	0,961	0,739	0,946	0,434	0,510
Vlom	20	2,2	0,021	0,885	4,502	0,342	0,150	0,699
Rop	17	1,9	0,180	0,671	6,999	0,136	0,020	0,886
Nošenje orožja	107	11,8	2,591	0,107	1,139	0,888	0,048	0,826
Skupinski pretep	72	8	8,839	0,003	12,601	0,013	4,585	0,032
Napad	38	4,2	0,501	0,479	3,775	0,437	0,472	0,492
Prodaja drog	70	7,8	1,237	0,266	12,824	0,012	4,641	0,031
Deljenje intimne vsebine	53	5,9	0,445	0,505	4,583	0,333	0,112	0,738
Sovražni govor (splet)	76	8,4	11,300	< 0,001	2,377	0,667	0,858	0,354
Spletna goljufija	58	6,4	0,033	0,856	7,632	0,106	4,650	0,031
Hekanje	40	4,4	2,879	0,090	11,559	0,021	0,903	0,342

V tabeli 4 predstavimo prevalenco 14 prestopniških dejanj, kjer so zapisani le deleži anketirancev, ki so označili, da so v življenju že izvedli navedeno prestopniško dejanje. Prav tako so predstavljeni rezultati hi-kvadrat testov, s katerimi preverjamo, ali se navedena prestopniška dejanja razlikujejo glede na spol, razrede/letnike in osnovno oz. srednjo šolo/gimnazijo. Razširjenost prestopništva med mladoletniki iz gorenjske regije je razmeroma nizka. Pri samonaznanjenem prestopništvu med anketiranci najbolj izstopata dve kategoriji: 1) tatvina iz trgovine (19,6 %) – v življenju so že ukradli nekaj malega iz trgovine/veleblagovnice; in 2) nošenje orožja (11,8 %) – v življenju so že nosili orožje kot npr. palico, nož ali pištolo za svojo varnost ali za napad. Pri pregledu *p*-vrednosti hi-kvadratov lahko razberemo, da se večje število prestopniških vedenj razlikuje glede na spol, razred ter osnovno oziroma srednjo šolo. Statistično značilne vrednosti pri spolu potrdijo, da se pri grafitiranju ($p < 0,05$), skupinskem pretepu ($p < 0,05$) in sovražnem govoru na spletu ($p < 0,001$) fantje in dekleta razlikujejo. Pri vseh treh oblikah prestopniških dejanj so se pogosteje udeleževali in o tem poročali fantje. Statistično značilne vrednosti pri

razredu potrdijo, da se pri tatvini iz trgovine, skupinskem pretepu, prodaji droge in hekanju (vse $p < 0,05$) anketiranci razlikujejo glede na to, v katerem razredu/letniku so. Statistično značilne vrednosti pri OŠ in SŠ potrdijo, da se pri skupinskem pretepu, prodaji drog in spletni goljufiji (vse $p < 0,05$) anketiranci razlikujejo glede na to, ali prihajajo iz OŠ ali iz SŠ. OŠ se pogosteje udeležujejo skupinskih preteпов, medtem ko SŠ pogosteje sodelujejo pri prodaji drog ali izvajajo spletne goljufije.

4 Razprava

Predstavljeni prispevek obravnava pomembni vprašanja mladoletniškega prestopništva in viktimizacije, pri čemer se osredotoča na del podatkov iz mednarodne študije ISRD4, ki je med drugim zajela mladoletnike iz gorenjske regije. Raziskava razkriva, da je viktimizacija med mladoletniki precej pogosta. Najbolj izstopajoča vprašanja se nanašajo na fizično kazneni staršev, tatvino in spletne grožnje. Več kot tretjina mladoletnikov je poročala, da so že bili fizično kaznovani od staršev oz. so prejeli zaušnico ali udarec ali bili potisnjeni. Razlike glede na spol so relativno majhne, pri čemer so fantje in dekleta enako izpostavljeni različnim oblikam viktimizacije. Razlike pa se pojavljajo glede na razred in šolsko stopnjo, kjer imajo SŠ manj izkušenj s tatvino oz. so bili manjkrat žrtve kraje kot OŠ. Razlike obstajajo tudi med OŠ in SŠ v primerih sovražnega govora na spletu in deljenja intimne vsebine. Prevalenca prestopniških dejanj med mladoletniki je relativno nizka. Najpogostejši prestopniški vedenji sta tatvina iz trgovine in nošenje orožja. Razlika v spolu je očitna pri nekaterih prestopniških dejanjih (grafitiranje, skupinski pretep in sovražni govor prek spleta), pri katerih fantje poročajo o večji udeležbi. Razlike se pojavljajo tudi glede na razred in šolsko stopnjo, pri čemer je tatvina iz trgovine bolj pogosta pri OŠ, medtem ko SŠ pogosteje poročajo o sodelovanju pri prodaji drog in izvajanju spletnih goljufij.

Predstavitev podatkov je v tem prispevku zelo kratka in jedrnata ter še zdaleč ne pokrije vseh tem, katerih se dotakne vprašalnik, kakor se tudi ne uspe poglobiti v razne dejavnike, ki bi lahko vplivali na pojav in razvoj prestopništva in viktimizacije med mladoletniki. V prihodnje bodo potrebni natančnejši pregledi in izvedba multivariatnih statističnih analiz podatkov. Vendar vseeno s pregledom razširjenosti teh dveh pojavov in razlik v demografskih dejavnikih (spolu, razredih in šolski stopnji) ponuja prispevek dragocen vpogled v stanje na Gorenjskem. Predvsem skrb vzbujajoče so informacije o visoki stopnji fizičnega kaznovanja in trpinčenja v

družini ter tatvine in spletne grožnje, ki jih mladi doživljajo. Tatvina iz trgovine, kot najpogosteje samonaznanjena kategorija prestopništva, ne preseneča, saj se veliko mladoletnikom ne zdi nič posebnega, če ukradejo neko malenkost, ker se pogosto radi preizkusijo z nekim manjšim tveganim dejanjem in kršitvijo zapisanih pravnih in moralnih pravil. Zaznane razlike glede na spol, razred in šolsko stopnjo kažejo na potrebo po ciljanih preventivnih programih. Rezultati te raziskave lahko služijo kot osnova za razvoj preventivnih ukrepov in politik ter kot podpora pri oblikovanju ciljnih programov za zmanjšanje viktimizacije in prestopništva med mladoletniki.

Literatura

- Barclay, E., Hogg, R. in Scott, J. (2007). Young people and crime in rural communities. V E. Barclay, J. F. Donnermeyer, R. Hogg in J. Scott (ur.), *Crime in rural Australia* (str. 100–114). Federation Press.
- Dekleva, B. (2010). Mladinsko prestopništvo v Sloveniji v mednarodni primerjavi. *Socialna pedagogika*, 14(4), 383–404.
- Dekleva, B. in Razpotnik, Š. (2010). Slovenia. V J. Junger-Tas, I. H. Marshall, D. Enzmann, M. Killias, M. Steketee in B. Gruszczynska (ur.), *Juvenile delinquency in Europe and beyond* (str. 327–340). Springer. doi:10.1007/978-0-387-95982-5
- Enzmann, D., Marshall, I. H., Killias, M., Junger-Tas, J., Steketee, M. in Gruszczynska, B. (2010). Self-reported youth delinquency in Europe and beyond: First results of the Second International Self-Report Delinquency Study in the context of police and victimization data. *European Journal of Criminology*, 7(2), 159–183. doi:10.1177/1477370809358018
- Filipčič, K. (2015). Mladoletniško prestopništvo. V A. Šelih in K. Filipčič (ur.), *Kriminologija* (str. 405–432). Inštitut za kriminologijo pri Pravni fakulteti.
- ISRStudy. (n. d.). *International Self-Report Delinquency Study*. <https://isrstudy.org/>
- Meško, G. in Bertok E. (2013). *Mladoletniško prestopništvo: Nacionalno poročilo projekta YouPrev*. Fakulteta za varnostne vede.
- Tomori, M. (2000). Psihosocialni dejavniki pri mladoletniškem prestopništvu. V A. Šelih (ur.), *Prestopništvo in odklonsko vedenje mladih* (str. 89–112). Bonex.
- Turanovic, J. J. (2017). Juvenile victimisation. V C. J. Schreck (ur.), *The Encyclopedia of Juvenile Delinquency and Justice* (str. 102–124). John Wiley & Sons, Inc.

ZAZNAVANJE VARNOSTNIH POJAVOV V SLOVENSKIH OBČINAH: JE SLOVENSKO JAVNO MNENJE ŠE VEDNO STABILNO?

BERNARDA TOMINC, ANDREJ SOTLAR

Univerza v Mariboru, Fakulteta za varnostne vede, Ljubljana, Slovenija
bernarda.tominc@um.si, andrej.sotlar@um.si

Podlaga za pripravo ocen ogroženosti družbe so poleg statističnih podatkov, raziskav ipd. tudi raziskave javnega mnenja. Z njihovo pomočjo se lahko identificirajo potencialne nevarnosti, tveganja ali celo grožnje. To je ključnega pomena za ustrezno pripravljenost varnostnega sistema družbe. Zaznavanje varnostnih pojavov pri prebivalstvu je izrazito subjektivna kategorija, na katero vplivajo osebne izkušnje, ozaveščenost, družbeno in fizično okolje. Čeprav raziskave kažejo, da se prebivalci Slovenije praviloma počutijo varne, oblikovalci politik in izvajalci nalog zagotavljanja varnosti zaznavanja javnosti ne smejo zanemariti. S spreminjanjem varnostnega okolja bi lahko prišlo tudi do sprememb v dojetanju varnostnih pojavov. Stabilnost javnega mnenja se izraža skozi doslednost ali trajnost stališč, prepričanj in občutkov skozi čas, v prispevku pa se nanaša na izsledke raziskav o varnostnih pojavih med letoma 2011 in 2023.

DOI
[https://doi.org/
10.18690/um.fvv.8.2023.7](https://doi.org/10.18690/um.fvv.8.2023.7)

ISBN
978-961-286-792-8

Ključne besede:
zaznavanje groženj,
javno mnenje,
stabilnost,
trend,
varnostni pojavi,
Slovenija

Univerzitetna založba
Univerze v Mariboru

DOI
[https://doi.org/
10.18690/um.fvv.8.2023.7](https://doi.org/10.18690/um.fvv.8.2023.7)

ISBN
978-961-286-792-8

Keywords:
threat perception,
public opinion,
stability,
trend,
security phenomena,
Slovenia

PERCEPTION OF SECURITY PHENOMENA IN SLOVENIAN MUNICIPALITIES: IS SLOVENIAN PUBLIC OPINION STILL STABLE?

BERNARDA TOMINC, ANDREJ SOTLAR

University of Maribor, Faculty of Criminal Justice and Security, Ljubljana, Slovenia
bernarda.tominc@um.si, andrej.sotlar@um.si

In addition to statistical data, research, etc., the basis for the preparation of risk assessments for society are also public opinion surveys. With their help, potential dangers, risks or even threats can be identified. This is crucial for the adequate readiness of the security system of the society. The perception of security phenomena by the population is a distinctly subjective category that is influenced by personal experiences, awareness, and social and physical environment. Although surveys show that the inhabitants of Slovenia generally feel safe, policy-makers and those who carry out the tasks of security provision should not ignore the public's perception. By changing the security environment changes in the perception of security phenomena could occur. The stability of public opinion is expressed through the consistency/durability of attitudes, beliefs and feelings over time, which in the paper refers to the findings of research on security phenomena between 2011 and 2023.

University of Maribor Press

1 Uvod

Vprašanje v naslovu pričujočega prispevka se na prvi pogled zdi aluzija na naslov prispevka avtorjev izpred nekaj let (Tominc in Sotlar, 2018), a v resnici gre za resno znanstveno vprašanje. Če pritrdimo avtorjem, ki ugotavljajo, da se varnostno okolje konstantno spreminja (MacLachlan, 2022; Stevens in Vaughan-Williams, 2016; Vaicekauskaite, 2017), je na mestu vprašanje, kako se (ne) spreminja oziroma je (ne)stabilno zaznavanje varnostnih pojavov tako z vidika posameznika kot z vidika skupinskih družbenih entitet (lokalne skupnosti, države, mednarodne skupnosti). Za vsako entiteto je v luči obstoja in razvoja pomembno, da razvije sposobnost identifikacije in ocenjevanja potencialnih varnostnih izzivov, tveganj ali celo groženj, s čimer se zmanjšuje možnost neželenih dogodkov. (Tudi) temu je namenjeno merjenje javnega mnenja.

Medtem ko je opredelitev groženj varnosti na nacionalni ravni del varnostnega načrtovanja države na podlagi ocene ogrožanja temeljnih družbenih vrednot (ogrožanje suverenosti države, ozemeljske celovitosti, neodvisnosti, stabilnosti, blaginje, kulture ...) (»Resolucija o strategiji nacionalne varnosti Republike Slovenije (ReSNV-2)«, 2019), je posameznikovo dožemanje varnosti močno odvisno od dogodkov in razmer na lokalni ravni, saj so posledice varnostnih pojavov najbolj očitne in zaznavne prav tam. (Ne)varnost v lokalnem okolju lahko namreč bistveno vpliva na kakovost posameznikovega življenja (Sotlar in Tominc, 2021). Pri tem je zanimivo, da je bil proces globalizacije (in ne lokalizacije) tisti, ki je temeljito spremenil razmišljanje o varnosti. Cha (2000) tako trdi, da so nefizična varnost, diverzifikacija groženj in pomembnost identitete ključni učinki globalizacije na področju dožemanja varnosti. Razmišljanje o varnosti spreminjajo tudi podnebne spremembe, saj je njihov vpliv na okolje takšen, da bo povzročil še intenzivnejši konflikt za zemljo, vodo in naravne vire. Ta ugotovitev sicer ni nova, vendar Parry (2007) ocenjuje, da so podnebne spremembe danes tako obsežne, da lahko zasenčijo konflikte iz preteklosti in tudi druge vrste groženj posameznikovi, nacionalni in mednarodni varnosti. Poleg same identifikacije je treba oceniti resnost in verjetnost groženj in tveganj (Prezelj, 2005) ter jih razvrstiti po prioriteti glede na vrednostni sistem posamezne entitete. Vse to je izhodišče za nadaljnje korake pri zagotavljanju varnosti, eden izmed njih pa je priprava načrtov kriznega upravljanja na strateški in operativni ravni. V prispevku ugotavljamo morebitne spremembe pri prebivalcih

slovenskih občin, ko gre za njihovo zaznavanje varnostnih pojavov v daljšem časovnem obdobju – v letih 2011, 2017 in 2023.

2 Izzivi (spreminjanja) javnega mnenja

Oblikovalci varnostnih politik si pomagajo tudi z merjenjem javnega mnenja, saj morajo dobro poznati varnostne probleme, kot jih zaznavajo prebivalci. V demokratičnih državah rezultati javne politike namreč sledijo javnemu mnenju (Davis, 2007). Povezava med javnim mnenjem in politiko je v predstavnih demokracijah še posebej pomembna, saj se od izvoljenih pričakuje, da jim je dejansko mar za mnenje volivcev (Wlezien in Soroka, 2021). Page in Shapiro (2014) sta na podlagi proučevanja ameriškega javnega mnenja ugotovila, da javno mnenje vpliva na politiko bistveno bolj kot politika na javno mnenje. Page in Shapiro (1992) sta v drugi študiji ugotovila, da se tudi pri ne- ali manj ozaveščenih (ignorantskih) ljudeh glede vprašanj notranje in zunanje politike pokaže smiselno odzivanje na trende v realnosti. Kolektivno javno mnenje je kljub nihanjem v mnenjih posameznikov izjemno koherentno (soodvisno). Javno mnenje odraža stabilen sistem vrednot in se odziva na nove dogodke, argumente in informacije, ki jih prenašajo množični mediji. V tem smislu je zanesljivo in stabilno. Poskusi spreminjanja javnega mnenja imajo zato običajno minimalen učinek za kratek čas (Harris, 2021). Jakobs in Mettler (2011) ločita situacijsko in strukturno oblikovanje javnega mnenja, za prvega velja, da je posledica izjav politikov oziroma drugih javnih osebnosti in lahko v ozkem časovnem okviru vpliva na javno mnenje, kar pa se na dolgi rok izniči (ko se oblikuje strukturno javno mnenje).

Tudi ko gre za zagotavljanje varnosti, morajo odločevalci oceniti, kaj posameznike in družbo dejansko oziroma potencialno ogroža. Varnostni pojavi namreč družbi v veliki meri vsiljujejo, kako in s čim se jim bo zoperstavila, ta pa mora upoštevati svoje resurse in zmožnosti (Sotlar, 2015). Burk (1994, citirano v Malešič in Vegič, 2007) meni, da dolgoročni trendi javnega mnenja o varnostnih vprašanjih kažejo, da je javno mnenje zelo organizirano in da se racionalno odziva na dostopne informacije, obenem pa teži k stanovitnosti. Če se spreminja, gre običajno za razumen odziv na spremenjene okoliščine in nove informacije. Intenzivnost javnega mnenja kaže, da imajo posamezniki glede določenih varnostnih vprašanj trdna prepričanja. Ob tem so Brulle idr. (2012) na primer ugotovili, da vremenski dogodki sami po sebi ne vplivajo na zaskrbljenost javnosti glede podnebnih sprememb in da medijsko

poročanje o podnebnih spremembah in politični diskurz na to temo premo sorazmerno vplivata na stopnjo zaskrbljenosti javnosti. In (morda celo malo presenetljivo), da je kljub medijskemu vplivu javno mnenje bistveno bolj podvrženo izjavam političnih elit in ekonomskim dejavnikom.

Tudi slovensko javno mnenje deli omenjene značilnosti. Malešič in Vegič (2007, 2009) na podlagi analize podatkov, pridobljenih z raziskavo Slovensko javno mnenje, namreč ugotavljata, da je mogoče odzivanje slovenskega javnega mnenja na ključne varnostne teme označiti kot racionalno, saj so varnostne preference javnosti realne in imajo pomen. Na spremembe javnega mnenja do varnostnih vprašanj vplivajo predvsem dogodki in prejete informacije (na primer iz množičnih medijev). Slovensko javno mnenje kaže smiselne (logične) vzorce in ni notranje protislovno, kar kaže na njegovo doslednost (Malešič in Vegič, 2007, 2009).

3 Značilnosti zaznavanja varnostnih pojavov v slovenskih občinah v obdobju 2011–2017

Da bi sledili predstavam o grožnjah varnosti slovenski družbi in ugotovili, ali in kako so se te grožnje razvile v zadnji dekadni, smo primerjali ugotovitve treh raziskav, ki jih je Fakulteta za varnostne vede Univerze v Mariboru opravila v letih 2011, 2017 in 2023. Praktično vse raziskave kažejo, da prebivalce motijo predvsem societalni (varnostni) pojavi, ki se nanašajo na ekonomsko-socialni položaj posameznika, raziskave o varnosti v lokalnih skupnostih pa izpostavljajo, da prebivalce motijo alkoholizem in z njim povezani izzivi ter onesnaževanje okolja in to bistveno bolj kot kriminaliteta (Sotlar in Tominc, 2021).

Na začetku prejšnjega desetletja (2011), ko so anketiranci v raziskavi ocenjevali 65 varnostnih pojavov, so bili kot najbolj ogrožajoči pojavi opredeljeni dejavniki negotovosti, kot sta brezposelnost in revščina, izzivi, povezani z opojnimi substancami (alkohol in droge), kriminaliteta, ogrožanje prometne varnosti, ekonomski dejavniki tveganja (gospodarsko nazadovanje, gospodarska kriminaliteta in korupcija). Za najmanj ogrožajoče dejavnike so bili ocenjeni turisti, spolni napadi/posilstva ter pripadniki drugih narodnosti ali kultur (Sotlar in Tominc, 2021).

V raziskavi leta 2017, ki je vsebovala 38 varnostnih pojavov, so anketiranci poročali, da so najbolj ogrožajoči dejavniki varnosti v njihovih lokalnih skupnostih točenje alkohola pijanim osebam, brezposelnost, revščina, alkoholizem, tatvine, divjanje z avtomobili in vlomi, kot najmanj ogrožajoči dejavniki pa spolni napadi/posilstva, prostitucija, turisti, zapuščeni avtomobili, migranti, begunci in tuji delavci (Sotlar in Tominc, 2021).

4 Zaznavanje varnostnih pojavov med prebivalci slovenskih občin leta 2023

In kaj pokažejo rezultati najnovejšega merjenja javnega mnenja (2023)? Raziskava (2023) je obsegala 38 varnostnih pojavov, pri čemer smo na podlagi analiz raziskav v letih 2011 in 2017 nekatere spremenljivke izločili, dodali pa tiste, ki se nanašajo na aktualne varnostne izzive, kot so nalezljive bolezni in informacijska varnost.

Kot je razvidno z grafa 1, je alkoholizem še vedno najbolj pereč problem lokalnega okolja ($M_{2011} = 3,25$, $M_{2017} = 3,17$, $M_{2023} = 3,20$). Zelo visoko med viri ogrožanja opazimo izzive, povezane s prometno varnostjo. To sta divjanje z avtomobili ($M_{2011} = 3,56$, $M_{2017} = 3,33$, $M_{2023} = 3,32$) in nepravilno parkiranje ($M_{2011} = 3,07$, $M_{2017} = 3,16$, $M_{2023} = 3,15$).

Societalna dejavnika brezposelnost ($M_{2011} = 3,94$, $M_{2017} = 3,48$, $M_{2023} = 2,98$) in revščina ($M_{2011} = 3,45$, $M_{2017} = 3,28$, $M_{2023} = 2,91$), ki sta bila v preteklosti zaznana kot najbolj ogrožajoča vira, danes nista več čisto v vrhu virov ogrožanja. Še vedno sta visoko, je pa odklik od preteklih let statistično značilen. Tudi gospodarsko nazadovanje je vse manj zaznano kot ogrožajoče ($M_{2011} = 3,38$, $M_{2017} = 3,06$, $M_{2023} = 2,89$). V preteklosti je korupcija presegala srednjo vrednost 3 ($M_{2011} = 3,28$, $M_{2017} = 3,10$), vendar je trend zaznavanja tega pojava očitno v upadanju ($M_{2023} = 2,96$).

Manjše je zaznavanje problema kopičenja smeti na javnih mestih ($M_{2011} = 3,09$, $M_{2017} = 3,01$, $M_{2023} = 2,91$). Znižuje se tudi zaznavanje nasilja v družini ($M_{2011} = 3,08$, $M_{2017} = 2,87$, $M_{2023} = 2,82$). Zaznavanje vandalizma kot grožnje se je nekoliko zmanjšalo ($M_{2011} = 2,84$, $M_{2017} = 2,83$, $M_{2023} = 2,76$), grafitiranja pa nekoliko povečalo ($M_{2011} = 2,38$, $M_{2017} = 2,32$, $M_{2023} = 2,45$).

Čeprav izhaja ranljivost sodobne družbe tudi iz močne odvisnosti od neprekinjenosti in zanesljivosti delovanja informacijskih sistemov in tehnologij (»ReSNV-2«, 2019), pa javno mnenje tega pretirano ne zaznava kot grožnjo varnosti. Namreč vseh pet spremenljivk, s katerimi smo merili odnos do kibernetiko-informacijskih groženj¹ (zlorabe objavljenih osebnih podatkov posameznika na spletu ($M_{2023} = 2,29$), kibernetiko nadlegovanje ($M_{2023} = 2,43$), zlorabe internetnih finančnih instrumentov ($M_{2023} = 2,32$), vdori v informacijski sistem ($M_{2023} = 2,24$), okužbe z zlonamerno ali škodljivo programsko opremo ($M_{2023} = 2,35$)), je zaznanih kot manj ogrožajočih in padejo v spodnja dva kvartala navedenih 38 virov ogrožanja. Pri tem rezultati kažejo, da je ljudi še najbolj strah kibernetikega nadlegovanja (npr. napadi na posameznika, povezani z objavljanjem žaljivih komentarjev v spletnih klepetalnicah, na družbenih omrežjih ipd.), vendar se odnos do drugih informacijskih groženj statistično značilno ne razlikuje.

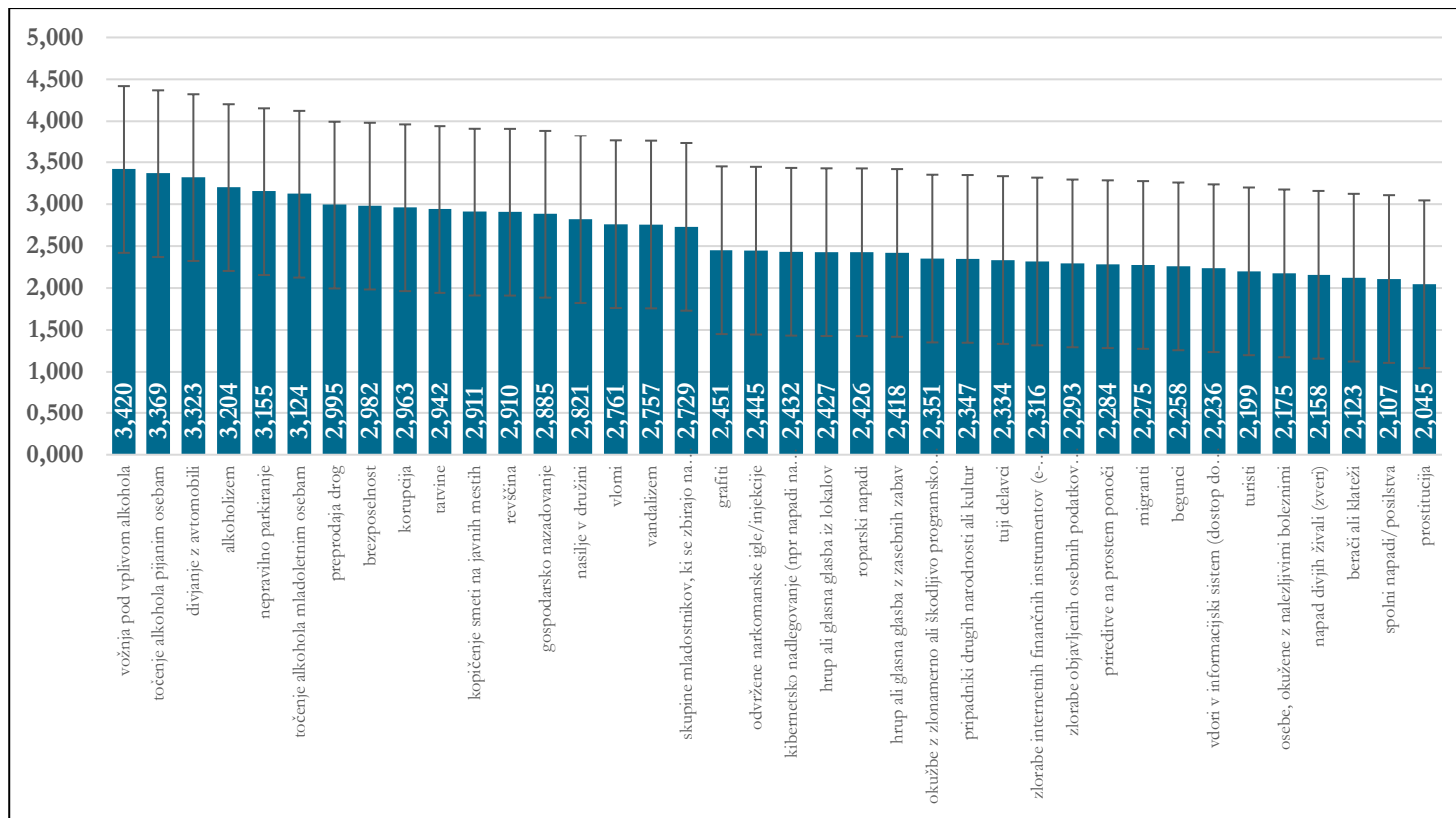
Tudi prireditve na prostem ponoči za prebivalce ne predstavljajo večjega problema ($M_{2011} = 2,18$, $M_{2017} = 2,18$, $M_{2023} = 2,28$). Turisti so bili običajno zaznani kot najmanj ogrožajoči v preteklih raziskavah ($M_{2011} = 1,75$, $M_{2017} = 1,78$), kar se je ob zadnjem merjenju spremenilo ($M_{2023} = 2,20$). Med manj ogrožajočimi dejavniki ostajajo tudi tuji delavci ($M_{2011} = 2,31$, $M_{2017} = 2,08$, $M_{2023} = 2,33$), migranti ($M_{2011} = 2,31$, $M_{2017} = 2,05$, $M_{2023} = 2,27$) ter berači ali klateži ($M_{2011} = 2,27$, $M_{2017} = 2,19$, $M_{2023} = 2,12$).

Kot nov varnostni pojav v lokalni skupnosti smo v raziskavi leta 2023 dodali napad divjih živali (zveri), ki pa je pristal dokaj nizko v rangirni vrsti vseh virov ogrožanja ($M_{2023} = 2,16$). Enako velja še za ena na novo dodani vir, in sicer osebe, okužene z nalezljivimi boleznimi ($M_{2023} = 2,17$).

Kot najmanjši problem v lokalni skupnosti prebivalci konstantno označujejo prostitucijo ($M_{2011} = 2,22$, $M_{2017} = 1,87$, $M_{2023} = 2,04$) in spolne napade/posilstva ($M_{2011} = 2,12$, $M_{2017} = 1,93$, $M_{2023} = 2,11$).

---

¹ V raziskavah v letih 2011 in 2017 teh spremenljivk nismo merili.

Graf 1: Zaznavanje varnostnih pojavov leta 2023

Vir: lasten.

5 Razprava

Slovenska javnost ne sledi vedno mnenju političnih elit o varnostnih temah. To še posebej velja za politične razprave, ko gre za migrante in begunce, kibernetске grožnje, pa tudi nasilje v družini. Migrantska problematika (obseg migracij, nezakoniti prehodi meje, položaj v nastanitvenih centrih za tujce itd.) je bolj ali manj konstantno prisotna v političnem in medijskem diskurzu,¹ vendar se to očitno ne pozna pri zaznavah prebivalcev, kar je možno pojasniti tudi s tem, da množično nezakonito prehajanje meje in problemi z nastanitvenimi centri ne zadevajo vseh prebivalcev, temveč se odvijajo na mikro lokacijah (npr. obmejna vas Rigonce, Ljubljana-Vič ipd.).

Zanimivo je tudi slabo zaznavanje informacijsko-kibernetских groženj, ki niso izpostavljene samo v »ReSNV-2« (2019) – tudi Agencija Evropske unije za kibernetско varnost je v poročilu za leto 2022 identificirala naslednje grožnje kibernetски varnosti (Lella idr., 2022): izsiljevalska in zlonamerna programska oprema, socialni inženiring, ogrožanje podatkov, zavrnitev storitve, grožnje razpoložljivosti – internetne grožnje, dezinformacije in napadi na dobavno verigo. Vse omenjeno je bilo v zadnjih letih prisotno tudi v Slovenji, praktično pa ne mine pomembnejši nastop ministrov iz nacionalnovarnostnih resorjev in visokih predstavnikov varnostnih organizacij, ki ne bi izpostavili pomembnosti tovrstnih groženj v sodobnem času.² Kot kaže, med našimi anketiranci ni bilo (veliko) tistih, ki bi bili v zadnjem času deležni tovrstnih napadov oz. škodljivih dejanj, zato se to tudi ne odraža v večji senzibilnosti javnega mnenja.

Najmočnejše so tako zaznavani tisti varnostni pojavi, ki jih lahko povežemo s konceptom človekove varnosti, katerega bistvo je zagotavljanje dobrobiti posameznika. Nanjo pa najbolj vplivajo pojavi, ki izhajajo iz lokalnega okolja in jih ljudje tudi prej zaznajo kot ogrožajoče (v našem primeru gre predvsem za problematiko zlorabe alkohola in deviantnega ravnanja v prometu).

---

¹ Število nezakonitih prehodov meje se je tudi dejansko zelo povečalo. Samo na meji s Hrvaško je bilo v obdobju od 1. 1. 2023 do 31. 8. 2023 obravnavanih 34.486 tujcev, medtem ko jih je bilo v istem obdobju leto poprej 11.396 (Uprava uniformirane policije, Sektor mejne policije, 2023). Takšno povečanje migrantske problematike seveda ni moglo ostati »neopaženo«.

² Avgusta leta 2022 je prišlo celo do uspešnega napada hekerjev na Upravo Republike Slovenije za zaščito reševanje, ki je najvišji strokovni organ vodenja in koordiniranja sistema varstva pred naravnimi in drugimi nesrečami v državi.

Stabilnost javnega mnenja se nanaša na konsistentnost stališč in prepričanj ljudi skozi čas glede določene teme. Raziskovalci javnega mnenja potrjujejo, da so njegova nihanja normalna v vsaki družbi, za slovensko pa lahko rečemo, da rezultati raziskav v letih 2011, 2017 in 2023 ne izkazujejo tolikšnih nihanj, da ne bi mogli na vprašanje iz naslova prispevka pritrdilno odgovoriti.

Literatura

- Brulle, R. J., Carmichael, J. in Jenkins, J. C. (2012). Shifting public opinion on climate change: An empirical assessment of factors influencing concern over climate change in the U.S., 2002–2010. *Climatic Change*, 114, 169–188. doi:10.1007/s10584-012-0403-y
- Cha, V. D. (2000). Globalization and the study of international security. *Journal of Peace Research*, 37(3), 391–403. doi:10.1177/0022343300037003007
- Davis, W. (2007). *Public opinion, security threats, and foreign policy formation: A theoretical framework and comparative analysis* [Doktorska disertacija]. Florida State University Libraries. <https://diginole.lib.fsu.edu/islandora/object/fsu:168998/datastream/PDF/download/citati on.pdf>
- Harris, J. (2021). *Effective strategies for changing public opinion: A literature review*. Sentience Institute. <https://www.sentienceinstitute.org/downloads/Effective%20strategies%20for%20changing%20public%20opinion.pdf>
- Jacobs, L. R. in Mettler, S. (2011). Why public opinion changes: The implications for health and health policy. *Journal of Health Politics, Policy and Law*, 36(6), 917–933. doi:10.1215/03616878-1460515
- Lella, I., Tsekmezoglou, E., Naydenov, S., Ciobanu, C. in Malatras, A. (2022). *ENISA threat landscape 2022*. ENISA. <https://www.enisa.europa.eu/publications/enisa-threat-landscape-2022/@@download/fullReport>
- MacLachlan, K. (17. 6. 2022). Protection of civilians: A constant in the changing security environment. *NATO Review*. <https://www.nato.int/docu/review/articles/2022/06/17/protection-of-civilians-a-constant-in-the-changing-security-environment/index.html>
- Malešič, M. in Vegič, V. (2007). Javno mnenje o varnostnih temah: Splet naključij ali dosleden vzorec? *Teorija in praksa*, 44(1/2), 49–66.
- Malešič, M. in Vegič, V. (2009). Slovene public opinion about security issues: A coincidence or a consistent pattern? V G. Caforio (ur.), *Advances in military sociology: Essays in honour of Charles C. Moskos* (str. 99–119). Emerald.
- Page, B. I. in Shapiro, R. Y. (1983). Effects of public opinion on policy. *American Political Science Review*, 77(1), 175–190. doi:10.2307/1956018
- Parry, E. J. (2007). The greatest threat to global security: Climate change is not merely an environmental problem. *Green Our World*, 44(2). <https://www.un.org/es/issue/408>
- Prezelj, I. (2005). *Nacionalni sistemi kriznega menedžmenta*. Fakulteta za družbene vede.
- Resolucija o strategiji nacionalne varnosti Republike Slovenije (ReSNV-2). (2019). *Uradni list RS*, (59/19).
- Sotlar, A. (2015). Reševanje varnostnih problemov – med nacionalno, lokalno in človekovo varnostjo. V G. Meško (ur.), *Varnost v lokalnih skupnostih: Zbornik prispevkov* (str. 26–33). Fakulteta za varnostne vede.
- Sotlar, A. in Tominc, B. (2021). Zaznavanje varnosti v Sloveniji – od nacionalnih k lokalnim varnostnim pojavom V G. Meško (ur.), *Varnost v lokalnih skupnostih – med ruralnimi in urbanimi perspektivami* (str. 81–105). Univerza v Mariboru, Univerzitetna založba.

- Stevens, D. in Vaughan-Williams, N. (2016). Citizens and security threats: Issues, perceptions and consequences beyond the national frame. *British Journal of Political Science*, 46(1), 149–175. doi:10.1017/S0007123414000143
- Tominc, B. in Sotlar, A. (2018). Ni pomembno, kaj je res, ampak kar ljudje verjamejo, da je res – stabilnost javnega mnenja o virih ogrožanja. V G. Meško, A. Sotlar in B. Lobnikar (ur.), *4. Nacionalna konferenca o varnosti v lokalnih skupnostih: Sklepne ugotovitve raziskovanja (2015–2018): konferenčni zbornik* (str. 73–103). Univerzitetna založba Univerze v Mariboru.
- Uprava uniformirane policije, Sektor mejne policije. (2023). *Nedovoljene migracije na območju Slovenije v obdobju od 1. 1. do 31. 8. 2023*.
<https://www.policija.si/images/stories/Statistika/MejnaProblematika/IlegalneMigracije/2023/Avgust2023.pdf>
- Vaicekauskaitė, Ž. M. (2017). Security strategies of small states in a changing world. *Journal on Baltic Security*, 3(2), 7–15. <https://etalpykla.lituanistika.lt/object/LT-LDB-0001:J.04~2017~1543998180182/J.04~2017~1543998180182.pdf>
- Wlezien, C. in Soroka, S. (2021). Public opinion and public policy. *Oxford Research Encyclopedia of Politics*.
<https://oxfordre.com/politics/view/10.1093/acrefore/9780190228637.001.0001/acrefore-9780190228637-e-74>

»VAŠKE STRAŽE« V SLOVENIJI: AD HOC (PРАВNA) ANALIZA ODZIVA POLICIJE IN DRUGIH PRISTOJNIH ORGANOV

BENJAMIN FLANDER

Univerza v Mariboru, Fakulteta za varnostne vede, Ljubljana, Slovenija
benjamin.flander@um.si

V prispevku so predstavljeni izsledki *ad hoc* analize odziva policije (in drugih pristojnih organov) na najnovejši primer varnostnega samoorganiziranja občanov. S pretežno pravnega vidika smo ovrednotili način, na katerega so se na pojav in dejavnosti »vaške straže« v Ivančni Gorici odzvali državni organi (tj. policija). V okvirjih, ki jih določa omejitev obsega prispevka, smo odziv pristojnih institucij na vnovični pojav vigilantizma na »sončni strani Alp« primerjali z odzivom države in policije ob pojavu in dejavnostih Štajerske varde. Ugotovili smo, da je bil odziv policije ustrezen, strokovno utemeljen in sorazmeren in da je slovenski pravni red kljub noveli zakona, ki ureja varstvo javnega reda in miru, glede vprašanja »vaških straž« ostal nedorečen.

DOI
[https://doi.org/
10.18690/um.fvv.8.2023.8](https://doi.org/10.18690/um.fvv.8.2023.8)

ISBN
978-961-286-792-8

Ključne besede:
varnost,
lokalna skupnost,
vaška straža,
Zakon o varstvu javnega
reda in miru,
policija,
vigilantizem

Univerzitetna založba
Univerze v Mariboru

DOI
[https://doi.org/
10.18690/um.fvv.8.2023.8](https://doi.org/10.18690/um.fvv.8.2023.8)

ISBN
978-961-286-792-8

Keywords:

safety,
local community,
village guard,
Protection of Public Order
Act,
police,
vigilantism

»VILLAGE GUARDS« IN SLOVENIA: *AD HOC* (LEGAL) ANALYSIS OF THE REACTION OF THE POLICE AND OTHER COMPETENT BODIES

BENJAMIN FLANDER

University of Maribor, Faculty of Criminal Justice and Security, Ljubljana, Slovenia
benjamin.flander@um.si

The paper presents the results of an *ad hoc* analysis of the response of the police (and other competent authorities) to the most recent case of citizens' security self-organization. From a predominantly legal point of view, we evaluated how state authorities (i.e. the police) responded to the appearance and activities of the »village guard« in Ivančna Gorica. Within the framework of the paper, we compared the response of the competent authorities to the re-emergence of vigilantism in Slovenia with the response of the state and the police to the emergence and activities of the Styrian Guard. We found out that the response of the police was appropriate, professional and proportionate and that, despite the amendment of the law regulating the protection of public order and peace, the Slovenian legal order remained vague regarding the issue of »village guards«.

1 Uvod

Od jeseni 2018 dalje so Slovenijo tako in drugače zaznamovale Štajerska varda in, v znatno manjši meri, nekatere druge vigilantske skupine, ki so se označevale kot varde, vahte ali straže. Uveljavitev sprememb zakonodaje s področja javnega reda in miru in nadzora državne meje ter pravnomočna obsodba vodje Štajerske varde je zaskrbljenost, ki so jo povzročale te skupine, večinoma odpravila. V medijih in javnosti o omenjeni in drugih podobnih skupinah skorajda ni bilo več glasu. Zato je bilo mogoče sklepati, da so bile razpuščene ali vsaj, da so njihove dejavnosti prenehale.

Na začetku letošnje jeseni so medije znova preplavila poročila o varnostnem samoorganiziranju prebivalcev. V občini Ivančna Gorica skupina občanov, ki se v medijih omenja kot »vaška straža«, zvečer in ponoči patroljira ter bdi nad varnostjo občanov in njihovega premoženja. Vodja skupine D. P. pojasnjuje, da so se krajani samoorganizirali, ker se zaradi čedalje pogostejših tatvin in vlomov v stanovanjske hiše, poslovne in verske objekte ter gradbišča ne počutijo več varne. Ob rob zapisanemu mediji navajajo, da se število članov »vaške straže« v Ivančni Gorici povečuje, ker naj bi po navedbah vodje skupine občani začutili, da je kriminaliteta težava, da je odziv policije nezadosten in da se želijo priključiti iniciativi. Zaradi vse pogostejših vlomov in tatvin naj bi bili, po navedbah župana, zaskrbljeni tudi krajani Žužemberka. V tej občini »vaške straže« sicer še niso ustanovili, so pa napovedali, da se bodo morali v primeru nadaljnega poslabšanja razmer povezati, ob pasivnosti policije samoorganizirati in zaščititi svojo varnost in premoženje (Valadžija, 2023).

V prispevku so predstavljeni izsledki *ad hoc* analize odziva policije (in drugih pristojnih organov) na najnovejši primer varnostnega samoorganiziranja občanov. S pretežno (vendar ne izključno) pravnega vidika bomo ovrednotili način, na katerega so se na pojav in dejavnosti »vaške straže« v Ivančni Gorici odzvali državni organi (tj. policija). V okvirjih, ki jih določa omejitev obsega prispevka, bomo odziv pristojnih institucij na vnovični pojav vigilantizma na »sončni strani Alp« primerjali z odzivom države in policije ob pojavu in dejavnostih Štajerske varde.

2 O vigilantizmu

Za označevanje pojava in dejavnosti straž, vaht, vard, milic in drugih podobnih oblik varnostnega samoorganiziranja se je v znanstveni in strokovni literaturi uveljavil izraz vigilantizem, ki naj bi imel v različnih kontekstih različne konotacije, tako pozitivne kot negativne. Abrahams (1998) na primer ugotavlja, da je vigilantizem izmuzljiv in večplasten družbeni pojav in da zato njegova enotna oz. univerzalna definicija ne obstaja. Po eni od možnih opredelitev lahko vigilantizem razumemo kot dejavnost ali niz dejavnosti, ki so na prvi pogled videti kot uradna dejanja, dejansko pa jih izvajajo posamezniki ali skupine brez javnih pooblastil, v prepričanju, da se je njim ali komu drugemu zgodila krivica ali da je bilo storjeno kaznivo dejanje ali prekršek, na katerega se državni ali drugi uradni organi ne želijo, ne morejo ali ne znajo ustrezno odzvati, zaradi nesposobnosti, nepoštenosti ali neučinkovitosti pri izvajanju javnih pooblastil.

Organizirano skupino posameznikov in njene dejavnosti lahko označimo kot vigilantsko, če izpolnjuje naslednje pogoje (Abrahams, 1998; Haas, 2010; Hine, 1998): 1) vigilant je civilist (vigilantsko skupino sestavljajo posamezniki, ki niso vojaške ali druge uradne osebe, pač pa »navadni« občani); 2) dejavnosti vigilanta oz. vigilantske skupine so načrtovane in koordinirane; 3) dejavnosti, ki jih izvajajo take skupine, so nezakonite (pomenijo prekršek ali kaznivo dejanje); 4) vigilantizem je usmerjen proti (dejanskim ali namišljenim) storilcem prekrškov ali kaznivih dejanj; in 5) člani skupine so hierarhično organizirani in imajo (samo)oklicanega vodjo in jasno verigo poveljevanja.

Vigilanti svoje dejavnosti običajno dojemajo kot »zapolnjevanje vrzeli«, ki nastane zaradi nesposobnosti ali neučinkovitosti državne ali lokalne oblasti, zato lahko nekatere pojavne oblike vigilantizma razumemo kot namerno in v večini primerov nezakonito ravnanje posameznikov, ki nimajo javnih pooblastil, s ciljem preprečitve dejanja ali kaznovanja nekoga, ki je povzročitelj dejansko ali domnevno nezakonitega ali deviantnega ravnanja (Nel, 2016). Skratka, vigilantni »vzamejo zakon v svoje roke«, da bi preprečili ali kaznovali nezakonito oz. deviantno ravnanje posameznikov ali skupin. Vigilanzem je kot tak vsaj delno usmerjen v zagotavljanje kolektivne varnosti in javnega reda v okoliščinah, kjer dejansko ali navidezno formalno družbeno nadzorstvo ne deluje ali deluje pomanjkljivo. Vigilanti svoje ravnanje dojemajo kot moralno upravičeno uporabe sile, ki je nujno potrebno, če in kadar ni

ustreznih formalnih mehanizmov preprečevanja kriminalitete in zagotavljanja javnega reda.

Nel (2016) opozarja na pogosto preveč enostransko dojetje vigilantizma. Pri tem opozarja, da prevladujoč pravni pogled na vigilantizem vztrajno ignorira temeljne vzroke tega pojava, pri čemer država raje preprosto krivi vigilante za njihova dejanja in jih kaznuje, ker so vzeli zakon v svoje roke. Po njenem mnenju se vigilantizem giblje na meji med »zakonitostjo in nezakonitostjo«, ker vigilant paradoksalno krši zakon, s ciljem, da bi zagotovil njegovo spoštovanje, kar implicira negotovo in sporno naravo razlikovanja med deviantnostjo in odzivi na deviantnost, vključno z dvoumnim statusom vigilantov kot storilcev.

Haas (2010) je vigilantizem razdelil na tri vrste, ki se razlikujejo po svojih posebnih namenih: 1) vigilantizem z namenom nadzora kriminalitete; 2) vigilantizem z namenom nadzora družbenih skupin; in 3) vigilantizem z namenom nadzora političnega režima. Kot posebno vrsto navaja virtualni vigilantizem, ki se je pojavil z razvojem informacijskih tehnologij in interneta. Vigilantizem z namenom obvladovanja družbenih skupin je usmerjen proti skupinam, ki domnevno ogrožajo vrednote družbe. Za razliko od vigilantizma, ki se usmerja v nadzor kriminalitete, ta vrsta vigilantizma ne potrebuje »kriminalca« (tj. osebe, ki je zagrešila ali domnevno zagrešila kaznivo dejanje ali prekršek) kot tarče. Cilj te vrste vigilantizma naj bi bil obramba države in družbe (njenege teritorija in vrednot) pred pripadniki določenih družbenih skupin, zlasti manjšinskih družbenih skupin in migrantov.

Priznani zgodovinar Timothy Snyder (2017) trdi, da si večina držav prizadeva monopolizirati nasilje. Demokracija in pravna država sta možni le pod pogojem, če je državna oblast edina, ki lahko monopolizira in zakonito uporabi silo in je ta omejena z zakonom. Zato so po Snyderju vigilantske in paravojaške skupine grožnja sodobnim demokratičnim državam. Takšne skupine lahko nastanejo v obliki paravojaškega krila politične stranke, osebne telesne straže določenega politika ali na videz spontanih državljskih pobud, za katere se običajno izkaže, da jih je organizirala stranka ali njen voditelj (Snyder, 2017).

Vigilantizem se, v takšni ali drugačni obliki, pojavlja povsod po svetu, vendar je v nekaterih državah bolj razširjen kot v drugih, razlike pa nastajajo tudi v odzivanju držav (njihovih pravnih redov) in policije na vigilantizem. Primerjalno-teoretično

lahko odzivanje državne oblasti na vigilantizem razdelimo na dva osnovna pristopa. Prvi se osredotoča na strategije, ki temeljijo na pravni prepovedi, inkriminaciji (v obliki prekrškov ali kaznivih dejanj) in pregonu (dejavnosti) vigilantov in vigilantских skupin. Drugi pristop, ki je prvemu diametralno nasproten, pa temelji na strpnosti do vigilantov in vigilantских skupin ter sodelovanju državnih organov s tovrstnimi skupinami pri opravljanju uradnih nalog. Nel (2016) ugotavlja, da se v praksi v večini primerov državna oblast na pojav in dejavnosti vigilantov odzove s prepovedjo in kaznovanjem. Zdi se, da to odraža dejstvo, da v večini pravnih sistemov ni bilo nobenega zakonodajnega poskusa, da bi vigilantizem poglobljeno naslovil in dejanja vigilantov ločeno opredelil kot posebna kazniva dejanja in prekrške. Tudi sodna praksa je po njenem mnenju do vigilantizma skoraj brez izjeme odklonilna.

3 »Vaška straža« v Ivančni Gorici: odziv države (policije)

V nadaljevanju prispevka bomo s pretežno (vendar ne izključno) pravnega vidika ovrednotili način, na katerega so se na pojav in dejavnosti »vaške straže« v Ivančni Gorici odzvali državni organi (tj. policija). V okvirih, ki jih določa omejitev obsega prispevka, bomo odziv pristojnih institucij na vnovični pojav vigilantizma na »sončni strani Alp« primerjali z odzivom države in policije ob pojavu in dejavnostih Štajerske varde.

Iz objav v medijih lahko razberemo, da je skupina občanov, ki zvečer in ponoči patroljira ter bdi nad varnostjo občanov in njihovega premoženja, med tatvino ujela storilca in ga zadržala do prihoda policije. Občani so svoj manever posneli s pametnim telefonom. Pomagača, za katerega trdijo, da ga je tat imel, jim ni uspelo zadržati in kasneje tudi ne izslediti. Kot smo poudarili že v uvodu, so občani, ki so se organizirali kot vaška straža, in tudi nekateri drugi občani oz. krajani prepričani, da je vlomov in kraj preveč, policija pa, da je nemočna. Če se zgodi, da policija kakšnega storilca prime, se po prepričanju občanov »nikomur nič ne zgodi«. Predstavniki policije to odločno zanikajo. V podkrepitev teh navedb je Policijska uprava Ljubljana (PU Ljubljana) v izjavi za medije sporočila, da je v zadnjih treh mesecih preiskovala večje število kaznivih dejanj v Ljubljani, okolici Grosuplja in na Kočevskem. 22 osumljencem, ki so osumljeni 72 različnih kaznivih dejanj, so odvzeli prostost, preiskovalni sodnik pa je zoper vse te osumljence odredil tudi pripor. Predstavniki PU Ljubljana so poudarili, da med preiskanimi kaznivimi dejanji izstopa tudi šest kaznivih dejanj velikih tatvin oz. vlomov v župnišča na območju Grosuplja,

Ivančne Gorice in Ribnice. Izrazili so stališče, da je »pomembno, da po prijettu osumljenцев tovrstnih kaznivih dejanj ne beležimo več« (G. K., 2023; Valadžija, 2023).

Občina Ivančna Gorica je organizirala sestanek s predstavniki policije in iniciative občanov ter to tudi objavila na svojih spletnih straneh. Podžupan je pritrđil oceni, da so v občini zaznali porast vlomov in kraj. Izrazil je stališče, da na občini nimajo informacij o tem, ali so osebe, ki jim je policija odvzela prostost, povezane tudi z drugimi kaznivimi dejanji, ki so se zgodila v občini. Opozoril je, da je za občine Ivančna Gorica, Grosuplje in Dobropolje v noćnem času na voljo le ena policijska patrolja. Če se v eni od obćin zgodi prometna nesreća, policije v drugi občini praktično ni. Izrazil je stališče, da je izraz vaška straža nekoliko pretiran, da pa na občini razumejo stisko ljudi, ki čutijo, da morajo ukrepati. Po njegovem mnenju ne morejo samo čakati in gledati, kako se kriminaliteta razrašća. Pojasnil je, da so se na sestanku na občini s predstavniki Policijske postaje Grosuplje dogovorili, da bo občina PU Ljubljana zaprosila za noćne okrepitve na terenu (G. K., 2023; Valadžija, 2023).

V odgovoru na novinarsko vprašanje enega od spletnih portalov so s PU Ljubljana sporočili, da v občini Ivančna Gorica v prvih devetih mesecih letošnjega leta v primerjavi z enakim obdobjem preteklih petih let ne beležijo povečanega števila kaznivih dejanj. Tatvin je približno enako, vlomov pa je v primerjavi z leti poprej celo manj. Je pa, kot priznavajo na PU Ljubljana, zaradi vlomov in kraj več škode. Leta 2019 je ta znašala v prvih devetih mesecih slabih 420.000 evrov, letos pa že nekaj več kot 640.000 evrov. Na PU Ljubljana poudarjajo, da se zavedajo pomena sodelovanja policije z lokalno skupnostjo in da je to pomembno za občutek varnosti ljudi. So pa odločno proti ustanavljanju vaških straž, njihove dejavnosti skrbno spremljajo, prilagajajo ukrepe za zagotavljanje varnosti in presoajo morebitna odklonska dejanja, ker tovrstne skupine obćanov vidijo kot varnostno tveganje. Ustava po navedbah predstavnikov PU Ljubljana sicer zagotavlja svobodo zbiranja in združevanja, vendar te dejavnosti ne smejo posegati v pristojnosti in naloge, ki jih lahko izvajajo le državni organi (Valadžija, 2023).

Na to stališče policije se je odzval D. P., ki naj bi bil vodja skupine, ki jo sam naslavlja kot iniciativo. Ta ne razume, zakaj bi želela policija nadzorovati njihovo skupino, ker njeni člani niso del problema in niso storilci kaznivih dejanj. Nasprotno, policiji celo

pomagajo, ker opravljajo delo, ki bi ga morala opravljati policija. Ob tem je poudaril, da se iniciativa v Ivančni Gorici krepí. Na začetku jih je bilo v njihovi iniciativi okoli šest, v zadnjem času pa se nanj množično obračajo občani, tudi iz drugih občin, ki bi radi pomagali (Valadžija, 2023).

4 Razprava

Če »vaško stražo« v občini Ivančna Gorica primerjamo s Štajersko vardo, lahko v luči Haasove (2010) klasifikacije ugotovimo, da imamo opraviti z različnima tipoma vigilantizma. Štajerska varda je bila ustanovljena z namenom izvajanja nadzora nad nezakonitimi migranti oz. prosilci za azil, ki po mnenju pripadnikov skupine ogrožajo državo (Flander, 2020, 2022), Vodja Andrej Šiško jo je opisal kot prostovoljno obrambno skupino Štajerske z več kot sto člani, ki ne bo dovolila, da bi jo razorožili in ki bo odgovorila, če bosta domovina in narod ogrožena (Toplak, 2019). Člani skupine so se udeleževali organiziranih urjenj, ki so vključevala učenje rokovanja z orožjem. Komunikacija v skupini je temeljila na strogi hierarhiji, ki je vključevala postroj in raport vodji. Skupina je imela reševalno službo. Njeni člani so nosili uniforme oz. maskirna oblačila, hladno orožje (sekire ipd.) in imitirane kose strelnega orožja (N. Č., 2019). Člani skupine so s ciljem varovanja in izvajanja nadzora patroljirali na meji s Hrvaško, dejavnosti skupine pa so privedle tudi do javno odmevnih incidentov (njeni člani so, med drugim, vstopili v prostore policijske postaje in grozili policistom) (Flander, 2022). V nasprotju s Štajersko vardo, ki je imela nekatere značilnosti paravojaške skupine, imamo v primeru »vaške straže« v Ivančni Gorici opraviti z vigilantno skupino, ki svoje dejavnosti izvaja z namenom nadzora kriminalitete. Skupina ima vodjo, vendar ni oborožena, za svoje člane ne izvaja urjenj in tudi sicer nima atributov vojaške oz. obrambne formacije. Dejavnosti skupine so omejene na območje občine, kjer je skupina med izvajanjem nadzora s ciljem zagotoviti varnost premoženja (pred vlomilci in tatovi) med drugim dokumentirano izvedla t. i. državljanski odvzem prostosti.

Razlike lahko opazimo tudi, če primerjamo način, na katerega se je na obe različici vigilantizma odzvala država na čelu s policijo. V primeru Štajerske varde se je državna oblast odzvala z nasprotovanjem ustanavljanju tovrstnih skupin, po zapletih pri pripravi in sprejemu predloga zakonskih sprememb v Državnem zboru pa tudi s

prepovedjo in sankcioniranjem njihovih dejavnosti.¹ Zaradi opozoril policije, da po tedaj veljavni zakonodaji tipičnih dejavnosti pripadnikov Štajerske varde in drugih podobnih skupin, razen izjemoma, ni bilo mogoče obravnavati kot prekrške (Flander, 2020, 2022; Generalni sekretariat vlade Republike Slovenije, 2019), je Državni zbor Republike Slovenije konec septembra 2020 na predlog opozicije takratne desnosredinske vlade Janeza Janše sprejel dopolnitve Zakona o varstvu javnega reda in miru (»Zakon o dopolnitvah Zakona o varstvu javnega reda in miru (ZRJM-1A)«, 2020) ter Zakona o nadzoru državne meje (»Zakon o dopolnitvah Zakona o nadzoru državne meje (ZNDM-2E)«, 2020). Z dopolnitvami »Zakona o varstvu javnega reda in miru (ZJRM-1)« (2006) je zakonodajalec določil, da se z globo kaznuje oseba, ki nosi, razkazuje ali uporablja dekorativno orožje, imitacije orožja, orožje ali druge predmete, ki so po videzu podobni orožju z namenom vzbujati videz, da izvaja naloge uradnih ali vojaških oseb. Če je dejanje storjeno v skupini najmanj dveh oseb, se posameznik kaznuje z višjo globo. Z višjo globo se kaznuje oseba, ki nosi maskirna oblačila, uniformo ali oblačila, podobna uniformi uradnih ali vojaških oseb, in s svojim obnašanjem, ravnanjem, gibanjem in zadrževanjem na določenem javnem ali zasebnem kraju ali z uporabo opreme ali pripomočkov vzbuja videz, da izvaja naloge uradnih ali vojaških oseb. Novela je kot prekršek sankcionirala tudi ravnanje posameznika, ki v skupini najmanj dveh oseb nosi maskirna oblačila, uniformo ali oblačila, podobna uniformi uradnih ali vojaških oseb, in s svojim obnašanjem, ravnanjem, gibanjem in zadrževanjem na določenem javnem ali zasebnem kraju ali z uporabo simbolov, grbov, zastav ali z ustvarjanjem vtisa hierarhične ureditve skupine, ali uporabo vozil, na katerih so nameščene prepoznavne oznake, ali z uporabo opreme ali pripomočkov vzbuja videz, da gre za policijsko ali vojaško silo, in nima pravne podlage za delovanje v zakonu. Na podoben način je tipične dejavnosti pripadnikov Štajerske varde prepovedala in sankcionirala tudi novela Zakona o nadzoru državne meje (Flander, 2020; 2022; »ZNDM-2E«, 2020). Kot odzivu države oz. državne oblasti na pojav in dejavnosti Štajerske varde lahko štejemo tudi kazenski pregon in pravnomočno obsodbo vodje skupine in njegovega tesnega sodelavca zaradi storitve kaznivega dejanja ščuvanja k nasilni spremembi ustavne ureditve oz. pomoči pri tem dejanju po 348. členu Kazenskega zakonika (Flander, 2022; »Kazenski zakonik (KZ-1-UPB2)«, 2012).

---

¹ Takratni minister za notranje zadeve je izrazil mnenje, da je vsakršno ustvarjanje vzporednih oboroženih struktur nevarno, nedopustno in skrajno problematično. Ustanavljanje in delovanje tovrstnih skupin je kot popolnoma nesprejemljivo ocenil tudi predsednik republike in vrhovni poveljnik Slovenske vojske. Javno je izrazil mnenje, da je Slovenija varna država, v kateri nihče, ki za to ni pooblaščen, ne sme samovoljno skrbeti za varnost države in njenih meja.

Pri »vaški straži« v občini Ivančna Gorica gre, kot rečeno, za »svež« primer vigilantizma oz. varnostnega samoorganiziranja občanov. Državni organi z izjemo policije se na dejavnosti skupine občanov za zdaj še niso odzvali (v medijskih objavah izpostavljena izključno policija). Iz tega, da je bil v prostorih občine organiziran sestanek predstavnikov lokalne oblasti, iniciative in policije, na katerem so o problematiki razpravljali za skupno mizo, lahko sklepamo, da odziv pristojnih na pojav in dejavnosti te viginalantske skupine ni (bil) a priori odklonilen in izključujoč. Predstavniki občine (podžupan) je izrazil razumevanje stiske občanov, ki po njegovem mnenju »čutijo, da morajo ukrepati in ne morejo samo čakati in gledati, kako se kriminal razrašča« (Valadžija, 2023).

V odzivu policije in drugih organov državne oblasti na oba primera lahko opazimo nekatere podobnosti, vendar tudi pri teh obstajajo razlike. Ministrstvo za notranje zadeve je, na primer, izrazilo stališče, da so nekatera dejanja pripadnikov Štajerske varde in nekaterih drugih v tistem času dejavnih skupin predstavljala resno varnostno tveganje za državo in državljane, saj je bil njihov skriti namen – pod krinko varnostnega samoorganiziranja – izvajati uradne naloge (vključno z varovanjem državne meje), ki so v izključni pristojnosti državnih organov. Ustanovitev in delovanje varde in drugih podobnih skupin so predstavniki ministrstva, policije in varnostne stroke ocenili za resno in neposredno grožnjo suverenosti in celovitosti Republike Slovenije (Flander, 2020; 2022; Generalni sekretariat vlade Republike Slovenije, 2019). Precej bolj zadržan je bil odziv policije v primeru »vaške straže« v občini Ivančna Gorica. Ob soočenju z vodjo iniciative so predstavniki policije, kot rečeno, poudarili, da se zavedajo pomena sodelovanja policije z lokalno skupnostjo v pogledu zagotavljanja občutka varnosti ljudi. Navkljub temu je policija izrazila odločno nasprotovanje ustanavljanju vaških straž in poudarila, da njihove dejavnosti skrbno spremljajo, prilagajajo ukrepe za zagotavljanje varnosti in presojujejo morebitna odklonska dejanja, ker tudi tovrstne skupine občanov po oceni policije predstavljajo varnostno tveganje. Policija meni, da kljub ustavnim določbam o svobodi zbiranja in združevanja dejavnosti občanov ne smejo posegati v pristojnosti in naloge, ki jih lahko izvajajo le državni organi. Vsak primer tovrstnega združevanja, organiziranja in delovanja posameznikov in skupin spremljajo in presojujejo zakonitost, odgovornost in vpliv na varnostno oceno v lokalnem okolju in v državi (Valadžija, 2023).

5 Sklepne opazke

Po opravljeni *ad hoc* analizi lahko ugotovimo, da se je slovenska policije in z njo država na vnovičen pojav vigilantizma načeloma odzvala drugače kot pred leti v primeru Štajerske varde. Sklepati je, da so predstavniki policije in občinske uprave upoštevali dejstvo, da se primer oblikovanja varnostne iniciative krajanov v občini Ivančna Gorica po svoji naravi in značilnostih, kljub nekaterim podobnostim, pomembno razlikuje od primera Štajerske varde. Iz objav v medijih lahko sklepamo, da »vaški stražarji« v Ivančni Gorici ne nosijo (imitacij) orožja in uniform ali maskirnih oblačil, nimajo organiziranih urjenj in ne vzbujajo videza (para)vojaške ali policijske organizacije in da gre potemtakem za primer varnostnega samoorganiziranja občanov, ki je za državo in lokalno skupnost ter državljane in občane občutno manjše varnostno tveganje, kot je bila Štajerska varda. Policija kljub temu nasprotuje tovrstnim varnostnim iniciativam in opozarja, da bo uresničevanje temeljne pravice do zbiranja in združevanja z namenom izvajanja dejavnosti, ki jih pravni red opredeljuje kot naloge policije, preprečila in sankcionirala. Na načelni ravni ocenjujemo, da je takšen pristop policije ustrezen, strokovno utemeljen in legitimen. Za naslavljanje varnostnih problemov, na katere opozarja vodja iniciative, je pravni red predvidel mehanizme, kot so denimo sveti, sosveti, komisije in druge oblike partnerskega sodelovanja občanov s policijo, na katerih se naslavlja varnostna vprašanja v lokalnih skupnostih. To, da občani »stvar vzamejo v svoje roke«, s tem, da patrolirajo pa ulicah, po mnenju varnostne stroke ni pravilna pot k preprečevanju vlomov in tatvin ter tudi na splošno k zagotavljanju varnosti v lokalni skupnosti.

Ne glede na navedeno pa se v zvezi z dogodki v Ivančni Gorici, kjer naj bi, kot že omenjeno, »vaška straža« tudi že odvzela prostost domnevnemu vlomilcu in ga zadržala do prihoda policije, odpira vrsta pravnih vprašanj. Ali je tovrstno povezovanje oz. združevanje in zbiranje občanov sploh dovoljeno, oz. ali je pravno nedopustno ali nemara celo prepovedano? Kakšne pravne posledice bi nastale, če bi se domnevni vlomilec uprl in bi člani varnostne iniciative občanov zoper njega uporabili silo? Ali bi nastale okoliščine, v katerih bi njihovo ravnanje lahko izpolnilo zakonske znake kaznivega dejanja?² Katera ravnanja »vaških stražarjev« so

---

² Policija v zvezi s tem opozarja, da se morajo občani, ki se povezujejo v tovrstne skupine, zavedati nevarnosti svojega početja. Če bi se posamezni storilci kaznivih dejanj prijetju uprli, bi namreč lahko nastale tudi hude neželene posledice (G. K., 2023).

prepovedana (in sankcionirana)? Ali je pravno prepovedano že »samo patroljiranje« po ulicah? Ali je povezovanje v tovrstne iniciative oz. skupine prepovedano kot tako?

»Ustava Republike Slovenije (URS)« (1991) določa, da se sme pravica vsakogar, da se svobodno združuje z drugimi, z zakonom omejit, če to zahteva varnost države ali javna varnost. Združevanja v iniciative oz. skupine, ki se poljudno označujejo z izrazom »vaške straže« ter tudi zbiranja članov take iniciative na javnem kraju ali v zasebnem (odprtem ali zaprtem) prostoru predpisi izrecno ne prepovedujejo. »Zakon o javnih zbiranjih (ZJZ-UPB5)« (2011) denimo tovrstnega zbiranja krajanov sploh ne naslavlja. Po drugi strani je nesporno, da gre pri zagotavljanju osebne varnosti in varovanju premoženja ljudi, preprečevanju, odkrivanju in preiskovanju kaznivih dejanj in prekrškov ter odkrivanju in prijemanju storilcev kaznivih dejanj in prekrškov za naloge, ki so po »Zakonu o nalogah in pooblastilih policije (ZNPPol)« (2013) v izključni domeni policije. To načeloma pomeni, da teh nalog drugi subjekti, tako posamezniki kot skupine oseb, ne morejo in tudi ne smejo opravljati, vendar ob tem ne gre spregledati, da pravni red pripoznava možnost samozaščitnega ravnanja in samopomoči in pri tem posamezniku daje »pooblastila«, ki so sicer domena policije. »Zakon o kazenskem postopku (ZKP-UPB16)« (2021), na primer, v 160. členu določa, da sme tistemu, ki je zasačen pri kaznivem dejanju, za katero se storilec preganja po uradni dolžnosti, vsakdo vzeti prostost in ga zadržati do prihoda policije. Čeprav določba o t. i. državljski aretaciji ne more in ne sme biti razumljena kot pravna podlaga za delovanje »vaških straž«, se zdi, da veljavni slovenski predpisi tovrstnega zbiranja in združevanja posameznikov ter tipičnih ravnanj članov teh skupin (izvajanja »terenskega državljskega nadzora«, patroljiranja ipd.) ne prepovedujejo oziroma ne sankcionirajo.

Ni namreč jasno, ali je novela »ZJRM-1A« (2020), ki je naslovlila prepovedane dejavnosti vigilantov, zajela tudi ravnanja, ki so značilna za pripadnike »vaške straže« v Ivančni Gorici. Čeprav izvajajo dejavni nadzor, ki po videzu ustreza nadzoru iz delokroga policijskih nalog, člani varnostne iniciative občanov v tej občini po do zdaj objavljenih informacijah ne razkazujejo in ne uporabljajo orožja ali imitacij orožja in predmetov, ki so po videzu podobni orožju, z namenom vzbujaati videz, da izvaja naloge uradnih oseb. Prav tako ne nosijo maskirnih oblačil, uniform ali oblačil, podobna uniformi uradnih oseb, čeprav s svojim obnašanjem, ravnanjem, gibanjem in zadrževanjem na določenem javnem ali zasebnem kraju morebiti vzbujaati videz, da izvajajo naloge uradnih oseb. Navedena izvršitvena dejanja oz. elementi prekrškov so v »ZJRM-1« (2006) navedena kumulativno, zato bi bilo morebitno

sankcioniranje »vaških stražarjev«, če njihova ravnanja ne bi izpolnjevala zakonskih znakov kaznivih dejanj, pravno sporno, čeprav je analogija *intra legem* v kazenskem in prekrškovnem pravu načeloma dovoljena.

Zdi se, skratka, da je slovenski pravni red kljub noveli »ZJRM-1« (2006) glede vprašanja »vaških straž« ostal nedorečen. Natančneje, očitno je, da je bila novela oblikovana *ad rem* in je naslovila (s prepovedjo in sankcioniranjem) delovanje Štajerske varde in njej podobnih organiziranih in uniformiranih skupin, ne pa tudi delovanja skupin, kakršna je »vaška straža« v Ivančni Gorici. Ob tem se zastavi vprašanje, ali je zakonodajalec namenoma tako ravnal ali pa je preprosto spregledal, da ima vigilantizem več obrazov. Kakor koli že, vsaj delne odgovore na pravna vprašanja, ki smo jih zastavili v prispevku, bi morala podati ustavno sodna praksa, če bo pobuda za oceno ustavnosti »ZJRM-1A« (2020), ki jo je vložil Andrej Šiško, sprejeta v odločanje.

Literatura

- Abrahams, R. (1998). *Vigilant citizens: Vigilantism and the state*. Polity Press.
- Flander, B. (2020). Varde: geneza in pregled novel Zakona o varstvu javnega reda in miru in Zakona o nadzoru državne meje. V G. Meško, R. Hacin in K. Eman (ur.), *6. Nacionalna konferenca o varnosti v lokalnih skupnostih: varnost v ruralnih in urbanih okoljih. Konferenčni zbornik* (1. izd.) (str. 79–85). Univerza v Mariboru, Univerzitetna založba.
- Flander, B. (2022). *The state sovereignty in the trenches: a legal perspective on vigilantism in Slovenia*. Predavanje na The Central European Professors' Network's International Scientific Conference on 'Nation, state and sovereignty', Budimpešta, 15. 11. 2022.
- G. K. (24. 9. 2023). *Policija nasprotuje vaškim stražam. Početje je nevarno, lahko tudi kaznivo*. MMC RTV SLO. <https://www.rtvsl.si/lokalne-novice/dolenjska/policija-nasprotuje-vaskim-strazam-pocetje-je-nevarno-lahko-tudi-kaznivo/682514>
- Generalni sekretariat vlade Republike Slovenije. (2019). *Zakon o spremembah in dopolnitvah Zakona o varstvu javnega reda in miru (EVA 2019-1711-0027) – predlog za obravnavo – NOVO GRADIVO ŠT. 1*. [http://vrs-3.vlada.si/MANDAT18/VLADNAGRADIVA.NSF/71d4985ffda5de89c12572c3003716c4/5158f6b59aead6f4c12584be003ea677/\\$FILE/ZJRM-1A_VG-9.pdf](http://vrs-3.vlada.si/MANDAT18/VLADNAGRADIVA.NSF/71d4985ffda5de89c12572c3003716c4/5158f6b59aead6f4c12584be003ea677/$FILE/ZJRM-1A_VG-9.pdf)
- Haas, N. E. (2010). *Public support for vigilantism*. Netherlands Institute for the Study of Crime and Law Enforcement (NSCR).
- Hine, K. D. (1998). Vigilantism revisited: An economic analysis of the law of extra-judicial self-help or why can't Dick shoot Henry for stealing Jane's truck?. *The American University Law Review*, 47(5), 1221–1255. <https://digitalcommons.wcl.american.edu/cgi/viewcontent.cgi?referer=&httpsredir=1&article=1397&context=aulr>

- Kazenski zakonik (KZ-1-UPB2). (2012). *Uradni list RS*, (50/12).
- N. Č. (4. 9. 2019). Hrvati onemeli v Šiškovem vojaškem taboru: To ni dobro! *Slovenske novice*.
<https://www.slovenskenovice.si/novice/slovenija/hrvati-onemeli-v-siskovem-paravojaskem-taboru-to-ni-dobro/>
- Nel, M. (2016). *Crime as punishment: A legal perspective on vigilantism in South Africa* [Doctoral dissertation]. Stellenbosch University.
- Snyder, T. (2017). *O tiraniji: dvajset stvari, ki smo se jih naučili iz dvajsetega stoletja*. Totaliteta.
- Toplak, G. (23. 11. 2019). *V Šiškovih vardi že več kot tisoč pripadnikov?* Marbor24.si.
<https://maribor24.si/lokalno/v-siskovi-wardi-ze-vec-kot-tisoc-pripadnikov>
- Ustava Republike Slovenije (URS). (1991, 1997, 2000, 2003, 2004, 2006, 2013, 2016). *Uradni list RS*, (33/91, 42/97, 66/00, 24/03, 69/04, 68/06, 47/13, 47/13, 75/16).
- Valadžija, M. (24. 9. 2023). *Ko krajanji vzamejo stvari v svoje roke: policija svari, a vaška straža se krepi*. N1 SLO. <https://n1info.si/novice/slovenija/ko-krajanji-vzamejo-stvari-v-svoje-roke-policija-svari-a-vaska-straza-se-krepi/>
- Zakon o dopolnitvah Zakona o nadzoru državne meje (ZNDM-2E). (2020). *Uradni list RS*, (139/20).
- Zakon o dopolnitvah Zakona o varstvu javnega reda in miru (ZRJM-1A). (2020). *Uradni list RS*, (139/20).
- Zakon o javnih zbiranjih (ZJZ-UPB5). (2011). *Uradni list RS*, (64/11).
- Zakon o kazenskem postopku (ZKP-UPB16). (2021). *Uradni list RS*, (176/21).
- Zakon o nalogah in pooblastilih policije (ZNPPol). (2013). *Uradni list RS*, (15/13, 10/17).
- Zakon o varstvu javnega reda in miru (ZJRM-1). (2006). *Uradni list RS*, (70/06).

PРАВNA UREDITEV PREKRŠKOV ZOPER JAVNI RED IN MIR V OBČINAH *DE LEGE LATA, DE LEGE FERENDA*

BOJAN TIČAR

Univerza v Mariboru, Fakulteta za varnostne vede, Ljubljana, Slovenija
bojan.ticar@um.si

Sankcioniranje prekrškov s področja javnega reda in miru je v pristojnosti državnih in občinskih varnostnih organov. Policija je generalno pristojna za vso državo, medtem ko so občinski redarji pristojni krajevno za območja svojih občin. Po zdaj veljavni zakonodaji so zakonske pristojnosti občinskih redarstev izrecno določene in zajemajo nadzor nad nedostojnim vedenjem, beračenjem na javnem mestu, uporabo nevarnih predmetov, poškodovanje uradnega napisa, oznake, odločbe, pisanje po objektih, vandalizem, nedovoljeno kampiranje, nedovoljeno uporabo živali in neupoštevanje zakonitega ukrepa uradne osebe. Za vse preostale prekrške s področja javnega reda in miru mora občinsko redarstvo ravnati po Zakonu o občinskem redarstvu in Zakonu o prekrških. V prispevku bomo prikazali tudi predvideno prihodnjo ureditev, glede na javna stališča v zvezi s predvidenimi spremembami Zakona o varstvu javnega reda in miru.

DOI
[https://doi.org/
10.18690/um.fvv.8.2023.9](https://doi.org/10.18690/um.fvv.8.2023.9)

ISBN
978-961-286-792-8

Ključne besede:
javni red in mir,
varnost v lokalnih
skupnostih,
občinsko redarstvo,
pooblastila redarjev,
Slovenija

Univerzitetna založba
Univerze v Mariboru

DOI
[https://doi.org/
10.18690/um.fvv.8.2023.9](https://doi.org/10.18690/um.fvv.8.2023.9)

ISBN
978-961-286-792-8

Keywords:

public law and order,
safety and security in local
environments,
municipal wardens,
authorities of municipal
wardens,
Slovenia

LEGAL REGULATION OF OFFENSES AGAINST PUBLIC ORDER AND PEACE IN MUNICIPALITIES *DE LEGE LATA, DE LEGE FERENDA*

BOJAN TIČAR

University of Maribor, Faculty of Criminal Justice and Security, Ljubljana, Slovenia
bojan.ticar@um.si

Sanctioning offenses in the area of public order and peace is the responsibility of state and municipal security authorities. The police are generally responsible for the entire country, while municipal wardens are responsible for the areas of their municipalities. According to the currently valid legislation, the legal powers of the municipal wardens are explicitly defined and include control over indecent behaviour, begging in a public place, use of dangerous objects, damage to official signs, markings, decisions, writing on buildings, vandalism, unauthorized camping, unauthorized use of animals and failure to comply with the lawful measure of a municipal warden. For all other offenses against public order and peace, the municipal police must act in accordance with the Municipal Warden Services Act and the Minor Offences Act. In the paper, we will show the planned future arrangement, based on public attitudes regarding the planned changes of the Protection of Public Order Act.

1 Uvod

Po 34. členu »Ustave Republike Slovenije (URS)« (1991) ima vsakdo pravico do osebne dostojanstva in varnosti. To ustavno določbo vsebinsko napolnjujeta ustavna teorija in ustavno sodna praksa. Ustavno sodišče Republike Slovenije (1997) je v odločbi št. U-I-25/95 z dne 27. 11. 1997 med drugim pojasnilo, da je pravica do osebne varnosti v prvi vrsti pravica negativnega statusa. Kot taka ta pravica državi, lokalnim skupnostim, drugim nosilcem javnih pooblastil in na splošno vsakomur nalaga dolžnost vzdržati se naklepnih nedopustnih posegov v telesno integriteto in varnost posameznika. Negativni status posameznika pomeni, da je po ustavi v Republiki Sloveniji prepovedan vsakršen poseg v pravico do osebne varnosti razen tistih, ki so izrecno dovoljeni (Ustavno sodišče Republike Slovenije, 1997).

Po drugi strani pa je pravica do varnosti tudi pravica pozitivnega statusa posameznika, na kar je Ustavno sodišče Republike Slovenije (2014) opozorilo v odločbi št. Up-1082/12 z dne 29. 5. 2014. Državi (in prek nje lokalnim skupnostim) je naložena dolžnost, da si aktivno prizadeva zagotavljati najvišjo mogočo razumno dosegljivo stopnjo varnosti prebivalcev (Flander in Tičar, 2019).

V okviru ustavne dolžnosti morajo tudi organi lokalnih skupnosti v skladu s svojimi pristojnostmi vsem prebivalcem zagotoviti učinkovito (tudi) prekrškovno pravno varstvo pred posegi v njihovo osebno varnost (Ustavno sodišče Republike Slovenije, 2014). Poleg tega se varstvo pravice do osebne varnosti zagotavlja na podlagi 5. člena Ustave Republike Slovenije (»URS« (1991), ki na splošno določa, da Republika Slovenija na svojem ozemlju varuje človekove pravice in temeljne svoboščine.

Pravica posameznika do osebne varnosti je relativna pravica, kar pomeni, da je omejena s pravicami in svoboščinami drugih. V pravnem redu posledično prihaja do situacij, ko je pravica posameznika do osebne varnosti v koliziji z drugimi pravicami drugih posameznikov. Takšna situacija npr. nastane v primerih, ko je varnost opredeljena kot razlog, zaradi katerega se lahko omejijo druge temeljne pravice. V odločbi št. Up-1082/12 je Ustavno sodišče Republike Slovenije (2014) zavzelo stališče, da javna oblast posamezniku absolutne varnosti pred posegi drugih posameznikov v telesno integriteto in varnost ne more zagotoviti, mora pa poskrbeti, da zaščita, ki jo zagotavlja, ne pade pod ustavno zahtevani minimum (Flander in Tičar, 2019).

Varnost, za katero skrbijo občine kot osnovne lokalne skupnosti, se nanaša na ukrepe in strategije za zagotavljanje zaščite ljudi in premoženja na njihovih območjih. Sem sodi tudi zagotavljanje javnega reda in miru. Za to dejavnost sta pristojna dva organa: 1) na državni ravni (dekoncentrirano) policija in 2) na občinski ravni lokalno redarstvo (Tičar, 2022).

Z vidika policije je na ruralnih lokalnih območjih posebej pomembno policijsko delo v skupnosti in podpora lokalnemu prebivalstvu, medtem ko so lahko na urbanih območjih učinkovitejše nadzorne kamere, ulična razsvetljava in večja prisotnost policije (Modic idr., 2014).

Državni in občinski organi imajo različne funkcije, povezane z lokalno varnostjo, ki so bistvene za ohranjanje varnosti in reda na urbanih območjih (Meško in Lobnikar, 2005). Kakšna je vloga in kakšna so pooblastila občinskih redarstev, je prikazano v nadaljevanju tega prispevka.

2 Zagotavljanje pravice do varnosti na področju javnega reda in miru na lokalni ravni

Varnost je na lokalni ravni inkluzivna javna dobrina in človekova pravica, ki mora biti dostopna vsem prebivalcem lokalne skupnosti. Varnost v lokalnih skupnostih so dolžne zagotavljati policija in občine. Medtem ko se policijska dejavnost izvaja na ravni območnih policijskih postaj, policijskih okolišev in policijskih pisarn, so za izvajanje nalog v zvezi z zagotavljanjem varnosti na ravni lokalnih skupnosti pristojni občinski organi, in sicer občinska in medobčinska redarstva. Naloge občinskih redarstev in področja njihovega delovanja urejajo »Zakon o občinskem redarstvu (ZORed)« (2006) in občinski odloki, sprejeti na podlagi 2. člena tega zakona. Dve ali več občin lahko ustanovita medobčinsko redarstvo kot organ skupne občinske uprave, ki ga enako kot druga občinska redarstva z odlokom ustanovita vsaj dve občini (Dvojmoč, 2017).

Lokalne oblasti so po uveljavitvi »ZORed« (2006) postajale vse dejavnejši partner policije in drugih državnih organov, ki v lokalni skupnosti delujejo na področju javne varnosti, javnega reda in miru (Modic idr., 2014).

Na področju javnega reda in miru je primarni predpis za zagotavljanje varnosti »Zakon o varstvu javnega reda in miru (ZJRM-1)« (2006). Ta se bo v kratkem spremenil, saj je že v evalvacijskem procesu.

»ZJRM-1« (2006) velja že več kot 17 let in je bil v tem času samo enkrat dopolnjen, in sicer z »Zakonom o dopolnitvah Zakona o varstvu javnega reda in miru (ZJRM-1A)« (2020), s katerim se je reševalo vprašanje legitimnosti delovanja t. i. vaških straž z izvajanjem pooblastil državnih organov. Tako dopolnjeni zakon velja tri leta. V tem času sta bila sprožena še dva postopka za spremembo in dopolnitev Zakona o varstvu javnega reda in miru, in sicer v letih 2021 in 2022. Vendar nobeden od njiju ni prestal zaključka zakonodajnega postopka. Zato se je Ministrstvo za notranje zadeve Republike Slovenije leta 2022 odločilo, da je smiselno opraviti evalvacijo zakona, s katero bi pridobili potrebne informacije za celostno prenovu zakona s tega področja. Evalvacija še teče v posebni neformalni skupini Ministrstva za notranje zadeve. V sklopu evalvacijskih sestankov je bilo treba med drugim ugotoviti tudi, ali so pooblastila občinskih redarjev še vedno ustrezna.

Splošno imajo v skladu z »ZORed« (2006) občinski redarji in vodje občinskega redarstva status pooblaščenih uradnih oseb, občinsko redarstvo pa je prekrškovni organ. Če občina ne ustanovi občinskega redarstva ali skupaj z drugimi občinami ne ustanovi medobčinskega redarstva, mora v skladu s 4. členom »ZORed« (2006) določiti občinski prekrškovni organ, pooblaščen za odločanje o prekrških z delovnega področja občinskega redarstva. Pristojnosti občinskega redarstva na področju javnega reda določa 3. odstavek 27. člena »ZJRM-1« (2006).

Pristojnosti redarjev zajemajo naslednji členi »ZJRM-1« (2006): 7. člen – nedostojno vedenje, 9. člen – beračenje na javnem mestu, 11. člen, 1. odstavek – uporaba nevarnih predmetov, 12. člen – poškodovanje uradnega napisa, oznake, odločbe, 13. člen – pisanje po objektih, 16. člen – vandalizem, 18. člen – kampiranje, 19. člen – uporaba živali in 22. člen, 3. odstavek – neupoštevanje zakonitega ukrepa uradne osebe. Za vse preostale kršitve po vseh drugih državnih prekrškovnih predpisih mora občinsko redarstvo ravnati po »ZORed« (2006) in »Zakonu o prekrških (ZP-1-UPB8)« (2011) in obvestiti policijo z možnostjo zadržanja domnevnega kršitelja do prihoda policije, največ do 1 ure od začetka postopka.

V nadaljevanju bomo izpostavili nekatera odprta vprašanja pri »lokalnih« prekrških, ki se pojavljajo v praksi:

Primer 1: Prekrški zoper javno moralo:

- Domnevni storilec razkazuje spolne organe in pri tem nobeden od oškodovancev ne želi pričati pred prekrškovnim organom ali sodiščem. Še bolj konkretno: domnevni storilec se vozi gol s traktorjem po vasi in ga vidijo otroci, matere oziroma starši pa proti sovaščanu ne želijo pričati.

Primer 2: Prekrški beračenja na javnem mestu:

- Ali je dovolj samo vznemirjanje druge osebe ali pa mora biti nujno podan vsiljiv ali žaljiv način storitve prekrška pri beračenju?
- Kje je meja med zbiranjem prostovoljnih prispevkov in beračenjem?
- Ali je prekršek tudi v primeru zbiranja prispevkov na način, s katerim se povzroča vznemirjenost ali nadlegovanje ljudi?

Primer 3: Prekrški z uporabo nevarnih predmetov:

- Problem uporabe laserjev na policijski helikopter, policijska vozila.
- Problem uporabe laserjev z nadvozov avtocest.
- Problem uporabe dronov, ki ogrožajo varnost ali zasebnost.
- Morebitna odgovornost staršev in skrbnikov za tak prekršek mladoletnih storilcev.

Primer 4: Prekrški nedovoljenega kampiranja in prenočevanja:

- Neučinkovitost izrečenih glob v praksi za kampiranje izven predvidenih prostorov, kjer je globa nižja od storitve v kampu.
- Taborniki, ki npr. prenočujejo na zasebnem zemljišču (travniku).
- Prenočevanje alpinistov v plezalnih stenah.
- Prenočevanje pred stanovanjskim blokom v primeru deložacije (lastnik zemljišča je tretja oseba) in kršitelj kljub izrečeni globi ne preneha s prekrškom.

Glede na sedanjo prakso bi lahko v prihodnje imeli občinski redarji pooblastila tudi za naslednje člene »ZJRM-1« (2006): 10. člen (prenočevanje na javnem kraju), 17. člen (prostovoljni prispevki) in 23. člen (lažna naznanitev prekrška).

Kakšna je dosedanja statistika uporabe »ZJRM-1« (2006) redarjev v praksi, je prikazano na podlagi javno objavljenih podatkov največje slovenske občine, Mestne občine Ljubljana (v nadaljevanju MOL) za petletno obdobje (tabela 1).

Tabela 1: Primer sankcioniranja prekrškov s področja javnega reda in miru v MOL v obdobju 2018–2022

	Izvedeni ukrepi				
	2018	2019	2020	2021	2022
Vsiljivo beračenje	7	6	18	21	12
Nedovoljeno grafitiranje	2	0	0	3	2
Nedovoljeno kampiranje	3	24	32	24	17
Nedostojno vedenje na javnem kraju	31	29	68	85	54
Nedostojno vedenje do uradne osebe	88	65	66	64	53
Nedostojno razkazovanje in občevanje	0	4	13	7	1
Neupoštevanje odredbe	19	20	31	39	30
Vandalizem	1	2	2	5	2
Uporaba acetilena (karbid)	0	0	0	2	0
Skupaj	151	150	230	250	171

Vir: Mestna občina Ljubljana, Mestno redarstvo (2023)

Iz podatkov je razvidno, da občinsko redarstvo v Ljubljani izreče relativno malo ukrepov s področja varstva javnega reda in miru (»ZJRM-1«, 2006). Glavnina dela redarjev v MOL, ki pomeni zagotavljanje občinske varnosti, je po javno objavljenih podatkih osredotočena na promet. Medtem ko je bilo lani na primer sankcioniranih prekrškov s področja varstva javnega reda in miru (»ZJRM-1«, 2006) le 171, je bilo tistih s področja prometa (»Zakon o pravilih cestnega prometa (ZPrCP)«, 2021) 101.283, od tega 56.040 za merjenja s samodejnimi napravami, predvsem radarji, ker za sankcioniranje prekrškov, zaznanih s kamerami za prevoz rdeče luči na semaforjih, občinski redarji (še) nimajo pooblastila.

3 Razprava

Pravica do varnosti kot temeljna človekova pravica in vrednota sega v vse segmente pravnega reda, vključno z lokalno (občinsko) ravno. Medtem ko je pravno varstvo pravice do (osebne) varnosti vzpostavljeno na področjih kaznovalnega prava, pa

dejansko varnost zagotavljajo državne in lokalne institucije: 1) policija in 2) občinska redarstva med izvajanjem svojih nalog in pooblastil.

Zagotavljanje javnega reda in miru je v glavnem v pristojnosti policije. To je razvidno iz policijske statistike, saj policija na državni ravni povprečno obravnava okoli 40.000–60.000 prekrškov s tega področja (Ministrstvo za notranje zadeve, Policija, 2023).

Poleg policije imajo za izvajanje nekaterih nalog in pooblastil javnega reda in miru pristojnosti tudi občinski organi. To so občinska in medobčinska redarstva. Po uveljavitvi »ZORed« (2006) so lokalne oblasti postale dejavnejši partner policije in drugih državnih organov, ki v lokalni skupnosti delujejo na področju javne varnosti.

Vendar statistični podatki, ki smo jih prikazali v tem prispevku, kažejo, da je izvajanje nadzora in izrekanje sankcij po »ZJRM-1« (2006) v praksi občinskih redarstev veliko manj zastopano kot nadzor prometa. Sankcije s področja prometa, ki jih izrekajo občinski organi, so v primerjavi s tistimi s področja varstva javnega reda in miru (»ZJRM-1«, 2006) v mnogokratniku. S tega sklepamo, da je na občinski prekrškovni ravni najpomembnejše varnostno vprašanje lokalni promet, saj so prekrškovne sankcije skoraj v celoti izrečene za prometne prekrške. Vprašanje, ki se tukaj samo postavi, je, ali morda obstaja tveganje, da občinski organi sankcije za prekrške izrekajo bolj zaradi polnjenja občinskih proračunov kot zaradi zagotavljanja varnosti občanov, kar bi moral biti osnovni namen prekrškov?

Literatura

- Dvojmoč, M. (2017). Občinska redarstva v Sloveniji – analiza dosedanjega razvoja in pogled v prihodnost. *Varstvoslovje*, 19(1), 80–98.
- Flander, B. in Tičar, B. (2019). The right to security – An outline of the legal regulation at the state and local levels in Slovenia. *Revija za kriminalistiko in kriminologijo*, 70(5), 422–438.
- Mestna občina Ljubljana, Mestno redarstvo. (2023). *Poročilo o delu mestnega redarstva Mestne občine Ljubljana v letu 2022*. Mestna občina Ljubljana.
<https://www.ljubljana.si/assets/Uploads/LETNO-POROCILO-O-DELU-MR-2022+Priloge.pdf>
- Ministrstvo za notranje zadeve, Policija. (2023). *Poročilo o delu policije 2022*.
<https://www.policija.si/images/stories/Statistika/LetnaPorocila/PDF/LetnoPorocilo2022.pdf>
- Modic, M., Lobnikar, B. in Dvojmoč, M. (2014). Policijska dejavnost v Sloveniji: analiza procesov transformacije, pluralizacije in privatizacije. *Varstvoslovje*, 16(3), 217–241.

- Tičar, B. (2022). *Uvod v razumevanje upravnega prava in javne uprave* (1. ponatis 1. izd.). Univerzitetna založba Univerze v Mariboru.
- Ustava Republike Slovenije (URS). (1991, 1997, 2000, 2003, 2004, 2006, 2013, 2016). *Uradni list RS*, (33/91, 42/97, 66/00, 24/03, 69/04, 68/06, 47/13, 47/13, 75/16).
- Ustavno sodišče Republike Slovenije. (1997). Odločba št. U-I-25/95 z dne 27. 11. 1997. <http://www.us-rs.si/documents/9b/8b/u-i-25-952.pdf>
- Ustavno sodišče Republike Slovenije. (2014). Odločba št. Up-1082/12 z dne 29. 5. 2014. <https://www.us-rs.si/odlocba-ustavnega-sodisca-st-up-1082-12-z-dne-29-5-2014/>
- Zakon o dopolnitvah Zakona o varstvu javnega reda in miru (ZJRM-1A). (2020). *Uradni list RS*, (139/20).
- Zakon o občinskem redarstvu (ZORed). (2006, 2017). *Uradni list RS*, (139/06, 9/17).
- Zakon o pravilih cestnega prometa (ZPRCP). (2021). *Uradni list RS*, (156/21, 161/21).
- Zakon o prekrških (ZP-1-UPB8). (2011, 2013, 2016). *Uradni list RS*, (29/11, 21/13, 111/13, 32/16).
- Zakon o varstvu javnega reda in miru (ZJRM-1). (2006). *Uradni list RS*, (70/06).

FIZIČNA IN SOCIALNA (NE)UREJENOST BIVALNEGA OKOLJA V SLOVENIJI – LONGITUDINALNA PERSPEKTIVA

VANJA ERČULJ

Univerza v Mariboru, Fakulteta za varnostne vede, Ljubljana, Slovenija
vanja.erculj@um.si

Urejenost okolja je povezana s strahom pred kriminaliteto, ta pa s samozaščitnim vedenjem in izogibanjem določenim dejavnostim ter predelom soseske. S tem se zmanjša tudi neformalni nadzor v soseski ter poveča prisotnost deviantnega vedenja. Pri neurejenosti okolja je treba ločiti med fizično ter socialno neurejenostjo. V okviru raziskave o varnosti v lokalnih skupnostih se je nekaj vprašanj nanašalo tudi na obe vrsti (ne)urejenosti okolja. Raziskava je longitudinalna, saj je potekala v letih 2011, 2017 in 2022. V prispevku proučimo stopnjo vsake od omenjenih (ne)urejenosti okolja skozi čas ter primerjamo oceno neurejenosti okolja med prebivalci občine Kranj in prebivalci drugih občin. Čez leta je v Sloveniji prišlo do razlik v zaznavanju socialne neurejenosti, ne pa tudi fizične neurejenosti okolja. Zaznavanje fizične neurejenosti okolja v občini Kranj se je čez leta gibala drugače kot v preostali Sloveniji.

DOI
[https://doi.org/
10.18690/um.fvv.8.2023.10](https://doi.org/10.18690/um.fvv.8.2023.10)

ISBN
978-961-286-792-8

Ključne besede:
neurejenost v soseski,
fizična neurejenost,
socialna neurejenost,
kriminaliteta,
Slovenija

Univerzitetna založba
Univerze v Mariboru

DOI
[https://doi.org/
10.18690/um.fvv.8.2023.10](https://doi.org/10.18690/um.fvv.8.2023.10)

ISBN
978-961-286-792-8

Keywords:
neighbourhood disorder,
physical disorder,
social disorder,
crime,
Slovenia

NEIGHBOURHOOD PHYSICAL AND SOCIAL (DIS)ORDER IN SLOVENIA – LONGITUDINAL PERSPECTIVE

VANJA ERČULJ

University of Maribor, Faculty of Criminal Justice and Security, Ljubljana, Slovenia
vanja.erculj@um.si

The neighbourhood disorder is related to the fear of crime, and to self-protective and avoidance behaviour. Avoidance behaviour reduces informal social control in the neighbourhood and increases the presence of deviant behaviour. When it comes to neighbourhood disorder, it is necessary to distinguish between physical and social disorder. In the context of research on safety and security in local communities, some questions referred to both types of neighbourhood (dis)order. The longitudinal research took place in 2011, 2017 and 2022. In the paper, we examine the assessment of each of the abovementioned neighbourhood (dis)orders over time and compare the assessment of disorder between residents of the municipality of Kranj and other municipalities. Over the years, there were differences in perception of social disorder, but not physical disorder. The perception of the physical disorder in the municipality of Kranj changed differently through time than in the rest of Slovenia.

1 Uvod

Neurejenost fizičnega okolja, na primer zapuščene ali razpadajoče stavbe, zapuščeni avtomobili, prisotnost grafitov in smeti, so pomembni kazalniki propadanja soseške (Schachterle idr., 2012). V taki, fizično neurejeni soseški, se ljudje ne počutijo varne, zato se izogibajo določenim predelom v njej. Neformalno družbeno nadzorstvo se poslabša ali prekine, kar posledično vodi do povečane stopnje kriminalitete v takih sosestkah (Wilson in Kelling, 1982). Poleg neurejenosti fizičnega okolja obstaja tudi družbena neurejenost okolja, ki se kaže s prisotnostjo klatežev, pijančevanjem na javnih mestih, beračenjem, nadlegovanjem, vandalizmom, prostitucijo, prodajo drog in podobno (Meško, 2006). Prehod iz »zdravega« v kriminogeno okolje poteka v treh fazah (Schurman in Kobrin, 1986), in sicer: 1) izguba zasebnega lastništva nepremičnin (najem nepremičnin), 2) povečanje mobilnosti prebivalstva in 3) naraščanje prebivalcev z nižjim socialnoekonomskim statusom. Obstoj povezanosti med neurejenostjo okolja in kriminaliteto sta v svoji teoriji razbitih oken zagovarjala Willson in Kelling (1982). Teorija je imela v ZDA močan vpliv na policijsko delo, in sicer so policisti kaznovali že manjše kršitve, kot sta vandalizem ali javno pijančevanje, kar naj bi preprečilo hujše kršitve in kazniva dejanja – t. i. strategija ničelne prizanesljivosti do a- in antisocialnih vedenj (Braga idr., 2015; Gau in Pratt, 2010). Pri tem so se zanemarjali drugi pomembni dejavniki, povezani s kriminaliteto, kot sta na primer kolektivna učinkovitost in socialna kohezija (Gau in Pratt, 2010). Prva je zmožnosti soseške, da skupaj rešuje probleme in ob njihovi pojavitvi ustrezno intervenira (Sampson idr., 1997; Windzio, 2014), druga pa se nanaša na pripravljenost prebivalcev, da si medsebojno pomagajo (Colvin idr., 2002). Skogan (1990) je že leta 1990 pomanjkanje socialne kohezije (medsosedskega sodelovanja), nezmožnost reševanja problemov znotraj lokalne skupnosti in nepripravljenost za preventivno ukrepanje pripisal ravno fizični in socialni neurejenosti oziroma propadu okolja. Kasneje so raziskovalci fizično in socialno neurejenost obravnavali kot simptom socialne degradacije, revščine in mobilnosti prebivalstva (Maskaly in Boggess, 2014).

Pri nas je študija Meška in sodelavcev o prostorski porazdelitvi odklonskih pojavov v Ljubljani pokazala, da so nekateri predeli mesta v večji meri izpostavljeni kriminalnim dejavnostim kot drugi (Meško idr., 2003). V teh predelih je večje število gostinskih lokalov, diskotek in nočnih klubov in manj šol ter podjetij, kar se lahko kaže tudi v večji neurejenosti tamkajšnjega okolja. Raziskava sicer tega vidika ni

posebej naslovlila. Neurejenost okolja se je v Sloveniji v večji meri proučevala skupaj s strahom pred kriminaliteto (Meško idr., 2012). Raziskovalci so ugotovili, da sta pojava medsebojno povezana, a to velja le za mestne predele Slovenije. Ta prispevek do neke mere nadgradi obstoječe ugotovitve raziskav v Sloveniji, in sicer se osredotoča na oceno neurejenosti okolja, ki so jo podali prebivalci Republike Slovenije čez čas, ter primerja to oceno med občino Kranj in drugimi občinami.

2 Metode

2.1 Opis raziskave

Raziskava o varnosti v lokalnih skupnostih je longitudinalna. Zbiranje podatkov je potekalo v letih 2011, 2017 in 2022, in sicer je bila izvedena anketa med prebivalci in policisti Republike Slovenije. Anketiranje prebivalcev tipa papir in svinčnik je v vseh treh letih potekalo v spomladanskih mesecih na območju osmih policijskih uprav (PU), znotraj katerih je bilo izbranih 24 občin – pri vsaki PU ena velika, ena srednja in ena majhna občina. Vprašalnik, ki je bil uporabljen v raziskavi, je bil v vseh treh obdobjih anketiranja vsebinsko podoben, nekatere trditve so bile identične, druge pa so se med obdobji spreminjale. V prispevku uporabimo trditve iz vprašalnika, ki se nanašajo na neurejenost okolja in so bile enake v vseh treh letih izvajanja raziskave.

2.2 Opis vzorca

V vzorec je bilo leta 2011 vključenih 961, leta 2017 1.266 in leta 2022 1.145 prebivalcev. Demografski podatki niso bili na voljo za vse sodelujoče prebivalce. Spodaj je podan opis vzorca po spolu, starosti in izobrazbi po koledarskih letih (tabela 1). Po spolu je struktura vzorca med leti primerljiva ($p = 0,325$), po starosti se vzorec med leti razlikuje ($p < 0,001$) kot tudi po izobrazbi ($p = 0,003$). Predvsem v letu 2017 je bil vključen večji delež starejših prebivalcev kot v letih 2011 in 2022. Po koledarskih letih narašča tudi delež anketirancev z več kot srednjo izobrazbo. Se pa tudi v populaciji delež bolj izobraženih prebivalcev viša, a je ta delež v populaciji nekoliko nižji kot v vzorcu (Statistični urad Republike Slovenije [SURS], 2023).

Tabela 1: Primerjava strukture vzorca prebivalcev po koledarskih letih

	2011	2017	2022	<i>p</i>
Spol				0,325
moški	434 (45,3)	596 (47,2)	548 (48,5)	
ženski	525 (54,7)	668 (52,8)	581 (51,5)	
Starost				< 0,001
18–30 let	371 (38,8)	273 (21,6)	396 (35)	
31–45 let	222 (23,2)	344 (27,2)	256 (22,6)	
46–60 let	233 (24,4)	334 (26,4)	319 (28,2)	
61 let in več	129 (13,5)	313 (24,8)	160 (14,1)	
Izobrazba				0,003
Srednja šola ali manj	613 (64,4)	757 (60,3)	650 (57,2)	
Več kot srednja šola	339 (35,6)	499 (39,7)	487 (42,8)	

2.3 Opis spremenljivk

Socialna neurejenost je bila merjena s tremi trditvami (v oklepaju je podana faktorska utež), merjenimi na petstopenjski lestvici (od 1 = sploh ni problem do 5 = zelo velik problem), in sicer »Preprodaja droge« (0,83), »Vandalizem« (0,56) in »Alkoholizem« (0,41). Zanesljivost merjenja je zadovoljiva (Cronbachov koeficient $\alpha = 0,69$). Izračunano je bilo povprečje na vseh trditvah in uporabljeno v nadaljnji analizi ($\bar{x} = 3,05$; $s = 0,96$).

Fizična neurejenost je bila merjena z dvema trditvama, in sicer so anketiranci na petstopenjski lestvici ocenili, v kolikšni meri so v njihovi soseski problem grafiti (faktorska utež znaša 0,70) in nepravilno parkiranje (faktorska utež znaša 0,58). Zanesljivost merjenja je zadovoljiva (Cronbachov koeficient $\alpha = 0,60$). Izračunano je bilo povprečje trditvev in uporabljeno v nadaljnji analizi ($\bar{x} = 2,76$; $s = 1,03$).

Občine smo razdelili na Kranj in druge občine, da bi omogočili primerjavo v socialni in fizični urejenosti okolja med njimi v koledarskih letih.

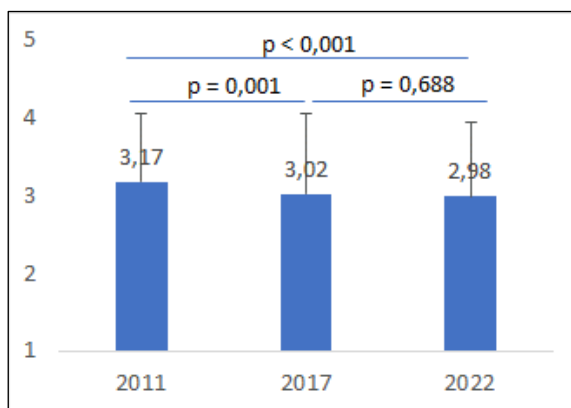
2.4 Statistične metode

Opisne spremenljivke smo opisali s frekvencami in deleži, številske z aritmetično sredino in standardnim odklonom. Novi spremenljivki, socialna in fizična neurejenost, se porazdelujeta približno normalno – koeficienta asimetrije in sploščenosti sta med -2 in 2 , kar nakazuje na približno normalno porazdelitev

(Erčulj in Šifrer, 2020). Spremembo v fizični in socialni neurejenosti čez čas ter med občinami smo ugotavljali z analizo variance, post-hoc testiranja so bila narejena s Tukeyevim testom. Primerjava je bila statistično značilna, če je bil $p < 0,05$.

3 Rezultati

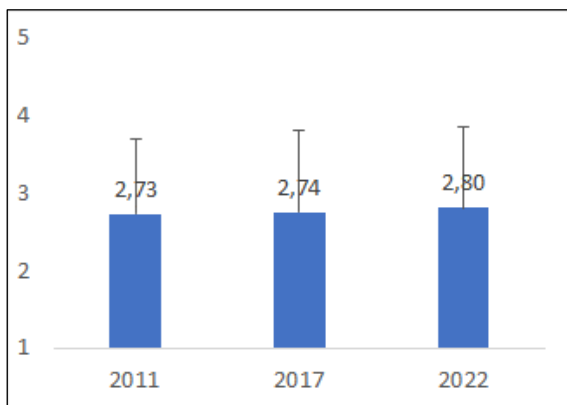
Na grafu 1 je z višino stolpca prikazana povprečna ocena socialne neurejenosti po koledarskih letih, z višino ročaja pa standardni odklon. Slednji nakazuje na heterogenost odgovorov – večji kot je, bolj so odgovori anketirancev heterogeni. Povprečna ocena socialne neurejenosti po koledarskih letih rahlo upada. Ugotovimo, da so razlike v ocenah statistično značilno različne ($p < 0,001$). Parne primerjave med povprečji (*post-hoc* primerjave) pokažejo, da je razlika v oceni socialne neurejenosti statistično značilna med letoma 2011 in 2017 ($p = 0,001$) ter letoma 2011 in 2022 ($p < 0,001$), ne pa tudi med letoma 2017 in 2022 ($p = 0,688$).

Graf 1: Povprečna ocena (stolpec) in standardni odklon (ročaj) socialne urejenosti po letih in rezultat *post-hoc* primerjav med koledarskimi leti

Vir: lasten.

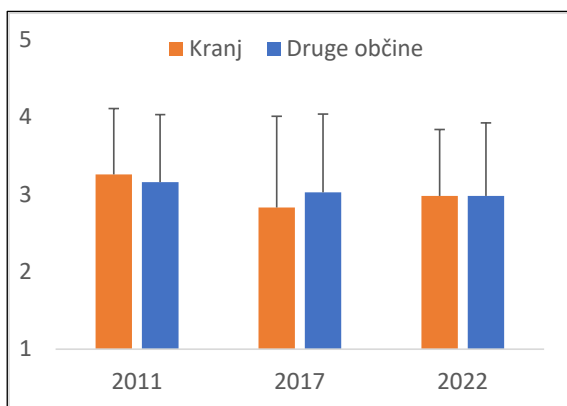
Povprečna ocena fizične neurejenosti je v vseh treh letih zelo podobna. Razlike v povprečjih niso statistično značilne ($p = 0,191$) (graf 2).

Graf 2: Povprečna ocena (stolpec) in standardni odklon (ročaj) fizične urejenosti po letih

Vir: lasten.

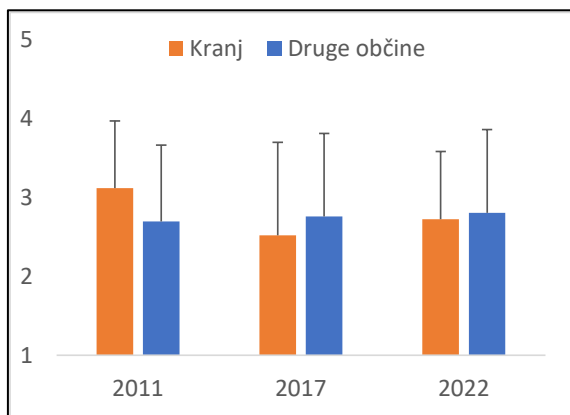
Občine smo razdelili na občino Kranj in druge. Povprečna ocena socialne neurejenosti s standardnim odklonom za občino Kranj in druge občine po koledarskih letih je prikazana na grafu 3. Izkaže se, da se občina Kranj od drugih, ne glede na koledarsko leto, statistično značilno ne razlikuje v oceni socialne neurejenosti okolja ($p = 0,651$). Ravno tako se ocena socialne neurejenosti po koledarskih letih ne spreminja drugače kot v drugih občinah ($p = 0,160$). Po letu 2011 ocena socialne neurejenosti upade tako kot tudi v drugih občinah.

Graf 3: Povprečna ocena (stolpec) in standardni odklon (ročaj) socialne urejenosti po letih za občino Kranj (oranzna barva) in druge (modra barva) občine

Vir: lasten.

Čeprav se Kranj od drugih občin statistično značilno ne razlikuje v oceni fizične neurejenosti, če zanemarimo leto raziskave ($p = 0,626$), pa se od drugih občin razlikuje v samem gibanju povprečne ocene čez čas ($p < 0,001$). Graf 4 prikazuje povprečno oceno in standardni odklon ocene fizične neurejenosti za občino Kranj in druge občine. V Kranju je ocena fizične neurejenosti po letu 2011 upadla, medtem ko v drugih občinah rahlo narašča.

Graf 4: Povprečna ocena (stolpec) in standardni odklon (ročaj) fizične urejenosti po letih za občino Kranj (oranžna barva) in druge (modra barva) občine

Vir: lasten.

3 Razprava

Raziskava je pokazala, da se na petstopenjski lestvici ocenjena socialna neurejenost okolja v koledarskih letih 2011, 2017 in 2022 v Sloveniji giblje okrog srednje ocene lestvice (ocene 3). Prebivalci so v podajanju ocen dokaj heterogeni, kar nakazuje, da je ta ocena različna med različnimi prebivalci in področji Slovenije. V raziskavi nismo posebej naslovili razlik med urbani in ruralnimi okolji, je pa že raziskava Meška idr. (2003) pokazala, da je večja kriminaliteta (sicer v Ljubljani) prisotna v nerezidenčnih področjih z večjim številom gostinskih lokalov in nočnih klubov, kjer lahko pride do pogostejšega kaljenja reda in miru, javnega pijančevanja in vandalizma. Ravno ti pojavi so kazalniki socialne neurejenosti okolja. Socialni nered je povezan tudi z večjo stopnjo strahu pred kriminaliteto, kar se je v Sloveniji izkazalo predvsem za urbane predele (Meško idr., 2012). Strah pred kriminaliteto kot čustveni odziv (npr. zaskrbljenost glede lastne varnosti) je povezan z vedenjskim

odzivom, ki se pri prebivalcih kaže predvsem v izogibanju določenim predelom soseške (t. i. mehanizmi izogibanja) in zadrževanju v stanovanjih po določeni, predvsem poznejši, uri, ko se stemni (Erčulj, 2022). Kot najmočnejši dejavnik, povezan s strahom pred kriminaliteto, se je v raziskavi o varnosti v lokalnih skupnostih iz leta 2017 izkazala nižja povezanost med prebivalci – socialna kohezija (Erčulj, 2019). Slednja gre z roko v roki tudi s fizičnim in socialnim neredom v soseški (Gau in Pratt, 2010). Ostali pomembni dejavniki, povezani s strahom pred kriminaliteto, so še spol – moški se počutijo bolj varne, etnična heterogenost – strah je večji, ko so v soseški prisotni pripadniki drugih narodnosti in kultur, ter prisotnost kriminalitete (npr. tatvine) – prebivalci v soseških z več kriminalitete se počutijo manj varne (Erčulj, 2019). Med kazalniki nereda so se kot pomemben dejavnik, povezan s strahom pred kriminaliteto, izkazali še zbirajoči mladostniki (indikator socialnega nereda, sploh če je prisotno še ogovarjanje in pijančevanje ali uživanje drog), ne pa tudi kopičenje smeti na javnih mestih (indikator fizičnega nereda). Zanimivo so se propadli in zanemarjeni objekti v večji meri izkazali kot negativno povezani s strahom pred kriminaliteto, kar pa smo pripisali predvsem temu, da so takšni objekti v večji meri prisotni v zapuščenih vaseh in ruralnem okolju (Erčulj, 2019). Naša raziskava pokaže, da se ocena socialne neurejenosti okolja v letih, ko je potekala raziskava o varnosti v lokalnih skupnostih, zmanjšuje. Do statistično značilnega upada v oceni je prišlo že leta 2017 glede na leto 2011. Po drugi strani pa je ocena fizičnega nereda konstantno pod srednjo oceno lestvice. Prebivalci Slovenije torej ocenjujejo, da živijo v fizično urejenem okolju. Grafiti in nepravilno parkirani avtomobili kot kazalnika fizičnega nereda, vključena v to raziskavo, torej nista ocenjena kot problematična. Ta ocena je po letih drugačna v občini Kranj v primerjavi z drugimi občinami. V drugih občinah namreč ta ocena nekoliko narašča, v občini Kranj pa po višji fizični neurejenosti iz leta 2011 močno upade v letu 2017 in potem nekoliko naraste v letu 2022. Takrat je ta ocena podobna kot v drugih občinah. V oceni socialnega nereda pa med občino Kranj in drugimi občinami ni statistično značilnih razlik. Ključna ugotovitev raziskave je, da v Sloveniji živimo v fizično urejenem okolju, socialna neurejenost pa je sicer nekoliko bolj prisotna kot fizična, a jo prebivalci še vedno ocenjujejo kot manj problematično. Slovenija je bila tudi glede na globalni mirovni indeks v letu 2021 ocenjena kot peta najbolj varna država na svetu (Institute for Economics in Peace, 2021), v letu 2023 pa je na osmem mestu (Institute for Economics in Peace, 2023).

Literatura

- Braga, A. A., Welsh, B. C. in Schnell, C. (2015). Can policing disorder reduce crime? A systematic review and meta-analysis. *Journal of Research in Crime and Delinquency*, 52(4). doi:10.1177/0022427815576576
- Colvin, M., Cullen, F. T. in Vander Ven, T. (2002). Coercion, social support, and crime: An emerging theoretical consensus. *Criminology*, 40(1). doi:10.1111/j.1745-9125.2002.tb00948.x
- Erčulj, V. (2019). Dejavniki, povezani z občutkom (ne)varnosti v lokalnih skupnostih. V G. Meško, R. Hacin in K. Eman (ur.), 5. *Nacionalna konferenca o varnosti v lokalnih skupnostih: Konferenčni zbornik* (str. 77–86). Fakulteta za varnostne vede. <https://press.um.si/index.php/ump/catalog/book/449>
- Erčulj, V. (2022). The 'young and the fearless': Revisiting the conceptualisation of fear of crime. *Quality and Quantity*, 56(3). doi:10.1007/s11135-021-01171-1
- Erčulj, V. in Šifrer, J. (2020). *Multivariatne metode v varstvoslovju s programom SPSS*. Fakulteta za varnostne vede.
- Gau, J. M. in Pratt, T. C. (2010). Revisiting broken windows theory: Examining the sources of the discriminant validity of perceived disorder and crime. *Journal of Criminal Justice*, 38(4), 758–766. doi:10.1016/j.jcrimjus.2010.05.002
- Institute for Economics in Peace. (2021). *Global Peace Index 2021*. <https://reliefweb.int/report/world/global-peace-index-2021>
- Institute for Economics in Peace. (2023). *Global Peace Index 2023*. <https://reliefweb.int/report/world/global-peace-index-2023>
- Maskaly, J. in Boggess, L. N. (2014). *Broken windows theory*. doi:10.1002/9781118517390.wbetc127
- Meško, G. (2006). *Kriminologija*. Fakulteta za varnostne vede.
- Meško, G., Dobovšek, B. in Bohinc, U. (2003). Izhodišča za preučevanje prostorskih dejavnikov kriminalitete. V G. Meško (ur.), *Analiza porazdelitve nekaterih odklonskih pojavov v Ljubljani: raziskovalno poročilo* (str. 12–64). Fakulteta za varnostne vede.
- Meško, G., Šifrer, J. in Vošnjak, L. (2012). Strah pred kriminaliteto v mestnih in vaških okoljih v Sloveniji. *Varstvoslovje*, 14(3), 259–267.
- Sampson, R. J., Raudenbush, S. W. in Earls, F. (1997). Neighborhoods and violent crime: A multilevel study of collective efficacy. *Science*, 277(5328), 918–924. doi:10.1126/science.277.5328.918
- Schachterle, S. E., Bishai, D., Shields, W., Stepnitz, R. in Gielen, A. C. (2012). Proximity to vacant buildings is associated with increased fire risk in Baltimore, Maryland, homes. *Injury Prevention*, 18(2), 98–102. doi:10.1136/injuryprev-2011-040022
- Schuerman, L. in Kobrin, S. (1986). Community careers in crime. *Crime and Justice*, 8, 67–100. doi:10.1086/449120
- Skogan, W. G. (1990). *Disorder and decline: Crime and the spiral of decay in American neighborhoods*. University of California Press.
- Statistični urad Republike Slovenije (SURS). (2023). *Prebivalstvo, staro 15 ali več let, po izobrazbi in spolu, občine, letno*. <https://pxweb.stat.si/SiStatData/pxweb/sl/Data/-/05G2014S.px>
- Wilson, J. Q. in Kelling, G. I. (1982). Broken windows: The police and neighborhood safety. *Atlantic Monthly*, (March 1982), 29–38. <https://www.theatlantic.com/magazine/archive/1982/03/broken-windows/304465/>
- Windzio, M. (2014). Robert J. Sampson, Great American City. Chicago and the Enduring Neighborhood Effect. *Soziologische Revue*, 37(4), 499. doi:10.1515/srsr-2014-0083

SAMOZAZNAVA LEGITIMNOSTI POLICISTOV V TREH ČASOVNIH OBDOBJIH

ROK HACIN

Univerza v Mariboru, Fakulteta za varnostne vede, Ljubljana, Slovenija
rok.hacinj@um.si

V prispevku se osredotočamo na zaznavo lastne legitimnosti pri policistih v različnih časovnih obdobjih. Samozaznava legitimnosti policistov se nanaša na njihovo zaznavo upravičenosti lastnega položaja nosilca avtoritete v družbi. V študiji je sodelovalo 1.470 policistov z osmih policijskih uprav Sloveniji, v vzorec pa jih je bilo vključenih 1.380 (491 policistov v letu 2013, 461 policistov v letu 2016 in 428 policistov v letu 2022). Iz 16 spremenljivk smo oblikovali štiri faktorje: 1) samozaznava legitimnosti, 2) odnosi s sodelavci, 3) postopkovna pravičnost nadrejenih in 4) zaznava legitimnosti (projekcija). Rezultati so pokazali statistično pomembne razlike v samozaznavi legitimnosti policistov, odnosih med policisti, zaznavi postopkovne pravičnosti nadrejenih in zaznavi legitimnosti pri prebivalcih v različnih časovnih obdobjih. Zaznava lastne legitimnosti, odnosov s sodelavci, postopkovne pravičnosti nadrejenih kot tudi legitimnosti (projekcija) pri policistih je naraščala skozi celotno preučevano obdobje.

DOI
[https://doi.org/
10.18690/um.fvv.8.2023.11](https://doi.org/10.18690/um.fvv.8.2023.11)

ISBN
978-961-286-792-8

Ključne besede:
samozaznava legitimnosti,
odnosi s sodelavci,
postopkovna pravičnost
nadrejenih,
policisti,
Slovenija

Univerzitetna založba
Univerze v Mariboru

DOI
[https://doi.org/
10.18690/um.fvv.8.2023.11](https://doi.org/10.18690/um.fvv.8.2023.11)

ISBN
978-961-286-792-8

Keywords:
self-legitimacy,
relations with colleagues,
supervisors' procedural
justice,
police officers,
Slovenia

SELF-LEGITIMACY OF POLICE OFFICERS IN THREE TIME PERIODS

ROK HACIN

University of Maribor, Faculty of Criminal Justice and Security, Ljubljana, Slovenia
rok.hacin@um.si

In the paper, we focus on police officers' self-legitimacy in different time periods. Self-legitimacy of police officers refers to their perception of the justification of their own position as a bearer of authority in society. 1,470 police officers from eight police directorates in Slovenia participated in the study, and 1,380 of them were included in the sample (491 police officers in 2013, 461 police officers in 2016 and 428 police officers in 2022). We operationalised four factors from 16 variables: 1) self-legitimacy, 2) relations with colleagues, 3) supervisors' procedural justice, and 4) audience legitimacy. The results showed statistically significant differences in police officers' self-legitimacy, relations between police officers and their perception of supervisors' fairness, and audience legitimacy in different time periods. Police officers' perception of one's own legitimacy, relations with colleagues, procedural justice of supervisors, as well as audience legitimacy increased throughout the entire studied period.

1 Uvod

Bottoms in Tankebe (2012) sta opredelila naravo legitimnosti v kazenskem pravosodju, primarno v policiji, kot dialogično in odnosno, saj temelji na interakcijah med policisti in prebivalci. Dvojna narava legitimnosti obsega priznavanje legitimnosti policije pri prebivalcih, ki jo policisti dosežejo s pošteno in enako obravnavo vseh prebivalcev ter samozaznavo legitimnosti policistov. Slednjo lahko opredelimo kot proces gradnje in potrjevanja določene samopodobe nosilca moči oziroma avtoritete v družbi pri policistih (Tankebe, 2014). Pozitivna zaznava lastne legitimnosti pri policistih vpliva na njihovo delovno učinkovitost, hkrati pa lahko privede do nezaželenega vedenja, ki izhaja iz prenizke ali pretirane samozavesti in zaupanja v lastne sposobnosti. Med tovrstno vedenje prištevamo pretirano oziroma preneglo uporabo sile zaradi občutka nujnosti potrditve lastne avtoritete, ki izhaja iz prenizke samozavesti. Mogoče tako? Hkrati lahko pretirana samozavest v lastne sposobnosti vodi v »korupcijo iz častnih razlogov« (angl. *noble cause corruption*) (Bottoms in Tankebe, 2013), ki se primarno izkazuje v fizičnem kaznovanju storilcev kaznivih dejanj, saj policisti verjamejo, da so »poklicniki«, da jih kaznujejo v postopku retribucije (povračila).

Tankebe (2019) je opredelil interakcije nosilcev moči (policistov) s sodelavci, nadrejenimi in prebivalci kot triado priznavanja legitimnosti. Tovrstne interakcije predstavljajo priložnosti za policiste, da se učijo o lastni legitimnosti, skozi povratne informacije sodelavcev, nadrejenih in prebivalcev, s katerimi vstopajo v dialoge. Policisti, kot nosilci [prisilne] moči, vstopajo v legitimnosti dialoga oziroma interakcije s prebivalci z izražanjem lastne podobe kot samozavestnega in pravičnega nosilca avtoritete (Tankebe, 2019). Bottoms in Tankebe (2021) sta izpostavila, da je tovrstna dialogična narava legitimnosti odvisna od družbenega konteksta (primarno specifičnosti kraja in časa, v katerih se zgodijo oziroma potekajo).

V prispevku se osredotočamo na zaznavo lastne legitimnosti pri policistih v različnih časovnih obdobjih. Natančneje, na nacionalnem vzorcu slovenskih policistov primerjamo njihovo samozaznavo legitimnosti, odnose s sodelavci, zaznavo postopkovne pravičnosti nadrejenih in legitimnosti pri prebivalcih (projekcija) v letih 2013, 2016 in 2022 z namenom identificirati podobnosti in razlike v različnih časovnih obdobjih.

2 Primerjava samozaznave legitimnosti policistov v letih 2013, 2016 in 2022

Študija predstavlja primerjalno študijo samozaznave legitimnosti policistov v Sloveniji v treh časovnih obdobjih (2013, 2016 in 2022). Modificiran vprašalnik, uporabljen v študiji, je temeljil na vprašalniku Tankebeja in Meška (2015) in je obsegal pet delov: 1) samozaznava legitimnosti, 2) odnosi s sodelavci, 3) postopkovna pravičnost nadrejenih, 4) zaznava legitimnosti (projekcija) in 5) demografski podatki. V vseh treh obdobjih je bila pred izvedbo anketiranja pridobljena privolitev Generalne policijske uprave za izvedbo študije.

Zbiranje podatkov je potekalo na 24 policijskih postajah vseh osmih policijskih uprav. Pred izvedbo anketiranja je bila študija predstavljena policistom, nakar so bili vprašalniki razdeljeni posameznikom, ki so bili pripravljene izpolniti vprašalnik (metoda papir in svinčnik). Sodelovanje v študiji je bilo prostovoljno in anonimno. Odgovori policistov so bili vneseni v računalniški program SPSS, s katerim smo izvedli statistične obdelave podatkov.

2.1 Vzorec

V tabeli 1 predstavljamo značilnosti vzorcev policistov v letih 2013, 2016 in 2022. V anketiranju je sodelovalo 529 policistov v letu 2013, 478 policistov v letu 2016 in 463 policistov v letu 2022. V vzorec so bili vključeni le policisti, ki so v celoti izpolnili vprašalnik: 491 (92,8 %) v letu 2013, 461 (96,4 %) v letu 2016 in 428 (92,3 %) v letu 2022. Policisti, zajeti v vzorec, so predstavljali 5,9 % vseh policistov v letu 2013, 5,6 % vseh policistov v letu 2016 in 5,1 % vseh policistov v letu 2022 (Ministrstvo za pravosodje, Policija, 2017, 2023). V vseh treh obdobjih so večino anketirancev predstavljali moški (v povprečju 81,2 %). Večina policistov v letu 2013 je bila stara med 30 let in 39 let, v letu 2016 med 35 let in 44 let in v letu 2022 je bila večina policistov starejših od 40 let. Izobrazbena raven policistov se je v obdobju 2013–2022 povečala. V letu 2013 je približno četrtnina anketirancev dosegla višjo izobrazbo, medtem ko je v letu 2022 delež policistov, ki so dosegli višjo izobrazbo, znašal približno dve tretjini vseh anketirancev. Večina policistov je bila zaposlena v policiji 16 let ali več (v povprečju 46,7 % anketirancev).

Tabela 1: Značilnosti vzorca

		2013		2016		2022	
		<i>n</i>	%	<i>n</i>	%	<i>n</i>	%
Spol	Moški	396	80,7	380	82,4	345	80,6
	Ženski	95	19,3	81	17,6	83	19,4
Starost	20–24 let	22	4,5	7	1,5	27	6,3
	25–29 let	89	18,1	47	10,2	39	9,1
	30–34 let	131	26,7	91	19,7	35	8,2
	35–39 let	120	24,4	128	27,8	65	15,2
	40–44 let	81	16,5	107	23,2	92	21,5
	45 let in starejši	48	9,8	81	17,6	170	39,7
Izobrazba (dokončana)	Srednja šola	360	73,3	288	62,5	145	33,9
	Višja izobrazba	131	26,7	173	37,5	283	66,1
Delovna doba	Manj kot leto dni	3	0,6	10	2,2	1	0,2
	1–5 let	87	17,7	18	3,9	77	18,0
	6–10 let	108	22,0	92	20,0	22	5,1
	11–15 let	129	26,3	118	25,6	70	16,4
	16 let in več	164	33,4	223	48,4	258	60,3

2.2 Spremenljivke

V tabeli 2 predstavljamo srednje vrednosti (M) in standardne odklone ($S. O.$) spremenljivk in oblikovanih faktorjev (metoda glavni osi z rotacijo Varimax). V faktorsko analizo smo vključili 16 spremenljivk: 1) samozaznava legitimnosti (4 spremenljivke), 2) odnosi s sodelavci (3 spremenljivke), 3) postopkovna pravičnost nadrejenih (6 spremenljivk) in zaznava legitimnosti (projekcija) (3 spremenljivke). Vse spremenljivke so bile merjene na petstopenjski lestvici: od 1 – sploh se ne strinjam do 5 – popolnoma se strinjam. Meja (vrednost faktorjskih uteži – $F. U.$) za vključitev spremenljivke v faktor je bila 0,57. Izvedene analize zanesljivosti so potrdile ustreznost oblikovanih faktorjev: 1) samozaznava legitimnosti ($a = 0,73$; $KMO = 0,76$), 2) odnosi s sodelavci ($a = 0,87$; $KMO = 0,73$), 3) postopkovna pravičnost nadrejenih ($a = 0,92$; $KMO = 0,90$) in 4) zaznava legitimnosti (projekcija) ($a = 0,79$; $KMO = 0,69$).

Tabela 2: Samozaznava legitimnosti policistov v letih 2013, 2016, 2022

	F. U.	2013		2014		2016	
		M	S. O.	M	S. O.	M	S. O.
Samozaznava legitimnosti							
Mislím, da kot policist predstavljám vrednote javnosti v lokalni skupnosti, kjer delám.	0,67	3,44	0,97	3,64	0,99	4,24	0,76
Pooblastila, ki jih imam kot policist, so moralno upravičena.	0,59	4,07	0,94	3,93	0,99	4,32	0,75
Prepričan sem, da imam dovolj avtoritete za opravljanje policijskega dela.	0,57	3,78	1,03	3,91	1,01	4,20	0,86
Prepričan sem, da lahko podám dobre razloge, zakaj so moja pooblastila moralno ustrezna.	0,72	3,54	0,93	3,67	0,84	4,24	0,74
Odnosi s sodelavci							
Sodelavci mi zaupajo.	0,84	4,08	0,68	4,12	0,79	4,29	0,70
Sodelavci me podpirajo.	0,90	3,89	0,83	3,92	0,86	4,17	0,76
Sodelavci se do mene vedejo spoštljivo.	0,77	3,93	0,83	3,91	0,87	4,26	0,78
Postopkovna pravičnost nadrejenih							
Nadrejeni me obravnava s spoštovanjem in dostojanstvom.	0,83	3,58	1,06	3,74	1,00	4,12	0,94
Nadrejeni mi navadno obrazloží svoje odločitve glede mojega dela.	0,83	3,43	1,07	3,59	1,01	4,01	0,90
Nadrejeni upoštevá moje potrebe, ko sprejema odločitve glede mojega dela.	0,83	3,44	1,07	3,61	1,02	3,88	1,00
V policiji me obravnava pošteno.	0,64	2,85	1,05	3,10	1,08	3,68	1,06
Odločitve mojega nadrejenega so enako poštene do vsakega policista.	0,86	2,82	1,29	3,11	1,22	3,62	1,16
Odločitve mojega nadrejenega vedno temeljijo na dejstvih, ne na osebnih predsodkih.	0,86	3,02	1,24	3,22	1,18	3,78	1,04
Zaznava legitimnosti (projekcija)							
Večina občanov v lokalni skupnosti, na območju katere delám, meni, da jih policija obravnava pravično.	0,77	3,08	0,94	3,21	0,81	3,34	0,82
Večina občanov v lokalni skupnosti, na območju katere delám, meni, da policisti vedno upoštevajo zakone.	0,82	3,16	0,89	3,25	0,81	3,43	0,81
Večina občanov v lokalni skupnosti, na območju katere delám, meni, da si policisti vzamejo čas za razlago odločitev.	0,63	3,22	0,83	3,16	0,77	3,42	0,82

2.3 Rezultati

Z namenom ugotavljanja razlik med samozaznavo legitimnosti policistov, odnosi s sodelavci, postopkovno pravičnostjo nadrejenih in zaznavo legitimnosti (projekcija) v različnih časovnih obdobjih smo izvedli analizo variance – ANOVA. Rezultati analize so pokazali, da obstajajo statistično pomembne razlike v zaznavi lastne legitimnosti ($F = 100,43$, $p < 0,001$), odnosov s sodelavci ($F = 18,44$, $p < 0,001$), postopkovne pravičnosti nadrejenih ($F = 56,69$, $p < 0,001$) in zaznave legitimnosti (projekcija) ($F = 15,05$, $p < 0,001$) pri policistih v letih 2013, 2016 in 2022. Zaznava lastne legitimnosti, odnosov s sodelavci, postopkovne pravičnosti nadrejenih kot tudi legitimnosti (projekcija) pri policistih je naraščala skozi celotno preučevano obdobje. Največji porast pri vseh spremenljivkah je bil zaznan v zadnjem obdobju (v letu 2022 v primerjavi z letom 2016). Z drugimi besedami policisti so pozitivneje zaznavali legitimnost lastnega položaja, odnose s sodelavci, pravičnost nadrejenih v postopkih, ki so se nanašale nanje, in kako jih javnost zaznava oziroma vidi.

Tabela 3: ANOVA (analiza variance): Primerjava samozaznave legitimnosti policistov v letih 2013, 2016, 2022

	2013		2016		2022		<i>F</i> (1.380)
	<i>M</i>	<i>S. O.</i>	<i>M</i>	<i>S. O.</i>	<i>M</i>	<i>S. O.</i>	
Samozaznava legitimnosti	3,65	0,67	3,73	0,66	4,20	0,62	100,43*
Odnosi s sodelavci	3,97	0,69	3,98	0,75	4,24	0,68	18,44*
Postopna pravičnost nadrejenih	3,20	0,95	3,41	0,91	3,85	0,86	56,69*
Zaznava legitimnosti (projekcija)	3,15	0,76	3,21	0,64	3,39	0,69	15,05*

* $p < 0,001$.

3 Razprava in zaključek

Vpliv časovne komponente na samozaznavo legitimnosti in spremenljivke, ki se povezujejo z zaznavo lastne legitimnosti pri policistih, je bil potrjen že v preteklih študijah (Hacin in Meško, 2022; Meško in Hacin, 2023), vendar zgolj na primerjavi dveh časovnih obdobjih. Trenutna študija predstavlja prvo longitudinalno študijo v Sloveniji o samozaznavi legitimnosti policistov, v kateri smo potrdili vpliv

družbenega konteksta (tj. časovne komponente) na zaznavo legitimnosti (Bottoms in Tankebe, 2021). Slovenska družba se je v zadnjih desetih letih precej spremenila, saj so bile v letu 2013 še vedno prisotne posledice svetovne gospodarske krize, število kaznivih dejanj pa je bilo med največjimi v zgodovini države, tri leta kasneje (2016) je Slovenija ekonomsko okrevala, hkrati pa je prišlo do upadanja števila kaznivih dejanj, leto 2022 pa predstavlja obdobje neposredno po največji družbeni krizi v zadnjih desetletjih, ki jo je povzročila pandemija covid-19. Vsa ta dogajanja so vplivala na zaposlovanje, delo in pooblastila policije ter se odražala v odnosih med sodelavci, nadrejenimi in prebivalci, ki so nedvomno vplivali na zaznavo lastne legitimnosti pri policistih. Zaznava lastne legitimnosti pri policistih je naraščala skozi celotno obdobje, vendar najbolj v zadnjem obdobju, kar predstavlja zanimivo ugotovitev, saj je policija v času pandemije covid-19 uveljavljala stroge ukrepe, zaradi česar jo je javnost močno kritizirala, in je tudi [deloma] izgubila legitimnost, saj je prebivalci niso več videli kot neodvisno institucijo, ki zagotavlja varnost v državi in jim nudi pomoč, temveč represivno organizacijo, ki uveljavlja voljo političnih odločevalcev. Kljub temu pa izhajajoč iz naših ugotovitev policisti menijo, da jih javnost zaznava kot legitimne nosilce avtoritet. Delovanje v kriznih razmerah je vplivalo na tesnejše odnose s sodelavci in tudi na zaznavanje poštenosti nadrejenih. Predvidevamo, da sta se, predvsem v zadnjem obdobju, dodatno okrepili solidarnost znotraj skupine in miselnost delitve na »nas in one«, značilni za policijsko organizacijo (Meško, 2010).

Študija ni brez omejitev, saj je vedno prisotna možnost, da so policisti, ki so sodelovali v anketiranju, podali socialno zaželene odgovore zaradi strahu pred razkritjem in možnimi sankcijami, ki bi sledile. Tovrstno vedenje smo poskušali omiliti z zagotovitvijo anonimnosti pred samim anketiranjem. Ugotovitve študije so odprle pomembno vprašanje, ali sta legitimnost institucije v očeh javnosti oziroma priznavanje legitimnosti institucije pri prebivalcih in samozaznava legitimnosti članov institucije (policistov) povezana. V prihodnje bi veljalo raziskati dialogično naravo legitimnosti ne zgolj v smislu neposrednih interakcij med policisti in prebivalci, temveč tudi priznavanje legitimnosti v družbi in vplivov tovrstnega priznavanja na zaznavo lastnega položaja pri policistih.

Literatura

- Bottoms, A. E. in Tankebe, J. (2012). Beyond procedural justice: A dialogic approach to legitimacy in criminal justice. *Journal of Criminal Law & Criminology*, 102(1), 119–170.
<http://www.jstor.org/stable/23145787>
- Bottoms, A. E. in Tankebe, J. (2013). 'A voice within': Powerholders' perspectives on authority and legitimacy. V J. Tankebe in A. Liebling (ur.), *Legitimacy and criminal justice* (str. 60–82). Oxford University Press. doi:10.1093/acprof:oso/9780198701996.003.0005
- Bottoms, A. E. in Tankebe, J. (2021). Procedural justice, legitimacy and social contexts. V D. Meyerson, C. Mackenzie in T. MacDermot (ur.), *Procedural justice and Relational Theory: Empirical, philosophical, and legal perspectives* (str. 85–110). Routledge.
doi:10.4324/9780429317248-7
- Hacin, R. in Meško, G. (2022). Self-legitimacy of police officers in Slovenia. *Policing: An International Journal of Police Strategies & Management*, 45(5), 693–706. doi:10.1108/PIJPSM-01-2021-0013
- Meško, G. (2010). *Kriminologija*. Fakulteta za varnostne vede.
- Meško, G. in Hacin, R. (2023). Self-legitimacy of police officers in urban and rural environments. V S. Kutnjak Ivković, J. Maskály, C. M. Donner, I. Cajner Mraović in D. K. Das (ur.), *Exploring contemporary police challenges: A global perspectives* (str. 61–72). Routledge.
doi:10.4324/9781003136965-6
- Ministrstvo za notranje zadeve, Policija. (2017). *Poročilo o delu policije za 2016*.
<https://www.policija.si/images/stories/Statistika/LetnaPorocila/PDF/LetnoPorocilo2016.pdf>
- Ministrstvo za notranje zadeve, Policija. (2023). *Statistični pregled dela policije za prvo polletje 2022*.
<https://www.policija.si/images/stories/Statistika/LetnaPorocila/PDF/PorociloZaPrvoPolletje2022.pdf#page=102&zoom=100,56,114>
- Tankebe, J. (2014). Rightful authority: Exploring the structure of police self-legitimacy. V A. Liebling, J. Shapland in J. Tankebe (ur.), *Crime, justice and social order: Essays in honour of A. E. Bottoms* (str. 1–30). Oxford University Press. doi:10.2139/ssrn.2499717
- Tankebe, J. (2019). In their own eyes: An empirical examination of police self-legitimacy. *International Journal of Comparative and Applied Criminal Justice*, 43(2), 99–116.
doi:10.1080/01924036.2018.1487870
- Tankebe, J. in Meško, G. (2015). Police self-legitimacy, use of force, and pro-organizational behavior in Slovenia. V G. Meško in J. Tankebe (ur.), *Trust and legitimacy in criminal justice: European perspectives* (str. 261–278). Springer. doi:10.1007/978-3-319-09813-5_12

STALIŠČA PREBIVALCEV DO DELA POLICIJE V RURALNEM OKOLJU

KAJA PRISLAN MIHELIČ, MAJA MODIČ

Univerza v Mariboru, Fakulteta za varnostne vede, Ljubljana, Slovenija
kaja.prislan@um.si, maja.modic@um.si

Stališča prebivalcev o delu policije predstavljajo pomemben vir podatkov za ocenjevanje uspešnosti policijske dejavnosti. Ker policija deluje v različnih skupnostih, je pri vrednotenju njene uspešnosti pomembno upoštevati tudi okolje dela. Z raziskavo smo ugotavljali, kako prebivalci, ki živijo v ruralnih okoljih v Sloveniji, ocenjujejo delo policije pri opravljanju temeljnih nalog in izpolnjevanju osnovnih odgovornosti. Rezultati kažejo, da so prebivalci v povprečju zadovoljni z delom policije. Najbolj zadovoljni so z odzivnostjo in dostopnostjo policistov in njihovo prisotnostjo na terenu. Menijo, da je policija najmanj uspešna pri enakopravni obravnavi vseh državljanov in pri preprečevanju kriminalitete ter odkrivanju storilcev kaznivih dejanj. Rezultati kažejo tudi, da so z zaznavo uspešnosti policije povezane nekatere osebne značilnosti prebivalcev.

DOI

[https://doi.org/
10.18690/um.fvv.8.2023.12](https://doi.org/10.18690/um.fvv.8.2023.12)

ISBN

978-961-286-792-8

Ključne besede:

policija,
uspešnost,
zadovoljstvo,
ruralna okolja,
prebivalci

Univerzitetna založba
Univerze v Mariboru

DOI
[https://doi.org/
10.18690/um.fvv.8.2023.12](https://doi.org/10.18690/um.fvv.8.2023.12)

ISBN
978-961-286-792-8

Keywords:

police,
effectiveness,
satisfaction,
rural areas,
residents

RESIDENTS' ATTITUDES TOWARDS POLICE WORK IN RURAL AREAS

KAJA PRISLAN MIHELIC, MAJA MODIC

University of Maribor, Faculty of Criminal Justice and Security, Ljubljana, Slovenia
kaja.prislan@um.si, maja.modic@um.si

Residents' attitudes towards police work represent an important source of data for assessing the effectiveness of policing. As the police operate in various communities, it is important to consider the working environment when evaluating their performance. The study was conducted to assess how residents living in rural areas in Slovenia evaluate the police performance in carrying out their core tasks and fulfilling their basic responsibilities. The results show that, in average, residents are satisfied with police work. They are most satisfied with the responsiveness and accessibility of police officers and their presence in the field. They believe that the police are least successful in treating all citizens equally and in preventing crime and detecting perpetrators of criminal offenses. The results also indicate that the perception of police effectiveness is associated with certain personal characteristics of the residents.

1 Uvod

Stališča prebivalcev do različnih vidikov policijskega dela predstavljajo pomemben vir podatkov in povratnih informacij tako za policijo kot za načrtovanje strategij zagotavljanja varnosti v širšem smislu. Te namreč ne morejo nastajati in obstajati neodvisno od pričakovanj in potreb prebivalcev. Še posebej to velja za sodobno policijsko delo v demokratičnih družbah, ki temelji na prepoznavanju prebivalcev skupnosti kot ključnih partnerjev pri ohranjanju družbenega reda, kar večinoma poznamo kot policijsko delo v skupnosti (angl. *community policing*) in sorodne pristope (Nalla idr., 2016; Pečar, 2001).

Spremljanje javnega mnenja o policiji različno intenzivno, sistematično in preko različnih spremenljivk izvaja več institucij na nacionalni in mednarodni ravni (Erčulj in Modic, 2022). Merjenje zaupanja javnosti v policijo je sistematično vključeno v Evropsko družboslovno raziskavo (European Social Survey, n. d.), raziskavo Eurobarometra (European Commission, 2011) in raziskavo Slovensko javno mnenje (Slovensko javno mnenje, n. d.).

Slovenska policija je v letih 2016, 2018 in 2021 izvajala javnomnenjsko raziskavo z naslovom *Ocene in stališča prebivalcev Slovenije o delu policije*. Zadnji dostopni podatki so na voljo iz merjenja v marcu leta 2021. Zadovoljstvo javnosti so v raziskavi merili z odgovori anketirancev na »Ocenite svoje zadovoljstvo z delom slovenske policije« na lestvici od 1 (popolnoma nezadovoljen) do 5 (popolnoma zadovoljen). V primerjavi z letoma 2016 in 2018 je v letu 2021 zadovoljstvo z delom policije upadlo, in sicer je bilo leta 2021 zadovoljnih 29,2 % vprašanih, v letih 2016 in 2018 pa je bilo z delom policije zadovoljnih nekaj več kot 68 % vprašanih (Ministrstvo za notranje zadeve, Policija, 2021). V okviru programske skupine Varnost v lokalnih skupnostih smo leta 2017 izvedli študijo na vzorcu prebivalcev in policistov (Meško, 2017). Prebivalci so med drugim podali svoje strinjanje glede trditve »Slovenska policija je učinkovita pri svojem delu«, in sicer so izrazili strinjanje z oceno 3,24, kar je višje kot pet let pred tem (2,89) (Modic, 2017).

Na stališča prebivalcev do policije lahko vplivajo tudi značilnosti skupnosti, v katerih prebivajo. Rezultati raziskav, kjer je bila v ospredju primerjava ocen prebivalcev ruralnih in urbanih okolij, pa niso enoznačni. Kusow idr. (1997) na primer ugotavljajo, da imajo prebivalci primestnih območij bolj pozitivno mnenje o delu

policije kot prebivalci urbanih območij, podobno kot Hwang idr. (2005), ki ugotavljajo, da so s policijo bolj zadovoljni prebivalci ruralnih kot pa urbanih okolij. Na drugi strani pa Worall (1999) ugotavlja, da prebivalci urbanih območij ocenjujejo sposobnost policije za preprečevanje kriminalitete nižje kot prebivalci ruralnih skupnosti. Razlog je lahko v centralizaciji policije in pomanjkanju resursov, kar se lahko odraža v nižji stopnji zaupanja prebivalcev do učinkovitosti ruralnih policistov (Holmes idr., 2017). Reisig in Giacomazzi (1998) sta ugotovila, da so prebivalci povezanih in urejenih soselek, ki tam prebivajo dlje časa, bolj pozitivno ocenili delo policije. Podobno sta Crank in Giacomazzi (2007) ugotovila, da je izvajanje policijskega dela v skupnosti precej težje v skupnostih z nižjo stopnjo skupnostne povezanosti v primerjavi s skupnostmi, ki so povezane. Tesno sodelovanje policije s skupnostjo z upoštevanjem diskretnosti poveča zaupanje prebivalcev v učinkovitost ruralne policije (Davidson idr., 2017) in kakovost policijskega dela (Morton idr., 2008).

Da bi lahko prispevali h krepitvi zadovoljstva prebivalcev z delom policije, je treba sprva razumeti, katera področja bi bilo smiselno glede na pričakovanja in potrebe prebivalcev v prihodnje nasloviti. Namen prispevka je zato ugotoviti, kako prebivalci, ki živijo v ruralnih okoljih v Sloveniji, ocenjujejo delo policije pri opravljanju temeljnih nalog in izpolnjevanju osnovnih odgovornosti. V ta namen smo izvedli raziskavo, s katero smo odgovorili na naslednja raziskovalna vprašanja (RV):

- RV1: Ali v povprečju prebivalci slovensko policijo zaznavajo kot uspešno?
- RV2: Na katerih področjih prebivalci delo slovenske policije zaznavajo kot najbolj in najmanj uspešno?
- RV3: Katere osebne in situacijske značilnosti prebivalcev in pretekle izkušnje s policijo napovedujejo zaznavo uspešnosti policije?

2 Metoda

2.1 Vprašalnik in zbiranje podatkov

Podatki, predstavljeni v prispevku, so bili zbrani v okviru raziskave o varnosti v lokalnih skupnostih, ki jo izvaja programska skupina Varnost v lokalnih skupnostih na Fakulteti za varnostne vede Univerze v Mariboru.¹

---

¹ Za zbiranje podatkov je bil uporabljen vsebinsko posodobljen vprašalnik o varnosti v lokalnih skupnostih iz leta 2017. Raziskava je bila izvedena v obliki terenskega anketiranja v spomladanskih mesecih leta 2022 na območju

V tem prispevku so predstavljeni rezultati anketiranja prebivalcev na ruralnih območjih. Vprašalnik je poleg vprašanj o demografskih značilnostih anketirancev skupno vključeval 223 vprašanj/spremenljivk, razdeljenih v 14 vsebinskih sklopov. V tem prispevku predstavljamo rezultate sedmega vsebinskega sklopa, ki je skupno vključeval 12 vprašanj oz. trditvev. Trditve so se nanašale na stališča prebivalcev o tem, kako policija izpolnjuje njihova pričakovanja glede različnih vidikov uspešnosti. Anketiranci so svoje strinjanje s trditvami ocenjevali na petstopenjski lestvici strinjanja (1 – sploh se ne strinjam in 5 – popolnoma se strinjam). Zbrane podatke smo analizirali z opisno statistiko, t-testi in logistično regresijo. Za statistično analizo smo uporabili statistično orodje SPSS, verzija 29.

2.2 Vzorec

V vzorec je bilo skupno zajetih 525 polnoletnih prebivalcev, ki prebivajo v ruralnih okoljih iz 23 slovenskih občin in so se prostovoljno odločili za sodelovanje v raziskavi. Vzorec vključuje 47,4 % moških. Starost anketirancev se giba med 18 let in 88 let s povprečjem $M = 41$ let (standardni odklon ($S. O.$) = 17,2). 38,7 % anketirancev živi v hiši na samem, v zaselku ali manjši vasi, medtem ko 61,3 % anketirancev prihaja iz strnjenih vaških naselij. Pri tem velika večina prebiva v eno ali dvostanovanjskih hišah (91,6 %), preostali delež pa v večstanovanjskih stavbah (bloki, stolpnice). V teh okoljih prebivajo med 1 letom in 84 leti, s povprečjem $M = 31$ let ($S. O.$ = 18,4), pri čemer je večina zaposlenih (v gospodarstvu 32 % in negospodarstvu 21 %), medtem ko je samozaposlenih 6,5 %, 21,6 % je dijakov ali študentov, upokojenecv je 12,6 %, brezposelnih pa je le 1,9 %. 60 % anketirancev ima zaključeno osnovno ali srednjo šolo, manj kot 1 % ni zaključil osnovne šole, 34 % jih je zaključilo višje ali visokošolsko izobraževanje, 4,4 % ima opravljen magisterij ali specializacijo, 1 % pa pridobljen doktorat znanosti. 58,5 % anketirancev je poročalo, da nimajo rednega mesečnega dohodka ali pa da je njihov dohodek nižji od povprečnega slovenskega neto mesečnega prihodka. Poleg osnovnih demografskih podatkov nas je zanimalo tudi, koliko anketirancev je imelo v preteklih 12 mesecih stike s policisti. V različnih oblikah je imelo stik s policisti približno 57 % anketirancev, oblike sodelovanja pa so predstavljene v tabeli 1. Podatki kažejo, da so bili anketiranci najpogosteje v stiku s policisti pri nadzoru

---

osmih policijskih uprav, kjer smo anketirali policiste iz policijskih postaj in na območju 23 občin znotraj teh uprav, kjer smo anketirali prebivalce. Zbiranje podatkov je izvedla usposobljena skupina anketarjev in raziskovalcev.

prometa ali zaradi prijave prometne nesreče, najmanj pa zaradi sodelovanja v preventivnih dejavnostih ali prijave okoliščin, povezanih s kaznivimi dejanji.

Tabela 1: Oblike stikov anketirancev s policijo

Vrsta stika v preteklih 12 mesecih	DA n (%)	NE n (%)
Prijava kaznivega dejanja	29 (5,5)	496 (49,5)
Prijava prometne nesreče	52 (9,9)	473 (90,1)
Prijava sumljive osebe, ki bi bila lahko povezana s kaznivim dejanjem	14 (2,7)	511 (97,3)
Prijava okoliščin, ki bi bile lahko povezane s kaznivim dejanjem	9 (1,7)	516 (98,3)
Kontaktiranje policije zaradi težav v soheski	12 (2,3)	513 (97,7)
Kontaktiranje policije za nasvet ali informacije	22 (4,2)	503 (95,8)
Nadzor prometa	102 (19,4)	423 (80,6)
Ugotavljanje identitete na ulici	13 (2,5)	512 (97,5)
Sodelovanje v preventivnih projektih	10 (1,9)	515 (98,1)
Kontaktiranje policije zaradi drugih razlogov	26 (5)	499 (95)

3 Rezultati

3.1 Opisna statistika

Kako v splošnem prebivalci zaznavajo uspešnost policije in kako ocenjujejo ustreznost njenega dela v specifičnih vidikih, je razvidno iz rezultatov opisne statistike, ki so predstavljeni v tabeli 2. Analizirali smo srednje vrednosti (aritmetično sredino – M in mediane – Med) in $S. O.$, s t-testom pa ugotavljali, ali je aritmetična sredina tudi statistično različna od sredinske vrednosti (testna vrednost je bila 3). Pred tem smo analizirali še normalnost porazdelitve podatkov z merama sploščenosti (vrednosti so med $-0,861$ in $-0,209$) in asimetrije (vrednosti so med $-0,373$ in $0,107$).

Tabela 2: Rezultati opisne statistike

Trditve: Slovenska policija ...	<i>M</i>	<i>Med</i>	<i>S. O.</i>	t – testna meja 3
je učinkovita pri svojem delu.	3,33	3	1,03	7,370***
je dovolj prisotna na terenu.	3,38	3	1,04	8,496***
se zaveda potreb prebivalcev.	3,15	3	1,08	3,149**
uspešno varuje prebivalce.	3,34	3	1,00	7,854***
uspešno preprečuje kriminaliteto.	3,11	3	1,00	2,444*
uspešno odkriva storilce kaznivih dejanj.	3,12	3	1,06	2,645**
se hitro odzove na klic občana.	3,46	3	1,00	10,429***
se uspešno odziva na probleme v lokalni skupnosti.	3,27	3	1,00	6,177***
mi je na voljo, ko jo potrebujem.	3,56	4	1,06	12,140***
učinkovito obravnava žrtve kaznivih dejanj.	3,26	3	1,05	5,599***
enako obravnava vse državljane.	2,81	3	1,21	-3,568***
je strokovna pri svojem delu.	3,35	3	1,05	7,702***
Konstrukt: Zaznana uspešnost policije ($\alpha = 0,934$)	3,26	3,25	0,80	7,523***

* $p < 0,05$; ** $p < 0,01$; *** $p < 0,001$.

Rezultati kažejo, da so prebivalci v splošnem zadovoljni z delom policije. Vse ugotovljene aritmetične sredine pri posameznih trditvah statistično značilno odstopajo od opredeljene srednje testne meje (3). To dokazuje, da se prebivalci strinjajo z ustreznostjo dela policije na vseh opredeljenih vidikih, z izjemo enega (tj. enakost obravnave), kjer pa nasprotno ugotavljamo, da se ne strinjajo z ustreznostjo dela.

3.2 Logistična regresija

Da bi ugotovili, katere okoliščine in lastnosti so povezane z zaznavo uspešnosti policije med prebivalci, smo izvedli logistično regresijo. Ugotavljali smo, s katerimi spremenljivkami, vključenimi v raziskavo, bi lahko napovedali zaznano uspešnost policije.

Napovedna intervalna spremenljivka »zaznana uspešnost policije« je bila naprej ustvarjena z združitvijo 12 spremenljivk (Cronbach alpha = 0,934) (tabela 2), zatem pa preoblikovana v dihotomno spremenljivko. Prebivalce smo glede na njihova stališča glede uspešnosti policije razdelili na dve skupini – nezadovoljni in zadovoljni. Razdelitev je potekala ob upoštevanju aritmetične sredine, pri čemer smo v prvo skupino umestili prebivalce s srednjo vrednostjo v razponu med 1 in 3, v drugo pa prebivalce s srednjo vrednostjo med 3,01 in 5. V prvo skupino se je tako razvrstilo 205 anketirancev (39 %), v drugo pa 320 (61 %).

Tabela 3: Logistična regresija

	Koefficient B	Standardna napaka <i>S. E.</i>	Waldova statistika	<i>P</i>	Razmerje obetov (Exp(B))	95 % meje intervala zaupanja	
						spodnja	zgornja
Konstanta	3,516	1,812	3,763	,052	33,645		
Osebnostne in situacijske okoliščine							
Spol	0,244	0,199	1,500	0,221	1,276	0,864	1,884
Starost	0,033	0,009	14,389	<0,001	1,034	1,016	1,052
Izobrazba	0,014	0,096	0,020	0,887	1,014	0,840	1,223
Delovna aktivnost	-0,098	0,257	0,145	0,703	0,907	0,548	1,500
Dohodek	-0,264	0,098	7,171	0,007	0,768	0,633	0,932
Velikost naselja	-0,069	0,205	0,113	0,736	0,933	0,625	1,394
Vrsta stanovanja	-1,088	0,389	7,807	0,005	0,337	0,157	0,723
Število članov	-0,069	0,057	1,456	0,228	0,934	0,835	1,044
Čas bivanja v občini	-0,021	0,008	7,467	0,006	0,979	0,964	0,994
Stik s policijo v preteklih 12 mesecih							
Ugotavljanje identitete na ulici.	-0,008	0,008	1,002	0,317	0,992	0,976	1,008
Nadzor prometa.	-0,007	0,003	5,874	0,015	0,993	0,988	0,999
Sodelovanje v preventivnih projektih.	-0,013	0,009	2,444	0,118	0,987	0,970	1,003
Prijava okoliščin, ki bi bile lahko povezane s kaznivim dejanjem.	0,011	0,008	1,920	0,166	1,011	0,996	1,026
Prijava kaznivega dejanja.	0,009	0,005	3,126	0,077	1,009	0,999	1,018
Prijava prometne nesreče.	0,001	0,003	0,165	0,684	1,001	0,995	1,008
Prijava sumljive osebe, ki bi bila lahko povezana s kaznivim dejanjem.	-0,012	0,008	2,232	0,135	0,988	0,974	1,004
Kontaktiranje policije zaradi težav v soseski.	-0,003	0,007	0,179	0,673	0,997	0,984	1,010
Kontaktiranje policije za nasvet ali informacije.	0,000	0,005	0,001	0,975	1,000	0,990	1,010
Kontaktiranje policije zaradi drugih razlogov.	0,004	0,005	0,898	0,343	1,004	0,995	1,014

(Hi-kvadrat (19) = 49,273; $p < 0,001$; Nagelkerke $R^2 = 0,128$; Homer in Lemeshow test $p = 0,375$)

Med napovedne spremenljivke smo umestili skupno 19 intervalnih ali dihonomnih spremenljivk, ki smo jih razdelili na dve skupini. Zanimalo nas je, ali so z zaznane uspešnostjo povezane osebne lastnosti in situacijske okoliščine prebivalcev (spol; starost; izobrazba; delovna dejavnost; velikost naselja bivanja; število članov, s katerimi bivajo; vrsta stanovanja; in čas bivanja v občini) ter pretekli stiki oz. izkušnje s policijo (10 različnih vrst stikov, predstavljenih v tabeli 1). Rezultati logistične regresije so predstavljeni v tabeli 3.

Model pojasnjuje 13 % variance v zaznani uspešnosti policije in ustrezno klasificira 67 % primerov. Glede na model ob 0,05 stopnji tveganja, zadovoljstvo s policijo napoveduje pet spremenljivk, in sicer: starost, dohodek, čas bivanja v občini, vrsta prebivališča in stik s policijo pri nadzorstvu prometa.

4 Razprava

Rezultati raziskave so pokazali, da so prebivalci ruralnih območij na splošno zadovoljni z delom policije (RV1). Najbolj se strinjajo, da se policija dovolj hitro odzove na klic občanov in jim je tudi na voljo, ko jo le-ti potrebujejo, ne strinjajo pa se s tem, da policija zagotavlja enako obravnavo vsem državljanom (RV2). Zaznavo uspešnosti policije pri tem napovedujejo nekatere osebne značilnosti prebivalcev in pretekle izkušnje, kot so višja starost, nižji dohodek, manjši čas bivanja v občini, prebivanje v hiši in odsotnost stika s policijo pri nadzorstvu prometa. Pri nekoliko nižji statistični značilnosti (pri 90-% meji intervala zaupanja) bi lahko s tem povezali tudi stik s policijo v primeru prijave kaznivega dejanja (RV3). Ugotovitve raziskave so lahko uporabne za načrtovanje policijskega dela v ruralnih skupnostih, še posebej ugotovitev glede vpliva starosti in stika s policijo pri nadzorstvu prometa na zaznavo uspešnosti policije. Kaže, da je smiselno bolj intenzivno osredotočanje na delo z mlajšimi prebivalci in načrtovanje tovrstnih dejavnosti. Ugotovitev, ki se nanaša na nadzorstvo prometa dodatno potrjuje, kako je delo v prometu pomembno tudi z vidika ohranjanja dobrih odnosov s prebivalstvom, saj predstavlja najpogostejši stik s policijo, od kakovosti katerega je torej lahko odvisno nadaljnje zaznavanje policije.

Med omejitvami raziskave izpostavljamo osredotočenost zgolj na ruralno okolje, šibko napovedno moč regresijskega modela in neupoštevanje morebitnih drugih okoliščin, ki bi lahko napovedovale zaznane uspešnost. Za Slovenijo velja, da so razlike med urbanimi in ruralnimi okolji v geografskem smislu manj izrazite, zato bi

bilo v prihodnjih raziskavah smiselno raziskati tudi ostale značilnosti skupnosti, ki morda vplivajo na zaznave prebivalcev ter uporabiti poglobljene, kvalitativne metode pri študijah v ruralnih skupnostih.

Literatura

- Crank, J. P. in Giacomazzi, A. L. (2007). Areal policing and public perceptions in a non-urban setting: One size fits one. *Policing: An International Journal of Police Strategies & Management*, 30(1), 108–131. doi:10.1108/13639510710725659
- Davidson, N., Fleming, L., Jackson, L., Smale, D. in Sparks, R. (2017). Police and community in twentieth-century Scotland: The uses of social history. *British Journal of Criminology*, 57(1), 18–39. doi:10.1093/bjc/azv097
- Erčulj, V. in Modic, M. (2022). Učinkovita, odgovorna in odprta policija – ocena zadovoljstva in učinkovitosti policije med prebivalci Republike Slovenije. V G. Meško in I. Kokoravec (ur.), *8. Nacionalna konferenca o varnosti v lokalnih skupnostih: cilji trajnostnega razvoja in varnost v lokalnih skupnostih* (str. 95–105). Univerza v Mariboru, Univerzitetna založba.
- European Commission. (2011). *Eurobarometer. Public opinion in the European Union*.
<https://europa.eu/eurobarometer/screen/home>
- European Social Survey. (n. d.). *ESS v Sloveniji*.
https://www.europeansocialsurvey.org/about/country/slovenia/ess_slovenia.html
- Holmes, M. D., Painter, M. A. in Smith, B. W. (2017). Citizens' perceptions of police in rural US communities: A multilevel analysis of contextual, organisational and individual predictors. *Policing and Society*, 27(2), 136–156. doi:10.1080/10439463.2015.1031227
- Hwang, E. G., McGarrell, E. F. in Benson, B. L. (2005). Public satisfaction with the South Korean Police: The effect of residential location in a rapidly industrializing nation. *Journal of Criminal Justice*, 33(6), 585–599. doi:10.1016/j.jcrimjus.2005.08.007
- Kusow, A. M., Wilson, L. C. in Martin, D. E. (1997). Determinants of citizen satisfaction with the police: The effects of residential location. *Policing: An International Journal of Police Strategies & Management*, 20(4), 655–664. doi:10.1108/13639519710192887/full/html
- Meško, G. (2017). Uvodna predstavitev rezultatov raziskave o varnosti v lokalnih skupnostih – Sloveniji v letu 2017. V G. Meško, K. Eman in U. Pirnat (ur.), *Varnost v lokalnih skupnostih – izsledki raziskovanja zaznav varnosti v Sloveniji: konferenčni zbornik* (str. 3–15). Univerzitetna založba Univerze v Mariboru.
- Ministrstvo za notranje zadeve, Policija. (2021). *Ocene in stališča prebivalcev Slovenije o delu policije 2021*.
https://www.policija.si/images/stories/NovinarskoSredisce/SporocilaZaJavnost/2021/05_maj/25_nk_letno_porocilo_jm_anketa_predstavitev/Porocilo_Javno_mnenje_o_delu_policije_2021.pdf
- Modic, M. (2017). Vpliv zaznane prisotnosti policije v soseski na mnenje prebivalcev o policijskem delu. V G. Meško, K. Eman in U. Pirnat (ur.), *Varnost v lokalnih skupnostih – izsledki raziskovanja zaznav varnosti v Sloveniji: konferenčni zbornik* (str. 27–35). Univerzitetna založba Univerze v Mariboru.
- Morton, L. W., Chen, Y. C. in Morse, R. S. (2008). Small town civic structure and interlocal collaboration for public services. *City and Community*, 7(1), 45–60. doi:10.1111/j.1540-6040.2007.0024
- Nalla, M. K., Meško, G. in Modic, M. (2016). Assessing police–community relationships: Is there a gap in perceptions between police officers and residents? *Policing and Society: An International Journal of Research and Policy*, 28(3), 271–290. doi:10.1080/10439463.2016.1147564
- Pečar, J. (2001). Policija in (lokalna) skupnost. *Revija za kriminalistiko in kriminologijo*, 52(2), 132–140.

-
- Reisig, M. D. in Giacomazzi, A. L. (1998). Citizen perceptions of community policing: Are attitudes toward police important? *Policing: An International Journal of Police Strategies & Management*, 21(3), 547–561. doi:10.1108/13639519810228822/full/html
- Slovensko javno mnenje. (n. d.). *Raziskava Slovensko javno mnenje (SJM)*. <https://www.cjm.si/sjm/>
- Worrall, J. L. (1999). Public perceptions of police efficacy and image: The 'fuzziness' of support for the police. *American Journal of Criminal Justice*, 24(1), 47–66. doi:10.1007/BF02887617

SLOVENSKO PODEŽELJE IN EKOLOŠKA KRIMINALITETA

KATJA EMAN, GORAZD MEŠKO

Univerza v Mariboru, Fakulteta za varnostne vede, Ljubljana, Slovenija
katja.eman@um.si, gorazd.mesko@um.si

Kriminaliteta na podeželju je najpogosteje usmerjena zoper naravno okolje, prebivalce, predvsem pa kmetije in kmete. Vključuje širok nabor kaznivih dejanj, katerih narava in kontekst sta omejena izključno na ruralna območja, npr. vandalizem na poljih ali predmetih; nezakonito odlaganje odpadkov; poškodovanje ali zloraba živali; nezakonit lov, tatvine vode iz namakalnih sistemov. V prispevku predstavljamo stališča prebivalcev o ekološki kriminaliteti na podeželju iz študije, ki je bila v slovenskem prostoru izvedena v letih 2021 in 2022. Rezultati so pokazali, da anketiranci kot problematične oblike nezakonitih dejanj zoper okolje zaznavajo odlaganje odpadkov, onesnaževanje in ogrožanje pridelkov ter mučenje živali in uničevanje gozdov. Kot manj problematične pa so označili gojenje nezakonitih pridelkov oziroma proizvodnjo drog ter nezakonit lov in ribolov. Na koncu razpravljamo o možnostih odzivanja na identificirane oblike ekološke kriminalitete na podeželju, ki bi bile dostopne in sprejemljive za prebivalce slovenskega podeželja.

DOI

[https://doi.org/
10.18690/um.fvv.8.2023.13](https://doi.org/10.18690/um.fvv.8.2023.13)

ISBN

978-961-286-792-8

Ključne besede:

okolje,
ekološka kriminaliteta,
ruralno okolje,
kriminologija,
Slovenija

Univerzitetna založba
Univerze v Mariboru

DOI
[https://doi.org/
10.18690/um.fvv.8.2023.13](https://doi.org/10.18690/um.fvv.8.2023.13)

ISBN
978-961-286-792-8

Keywords:
environment,
environmental crime,
rural environment,
criminology,
Slovenia

SLOVENIAN COUNTRYSIDE AND ENVIRONMENTAL CRIME

KATJA EMAN, GORAZD MEŠKO

University of Maribor, Faculty of Criminal Justice and Security, Ljubljana, Slovenia
katja.eman@um.si, gorazd.mesko@um.si

Rural crime is most often directed against the natural environment, farms, and farmers, including a wide range of crimes whose nature and context are limited exclusively to rural areas, e.g. vandalism of fields/objects, illegal waste dumping, animal harm or abuse, poaching, and water theft from irrigation systems. In this paper, the views of residents on environmental crime in the countryside from the study conducted in Slovenia in 2021 and 2022 are presented. The results showed that the respondents perceive waste dumping, pollution and endangerment of crops, torture of animals, and forest destruction as problematic forms of illegal actions against the environment. The illegal crops growing or the production of drugs, poaching and illegal fishing were identified as less problematic. In conclusion, authors discuss the possibilities of responding to the identified forms of environmental crime in the countryside, which would be accessible and acceptable to the inhabitants of the Slovenian countryside.

University of Maribor Press

1 Uvod

Kriminaliteta na podeželju ni nič novega ali nenavadnega, dejansko je prisotna že stoletja (natančneje tisočletja, saj so vasi obstajale pred mesti), a šele pred kratkim je postala predmet zanimanja kriminologije, natančneje ruralne kriminologije.¹ Posebnost oziroma pomembnost problematike kriminalitete na podeželju je dejstvo, da tam prevladujejo kmetije, kmetijstvo pa je temeljni dohodek kmetov kot tudi bistveni del prehranske verige v gospodarstvu mnogih držav. McKechnie (2019) opozarja, da ima kriminaliteta na podeželju lahko finančne, čustvene in fizične posledice za žrtve, njihove sorodnike in skupnost ter lahko privede do dolgoročnih posledic. Navkljub temu pa kmetje policiji prijavijo malo takšnih dejanj (Barclay, 2016). Slednje privede do tega, da javnost slabo pozna in ne razume obsega ter vpliva te vrste viktimizacije, kar predstavlja zelo veliko oviro za (uspešno) policijsko delo. Obenem predstavlja neznanko in izziv za ruralne kriminologe.

Ruralno kriminaliteto lahko opredelimo kot kazniva ravnanja, ki se zgodijo na podeželju in so povezana s kmetijstvom ali kmetijami. Smith (2010) je kriminaliteto na podeželju razdelil v štiri skupine: 1) kriminaliteta na kmetijah; 2) kriminaliteta zoper divje živali; 3) upravljanje nezakonitih ruralnih podjetij;² in 4) 'vaška' kriminaliteta.³ Posamezne oblike ruralne kriminalitete so posebne oziroma do določene mere drugačne od klasične kriminalitete iz urbanih okolij. Prav tako se policisti na podeželju večkrat soočajo s sivim poljem kriminalitete. Namen prispevka je zato analizirati poročanja prebivalcev o ekološki kriminaliteti na podeželju iz študije, ki je bila v slovenskem prostoru izvedena v letih 2021 in 2022, pri čemer želimo identificirati značilnosti zaznanih dejanj zoper okolje in odzive lokalnega okolja nanje. Pri ekološki kriminaliteti ne gre za kazniva dejanja 'osebne' narave, zato bi morala biti stopnja neprijavljanja policiji nižja in sivo polje manjše. Na koncu

---

¹ Ruralna kriminologija je kriminološka veja, ki se osredotoča na pojavnost in pojavne oblike kriminalitete na podeželju, medno sodijo prebivalci (kmetje in ljudje s podeželja) in njihovo ruralno okolje. Na podeželju so medosebni spori, zloraba drog in alkohola ter nasilje v družini med najpogostejšimi oblikami kriminalitete na podeželju, ki največkrat ostanejo neprijavljena. Študije ruralnih kriminologov so pokazale, da manjša koncentracija prebivalcev, bolj osebni družbeni odnosi, visoka stopnja socialne kohezije, organizirano (čisto) okolje, višja raven pomoči med sosedi in močan neformalni družbeni nadzor vplivajo na nizko stopnjo kriminalitete na podeželju ter velik delež neprijavljene kriminalitete (Bowden in Harkness, 2022; Harkness in White, 2021; Meško in Eman, 2023b).

² Sem spadajo nedovoljena trgovina s cigaretami in veterinarskimi izdelki; nezakoniti pasji boji in vzreja mladičev; subvencijske goljufije in davčne utaje; gojenje prepovedane konoplje; nezakonita pivovarska dejavnost (Smith, 2010).

³ Smith (2010) med vaško kriminaliteto uvrsti kršitve javnega reda in miru zaradi alkohola in prepovedanih drog; vandalizem javnih zgradb; trgovina z drogami; nezakonito dirkanje z avtomobili ipd.

razpravljamo o možnostih preprečevanja ekološke kriminalitete na podeželju, ki bi bile dostopne in sprejete tudi med prebivalci v ruralnem okolju.

2 Ekološka kriminaliteta na podeželju

Ob misli na podeželje se v nas praviloma zbudijo asociacije na zeleno, čisto in neokrnjeno naravo, prostranost polj ter kmete in njihove ogromne kmetije. A žal so takšne predstave o podeželju in idiličnem življenju pogosto napačne, saj običajno zanemarimo ali pa ne poznamo nekaterih temnih strani podeželja, predvsem pa ne kriminalitete v nekaterih ruralnih okoljih. Bowden in Harkness (2022) menita, da je ekološka kriminaliteta pogosto tudi ruralna kriminaliteta (tj. prekrivanje), ki se z vidika prostorske ureditve dogaja stran od središč upravljanja, torej skrita pred pogledi in nadzorom državnih institucij. Takšna »neopaznost« nedvomno predstavlja prednost storilcev, saj njihova dejavnost v zaprtih omrežjih ostaja neodkrita in nepreganjana (Somerville idr., 2015).

Ceccato (2016) in Nicholson (2015) poudarita, da ruralna kriminaliteta vključuje širok nabor kaznivih dejanj, katerih narava in kontekst sta omejena izključno na ruralna območja (usmerjena zoper kmetije, kmete ali okolje): 1) tatvina živine, vrtnin in pridelkov ter drugih kmetijskih proizvodov; 2) vlomi in tatvine iz hiš in gospodarskih poslopij (denar in nakit, oprema, gorivo, strojna mehanizacija, gnojila); 3) vandalizem na poljih ali predmetih; 4) goljufije (z izdelki ali s hipotekami); 5) požig; 6) nezakonito odlaganje odpadkov; 7) poškodovanje ali zloraba živali; 8) zloraba delavcev na kmetijah; in 9) nezakonit lov (pogost pojav na podeželju kot problem socialnega ozadja posameznika, lahko pa je tudi dejavnost organizirane kriminalitete ali pojav t. i. lovskega turizma). Poleg naštetih ravnanj, ki se prekrivajo s področjem ekološke kriminalitete, med kazniva ravnanja zoper okolje lahko prištejemo še (Meško in Eman, 2023b): 1) onesnaženje vode, tal in zraka, ki nastane kot posledica nezakonitega odlaganja odpadkov na podeželju; 2) tatvine vode iz potokov, jezer, rek ali namakalnih sistemov; 3) nezakonita sečnja in tatvine lesa s kmetij, državnih gozdov in narodnih parkov; 4) gojenje konoplje ali proizvodnja prepovedanih drog na kmetijskih zemljiščih ali v zgradbah na kmetijah (kot je konoplja med koruzo ali v hlevih, proizvodnja amfetamina v domačih laboratorijih ipd.).

Pretekle študije ruralnih kriminologov, ki bi se usmerjale zgolj na ekološko kriminaliteto, so redkost, vsekakor pa je veliko raziskav kriminalitete na podeželju identificiralo tudi ekološko kriminaliteto. Najpogostejše oblike ekološke

kriminalitete na podeželju so povezane z nezakonitim lovom (sem uvrščamo tudi pobijanje divjih živali, ki kmetom delajo škodo) in z onesnaževanjem zaradi uporabe prepovedanih pesticidov in nezakonitega odlaganja nevarnih snovi. Sledijo mučenje in zloraba živali (pogost pojav je tudi zoofilija), požigi in podtikanje gozdnih požarov ter okolju nevarna industrija, kot je rudarstvo, kjer za pridobivanje kovin uporabljajo okolju nevarne postopke z nevarnimi kemikalijami (Abraham in Ceccato, 2022). Von Essen idr. (2017) so opozorili na pojav težnje sprejemanja in opravičevanja nezakonitega ubijanja živali, v kolikor le-te kmetom povzročajo škodo na poljih (tj., nezakonito ubijanje plenilcev ali škodljivcev) ali pa jih lovijo v prehranjevalne namene – t. i. »ljudska kriminaliteta« (angl. *folk crime*). Barclay in Bartel (2015) pa sta opozorila, da se kmetje ne pojavljajo samo kot žrtve, ampak tudi kot storilci ekološke kriminalitete na podeželju. Posebno poglavje pa predstavlja t. i. okoljski rasizem⁴, kjer prihaja do pojava vsiljevanja okolju ter zdravju škodljivih dejavnosti prebivalcem določenih etničnih ali rasnih skupnosti na določenem ruralnem območju, npr. odlagališče odpadkov, izkopavanje rude ali črpanje plina/nafte na okolju škodljiv način (McDowell, 2013).

Redkejšje oblike ekološke kriminalitete na podeželju so lahko pojavi, ko kmetje svoje redne ali sezonske delavce izpostavijo slabim življenjskim razmeram in nevarnostim (zaradi kemikalij ali delom s stroji brez zaščitne opreme) ter grožnjam, različnim oblikam nasilja, tudi spolnemu (Barrick, 2016). Sem uvrščamo tudi gospodarsko kriminaliteto, ko kmetje trgujejo z mesom, ne da bi to ustrezno prijavili (tj. neprijavljen zakol živine), zavarovalniške goljufije, ko gre za fiktivne ali precenjene izgube živine in delovne opreme, uporabo kurilnega olja namesto goriva in kazniva dejanja, povezana z vzrejo živali (kot je uporaba nezakonitih veterinarskih zdravil in aditivov za živila, krutost živali in trgovina z živalmi (Smith idr., 2017). Redkejšja kriminalna dejavnost na kmetiji spremeni kmetije v kriminalno okolje za pranje denarja ali kemikalij in odstranjevanje odpadkov. Abraham in Ceccato (2022) opozarjata, da je obsežnost kriminalne dejavnosti na kmetiji lahko zelo velika in poleg že naštetega vključuje različne goljufije z mesom in hrano, kršitve vzreje živali (na primer hranjenje živali s steroidi ali aditivi za živila, nezakonite prakse zakola, organiziranje živalskih bojev), zaposlovanje nezakonitih migrantov, korupcije, podkupovanja in goljufij s subvencijami. Takšna kriminalna dejavnost na kmetiji

---

⁴ Okoljski rasizem lahko opredelimo kot rasno diskriminacijo, pri čemer je kot sredstvo uporabljeno okolje, pa najsi bo to priprava okoljskih politik in uporaba predpisov in zakonov s področja varstva okolja, ki so diskriminatorna oziroma škodljiva za posameznike, skupine ali skupnosti glede na raso ali barvo kože, ali pa gre za primere umeščanja naftnih predelovalnih obratov ali predelovalnic smeti na območja, kjer živijo pripadniki drugih ras ali narodnosti (White, 2016), v skrajnem primeru je to lahko tudi podeželje.

vključuje sodelovanje v organizirani kriminaliteti (kot je plačilo za izterjanje dolgov) in (eko)terorizmu (kot je preprodaja gnojil za proizvodnjo eksploziva).

Povzamemo lahko, da ekološka kriminaliteta na podeželju predstavlja pogosto obliko kriminalitete na kmetiji, ki je motivirana s finančnim vidikom varčevanja denarja in osebne koristi ali pritiskov od zunaj zaradi dolgov ali pomanjkanja denarja. Sem uvrščamo onesnaževanje vode, zraka in tal (kot je onesnaževanje vodnih virov z gnojevko ali odplak), mučenje živali (kot je neopravljanje veterinarske oskrbe ali krutost živali), kazniva dejanja zoper prostoživeče živali (kot je preživetje, ki vpliva na odstrel ali zastрупitev prostoživečih živali, nezakonito postavljanje pasti) in druga kazniva dejanja (kot je krivolov na sosedovi zemlji). Kar zadeva ruralno ekološko kriminaliteto, pa ne smemo pozabiti na velik problem sivega polja kriminalitete, saj je v ruralnih skupnostih strpnost med prebivalci razmeroma visoka.

Za podeželje so značilne manjše koncentracije prebivalcev, specifični (bolj osebni) odnosi med ljudmi z višjo stopnjo socialne kohezije, organizirano okolje, višja raven pomoči med sosedi in okrepljen neformalni družbeni nadzor. Vse to pa lahko vpliva na nizko število prebivalcev, ki so pripravljeni poročati o nezakonitem ravnanju in ga prijaviti pristojnim organom. Ruralna kriminologija se zaveda teh dejstev, zato pri študijah kriminalitete na podeželju uporablja obsežen in interdisciplinarni nabor teorij in metod, ki zagotavljajo smernice za obravnavo vedno večjih količin podatkov iz relativno novih virov, kot so množični javno dostopni viri, družbeni mediji in daljinsko usmerjeno opazovanje, vključno z uporabo dronov (Ceccato, 2021).

3 Ekološka kriminaliteta na podeželju – raziskava

Slovensko podeželje se ponaša s številnimi naravnimi danostmi; pestrostjo, goratostjo in geografsko razgibanostjo. Posebej izstopajo naravni viri, ki omogočajo kakovostno in neintenzivno, trajnostno, naravno in tradicionalno izvajanje kmetijskih dejavnosti na obširnih površinah, kjer prevladujejo poljedelstvo, živinoreja in gozdarstvo. V letu 2023 je na slovenskem podeželju živelo 907.928 prebivalcev, v Sloveniji je bilo registriranih 68.331 kmetijskih gospodarstev, ki obsegajo in obdelujejo 475.000 hektarjev kmetijskih zemljišč. V primerjavi z letom 2020 (67.927) je število kmetij v Sloveniji narastlo. Področje, ki se najbolj intenzivno razvija, so ekološko kmetovanje in turistične kmetije (Statistični urad Republike Slovenije, 2023).

Od oktobra 2020 do marca 2021 je bila v okviru programske skupine Varnost v lokalnih skupnostih izvedena nacionalna raziskava o viktimizaciji in kriminaliteti na slovenskih kmetijah.⁵ Raziskava je bila razdeljena na šest sklopov, poleg demografskih podatkov in vprašanj, povezanih z izkušnjo s kriminaliteto, dojemanjem kriminalitete in kazenskega pravosodja, prijavo kaznivih dejanj ter odnosom do policije in preprečevanja kriminalitete. S potencialnimi anketiranci smo najprej stopili v stik po telefonu, nato pa smo jim poslali nadaljnjo e-pošto s povezavo do spletne ankete. Gre za sekundarno analizo podatkov, pri čemer smo za potrebe naše analize izbrali samo dele, ki so povezani z ekološko kriminaliteto.

V raziskavi je sodelovalo 330 moških (61,5 %) in 207 (38,5 %) žensk ($n = 534$), ki so prihajali iz vseh 12 slovenskih regij. Razdelili smo jih v šest starostnih razredov, kot je razvidno iz tabele 1 spodaj. Velik del anketirancev (69,1 %) se ukvarja z redno kmetijsko dejavnostjo s polnim delovnim časom, preostali pa ljubiteljsko in občasno.

Tabela 1: Demografski podatki

$n = 534$		<i>f</i>	%
Spol	Moški	330	61,5
	ženske	207	38,5
Starost	18–24	148	27,7
	25–34	133	24,9
	35–44	60	11,2
	45–54	104	19,5
	55–64	73	13,7
	65<	12	3,0
Pomurje	Pomurje	46	8,8
	Podravje	65	11,2
	Koroška	29	6,7
	Savinjska	87	17,0
	Zasavje	23	4,5
	Posavje	8	1,7
	Jugozahodna Slovenija	61	11,0
	Osrednja Slovenija	79	15,4
	Gorenjska	61	11,8
	Primorsko-notranjska	6	1,1
	Goriška	30	6,0
Obalno-kraška	25	4,7	

⁵ Gre za del mednarodne študije *The International Society for the Study of Rural Crime*, zato je bil vprašalnik preveden in prirejen slovenskemu okolju. Namen študije je bil preučiti oškodovanost prebivalcev slovenskega podeželja in njihova stališča o policiji, kazenskem pravosodju in možnih oblikah preprečevanja kriminalitete.

Rezultati so pokazali, da je na slovenskem podežlju glede na poročanje anketirancev najbolj pogosta premoženjska kriminaliteta (tatvine – denar in nakit, pridelki, les, živina, gorivo, kmetijska mehanizacija; goljufige – zavarovalniška goljufiga, neplačevanje storitev, pridelkov ali živine, neplačilo nočitev na turistični kmetiji; ropi in vlomi – v skladišče ali avtomobil, mlekomat ali avtomat za prodajo kmetijskih pridelkov). Sledijo vandalizem in poškodovanje tuje lastnine ter grožnje. Med manj pogostimi oblikami pa smo odkrili dejanja ekološke kriminalitete, pri čemer anketiranci poročajo o poškodovanju vinogradov ali sadovnjakov, odmetavanju ali odlaganju smeti na polju ali travniku, tatvinah živali, pridelkov ali nezakonitem poseku dreves v gozdu ter krivolovu na kmetiji. Poročali so tudi o sajenju konoplje na odročnih območjih, v nasade koruze ali na gozdne jase ter o vožnjah v naravnem okolju in zastrupitvah živine. Poseben primer v Sloveniji pa je bilo nastavljanje železnih palic na koruzna polja za poškodbe strojev in uničenje pridelkov, katerega motiv je bilo osebno maščevanje (Meško in Eman, 2023a).

V nadaljevanju smo želeli preveriti še, kako anketiranci dojemajo posamezne kršitve v svojem lokalnem okolju – ali jih dojemajo kot problematične z vidika varnosti. Kot najbolj problematično so anketiranci označili nezakonito odlaganje odpadkov (33,1 %), ki je eno izmed pogostih oblik ekološke kriminalitete tako v ruralnih kot tudi urbanih okoljih. Anketiranci so kot velik problem označili tudi spolni napad/posilstvo (24,3 %) in nasilje v družini (24,0 %), ki spadata v skupino medosebnih kaznivih dejanj. Nekaj več kot petina vprašanih meni, da so mučenje živali (22,3 %), uničevanje gozdov (21,7 %), kontaminacija hrane ali krme (21,5 %) ter namerno poškodovanje premoženja ali vozil (21,2 %) tudi skrb vzbujajoče probleme v njihovem lokalnem okolju. Z vidika ekološke kriminalitete so anketiranci kot manj problematične označili gojenje nezakonitih pridelkov/proizvodnja drog ter nezakonit lov in ribolov (tabela 2).

Tabela 2: Oblike kršitev in kriminaliteta na podeželju

<i>n</i> = 534	Zelo resen (<i>f</i> / <i>%</i>)	Resen (<i>f</i> / <i>%</i>)	Niti–niti (<i>f</i> / <i>%</i>)	Ni resen (<i>f</i> / <i>%</i>)	Sploh ni resen (<i>f</i> / <i>%</i>)	Ni odgovora (<i>f</i> / <i>%</i>)
Nezakonito streljanje	68/12,7	92/17,2	123/23,0	128/24,0	72/13,5	51/9,6
Nezakonito odlaganje odpadkov	177/33,1	186/34,8	83/15,5	32/6,0	8/1,5	48/9,0
Namerno poškodovanje nepremičnine ali vozil	113/21,2	114/21,3	146/27,3	85/15,9	26/4,9	50/9,4
Gojenje nezakonitih pridelkov/proizvodnja drog	79/14,8	107/20,0	131/24,5	114/21,3	50/9,4	53/9,9
Živalski aktivizem	64/12,0	106/19,9	154/28,8	111/20,8	44/8,2	55/10,3
Pijančevanje in kršenje javnega reda in miru	37/6,9	114/21,3	155/29,0	121/22,7	59/11,0	48/9,0
Goljufija	95/17,8	134/25,1	133/24,9	95/17,8	27/5,1	50/9,4
Nezakonit lov	44/8,2	85/15,9	140/26,2	140/26,2	74/13,9	51/9,6
Prehitra vožnja	93/17,4	191/35,8	129/24,2	48/9,0	24/4,5	49/9,2
Nezakonit ribolov	26/4,9	55/10,3	147/27,5	113/21,2	137/25,7	56/10,5
Uničenje nasadov s škodljivo snovjo	97/18,2	63/11,8	101/18,9	132/24,7	90/16,9	51/9,6
Onesnaženje živil ali krme	115/21,5	69/12,9	110/20,6	119/22,3	69/12,7	53/9,9
Uničevanje gozdov	116/21,7	108/20,2	139/26,0	84/15,7	39/7,3	48/9,0
Protipravno zavzetje nepremičnine	100/18,7	69/12,9	131/24,5	111/20,8	70/13,1	53/9,9
Mučenje živali	119/22,3	67/12,5	117/21,9	118/22,1	59/11,0	54/10,1
Nasilje v družini	128/24,0	81/15,2	117/21,9	94/17,6	64/12,0	50/9,4
Spolni napad/posilstvo	130/24,3	33/6,2	88/16,5	120/22,5	113/21,2	50/9,4

4 Zaključek

Podeželje ali ruralno okolje je antipod mestu ali urbanemu okolju, kjer je kriminaliteta najpogosteje usmerjena zoper naravno okolje, prebivalce, predvsem pa kmetije in kmete. Tako so ruralne skupnosti dejansko postale skupnosti s posebnimi značilnostmi, potrebami, prioritetami in (varnostnimi) problemi

V prispevku smo predstavili sekundarno analizo stališč prebivalcev o ekološki kriminaliteti na podeželju iz študije, ki je bila v slovenskem prostoru izvedena v letih 2021 in 2022. Ugotovitve kažejo, da so v Sloveniji oblike ekološke kriminalitete na podeželju podobne identificiranim v tujih študijah (Abraham in Ceccato, 2022; Barclay in Bartel, 2015; Ceccato, 2021; Harkness in White 2021).

Rezultati so pokazali, da anketiranci kot problematične oblike nezakonitih dejanj zoper okolje zaznavajo odlaganje odpadkov, onesnaževanje in ogrožanje pridelkov ter mučenje živali in uničevanje gozdov. Kot manj problematične pa so označili gojenje nezakonitih pridelkov oziroma proizvodnjo drog ter nezakonit lov in ribolov.

Zagotavljanje varnosti in preprečevanje kriminalitete nikoli ne bi smelo biti prepuščeno zgolj formalnim nadzornim institucijam. Potreben je koncept soodvisnosti in sodelovanja, kar je najbolj potrebno za zagotavljanje varnega življenja na podeželju, kjer ljudje živijo in preživljajo svoj prosti čas. Še posebej pa je treba biti natančen pri izboru metod preprečevanja kriminalitete, s katerimi si kmetje lahko pomagajo pri zaščiti imetja in samih sebe. Ekološka kriminaliteta je specifična v tem, da so z vidika prevencije najbolj primerne metode situacijske prevencije, kjer se pozornost s storilca preusmeri na varovano dobrino, tako da se storilcu onemogoči ali oteži dostop do le-te. O dostopnosti in sprejemljivosti takšnih metod preprečevanja kriminalitete za prebivalce slovenskega podeželja bi veljalo dobro premisliti glede njihove cene in učinkovitosti ter dopustnosti – npr. lastništvo orožja je strogo določeno in nadzorovano, omejevanje prehoda po gozdovih in gozdnih poteh v Sloveniji ni dovoljeno.

Zavedamo se omejitve študije, ki je bila izvedena v času ukrepov za omejevanje covida-19, zato je anketiranje potekalo v obliki e-anquete. V prihodnosti bi zato veljalo načrtovati študijo na podeželju kot celoti in ne samo na kmetijah. Študija bi

bila izvedena na terenu, saj v razgovoru iz oči v oči pogosto izvemo še kakšno zgodbo ali izkušnjo ter dodatno razlago stališč in izkušenj posameznikov z odklonskostjo, kriminaliteto in družbenimi nadzorovalci.

Literatura

- Abraham, J. in Ceccato, V. (2022). Crime and safety in rural areas: A systematic review of the English-language literature 1980–2020. *Journal of Rural Studies*, 94(5), 250–273. doi:10.1016/j.jrurstud.2022.05.010
- Barclay, E. (2016). Farm victimisation – The quintessential rural crime. V J. F. Donnermeyer (ur.), *The Routledge international handbook of rural criminology* (str. 107–116). Routledge.
- Barclay, E. in Bartel, R. (2015). Defining environmental crime: the perspective of farmers. *Journal of Rural Studies*, 39, 188–198. doi:10.1016/j.jrurstud.2015.01.007
- Barrick, K. (2016). Human trafficking, labor exploitation and exposure to environmental hazards. V J. F. Donnermeyer (ur.), *The Routledge international handbook in rural criminology* (str. 147–154). Routledge.
- Bowden, M. in Harkness, A. (2022). Reimagining rural criminology in a time of change. V M. Bowden in A. Harkness (ur.), *Rural transformations and rural crime: International critical perspectives in rural criminology* (str. 1–14). Bristol University Press. doi:10.56687/9781529217773-004
- Ceccato, V. (2021). Special issue – Contemporary issues in Brazilian criminology. *Criminal Justice Review*, 46(4), 400–403. doi:10.1177/07340168211038260
- Ceccato, V. (ur.) (2016). *Rural crime and community safety*. Routledge.
- Harkness, A. in White, R. (ur.) (2021). *Crossroads of rural crime: Representations and realities of transgression in the Australian countryside*. Emerald.
- McDowell, M. G. (2013). Becoming a waste land where nothing can survive: resisting state-corporate environmental crime in a 'forgotten' place. *Contemporary Justice Review*, 16(4), 394–411. doi:10.1080/10282580.2013.857094
- McKechnie, G. (2019). NSW police force and rural crime. *International Journal of Rural Law and Policy*, 9(2). doi:10.5130/ijrlp.2.2019.6553
- Meško, G. in Eman, K. (2023a). Victims of farm crime. V R. Hale in A. Harkness (ur.), *Rural victims of crime: representations, realities and responses* (str. 132–144). Routledge, Taylor & Francis Group.
- Meško, G. in Eman, K. (2023b). Viktimizacijska študija na slovenskih kmetijah 2020–2021. *Revija za kriminalistiko in kriminologijo*, 74(3), 203–217.
- Nicholson, N. (23. 2. 2015). Rural rides help combat countryside crime. *Farmers Weekly*. <https://www.fwi.co.uk/news/crime/rural-riders-help-combat-countryside-crime>
- Smith, R. (2010). Policing the changing landscape of rural crime: A case study from Scotland. *International Journal of Police Science and Management*, 12(3), 1–15. doi:10.1350/ijps.2010.12.3.171
- Smith, R., McElwee, G. in Somerville, P. (2017). Illegal diversification strategies in the farming community from a UK perspective. *Journal of Rural Studies*, 53(2), 122–131. doi:10.1016/j.jrurstud.2017.05.011
- Somerville, P., Smith, R. in McElwee, G. (2015). The dark side of the rural idyll: Stories of illegal/illicit economic activity in the UK countryside. *Journal of Rural Studies*, 39, 219–228. doi:10.1016/j.jrurstud.2014.12.001
- Statistični urad Republike Slovenije. (2023). *Kmetijstvo, gozdarstvo, ribištvo*. <https://www.stat.si/StatWeb/Field/Index/11>
- von Essen, E., Hansen, H., Peterson, M. N. in Peterson, T. R. (2017). Discourses on illegal hunting in Sweden: the meaning of silence and resistance. *Environmental Sociology*, 4(3), 10. doi:10.1080/23251042.2017.1408446

White, R. (2016). Re-conceptualising folk crime in rural contexts. V J. F. Donnermeyer (ur.), *The Routledge international handbook of rural criminology* (str. 299–306). Routledge.

POSEBNOSTI NAROČANJA DETEKTIVSKIH STORITEV V LOKALNIH SKUPNOSTIH – ANALIZA PRIMERA SLOVENSKE OBČINE

MIHA DVOJMOČ

Univerza v Mariboru, Fakulteta za varnostne vede, Ljubljana, Slovenija
miha.dvojmoc@um.si

Zagotavljanje varnosti v lokalni skupnosti je treba razumeti v širšem pomenu, saj presega delovanje zgolj ene ali dveh služb. S pluralizacijo policijske dejavnosti se tako na lokalni ravni aktivneje vključujejo tudi detektivi, saj področna zakonodaja izvajanja detektivskih storitev lokacijsko ne omejuje. Naročanje detektivskih storitev za lokalne skupnosti je pomembno pri reševanju različnih problemov, kot sta preiskovanje deviantnih ravnanj ter varovanje javne varnosti, vendar pa obstajajo posebnosti, ki jih morajo lokalne skupnosti upoštevati pri izvajanju takšnih naročil. Naročanje detektivskih storitev v lokalnih skupnostih je tako treba razumeti kot kompleksen postopek, ki zahteva premišljeno načrtovanje in upoštevanje posebnosti. S pravilno upoštevanimi pravnimi, strokovnimi in finančnimi vidiki lahko lokalne skupnosti dosežejo uspešne rezultate pri uporabi detektivskih storitev za reševanje svojih izzivov. V prispevku je opredeljena tudi analiza primera občine, ki je uporabljen kot študija primera in ponazarja izzive ter posebnosti naročanja detektivskih storitev v lokalnih skupnostih.

DOI
[https://doi.org/
10.18690/um.fvv.8.2023.14](https://doi.org/10.18690/um.fvv.8.2023.14)

ISBN
978-961-286-792-8

Ključne besede:
detektivska dejavnost,
naročanje detektivskih
storitev,
lokalna varnost,
javno naročanje,
zagotavljanje varnosti

Univerzitetna založba
Univerze v Mariboru

DOI
[https://doi.org/
10.18690/um.fvv.8.2023.14](https://doi.org/10.18690/um.fvv.8.2023.14)

ISBN
978-961-286-792-8

Keywords:

detective activity,
ordering detective services,
local safety and security,
public procurement,
ensuring safety

PECULIARITIES OF ORDERING PRIVATE DETECTIVE SERVICES IN LOCAL COMMUNITIES – A CASE ANALYSIS OF SLOVENIAN MUNICIPALITY

MIHA DVOJMOČ

University of Maribor, Faculty of Criminal Justice and Security, Ljubljana, Slovenia
miha.dvojmoc@um.si

Ensuring security in the local community must be understood in a broader sense, as it goes beyond the operation of just one or two actors. With the pluralization of police activity, private detectives are also more actively involved at the local level, since regional legislation does not limit them by location. Ordering detective services for local communities is important in solving various problems, such as investigating deviant behaviour and protecting public safety, but there are specifics that local communities must take into account. Ordering private detective services in local communities should therefore be understood as a complex process that requires thoughtful planning and consideration of specifics. With the legal, professional, and financial aspects properly considered, local communities can achieve successful results when using private detective services. The article also includes a case study of a municipality, and illustrates the challenges and peculiarities of ordering detective services in local communities.

1 Uvod

V sodobnem družbenem okolju se vse bolj uveljavlja potreba po zagotavljanju varnosti in preiskovanju morebitnih deviantnih ravnanj na lokalni ravni. Detektivske storitve so postale pomemben dejavnik v tej enačbi, saj lokalne skupnosti iščejo načine, kako učinkovito obvladovati različne izzive, povezane z varnostjo. Lokalna skupnost se namreč v zadnjem času čedalje bolj zaveda, da varnost svojih občin/okolij ni več izključna odgovornost policije (Bureau of Justice Assistance, 2001), zato za celovito varnost svojih okolij najemajo tudi subjekte zasebnega varstva. Med zasebnimi varnostnimi subjekti pa sta z vidika upravičen in pristojnosti policijski dejavnosti najbolj sorodni zasebno varovanje in detektivska dejavnost (Sotlar in Čas, 2011).

V skladu s sodobnimi pristopi zagotavljanja varnosti na lokalni ravni je sodelovanje med represivnimi organi, organi zasebnega varstva in upravljanja na lokalni ravni ključnega pomena za doseganje sinergijskih učinkov. S tega vidika je pomembno, kakšni so odnosi med naštetimi subjekti, kako poteka njihovo sodelovanje in kakšna je razmejitev pristojnosti med naštetimi subjekti. Tako detektivska dejavnost v pomembnem delu dodaja svoj delež k zagotavljanju lokalne varnosti slovenske samouprave. V Republiki Sloveniji je detektivska dejavnost urejena z »Zakonom o detektivski dejavnosti (ZDD-1)« (2011), ki jo definira kot regulirano gospodarsko dejavnost, namenjeno naročnikom detektivskih storitev, ki jo Republika Slovenija (RS) regulira zaradi varovanja javnega reda, javne varnosti, osebne varnosti in dostojanstva naročnikov, tretjih oseb in detektiva, ki neposredno opravlja dejavnost. Veljavni »ZDD-1« (2011) opredeli detektivsko dejavnost kot zbiranje, obdelavo, posredovanje podatkov in informacij ter svetovanje na področju preprečevanja kaznivih ravnanj.

Detektivsko dejavnost lahko v Sloveniji opravlja le detektiv z veljavno licenco, medtem ko naročanje storitev zakonsko lokacijsko ni omejeno. Tako lahko lokalna samouprava skladno z »Zakonom o javnem naročanju (ZJN-3)« (2015) za zagotavljanje dodatne varnosti v lokalnem okolju naroči tudi storitve, ki jih ponujajo detektivske agencije. Zakon sicer eksplicitno ne določa načina in namena tovrstnega naročanja storitev, zato analiza primera slovenske občine razkriva različne vidike naročanja detektivskih storitev, kot so pravne in finančne dileme, s katerimi se soočajo tako lokalne oblasti kot sami izvajalci detektivskih storitev. Naročanje

detektivskih storitev v lokalnih skupnostih je tako treba razumeti kot kompleksen postopek, ki zahteva premišljeno načrtovanje in upoštevanje posebnosti.

2 Izvajanje in naročanje detektivske dejavnosti v lokalnih skupnostih

Pri naročanju detektivskih storitev morajo lokalne oblasti upoštevati pravni okvir, ki ureja to področje. V Sloveniji lahko detektivsko dejavnost opravljajo le osebe, ki imajo izdano veljavno licenco za opravljanje detektivske dejavnosti (»ZDD-1«, 2011). Pogoji za pridobitev licence so določeni z zakonom, detektivi pa morajo imeti vsaj višjo ali visoko izobrazbo (Čas, 2010). Licenca je javna listina, ki dokazuje strokovno usposobljenost detektiva za samostojno opravljanje detektivske dejavnosti na območju RS (Savski idr., 2012). Zbornica licenco za opravljanje detektivske dejavnosti podeli s certifikatom o licenci, posameznika pa vpiše tudi v evidenco detektivske dejavnosti. Ob certifikatu prejmejo detektivi tudi detektivsko izkaznico (»ZDD-1«, 2011), ki je nujna za sklicevanje na izvajanje detektivskih ukrepov.

Naloge in pooblastila detektivov opredeljuje 1. odstavek 26. člena »ZDD-1« (2011), ki definira področja, na katerih lahko detektiv opravlja svojo dejavnost. Detektiv lahko pridobiva informacije o:

- osebah, ki so pogrešane ali skrite in o povzročiteljih premoženjskih in nepremoženjskih škod;
- anonimnih pisanjih – o piscih in odpošiljateljih anonimnih pisanj;
- dolžnikih in njihovem premoženju;
- predmetih, ki so pogrešani ali izgubljeni;
- dokaznem gradivu in dejstvih, potrebnih za zavarovanje ali dokazovanje pravic in upravičenj stranke pred sodišči, drugimi pravosodnimi organi in drugimi organi oziroma organizacijami, ki v postopkih odločajo o teh pravicah;
- spoštovanju konkurenčne prepovedi in konkurenčne klavzule;
- uspešnosti in poslovnosti poslovnih subjektov;
- kaznivih dejanjih, ki se preganjajo na zasebno tožbo ter o njihovih storilcih;
- zlorabah pravice do zadržanosti z dela zaradi bolezni ali poškodbe, zlorabah uveljavljanja pravice do povračila stroškov prevoza na delo in z dela, dela

pod vplivom alkohola ali prepovedanih drog ter o drugih disciplinskih kršitvah in kršilcih.« (»ZDD-1«, 2011)

Skladno z ostalimi odstavki 26. člena »ZDD-1« (2011) detektiv lahko tudi:

- vroča pisemske in druge pošiljke naslovníkom,
- svetuje fizičnim in pravnim osebam na področju preprečevanja kaznivih ravnanj,
- načrtuje in izvaja zaščito poslovnih skrivnosti, informacijskih sistemov, ekonomskih in osebnih podatkov in informacij in
- opravlja upravičenja, ki so mu podeljena z drugimi zakoni.

Detektivu so po »ZDD-1« (2011) v 27. členu določena in opredeljena upravičenja, ki jih lahko uporabi pri svojem delu. To so zbiranje podatkov od oseb ali iz javno dostopnih virov, pridobivanje podatkov iz evidenc, osebna zaznava in uporaba tehničnih sredstev (»ZDD-1«, 2011). Našteta upravičenja si sledijo od najmilejšega na prvem mestu do najstrožjega na zadnjem. Pri svojem delu lahko detektiv uporabi eno, lahko pa tudi vsa upravičenja, ki jih ima. Pri uporabi le-teh mora vedno delovati v skladu z načelom sorazmernosti, ki ga tvorijo trije elementi, in sicer primernost, nujnost in uravnoteženost upravičenja. Z uporabo določenih upravičenj je lahko detektiv uspešnejši pri svojem delu, kar pomeni, da lahko tako pridobi tudi več informacij za svojo stranko. Z vsemi naštetimi upravičenji naj bi se preprečile kršitve zakona in s tem zloraba človekovih pravic in temeljnih svoboščin (Savski idr., 2012).

Detektivske agencije imajo v »ZDD-1« (2011) določene tudi omejitve svojega dela, kjer jim je eksplicitno prepovedano opravljati upravičenja, za katera so pooblašteni policija, sodišča in drugi pravosodni organi, prav tako pa detektivi pri svojem delu ne smejo izvajati prikritih preiskovalnih ukrepov (»ZDD-1«, 2011). Zakon pa izvajanja detektivskih storitev lokacijsko ne omejuje, zato se lahko detektivi udeležujejo tako na mednarodni, nacionalni kot tudi lokalni ravni. Pomembno je le, da pri izvajanju svojih storitev spoštujejo zakonsko določene prepovedi in v okolju primarno delujejo predvsem varnostno preventivno (Dvojmoč, 2017).

Detektivske storitve v Sloveniji lahko lokalna skupnost naroči skladno z »ZJN-3« (2015). Lokalna skupnost lahko to stori na podlagi statusa naročnika, ki ga imajo po »ZJN-3« (2015) tudi organi samoupravnih lokalnih skupnosti. Naloge, ki se nanašajo na detektivske storitve, lahko eksplicitno opravlja le detektiv, ki mora imeti veljavno licenco ter izpolnjevati pogoje za opravljanje teh nalog.

Pri javnem naročanju detektivskih storitev je zelo pomembno izpolnjevanje pogojev za sodelovanje oz. sama usposobljenost gospodarskih subjektov. Objektivna pravila in pogoje za sodelovanje postavi lokalna samouprava (Basta Trtnik, 2016). Detektivske agencije opravljajo v lokalnih skupnostih skladno z ZDD-1 največkrat storitve (Dvojmoč idr., 2019) izvajanja pregleda in nadzora nad zlorabami pravic do zadržanosti z dela zaradi bolezni ali poškodbe, zlorab uveljavljanja pravic do povračila stroškov prevoza na delo in z dela, dela pod vplivom alkohola ali prepovedanih drog ter o drugih disciplinskih kršitvah. Detektivi lahko za lokalne skupnosti zbirajo tudi dokazna gradiva in dejstva za zavarovanje in dokazovanje v nadaljnjih postopkih (Dvojmoč idr., 2019).

3 Problematika naročanja detektivskih storitev v lokalnih skupnostih – analiza primera slovenske občine

»ZJN-3« (2015) v 26. členu omogoča mešano javno naročilo, katerih predmet je javno naročilo, ki je zajeto v zakonu in ureja javno naročanje na področju varnosti ter obrambe (Dvojmoč idr., 2019). Skladno s tem določilom lahko lokalna samouprava detektivski agenciji naroči izvedbo detektivskih nalog, skladno s področnim detektivskim zakonom (»ZDD-1«, 2011). Kljub svoji pomembnosti pa se pojavlja več glavnih problematik, ki vplivajo na učinkovitost in preglednost tega procesa.

Lokalna samouprava in skupnost detektivske storitve največkrat naročata po odprtem postopku, kjer se že pred samim naročilom izračuna vrednost potrebne storitve. Ta ocena predstavlja pomembno merilo, saj vrednost detektivske storitve načeloma ne sme presegati že vnaprej predvidene in predstavlja primerno merilo za izbiro izvajalca detektivske storitve. Lokalne skupnosti se namreč pogosto soočajo s finančnimi omejitvami, kar lahko vpliva na njihovo sposobnost naročanja detektivskih storitev. Zmanjševanje proračunov lahko vodi v manjše naročanje teh storitev, kar pa lahko negativno vpliva na varnost in reševanje primerov v lokalni

skupnosti. Pomembno je razmisliti o možnostih za boljše izkoriščanje sredstev in proračunskih virov za izboljšanje detektivskih storitev. Javni izbor detektivskih storitev tako trenutno poteka izključno na najnižji ponujeni ceni, ne pa na sami strokovnosti in drugih objektivnih merilih. V prihodnje bi bilo treba javno naročanje detektivskih storitev dodatno prilagoditi zahtevnim varnostnim razmeram in opredeliti učinkovita merila za izbor izvajalca, da izbor ne bi temeljil izključno na najnižji ponujeni ceni. S pravilnim načrtovanjem se tako tudi definirata sam predmet in postopek naročanja. Tukaj je pomembno, da naročnik – lokalna samouprava jasno definira in opredeli, kaj od izvajalca zahteva in potrebuje, izvajalec pa lahko tako svojo storitev bolj prilagodi samemu naročniku in njihovim zahtevam/potrebam v lokalnem okolju. Preglednost postopkov javnega naročanja je ključnega pomena za zagotavljanje integritete tega procesa. V lokalnih skupnostih lahko opazimo pomanjkanje jasnosti pri določanju meril za izbor ponudnikov, kar pusti prostor za nepravilnosti in pristranskost. Poleg tega so nekateri postopki izvajanja detektivskih naročil pogosto zaprti za javnost, kar otežuje nadzor in oceno učinkovitosti.

Lokalne skupnosti se prav tako soočajo s problemi pri usklajevanju postopkov javnega naročanja detektivskih storitev s splošnimi pravnimi okviri. Različni zakoni in predpisi na tem področju lahko ustvarijo zmedo in otežujejo dosledno izvajanje naročil. Največjo omejitev za izvajanje in naročilo detektivskih storitev v lokalnih skupnostih predstavlja »Zakon o javnih uslužbencih (ZJU)« (2007), ki v 33a. členu veleva, da je pred začetkom izvajanja detektivskega nadzora javnega uslužbenca predstojnik dolžan slednjega najprej opozoriti, da obstaja razlog za sum o zlorabi, ter mu omogoči, da se glede tega izreče. S tem se konkretno omejuje sam namen izvedbe detektivskega dela in omogoča ugotovitev dejanskega stanja in potencialnega deviantnega ravnanja javnega uslužbenca v lokalni skupnosti. Prav tako isti člen zakona določa, da ob primeru, da predstojnik razpolaga z informacijo, na podlagi katere so podani razlogi za sum, da javni uslužbenec zlorablja pravico do zadržanosti z dela ali povračila stroškov prevoza z dela, pooblasti drugega uslužbenca za ugotovitev dejanskega stanja – le v primeru ocene predstojnika, da bi detektivska izvedba nadzora ali kontrole predstavljala smotrnejšo rešitev, lahko za ta namen skladno z javnim naročilom naroči detektivsko storitev (»ZJU«, 2007). Tukaj pa ključno problematiko predstavlja sama strokovnost in kompetentnost izvedbe nadzora javnega uslužbenca, ki ga opravi drugi javni uslužbenec, ki za izvedbo le-tega ni izvedel ustreznih izobraževanj in usposabljanj, kot detektiv z licenco.

Nadaljnjo problematiko predstavlja tudi slabo poznavanje detektivskih storitev v lokalnih skupnostih, kjer je preliminarna raziskava pokazala, da kar 45 % slovenskih občin ne pozna oziroma slabo pozna detektivske storitve ter samo področje delovanja detektiva. Za izboljšanje teh vidikov je potrebno večje sodelovanje detektivskih agencij in lokalne skupnosti, večja preglednost postopkov, boljše upravljanje finančnih sredstev ter dosledno upoštevanje pravnih okvirov, predvsem pa izobraževanje, da z naročanjem detektivskih storitev lokalna skupnost aktivno pripomore k dvigu lokalne varnosti.

4 Zaključek

V sodobno razvitih družbah policija ni več edina odgovorna za zagotavljanje lokalne varnosti. V tej vlogi so se ji pridružili tudi drugi javni in zasebni subjekti, med njimi tudi detektivske agencije, ki so postale pomembni akterji v procesih preprečevanja in obvladovanja kriminalitete, nereda ter utrjevanja občutkov varnosti v lokalnih skupnostih (Sotlar in Dvojmoč, 2018).

Naročanje detektivskih storitev v lokalnih skupnostih predstavlja kompleksen proces, ki zahteva premišljeno upravljanje in nadzor (Tičar, 2015). Analiza problematike v slovenskih občinah prikazuje posebnosti tega procesa, vendar pa so izzivi, ki smo jih opisali, univerzalni in se lahko pojavljajo tudi pri naročanju drugih zasebnovarnostnih storitev. Za izboljšanje tega procesa je ključnega pomena sodelovanje vseh zainteresiranih strani, preglednost, spoštovanje zakonodaje ter etično ravnanje. Le tako lahko zagotovimo varnost in zaščito prebivalcev lokalnih skupnosti ter učinkovito reševanje detektivskih primerov.

Ključno je predvsem zavedanje, da cena detektivskih storitev ne sme predstavljati primarnega in najpomembnejšega merila izbora v postopkih javnega naročanja, zato skladno s pregledom literature in analizo problematike predlagamo, da se standardizira postopek, ki bi vključeval dodatna objektivna merila, ki so za izbor kakovostnih detektivskih storitev bolj relevantna in pomembna. Prav tako je v prihodnosti treba lokalno skupnost izobraziti o prednostih, ki jih detektivi s svojim delom prinašajo lokalni varnosti, predvsem pa omogočiti izenačitev možnosti delovanja detektivov v javnem sektorju (tako na lokalni kot tudi državni ravni), da lahko slednji opravljajo svoje delo brez posebnih sklepov, saj je z omejevanjem

delovanja detektivske dejavnosti ponovno negativno diskriminirano gospodarstvo, ki bi prisostvovalo k zvišanju ravni varnosti.

Literatura

- Basta Trtnik, M. (2016). Težave pri pravici do vpogleda po novem ZJN-3. *Pravna praksa*, 35(39/40), II–VII.
- Bureau of Justice Assistance. (2001). *The role of local government in community safety*. U.S. Department of Justice Office of Justice Programs.
- Čas, T. (2010). *Zasebno varovanje in nekatere druge oblike nedržavnega varovanja* (1. izd). Čas – Zasebna šola za varnostno izobraževanje.
- Dvojmoč, M. (2017). Detektivska dejavnost v Sloveniji – (Normativen) razvoj dejavnosti in pogled v prihodnost. *Revija za kriminalistiko in kriminologijo*, 68(3), 280–297.
- Dvojmoč, M. (ur.), Bekovič, M., Mandelj, G., Sotlar, A., Vačovnik, M., Babnik, A., Ban, B., Blatnik, E., Drnovšek, T., Gaberšek, N., Hozjan D. in Prešljic, M. (2019). *Zagotavljanje in naročanje zasebne varnosti v Republiki Sloveniji: Priročnik za naročnike in ponudnike storitev zasebnega varovanja v Republiki Sloveniji*. Univerza v Mariboru.
- Savski, S., Grilc, B., Jarc, S. in Mele, Z. (2012). *Zakon o detektivski dejavnosti (ZDD-1): s komentarjem in Zakon o zasebnem varovanju (ZZasV-1) s komentarjem*. GV Založba.
- Sotlar, A. in Dvojmoč, M. (2018). Profesionalizacija zasebnega varstva v Sloveniji. *Varstvoslojce*, 20(3), 358–380.
- Sotlar, A. in Čas, T. (2011). Analiza dosedanjega razvoja zasebnega varovanja v Sloveniji – med prakso, teorijo in empirijo. *Revija za kriminalistiko in kriminologijo*, 62(3), 227–241.
- Tičar, B. (2015). Pravna ureditev varnosti na lokalni ravni. V G. Meško (ur.), *Zbornik 1. nacionalne konference o varnosti v lokalnih skupnostih* (str. 34–46). Fakulteta za varnostne vede.
- Zakon o detektivski dejavnosti (ZDD-1). (2011). *Uradni list RS*, (17/11).
- Zakon o javnem naročanju (ZJN-3). (2015, 2018, 2021, 2022, 2023). *Uradni list RS*, (91/15, 14/18, 121/21, 10/22, 74/22, 28/23).
- Zakon o javnih uslužbencih (ZJU). (2007, 2008). *Uradni list RS*, (63/07, 65/08).

VARNOST UPORABE KIBERNETSKEGA PROSTORA IN VLOGA DRUŽBENEGA NADZORSTVA V RURALNEM OKOLJU V DOBI UMETNE INTELIGENCE

IGOR BERNIK

Univerza v Mariboru, Fakulteta za varnostne vede, Ljubljana, Slovenija
igor.bernik@um.si

Zaradi hitrega razvoja tehnologije, še posebej na področju umetne inteligence in kibernetnega prostora ter prehoda v Družbo 5.0 se v vsakdanjik prenašajo inovacije kot tudi novi izzivi, ki se nanašajo na varnost uporabe kibernetnega prostora. Varnost uporabe kibernetnega prostora v ruralnem okolju je ključnega pomena za zagotavljanje zasebnosti, zaščito osebnih podatkov in ohranjanje integritete teh območij. S prihodom umetne inteligence so se pojavili novi izzivi in dileme, ki zahtevajo skrbno raziskovanje, ozaveščanje in ustrezne ukrepe za zagotavljanje kibernetne varnosti v ruralnem okolju. Poleg tega je treba posebno pozornost nameniti tudi družbenemu nadzoru, saj ima lahko pomemben vpliv na ruralne skupnosti. Etika in izzivi družbenega nadzora v ruralnem okolju morajo biti temeljno upoštevani pri razvoju in implementaciji kibernetnih rešitev. Z izobraževanjem uporabnikov, uporabo tehnoloških ukrepov, vzpostavitvijo ustrezne zakonodaje in odgovornim družbenim nadzorom lahko dosežemo varnejšo uporabo kibernetnega prostora v ruralnih okoljih tudi v dobi generativne umetne inteligence.

DOI
[https://doi.org/
10.18690/um.fvv.8.2023.15](https://doi.org/10.18690/um.fvv.8.2023.15)

ISBN
978-961-286-792-8

Ključne besede:
uporabniki,
varnost,
družbeni nadzor,
kibernetni prostor,
umetna inteligenca

Univerzitetna zbirka
Univerze v Mariboru

DOI
[https://doi.org/
10.18690/um.fvv.8.2023.15](https://doi.org/10.18690/um.fvv.8.2023.15)

ISBN
978-961-286-792-8

Keywords:

users,
security,
social surveillance,
cyberspace,
artificial intelligence

CYBER SPACE USAGE SECURITY AND THE ROLE OF SOCIAL SURVEILLANCE IN RURAL ENVIRONMENT IN THE ERA OF ARTIFICIAL INTELLIGENCE

IGOR BERNIK

University of Maribor, Faculty of Criminal Justice and Security, Ljubljana, Slovenia
igor.bernik@um.si

Due to the rapid advancement of technology, particularly in the field of Artificial Intelligence and cyberspace, and the transition to Society 5.0, innovations and new challenges of security of cyberspace usage are becoming a part of our lives. Ensuring the security of cyberspace usage in rural environments is paramount for preserving privacy, safeguarding personal data, and maintaining the integrity of these areas. Artificial intelligence has brought new challenges and dilemmas requiring careful research, awareness, and appropriate measures to ensure cyber security in rural environments. Special attention must be given to social surveillance, as it can significantly impact rural communities. The ethics and challenges of social surveillance in rural environments should be considered in developing and implementing cyber solutions. By educating users, employing technological measures, establishing appropriate legislation, and practising responsible social surveillance, we can achieve safer cyberspace usage in rural environments, even in the era of generative artificial intelligence.

1 Pomen kibernetke varnosti v ruralnih okoljih

Kibernetka varnost je postala ključno vprašanje v današnjem digitalnem svetu, vendar se njen pomen in izzivi razlikujejo med različnimi geografskimi in infrastrukturnimi okolji. Ruralna območja, z razlikami v infrastrukturi, povezljivosti in dostopnosti do interneta, se soočajo s svojimi specifičnimi izzivi in potrebami. Ruralna in urbana infrastruktura se v Sloveniji bistveno ne razlikujeta glede na razpoložljivost tehnoloških sredstev (Bernik, 2022). V splošnem so urbana območja običajno bolj razvita in omogočajo več različnih priklopov na telekomunikacijsko in internetno infrastrukturo, ki omogoča hitro in zanesljivo povezljivost. V nasprotju s tem so ruralna območja pogosto slabše opremljena s širokopasovnim internetom in tehnološkimi zmogljivostmi (Ayo-Obiremi in Omowale, 2020), zato so načini priklopov in izbira med ponudniki manjši. Dostop do interneta v ruralnih okoljih predstavlja ključni izziv. Številne študije so dokumentirale, da so ruralna območja podvržena počasnejši internetni povezljivosti in večjim izpadom omrežja v primerjavi z urbano infrastrukturo (Divyashree in Rangaraju, 2018). Slaba povezljivost omejuje dostop do spletnih storitev, kar lahko negativno vpliva na gospodarstvo in kakovost življenja v ruralnih skupnostih. Vendar ugotavljamo, da je večini prebivalstva Slovenije priklop na širokopasovni internet omogočen (Bernik, 2022), zato povezljivost ne omejuje rabe storitev.

Kibernetka varnost v ruralnih okoljih se sooča s specifičnimi izzivi. Hitra internetna povezljivost povečuje ranljivost za kibernetke napade (Hambly in Rajabiun, 2021). Pomanjkanje izobraževanja in ozaveščenosti o kibernetki varnosti v teh skupnostih prav tako prispeva k tveganjem. Obenem pa se je med storitve interneta v tem letu vmešala še relativno široka raba generativne umetne inteligence (v nadaljevanju UI). S širšo rabo odpira nove priložnosti uporabnikom, obenem pa pomaga zagotavljati določene varnostne mehanizme. Tako ima UI potencial za izboljšanje kibernetke varnosti in obrambe pred nevarnostmi s spleta, lahko pomaga pri prepoznavanju nenavadnih vzorcev v omrežnem prometu in napovedovanju morebitnih napadov (Ahmed idr., 2016). Poleg tega omogoča avtomatizacijo odzivov na napade, kar lahko zmanjša časovno okno za odzivanje na grožnje. Tako se UI uporablja za različne naloge v kibernetkem prostoru, vključno z analizo logov, zaznavanjem vdorov, upravljanjem groženj in avtomatizacijo varnostnih procesov (Ramotsoela idr., 2018). UI lahko s svojo sposobnostjo samoučenja in prilagajanja pomaga prepoznati nove in kompleksne grožnje ter pripomore k izboljšanju

kibernetske varnosti, ne glede na omejitve infrastrukture. Avtomatizacija in hitra odzivnost UI lahko pomagata zaščititi ranljive skupnosti pred grožnjami, ki bi lahko resno ogrozile njihovo infrastrukturo in podatke.

Kljub mnogim prednostim obstajajo tudi potencialne nevarnosti pri uporabi UI. Pomanjkanje izkušenj in virov za implementacijo ter vzdrževanje sistemov UI povečuje tveganje za napake in nepravilnosti. Potencialne nevarnosti pri uporabi UI razdelimo na področja:

- Pomanjkanje izkušenj uporabnikov in dostopnost virov: Ruralna okolja pogosto nimajo enakega dostopa do tehničnih strokovnjakov ali virov za implementacijo in vzdrževanje sistemov kot urbana okolja. To pomanjkanje izkušenj in sredstev lahko poveča tveganje za napake in nepravilnosti pri uporabi UI. Brez ustreznega znanja in podpore obstaja nevarnost, da sistemi UI ne bodo delovali pravilno ali bodo ranljivi za napade.
- Varstvo podatkov: Uporaba UI vključuje zbiranje in obdelavo velikih količin podatkov. V ruralnih okoljih obstaja večja možnost pomanjkanja ozaveščenosti o varstvu podatkov in zasebnosti, kar lahko vodi do neprimerne ravnanja z osebnimi podatki prebivalcev, kar posledično škoduje njihovi zasebnosti.
- Dostopnost in upravljanje tehnologije: Okolja se soočajo z izzivi glede dostopnosti do napredne tehnologije in interneta. Če sistemi UI niso ustrezno prilagojeni tem omejitvam, se lahko ustvari digitalna vrzel, ki omejuje koristi UI za prebivalstvo.

Menimo, da je pri rabi vseh oblik UI pomembno upoštevati etična vprašanja, povezana z zasebnostjo podatkov in avtonomijo. Če izpostavimo najpomembnejše:

- Zasebnost podatkov: Zbiranje in uporaba osebnih podatkov prebivalcev za namene UI morata biti izvedena z visokimi standardi varstva zasebnosti. Prebivalci imajo pravico do nadzora nad svojimi podatki, zato je ključno zagotoviti, da se podatki na noben način ne zlorablajo.
- Avtonomija in etično odločanje: Uporaba UI lahko vključuje avtonomne sisteme, kot so avtonomna vozila, avtonomni sistemi za zagotavljanje (kibernetske) varnosti ali odločitveni algoritmi. Prebivalci morajo imeti

možnost, da sodelujejo pri oblikovanju sistemov in da razumejo, kako delujejo. Pomembno je, da se prepreči vsiljevanje avtonomnih odločitev, ki bi lahko negativno vplivale na skupnost.

- V skladu z načeli etične rabe UI je ključno, da se sistemi UI v ruralnih okoljih razvijajo in uporabljajo na način, ki spoštuje človekove pravice, vključno s pravico do zasebnosti in avtonomije. Prav tako je treba zagotoviti izobraževanje in ozaveščenost o teh vprašanjih, da se zmanjšajo tveganja in izboljša uporaba UI za dobrobit skupnosti.

Kibernetška varnost je v ruralnih okoljih enako pomembna kot v urbanih. Razlike v infrastrukturi, dostopnosti do interneta in izobraževanju ustvarjajo specifične izzive, ki jih je treba nasloviti. UI lahko igra ključno vlogo pri izboljšanju varnosti v skupnosti, vendar je treba hkrati obravnavati njene potencialne nevarnosti. Vključevanje strokovnjakov za kibernetško varnost, izobraževanje in razvoj ustrezne infrastrukture so ključni koraki v zagotavljanju kibernetške varnosti v ruralnih okoljih. Ker postaja z razvojem tehnologije, zlasti UI, varovanje zasebnosti in osebnih podatkov vse bolj pomembno, se v nadaljevanju osredotočamo na pomen zasebnosti v dobi UI ter obravnavo zbiranja, obdelave in zaščite osebnih podatkov v ruralnem okolju.

2 Varovanje zasebnosti in osebnih podatkov v dobi umetne inteligence

Zasebnost, kot temeljna človekova pravica, ima v dobi UI še večji pomen. UI uporablja napredne algoritme za obdelavo ogromnih količin podatkov, kar lahko privede do zlorab, vohunjenja in neželenega dostopa do osebnih informacij. Varovanje zasebnosti postaja ključno, saj posamezniki potrebujejo nadzor nad tem, kako se njihovi osebni podatki zbirajo, hranijo in uporabljajo (Clarke, 2019). Osebni podatki se zbirajo in obdelujejo na različne načine, kar vključuje zbiranje informacij o prebivalcih, njihovih nakupih, zdravstvenem stanju in druge osebne podatke. Prebivalci pogosto nimajo ustrezne ravni ozaveščenosti o zasebnosti in varnosti podatkov, kar je še bolj značilno za ruralna kot urbana okolja. Posamezniki na ruralnih območjih morda niso seznanjeni s svojimi pravicami ali tveganji, povezanimi z zbiranjem osebnih podatkov (Martin in Murphy, 2017) ali pa jim preprosto ni mar. To pa povečuje potrebo po pravilni zaščiti zasebnosti. Tako moramo za zagotovitev zaščite zasebnosti in osebnih podatkov uporabnikov, tudi v ruralnem okolju, izvajati smernice o zbiranju podatkov. Izdelati in uveljaviti je treba

jasne smernice o tem, kako se smejo zbirati in obdelovati osebni podatki. Posamezniki bi morali biti obveščeni o tem, kateri podatki se zbirajo in za kakšen namen. V Sloveniji za področje varovanja osebnih podatkov, tudi skladno z Uredbo o varstvu osebnih podatkov, skrbi Informacijski pooblaščenec, je pa potrebna stalna skrb zagotavljanja visoke stopnje varovanja osebnih podatkov. Varnostne tehnologije in njihova uporaba, kot so šifriranje podatkov, požarni zidovi in varnostne posodobitve, so ključne za zaščito osebnih podatkov. Tudi ruralna okolja bi morala investirati v tehnologije, ki zagotavljajo varno hranjenje in prenos podatkov (Ahmed idr., 2016). Tovrstna infrastruktura je v urbanih okoljih na voljo in široko dosegljiva.

2.1 Družbeni nadzor v času kibernetске povezljivosti

Družbeni nadzor se kot pojem nanaša na sistem nadzora, spremljanja in regulacije družbenih dejavnosti, vključno z uporabo tehnologije in UI za sledenje, analizo in obvladovanje različnih vidikov človekovega življenja. V kontekstu ruralnih okolij ima lahko družbeni nadzor poseben vpliv. V dobi UI je družbeni nadzor postal še bolj sofisticiran in razširjen, saj UI omogoča avtomatizirano zbiranje in analizo podatkov na različnih ravneh (Lyon, 2018). To vključuje analizo družbenih omrežij, obnašanja na spletu in celo uporabo naprednih algoritmov za prepoznavanje obrazov, hoje, govora in podobno. Zato je vpliv družbenega nadzora kompleksen. Po eni strani lahko družbeni nadzor prispeva k večji varnosti in boljšemu upravljanju v skupnostih. Na primer, tehnologija za nadzor prometa lahko pripomore k večji varnosti. Po drugi strani pa pretirana uporaba tehnologije za nadzor lahko vodi v nadzor zasebnosti in svobode prebivalcev. Pri tem je treba opozoriti, da so ruralna okolja pogosto manj seznanjena s posledicami družbenega nadzora, s tem pa se pojavi nevarnost nadzornih praks, ki niso v skladu z etičnimi načeli.

Pri zagotavljanju etičnosti in še sprejemljive ravni družbenega nadzora se soočamo z etičnimi izzivi, ki vključujejo:

- Zasebnost; osebni podatki prebivalcev ruralnih okolij se morajo ustrezno varovati in nikakor zlorabljati. Skladnost z zakonodajo je izhodišče, (najvišji) etični standardi pa cilj.

- (Digitalna) diskriminacija: preprečiti je treba, da bi algoritmi za družbeni nadzor v ruralnih okoljih prispevali k diskriminaciji, na primer pri razporejanju virov ali storitev.
- Transparentnost in odgovornost: transparentnost in odgovornost pri uporabi družbenega nadzora je nujna. Zagotoviti je treba, da prebivalci razumejo, kako se podatki zbirajo in zakaj se uporabljajo.

Vprašanja etike in pravičnosti so ključna pri razmišljanju o učinkih družbenega nadzora v ruralnih okoljih. Ruralna skupnost se mora zavedati teh izzivov in sodelovati pri oblikovanju pravil in smernic, ki bodo zagotavljale uravnotežen in etičen družbeni nadzor v dobi UI.

Na izpostavljene dileme moramo odgovoriti pri razvoju družbe in prehodu skupnosti v Družbo 5.0. Tako bomo zagotovili digitalno pravičnost, preprečili digitalno diskriminacijo in dejansko zagotovili vse vključujočo družbo z boljšim življenjem za vse. S tem bomo sledili tudi agendi Združenih narodov, strategijam razvoja Evropske unije in Republike Slovenije ter zagotavljali dolgoročno vzdržno in prijazno družbo za prebivalce.

2.2   Ukrepi za zagotavljanje varnosti

V kibernetnem prostoru je zagotavljanje varnosti pomembno kot v urbanem okolju, vendar so potrebni posebni ukrepi za naslavljanje specifičnih izzivov. Eden najpomembnejših ukrepov za zagotavljanje kibernetne varnosti v ruralnih okoljih je izobraževanje uporabnikov. Študije kažejo, da je ozaveščenost in znanje uporabnikov ključno za preprečevanje kibernetnih napadov (Shillair idr., 2022). Ruralna skupnost bi se morala osredotočiti na osnovne koncepte kibernetne varnosti, prepoznavanje groženj in ukrepanje v primeru napadov. Organizacije in lokalne skupnosti bi morale nuditi izobraževalne programe in kampanje za dvig ozaveščenosti o kibernetnih tveganjih.

Poleg izobraževanja je ključno implementirati tehnične varnostne ukrepe za zaščito kibernetkega prostora. To vključuje vzpostavitev učinkovitih požarnih zidov, protivirusne programske opreme in varnostnih posodobitev (Ahmed idr., 2016). Prav tako je pomembno redno izvajati varnostne preglede in analize, da bi odkrili morebitne šibke točke v sistemu. Vse to pa izhaja iz smernic osnovnega

izobraževanja oziroma, kot pogosto navajamo, higijene na področju kibernetске varnosti.

Za zagotavljanje kibernetске varnosti je potreben jasei pravni okvir, ki mora določiti tudi sankcije za kršitelje varnostnih predpisov. Lokalne skupnosti bi morale tesno sodelovati pri oblikovanju in izvajanju pravnih okvirov, da bi bili prilagojeni (tudi) potrebam ruralnega okolja. S pravilno izobraženimi uporabniki, ustreznimi tehničnimi ukrepi ter jasnim pravnim okvirom se lahko ruralna skupnost zaščiti pred kibernetскими grožnjami in zagotovi varna uporaba kibernetskega prostora.

Predlagani osnovni koraki za višjo stopnjo kibernetске varnosti so:

- Ozaveščanje prebivalstva: V nekaterih ruralnih skupnostih so organizirani projekti ozaveščanja o kibernetски varnosti. Vključujejo izobraževalne delavnice, predavanja in razširjanje informativnih materialov, s čimer se povečuje ozaveščenost prebivalcev o varnostnih tveganjih (Singer idr., 2020), z mreženjem na dogodkih pa se doseže samopomoč med lokalnim prebivalstvom.
- Sodelovanje z lokalnimi ponudniki internetnih storitev zagotavlja boljšo varnostno infrastrukturo in storitve za ruralna območja (Ahmed idr., 2016). To npr. vključuje vzpostavitev sistemov zaznave groženj, opozarjanje uporabnikov in varnostno usposabljanje.
- Uporaba tehnologije za zajemanje podatkov, ki pomaga prepoznati nenavadne dejavnosti in potencialne napade na kibernetско infrastrukturo (Ayo-Obiremi in Omowale, 2020). To lahko vključuje uporabo senzorjev in pametnih naprav za zgodnje opozarjanje.

Primeri dobrih praks in priporočila za izboljšanje kibernetске varnosti so ključni za zaščito skupnosti pred kibernetскими tveganji. S pravilnim in ustreznim izobraževanjem, sodelovanjem in uporabo varnostnih orodij lahko ruralna okolja in vključujoči posamezniki izboljšajo odpornost na kibernetске grožnje in zavarujejo podatke.

3 Zaključki

V dobi UI, kjer se kibernetska varnost in zagotavljanje podatkovne zasebnosti soočata s številnimi izzivi, je raziskovanje vloge kibernetske varnosti v ruralnih okoljih ključno za znanost, stroko in javnost. Proučevanje prispeva k razumevanju specifičnih izzivov, s katerimi se soočajo ruralne skupnosti, ter oblikovanju smernic za izboljšanje varnosti.

Za znanost je to področje pomembno, saj poudarja potrebo po prilagodljivih in dostopnih rešitvah za kibernetsko varnost, ki so prilagojene ruralnim okoljem. S poglobljenimi analizami in študijami želimo identificirati ključna tveganja, razviti tehnološke rešitve ter oblikovati smernice za izobraževanje in ozaveščanje prebivalcev. Prispevek k znanosti je tudi prepoznavanje izzivov, s katerimi se soočajo ruralna območja pri vzpostavljanju kibernetske infrastrukture in iskanju trajnostnih rešitev. Za stroko ta področja pomenijo izhodišče za razvoj praktičnih smernic in varnostnih protokolov, ki so prilagojeni ruralnemu okolju. Razvoj tehničnih rešitev, izobraževalnih programov in sodelovanje z lokalnimi oblastmi postajajo nujni za izboljšanje kibernetske varnosti. Poleg tega lahko stroka pomaga pri vzpostavitvi standardov in smernic za učinkovito družbeno nadzorstvo ter zagotavljanje skladnosti s pravnimi okviri. Javnost je treba ozaveščati o pomenu kibernetske varnosti, zavedati se mora kibernetskih tveganj in ukrepov za zaščito podatkov. Pomembno je, da javnost razume vlogo lokalnih oblasti, organizacij in posameznikov pri zagotavljanju in izboljšanju varnosti.

Koraki za nadaljnje proučevanje predstavljenega področja vključujejo raziskave o specifičnih potrebah in izzivih ruralnih okolij, razvoj in testiranje inovativnih tehnoloških rešitev ter izvajanje študij o učinkovitosti izobraževalnih programov in družbenega nadzorstva. Nenehno je treba spremljati in po potrebi prilagajati pravne okvire, da ustrezajo spreminjajočim se potrebam kibernetske varnosti. S sodelovanjem znanosti, stroke in lokalnih skupnosti lahko dosežemo boljšo kibernetsko varnost ter prispevamo k splošni ozaveščenosti o predstavljenih temah.

Literatura

Ahmed, M., Mahmood, A. N. in Hu, J. (2016). A survey of network anomaly detection techniques. *Journal of Network and Computer Applications*, 60(1), 19–31. doi:10.1016/j.jnca.2015.11.016

- Ayo-Obiremi, I. in Omowale, A. (2020). Internet and changing audience role in news processes. *Research Journal of Mass Communication and Information Technology*, 6(1), 24–36.
<https://www.iardjournals.org/get/RJMCIIT/VOL.%206%20NO.%201%202020/Internet%20and%20Changing%20Audience.pdf>
- Bernik, I. (2022). Trajnostni razvoj in zmanjševanje neenakosti dostopa do kibernetskega prostora v Sloveniji: uporabniki na podeželju in mestih. V G. Meško in I. Kokoravec (ur.), 8. *Nacionalna konferenca o varnosti v lokalnih skupnostih: cilji trajnostnega razvoja in varnost v lokalnih skupnostih* (str. 179–190). Univerza v Mariboru, Univerzitetna založba.
- Clarke, R. (2019). Introduction to dataveillance and information privacy, and definitions of terms. V E. Clarke in M. R. Wigan (ur.), *You are what you surf: The actions of users exposed by do not track and related privacy efforts* (str. 1–28). Springer.
- Divyashree, M. in Rangaraju, H. G. (2018). Internet of things (IoT): A survey. *2018 International Conference on Networking, Embedded and Wireless Systems (ICNEWS)* (str. 1–6). Bangalore.
doi:10.1109/ICNEWS.2018.8903919
- Hambly, H. in Rajabiun, R. (2021). Rural broadband: Gaps, maps, and challenges. *Telematics and Informatics*, 60, 101565. doi:10.1016/j.tele.2021.101565
- Lyon, D. (2018). *The culture of surveillance: Watching as a way of life*. John Wiley & Sons.
- Martin, A. in Murphy, E. (2017). *Data protection law in Ireland: Sources and issues*. Round Hall.
- Ramotsoela, D., Abu-Mahfouz, A. in Hancke, G. (2018). A survey of anomaly detection in industrial wireless sensor networks with critical water system infrastructure as a case study. *Sensors*, 18(8), 2491. doi:10.3390/s18082491
- Shillair, R., Esteve-González, P., Dutton, W. H., Creese, S., Nagyfejeo, E. in von Solms, B. (2022). Cybersecurity education, awareness raising, and training initiatives: National level evidence-based results, challenges, and promise. *Computers & Security*, 119, 102756.
doi:10.1016/j.cose.2022.102756
- Singer, N., Perloth, N. in Shane, S. (2020). Suspected Russian hack of U.S. Government said to have gone undetected for months. *The New York Times*.
<https://www.nytimes.com/2020/12/13/us/politics/russia-hack-nsa-homeland-security-pentagon.html>

VEČFUNKCIONALNOST SLOVENSKE VOJSKE V OČEH PREBIVALCEV IN POLICISTOV

ANDREJ SOTLAR, BERNARDA TOMINC

Univerza v Mariboru, Fakulteta za varnostne vede, Ljubljana, Slovenija
andrej.sotlar@um.si, bernarda.tominc@um.si

Temeljna funkcija oboroženih sil v zgodovini je bila obramba države pred zunanjimi grožnjami in oboroženo udejstvovanje v vojni. Sčasoma so oborožene sile dobivale nove vojaške in nevojaške naloge tako v miru kot vojni, doma in v tujini. Postale so večfunkcionalne, saj izvajajo mirovne operacije, varujejo meje, nudijo pomoč policiji, pomagajo v primeru naravnih in drugih nesreč ipd. Slovensko javno mnenje je glede zaupanja v Slovensko vojsko stabilno in ji je vedno zelo naklonjeno, kar ji daje tudi močno legitimnost. Slovenska vojska je ob prelomu stoletja legitimnost gradila predvsem na mirovnih operacijah, v zadnjem obdobju pa predvsem na udejstvovanju na področju zaščite in reševanja. Tudi v letu 2023 tako prebivalci kot policisti najbolj podpirajo to funkcijo Slovenske vojske, čeprav se glede drugih ne strinjajo najbolj.

DOI
[https://doi.org/
10.18690/um.fvv.8.2023.16](https://doi.org/10.18690/um.fvv.8.2023.16)

ISBN
978-961-286-792-8

Ključne besede:
javno mnenje,
legitimnost,
netradicionalne naloge,
Slovenska vojska,
večfunkcionalnost

Univerzitetna založba
Univerze v Mariboru

DOI
[https://doi.org/
10.18690/um.fvv.8.2023.16](https://doi.org/10.18690/um.fvv.8.2023.16)

ISBN
978-961-286-792-8

Keywords:

public opinion,
legitimacy,
non-traditional tasks,
Slovenian Armed Forces,
multifunctionality

THE MULTIFUNCTIONALITY OF THE SLOVENIAN ARMED FORCES IN THE EYES OF INHABITANTS AND POLICE OFFICERS

ANDREJ SOTLAR, BERNARDA TOMINC

University of Maribor, Faculty of Criminal Justice and Security, Ljubljana, Slovenia
andrej.sotlar@um.si, bernarda.tominc@um.si

The fundamental function of the armed forces in history has been the country's defence against external threats and armed action in war. Over time, the armed forces were given new military and non-military tasks both in peace and war, at home and abroad. They have become multifunctional as they carry out peacekeeping operations, protect borders, provide assistance to the police, help in the event of natural and other disasters, etc. Slovenian public opinion is stable in terms of trust in the Slovenian Armed Forces and is always very favourable to it, which also gives them strong legitimacy. At the turn of the century, the Slovenian Armed Forces built its legitimacy mainly on peacekeeping operations, and in the recent period mainly on engagement in protection and rescue activities. This function remains the most supported by both residents and police officers also in 2023.

1 Uvod

V zadnjih dveh, treh desetletjih smo malodane povsod po svetu priča spremenjeni vlogi oboroženih sil (Berndtsson idr., 2015; Edmunds, 2006). Prvi pomislek ob spremembi osnovne vloge oboroženih sil v sodobni družbi je, da so te spremembe posledice spremenjenega varnostnega okolja. To je deloma res, deloma pa se lahko strinjamo z Edmundsom (2006), ki trdi, da se spremembe primarno niso zgodile kot odgovor na objektivno, funkcionalno ponovno oceno narave (sodobnih) groženj, temveč je nova opredelitev vloge oboroženih sil posledica domačih in mednarodnih družbenopolitičnih vplivov, ki oblikujejo dožemanje držav glede tega, kakšne naj bi bile njihove oborožene sile (struktura in organiziranost) in kakšen namen naj bi imele.

Temu pritrjuje tudi Martinez (2022), ki pravi, da spremembe v svetovnem političnem sistemu zahtevajo premislek o funkcionalnosti oboroženih sil, da le te ne bi postale zastarele ali neuporabne. Pragmatični pogled opravičuje večfunkcionalnost oboroženih sil, se pravi razširitev uporabe vojske izven njihovih tradicionalnih vlog (uporaba sile), s ciljem koristiti družbi, ki jim zaupa opravljanje različnih nalog, pri katerih se ne uporabi sila. Golby idr. (2018) so ugotovili, da je lahko to, kakšna je legitimnost uporabe oboroženih sil v očeh javnosti, odvisno tudi od javne razprave javnih osebnosti, kot so predsedniki države, vojaški predstavniki, predstavniki zakonodajne veje oblasti in mediji, o uporabi oboroženih sil, saj to lahko spremeni odnos javnosti do oboroženih sil. Tudi na primeru Slovenske vojske Garb (2015) ugotavlja, da za svojo podobo in javno zaupanje ni odgovorna le vojska, (ne)zaupanje namreč korelira s političnimi in družbenimi okoliščinami v Sloveniji.

Danes se vojska skoraj praviloma ponaša z visoko stopnjo zaupanja javnosti po vsem svetu (Garb, 2015), enako velja za Slovensko vojsko, ki je med najbolj zaupanja vrednimi institucijami v državi (Garb, 2015; Malešič in Garb, 2018). Čeprav je to zaupanje stabilno, je kljub vsemu še vedno pod svetovnim povprečjem (Garb, 2015). Zaupanje v Slovensko vojsko zmanjšuje več dejavnikov: od pomanjkanja znanja in premajhnega zanimanja za vojsko, obrambo in varnost do nezadovoljstva s političnimi procesi (Garb, 2015). Malešič in Garb (2018) ugotavljata, da so razlogi, ki vplivajo na stopnjo zaupanja v vojsko, pogosto nacionalno specifični, sta pa skozi globalno analizo ugotovila tudi splošne dejavnike, ki vplivajo na javno mnenje, kot so sodelovanje v vojnah, mirovnih operacijah in misijah ter operacijah kriznega

upravljanja. Na podobo vplivajo tudi strukturne reforme, proračunski rezi, pomanjkanje vojaških izkušenj državljanov, kritično medijsko poročanje, komunikacijske vrzeli med vojsko in civilno družbo, pa tudi primeri korupcije in drugih škandalov (Malešič in Garb, 2018). Kljub številnim težavam pri njihovem razvoju, opremljanju in kadrovski politiki ter nekaterim idejam o preoblikovanju v civilno zaščito Slovenska vojska velja za zaupanja vredno institucijo, ki opravlja svoje legitimne naloge pravilno (Garb, 2015).

2 Naloge Slovenske vojske

Slovenska vojska je za policijo druga največja organizacija v sistemu nacionalne varnosti Republike Slovenije. Njene naloge so določene v 37. členu »Zakona o obrambi (ZObr-UPB1)« (2004), in sicer:

- izvajanje vojaškega izobraževanja in usposabljanja za oborožen boj in druge oblike vojaške obrambe,
- zagotavljanje potrebne ali zahtevane pripravljenosti,
- izvajanje vojaške obrambe ob napadu na državo,
- sodelovanje pri zaščiti in reševanju ob naravnih in drugih nesrečah v skladu s svojo organizacijo in opremljenostjo,¹
- izvrševanje obveznosti, ki jih je država sprejela v mednarodnih organizacijah in z mednarodnimi pogodbami.²

Poleg tega lahko Slovenska vojska sodeluje s policijo pri širšem varovanju državne meje v notranjosti državnega ozemlja v skladu z načrti in po predhodni odločitvi vlade, pri čemer njeni pripadniki nimajo policijskih pooblastil. Po velikem migrantskem valu, ki je Slovenijo zajel v drugi polovici leta 2015, je bil v zakon dodan 37.a člen, ki daje Slovenski vojski izjemna pooblastila. Če to zahtevajo varnostne razmere, lahko namreč Državni zbor Republike Slovenije na predlog Vlade Republike Slovenije z dvotretjinsko večino glasov navzočih poslancev odloči, da pripadniki Slovenske vojske, skupaj s policijo, izjemoma, pri širšem varovanju

---

¹ O sodelovanju vojske pri zaščiti in reševanju odloča vlada, v nujnih primerih pa minister na predlog poveljnika Civilne zaščite Republike Slovenije oziroma načelnika Generalštaba SV po pooblastilu ministra (»ZObr-UPB1«, 2004).

² Sem sodijo vse oblike mednarodnega delovanja Slovenske vojske od sodelovanja v mirovnih misijah do sodelovanja v operacijah z bojnim značajem.

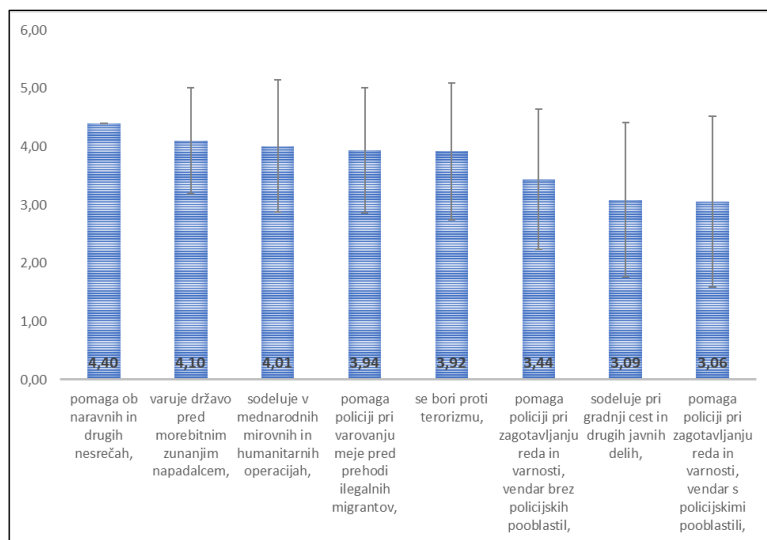
državne meje izvajajo tudi naslednja pooblastila: opozarjajo, napotujejo, začasno omejujejo gibanje oseb in sodelujejo pri obvladovanju skupin in množic. Pooblastila izvajajo pod pogoji, ki so predpisani za policiste. Obdobje, v katerem lahko pripadniki Slovenske vojske izvajajo omenjena pooblastila, ne sme trajati več kot tri mesece, se pa lahko podaljša (»ZObr-UPB1«, 2004).

Kot vidimo, ima Slovenska vojska zelo natančno definirane naloge, kot se za vsako organizacijo za izvajanje legitimnega nasilja tudi spodobi. Pri tem lahko govorimo o bolj in manj tipičnih oziroma tradicionalnih vojaških nalogah, ki nam razkrijejo fenomen sodobnih oboroženih sil – večfunkcionalnost. Če je bila nekoč temeljna funkcija oboroženih sil obramba države pred zunanjimi grožnjami in oboroženo delovanje v vojni, imajo danes oborožene sile vojaške in nevojaške naloge tako v miru kot vojni, doma in v tujini. Oborožene sile so postale izrazito večfunkcionalne, saj poleg bojnih nalog izvajajo mirovne operacije, varujejo meje, nudijo pomoč policiji, pomagajo v primeru naravnih in drugih nesreč ipd. Zanimivo je, da imajo slovenske oborožene sile skoraj vse tovrstne naloge definirane praktično že vse od svojega nastanka, ko se je leta 1994 Teritorialna obramba preoblikovala v Slovensko vojsko. Le »policijske« naloge so ji bile določene kasneje, leta 2004 oziroma 2015. V nadaljevanju predstavljamo, kako na te in na nekatere druge potencialne naloge Slovenske vojske gledajo prebivalci in policisti.

3 Funkcije Slovenske vojske v očeh prebivalcev in policistov leta 2023

V raziskavi leta 2023 smo prebivalce in policiste prosili, da odgovorijo na nekatere trditve o funkciji Slovenske vojske v sodobni družbi. Vprašanje se je glasilo: »V času migrantske krize je slovenski Policiji pri zagotavljanju varnosti pomagala Slovenska vojska, zato nas zanima vaše mnenje o naslednjih trditvah«. Naštete trditve ocenite z lestvico od 1 do 5, pri čemer 1 pomeni, da se z njimi sploh ne strinjate, in 5, da se z njimi popolnoma strinjate.

Kot prikazuje graf 1, so bile vse naloge ocenjene nad srednjo vrednostjo, največjo podporo pri anketiranih pa ima Slovenska vojska, ko opravlja naloge ob naravnih in drugih nesrečah ($M = 4,4$). Na drugem mestu je temeljna naloga oboroženih sil, tj. varovanje države pred zunanjim agresorjem ($M = 4,10$).

Lestvica: 1 – sploh se ne strinjam, 5 – se popolnoma strinjam.

Graf 4: Zaznavanje nekaterih nalog Slovenske vojske (prebivalci in policisti skupaj) – prikaz povprečne vrednosti (M) in standardnega odklona ($S. O.$)

Vir: lasten.

Najmanj podpore so prejele naloge, pri katerih naj bi Slovenska vojska pomagala Policiji pri zagotavljanju reda in varnosti s policijskimi pooblastili. Ker je naš proučevani vzorec vseboval populacijo policistov in populacijo prebivalcev, se ne moremo izogniti vprašanju, ali na to dejstvo vpliva pripadnost posamezni vzorčni skupini. V nadaljevanju nas je torej zanimalo, ali gre za razliko pri oceni teh nalog med policijo in prebivalci (tabela 1).

Policisti so pri vseh nalogah izrazili manjše strinjanje z navedenimi nalogami kot prebivalci.

Kot smo že zgoraj ugotovili, gre največja podpora obeh skupin sodelovanju Slovenske vojske ob naravnih in drugih nesrečah. Policistom je najbolj tuja ideja o tem, da bi jim Slovenska vojska pomagala pri zagotavljanju reda in varnosti, pri čemer bi smeli uporabljati policijska pooblastila. Nekoliko manj nestrinjanja je pri policistih zaznati pri enaki nalogi, če vojaki ne bi imeli policijskih pooblastil. Na drugi strani pa prebivalci najmanj podpirajo sodelovanje Slovenske vojske pri javnih delih (tabela 2).

Tabela 1: Zaznavanje nalog Slovenske vojske glede na vzorčno skupino

	Populacija	<i>n</i>	<i>M</i>	<i>S. O.</i>	Standardna napaka
Slovenska vojska naj varuje državo pred morebitnim zunanjim napadalcem.	policisti	460	3,77	1,311	0,061
	prebivalci	1.143	4,23	1,032	0,031
Slovenska vojska naj sodeluje v mednarodnih mirovnih in humanitarnih operacijah.	policisti	458	3,90	1,119	0,052
	prebivalci	1.141	4,05	1,059	0,031
Slovenska vojska naj pomaga policiji pri zagotavljanju reda in varnosti, vendar brez policijskih pooblastil.	policisti	459	2,88	1,351	0,063
	prebivalci	1.145	3,66	1,249	0,037
Slovenska vojska naj pomaga policiji pri zagotavljanju reda in varnosti, vendar s policijskimi pooblastili.	policisti	458	2,50	1,382	0,065
	prebivalci	1.144	3,29	1,392	0,041
Slovenska vojska naj pomaga policiji pri varovanju meje pred prehodi ilegalnih migrantov.	policisti	458	3,64	1,327	0,062
	prebivalci	1.140	4,06	1,082	0,032
Slovenska vojska se naj bori proti terorizmu.	policisti	459	3,49	1,380	0,064
	prebivalci	1.145	4,09	1,080	0,032
Slovenska vojska naj pomaga ob naravnih in drugih nesrečah.	policisti	457	4,35	1,011	0,047
	prebivalci	1.144	4,42	0,869	0,026
Slovenska vojska naj sodeluje pri gradnji cest in drugih javnih delih.	policisti	460	2,86	1,470	0,069
	prebivalci	1.145	3,18	1,458	0,043
	prebivalci	460	3,77	1,311	0,061

Lestvica: 1 – sploh se ne strinjam, 5 – se popolnoma strinjam.

Tabela 2: Rangiranje trditev po srednji vrednosti

Prebivalci		Policisti	
Slovenska vojska naj pomaga ob naravnih in drugih nesrečah.	4,42	Slovenska vojska naj pomaga ob naravnih in drugih nesrečah.	4,35
Slovenska vojska naj varuje državo pred morebitnim zunanjim napadalcem.	4,23	Slovenska vojska naj sodeluje v mednarodnih mirovnih in humanitarnih operacijah.	3,9
Slovenska vojska naj se bori proti terorizmu.	4,09	Slovenska vojska naj varuje državo pred morebitnim zunanjim napadalcem.	3,77
Slovenska vojska naj pomaga policiji pri varovanju meje pred prehodi ilegalnih migrantov.	4,06	Slovenska vojska naj pomaga policiji pri varovanju meje pred prehodi ilegalnih migrantov.	3,64
Slovenska vojska naj sodeluje v mednarodnih mirovnih in humanitarnih operacijah.	4,05	Slovenska vojska naj se bori proti terorizmu.	3,49
Slovenska vojska naj pomaga policiji pri zagotavljanju reda in varnosti, vendar brez policijskih pooblastil.	3,66	Slovenska vojska naj pomaga policiji pri zagotavljanju reda in varnosti, vendar brez policijskih pooblastil.	2,88
Slovenska vojska naj pomaga policiji pri zagotavljanju reda in varnosti, vendar s policijskimi pooblastili.	3,29	Slovenska vojska naj sodeluje pri gradnji cest in drugih javnih delih.	2,86
Slovenska vojska naj sodeluje pri gradnji cest in drugih javnih delih.	3,18	Slovenska vojska naj pomaga policiji pri zagotavljanju reda in varnosti, vendar s policijskimi pooblastili.	2,5

Lestvica: 1 – sploh se ne strinjam, 5 – se popolnoma strinjam.

Za vsako od trditvev smo s testom za neodvisne vzorce (angl. *independent-sample t-test*) preverili, ali obstaja statistično značilna razlika med policisti in prebivalci v oceni sprejemljivosti nekaterih nalog Slovenske vojske.

Samo pri eni trditvi, in sicer pri trditvi »Slovenska vojska naj pomaga ob naravnih in drugih nesrečah« ugotavljamo, da med policisti ($M = 4,35$, $S. O. = 1,011$) in prebivalci ($M = 4,42$, $S. O. = 0,869$) ni statistično pomembnih razlik ($t(df) = 0,230$, $p < 0,05$). Pri vseh ostalih trditvah se zaznavanje nalog statistično pomembno razlikuje, in sicer:

- »Slovenska vojska naj varuje državo pred morebitnim zunanjim napadalcem«: policisti ($M = 3,77$, $S. O. = 1,311$), prebivalci ($M = 4,23$, $S. O. = 1,032$), $t(df) = 0,000$, $p < 0,05$.
- »Slovenska vojska naj sodeluje v mednarodnih mirovni in humanitarnih operacijah«: policisti ($M = 3,90$, $S. O. = 1,119$), prebivalci ($M = 4,05$, $S. O. = 1,059$), $t(df) = 0,012$, $p < 0,05$.
- »Slovenska vojska naj pomaga policiji pri zagotavljanju reda in varnosti, vendar brez policijskih pooblastil«: policisti ($M = 2,88$, $S. O. = 1,351$), prebivalci ($M = 3,66$, $S. O. = 1,249$), $t(df) = 0,000$, $p < 0,05$.
- »Slovenska vojska naj pomaga policiji pri zagotavljanju reda in varnosti, vendar s policijskimi pooblastili«: policisti ($M = 2,50$, $S. O. = 1,382$), prebivalci ($M = 3,29$, $S. O. = 1,392$), $t(df) = 0,000$, $p < 0,05$.
- »Slovenska vojska naj pomaga policiji pri varovanju meje pred prehodi ilegalnih migrantov«: policisti ($M = 3,64$, $S. O. = 1,327$), prebivalci ($M = 4,06$, $S. O. = 1,082$), $t(df) = 0,000$, $p < 0,05$.
- »Slovenska vojska naj sodeluje pri gradnji cest in drugih javnih delih«: policisti ($M = 2,86$, $S. O. = 1,470$), prebivalci ($M = 3,18$, $S. O. = 1,458$), $t(df) = 0,000$, $p > 0,05$.

4 Razprava

Rezultati kažejo, da so prebivalci bolj pragmatični, kar se tiče spremenjenih nalog in funkcij oboroženih sil, kot pripadniki policijske profesije. Prebivalstvo se načeloma strinja z vsemi ponujenimi nalogami Slovenske vojske, še najbolj je zadržano do tega, da bi vojska sodelovala pri gradnji cest in drugih javnih delih, čeprav se to v tujini pogosto dogaja.

Že leta si Slovenska vojska legitimnost v očeh slovenske družbe nabira s pomočjo sodelovanja ob naravnih in drugih nesrečah. Tudi tokrat ni nič drugače, saj je ravno pri trditvi, da naj Slovenska vojska opravlja naloge ob naravnih in drugih nesrečah, največje strinjanje.³ Do enake ugotovitve smo prišli tudi v predhodnih raziskavah o varnosti v lokalni skupnosti (Sotlar in Tominc, 2016, 2017).

Drugo najvišjo podporo je Slovenska vojska dobila pri nalogi varovanja države pred morebitnim zunanjim napadalcem, ki predstavlja središče funkcionalnega imperativa vsakih oboroženih sil. Razlago za to lahko iščemo v ugotovitvi Garb (2015), da prihaja do manjšega zaupanja do oboroženih sil pri ljudeh zaradi pomanjkanja znanja in splošnega majhnega zanimanja za vojaške, obrambne in varnostne zadeve. Na pomanjkljivo védenje javnosti o obrambnih in vojaških zadevah smo opozorili tudi pri vlogi oboroženih sil ob naravnih in drugih nesrečah (Sotlar in Tominc, 2017).

V drugi polovici 90-ih let 20. stoletja je Slovenska vojska legitimnost kovala na plečih sodelovanja v mednarodnih operacijah. Tudi 25 let kasneje je podpora tovrstnim nalogam še vedno visoka ($M = 4,01$), čeprav se je število pripadnikov Slovenske vojske na mednarodnih operacijah in misijah med letoma 2009 in 2021 skoraj prepopolovilo (Slovenska vojska n. d. a., n. d. b.).

Čeprav je podpora Slovenski vojski pri vseh navedenih nalogah visoka, se pokaže, da je podpora pri tistih, kjer naj bi sodelovala s policijo, prav pri policistih nižja, še posebej, ko gre za varovanje javnega reda in mira. Vzpostavljanje in ohranjanje zaupanja med policijo in vojsko zahteva večplasten pristop, od politične opredelitve vlog posameznega subjekta v sodobni družbi do iz tega izhajajoče jasne zakonodaje. Rezultati kažejo, da se predvsem policisti težko sprijaznijo z »mešanjem« oziroma prekrivanjem nalog in pristojnosti policije in Slovenske vojske.

Literatura

Berndtsson, J., Dandeker, C. in Ydén, K. (2015). Swedish and British public opinion of the armed forces after a decade of war. *Armed Forces & Society*, 41(2), 307–328.
<https://www.jstor.org/stable/48609190>

---

³ Veliko angažiranje Slovenske vojske pri gašenju največjega požara v naravnem okolju v Sloveniji (Opatje selo, 2023) je takšno prepričanje prebivalcev verjetno še okrepiło.

- Edmunds, T. (2006). What are armed forces for? The changing nature of military roles in Europe, *International Affairs*, 82(6), 1059–1075. doi:10.1111/j.1468-2346.2006.00588.x
- Garb, M. (2015). Public trust in the military: The Slovenian Armed Forces in a comparative analysis. *Current Sociology*, 63(3), 450–469. doi:10.1177/0011392114566351
- Golby, J., Feaver, P. in Dropp, K. (2018). Elite military cues and public opinion about the use of military force. *Armed Forces & Society*, 44(1), 44–71. <https://www.jstor.org/stable/10.2307/48609231>
- Malešič, M. in Garb, M. (2018). Public trust in the military from global, regional and national perspectives. V G. Caforio in M. Nuciari (ur.), *Handbook of the sociology of the military* (str. 145–159). Springer. doi:10.1007/978-3-319-71602-2_8
- Martínez, R. (2022). *Military multifunctionality and democracy: A dangerous coexistence*. Notes Internationals. CIDOB. doi:10.24241/NotesInt.2022/277/en
- Slovenska vojska (n. d. a.). *Mednarodne operacije in misije s sodelovanjem Slovenske vojske v letu 2009*. https://www.slovenskavojska.si/fileadmin/user_upload/Dokumenti/Arhiv_podatkov_o_ud_elezbi_pripadnic_in_pripadnikov_SV_na_MOM/mom_2009.pdf
- Slovenska vojska (n. d. b.). *Mednarodne operacije in misije s sodelovanjem Slovenske vojske v letu 2021*. https://www.slovenskavojska.si/fileadmin/user_upload/Dokumenti/Arhiv_podatkov_o_ud_elezbi_pripadnic_in_pripadnikov_SV_na_MOM/MOM_2021.pdf
- Sotlar, A. in Tominc, B. (2016). The changing functions of the police and armed forces (in extraordinary situations) in Slovenia. *Revija za kriminalistiko in kriminologijo*, 67(4), 326–338.
- Sotlar, A. in Tominc, B. (2017). Slovenska vojska kot pomožna policijska in zaščitno-reševalna služba? – pričakovanja javnosti glede nalog oboroženih sil. V G. Meško, K. Eman in U. Pirnat (ur.), *Varnost v lokalnih skupnostih – izsledki raziskovanja zaznav varnosti v Sloveniji* (str. 67–75). Univerzitetna založba Univerze.
- Zakon o obrambi (ZObr-UPB1). (2004, 2015, 2020). *Uradni list RS*, (103/04, 95/15, 139/20).

POTREBE PO IZBOLJŠANJU VARNOSTI V OBČINAH

MAJA MODIC, KAJA PRISLAN MIHELČ

Univerza v Mariboru, Fakulteta za varnostne vede, Ljubljana, Slovenija
maja.modic@um.si, kaja.prislan@um.si

Načrtovanje dela pri zagotavljanju varnosti v občinah mora poleg objektivnih kazalcev varnostnih razmer, strateških usmeritev in razvojnih prioritiet upoštevati tudi pričakovanja prebivalcev. V raziskavi smo ugotavljali, s kakšnimi ukrepi bi bilo treba, po mnenju prebivalcev Slovenije, okrepiti varnost v občinah, kjer živijo. Ustrezno kaznovanje kršiteljev, varnost v prometu in ureditev javnih površin ter ozaveščanje in izobraževanje o varnosti so področja, ki jim prebivalci pripisujejo prednost. Pomembne razlike med stališči prebivalcev iz ruralnih in urbanih okolij se kažejo v pričakovanjih, povezanih s krepitvijo varnosti v prometu, policijskega dela in socialne kohezije. Prebivalci ruralnih okolij izražajo večjo potrebo po povezanosti med prebivalci in boljši urejenosti okolja, medtem ko prebivalci z urbanih območij bolj podpirajo okrepitev dela policije in občinskih redarjev ter ukrepe zagotavljanja večje varnosti v prometu in varnejših površin.

DOI

[https://doi.org/
10.18690/um.fvv.8.2023.17](https://doi.org/10.18690/um.fvv.8.2023.17)

ISBN

978-961-286-792-8

Ključne besede:

varnost,
varnostne razmere,
občine,
ruralna okolja,
urbana okolja

Univerzitetna založba
Univerze v Mariboru

DOI
[https://doi.org/
10.18690/um.fvv.8.2023.17](https://doi.org/10.18690/um.fvv.8.2023.17)

ISBN
978-961-286-792-8

Keywords:
security,
security conditions,
municipalities,
rural areas,
urban areas

THE NEED FOR IMPROVING SECURITY IN MUNICIPALITIES

MAJA MODIC, KAJA PRISLAN MIHELIC

University of Maribor, Faculty of Criminal Justice and Security, Ljubljana, Slovenia
maja.modic@um.si, kaja.prislan@um.si

In addition to objective indicators of security conditions, strategic orientations, and developmental priorities, planning work to ensure security in municipalities should also take into account the expectations of residents. We conducted a study to determine what measures should be taken, according to the residents of Slovenia, to strengthen security in the municipalities where they live. Appropriate punishment of offenders, traffic safety, regulation of public spaces, as well as awareness and education about security, are the areas that residents prioritize. Significant differences in the views of residents from rural and urban environments are evident in their expectations related to strengthening traffic safety, police work, and social cohesion. Residents of rural areas express a greater need for community cohesion and better environmental management, while residents from urban areas are more supportive of strengthening police and municipal enforcement officers' work, as well as measures to ensure greater traffic safety and safer areas.

1 Uvod

Sodelovanje civilne družbe pri pripravi in implementaciji varnostnih strategij je ključni element učinkovite varnostne politike na državni in lokalni ravni (Kulach idr., 2006). Prebivalstvo s svojim dojemanjem, zaznavanjem in sprejemanjem tako varnostnih razmer kot odzivov nanje torej predstavlja pomemben dejavnik načrtovanja in izvajanja zagotavljanja varnosti. Z vidika nacionalnovarnostnega sistema Sotlar in Tominc (2012) ugotavljata, da je za kredibilnost in izvajanje varnostne politike pomembna med drugim tudi zaznava virov ogrožanja pri prebivalcih, kar še posebej pride do izraza, če se izkaže, da prebivalci določenih groženj ne zaznavajo ali jih celo podcenjujejo in bi lahko njihov nezadosten odziv pripeljal do problemov na izvedbeni ravni. Čeprav morajo odgovornost za vzpostavitev pravnih podlag za zagotavljanje varnosti v prvi vrsti prevzemati vlade, pa se varnostni izzivi najmočneje odražajo in občutijo na lokalni ravni (Council of Europe, 2002) in jih je zato smiselno naslavljeni z lokalnimi rešitvami (Gilling, 2001). Lokalne oblasti imajo tako dobre možnosti za razumevanje zaskrbljenosti prebivalstva, poleg tega pa so seznanjene s potrebami in zmožnostmi lokalnih skupnosti (United Nations Office on Drugs and Crime, 2010). Slednje je še posebej pomembno, če se osredotočimo na razlike med urbanimi in ruralnimi okolji, ki se odražajo tako v sociodemografskih in okoljskih kot tudi varnostnih vidikih (Prisljan in Lobnikar, 2020).

Nekatere novejšje študije tujih specifičnih skupnosti potrjujejo, kako se lahko zaznave prebivalcev o varnosti v skupnosti razlikujejo celo od objektivno »izmerjenih« varnostnih razmer na lokalni ravni. Crocker idr. (2022) so tako v raziskavi na obmejnem območju v Arizoni, ki velja za močno zaznamovanega s kriminaliteto in neredom, med prebivalci mehiškega porekla ugotovili, da ti svojo skupnost zaznavajo kot mirno in varno, zasluge za zagotavljanje varnosti pa pripisujejo predvsem dobrim medsosedskim odnosom in policiji. Podobno ugotavljajo Kang idr. (2023) na primeru lokalnih skupnosti v Stockholmu, Švedska. Raziskovanje o zaznavanju varnostnih razmer so za določene lokalne skupnosti razširili na prebivalce sosednjih naselij. Ugotovili so, da območja, ki se zdijo gospodarsko razvita in imajo urejeno mestno podobo, veljajo za varna glede na vizualni vtis, vendar te zaznave niso vedno skladne z zaznavami prebivalcev, ki tam dejansko prebivajo.

Tudi za slovenski prostor najdemo ugotovitve raziskav, osredotočenih na zaznave varnostnih razmer in odzivanja nanje v različnih lokalnih skupnostih, v zadnjih letih še posebej v okviru programske skupine Varnost v lokalnih skupnostih – primerjava ruralnih in urbanih okolij, ki se izvaja na Inštitutu za varstvoslovje Fakultete za varnostne vede Univerze v Mariboru. Sotlar in Tominc (2019) sta analizirala javno mnenje o varnostnih vprašanjih v letih 2011 in 2017 in ugotovila, da prebivalci kot ključne (varnostne) probleme zaznavajo pojave, kot so točenje alkohola pijanim osebam, brezposelnost, revščina, alkoholizem, tatvine, divjanje z avtomobili in vlomi. Večji del študij se nanaša na stališča do policije in policistov kot najbolj prepoznanih akterjev zagotavljanja varnosti na lokalni ravni. Med drugim lahko ugotovimo, da imajo slovenski policisti na podeželju pogosto daljši odzivni čas interventnega ukrepanja zaradi oddaljenosti nekaterih ruralnih okolij, zato ruralni prebivalci poročajo o večji zaskrbljenosti zaradi neodzivnosti policije (Meško idr., 2019). Zaradi narave dela v ruralnih okoljih pa policisti zelo dobro poznajo ljudi, s katerimi imajo pogoste stike. Zaradi zaupanja ljudi policisti tako lažje prihajajo do potrebnih informacij, ki so pomembne pri preiskovanju kaznivih dejanj (Eman in Bulovec, 2021; Eman idr., 2021). Na podlagi ene izmed študij primerjave med slovenskimi urbani in ruralnimi okolji vemo, da so prebivalci ruralnih okolij manj zadovoljni z institucionalnim zagotavljanjem varnosti kot tisti, ki živijo v bolj urbaniziranih okoljih (Prislan in Lobnikar, 2020).

Da bi občinam in drugim odgovornim deležnikom v lokalnih okoljih zagotovili uporabne informacije za načrtovanje programov varnosti, v prispevku predstavljamo ugotovitve raziskave o mnenju prebivalcev glede ukrepov, ki bi jih bilo treba okrepiti pri zagotavljanju varnosti v občinah, kjer živijo. Z raziskavo smo odgovorili na naslednja raziskovalna vprašanja (RV):

- RV1: Na katerih področjih imajo prebivalci največja pričakovanja glede zagotavljanja varnosti v občinah, kjer prebivajo?
- RV2: Katere ukrepe zagotavljanja varnosti prebivalci najbolj podpirajo in katere najmanj?
- RV3: Ali obstaja razlika v pričakovanjih glede področij zagotavljanja varnosti v občinah med prebivalci urbanih in ruralnih območij?

2 Metoda

2.1 Vprašalnik in zbiranje podatkov

Podatki, predstavljeni v prispevku, so bili zbrani v okviru raziskave o varnosti v lokalnih skupnostih, ki jo izvaja programska skupina Varnost v lokalnih skupnostih na Fakulteti za varnostne vede Univerze v Mariboru.¹

V tem prispevku so predstavljeni rezultati anketiranja prebivalcev. Vprašalnik je poleg vprašanj o demografskih značilnostih anketirancev skupno vključeval 223 vprašanj/spremenljivk, razdeljenih v 14 vsebinskih sklopov. V tem prispevku predstavljamo rezultate šestega vsebinskega sklopa, ki je skupno vključeval 23 vprašanj. Vprašanja so se nanašala na mnenje prebivalcev o tem, na kakšen način oziroma s katerimi ukrepi bi lahko občina, v kateri živijo, v prihodnje učinkovito zagotavljala varnost. Izpostavljenih je bilo 23 možnih ukrepov in rešitev, anketiranci pa so svoje strinjanje z njihovim izvajanjem ocenjevali na petstopenjski lestvici strinjanja (1 – sploh se ne strinjam in 5 – popolnoma se strinjam). Zbrane podatke smo analizirali z opisno statistiko, faktorsko analizo in t-testom. Za statistično analizo smo uporabili statistično orodje SPSS, verzija 29.

2.2 Vzorec

V vzorec je bilo skupno zajetih 1.145 polnoletnih prebivalcev iz 23 slovenskih občin, ki so se prostovoljno odločili za sodelovanje v raziskavi. V vzorcu je bilo skupno 47,9 % moških (549) in 51,5 % (581) žensk. Povprečna starost anketirancev je 41,57 leta v razponu med 18 let in 94 let. 8,6 % anketirancev ima dokončano osnovnošolsko izobrazbo ali manj (91), srednjo šolo je zaključilo 49,2 % (559), višjo ali visoko šolo pa 35,8 % (407) anketirancev, medtem ko je 5,9 % pridobilo magisterij ali specializacijo (67), doktorat pa 1,1 % anketirancev (13). Večina 54 % (616) anketirancev prebiva v urbanih okoljih, preostalih 46 % (525) pa v ruralnih, pri čemer v povprečju v občinah prebivajo 29,83 leta (v razponu med 1 letom in 87 let). Večina anketirancev živi v eno ali dvostanovanjskih hišah (70,6 %), preostali delež

---

¹ Za zbiranje podatkov je bil uporabljen vsebinsko posodobljen vprašalnik o varnosti v lokalnih skupnostih iz leta 2017. Raziskava je bila izvedena v obliki terenskega anketiranja v spomladanskih mesecih leta 2022 na območju osmih policijskih uprav, kjer smo anketirali policiste iz policijskih postaj in na območju 23 občin znotraj teh uprav, kjer smo anketirali prebivalce. Zbiranje podatkov je izvedla usposobljena skupina anketarjev in raziskovalcev.

pa v večjih stavbah (stolpnice ali bloki). V povprečju živijo v večjih gospodinjstvih (s štirimi drugimi člani). 61,9 % (700) anketirancev je zaposlenih ali samozaposlenih, preostali delež je poročal o drugih vrstah delovne dejavnosti (nezaposlen, študent, dijak, upokojenec, kmet, gospodinja). 53 % anketirancev je poročalo, da nimajo rednega dohodka ali da je ta dohodek manjši od povprečnega mesečnega prihodka v Sloveniji (600), preostali delež je poročal o enakem ali višjem povprečnem dohodku.

3 Rezultati

Pri analizi podatkov smo se osredotočili na ugotavljanje ključnih skupnih pričakovanj prebivalcev in razlik med stališči prebivalcev z ruralnih urbanih območij. V tabeli 1 so predstavljeni rezultati opisne statistike za 19 spremenljivk,² ki so bile vključene v analizo opisne statistike ter rezultate eksploratorne faktorjske analize, opravljene na teh spremenljivkah. Normalnost porazdelitve podatkov smo preverjali z merama asimetrije in sploščenosti (vrednosti se gibajo med $-1,001$ in $0,98$ oziroma $-0,833$ in $0,348$), zanesljivost faktorjev pa s Cronbach koeficientom alfa (α). S t-testom smo ugotavljali, ali je aritmetična sredina tudi statistično različna od sredinske vrednosti (testna vrednost je bila 3).

S faktorjsko analizo smo ugotovili skupno osem faktorjev, v katere so se porazdelile posamezne spremenljivke oziroma ukrepi zagotavljanja varnosti glede na pričakovanja prebivalcev. T-test kaže, da prebivalci podpirajo krepitev ukrepov na sedmih izmed osmih področij (izjema je samozaščita), saj srednje vrednosti faktorjev statistično značilno presegajo testno mejo. Rezultati opisne statistike ugotovljenih faktorjev kažejo, da imajo prebivalci najmočnejše izražena pričakovanja glede izvajanja varnostnih ukrepov, povezanih s kaznovalno politiko, urejanjem in nadzorom prometa ter javnih površin, izobraževanjem in ozaveščanjem ter novimi tehnološkimi rešitvami na področju zagotavljanja varnosti. Izmed ugotovljenih področij najmanj podpirajo krepitev samozaščitnih zmogljivosti in policijskega dela.

---

² *Post-hoc* smo zaradi vsebinske podobnosti in nizkih faktorjskih uteži izključili štiri spremenljivke.

Tabela 1: Rezultati faktorске analize

Spremenljivke	Faktorska utež	<i>M</i>	<i>Med.</i>	<i>S. O.</i>
Samozaščita (% variance: 8,574; <i>M</i> = 3,04; <i>S. O.</i> = 0,88; $\alpha = 0,752$; $t(1.144) = 1,401$)				
Najem zasebnovarnostnih storitev	0,865	2,87	3	1,14
Ustanavljanje varde na področju zagotavljanja varnosti	0,539	2,53	2	1,31
Krepitev prostovoljnega dela na področju zagotavljanja varnosti	0,477	3,51	4	1,05
Zavarovanje premoženja pri zavarovalnicah	0,436	3,24	3	1,15
Promet in javna površina (% variance: 8,210; <i>M</i> = 3,75; <i>S. O.</i> = 0,93; $\alpha = 0,786$; $t(1.142) = 27,190$***)				
Jasno označena varna pot v šolo	0,798	3,92	4	1,07
Omejitve hitrosti prometa s signalnimi opozorili	0,629	3,90	4	1,09
Boljša javna razsvetljava	0,472	3,43	4	1,18
Izobraževanje in ozaveščanje (% variance: 7,318; <i>M</i> = 3,74; <i>S. O.</i> = 0,94; $\alpha = 0,779$; $t(1.144) = 26,530$***)				
Vključevanje varnostnih vsebin v izobraževalni proces vrtec in šol	0,713	3,75	4	1,05
Obveščanje in osveščanje preko (lokalnih) medijev	0,656	3,72	4	1,03
Vključevanje drugih družbeno pomembnih organizacij (% variance: 7,138; <i>M</i> = 3,56; <i>S. O.</i> = 0,99; $\alpha = 0,731$; $t(1.144) = 19,303$***)				
Vključevanje nevladnih organizacij, društev	0,818	3,75	4	1,05
Delo centrov za socialno delo	0,552	3,70	4	1,07
Kaznovalna politika (% variance: 7,029; <i>M</i> = 3,93; <i>S. O.</i> = 0,91; $\alpha = 0,696$; $t(1.144) = 34,810$***)				
Dosledno kaznovanje kršiteljev	0,800	4,00	4	1,01
Uveljavljanje alternativnih oblik kaznovanja za manjše prestopke	0,515	3,86	4	1,05
Skupnostna skrb (% variance: 6,455; <i>M</i> = 3,54; <i>S. O.</i> = 0,96; $\alpha = ,627$; $t(1.144) = 18,992$***)				
Skrb za bolj urejeno in čisto okolje	0,621	3,79	4	1,08
Izmenjava telefonskih števil med sosedi	0,568	3,29	3	1,15
Novo tehnološko podprte varnostne rešitve (% variance: 6,154; <i>M</i> = 3,74; <i>S. O.</i> = 0,94; $\alpha = 0,643$; $t(1.143) = 26,746$***)				
Enotna telefonska številka za klice v sili	0,660	3,79	4	1,14
Novo tehnične rešitve v prometu	0,536	3,70	4	1,04
Policijsko delo (% variance: 5,935; <i>M</i> = 3,08; <i>S. O.</i> = 0,99; $\alpha = ,612$; $t(1.144) = 2,857$*)				
Večja pooblastila občinskim redarjem	0,656	2,78	3	1,22
Več policistov	0,586	3,39	3	1,12

KMO = 0,87; delež pojasnjene variance 56,81 %; Metoda glavnih osi z rotacijo Equimax.

* $p < 0,05$; ** $p < 0,01$; *** $p < 0,001$.

Primerjava med pričakovanji prebivalcev, ki prebivajo v različno urbaniziranih skupnostih (tabela 2), kaže, da so stališča prebivalcev večinoma enotna in ne prihaja do razlik. Statistično značilne razlike smo s t-testom ugotovili na zgolj treh področjih, in sicer pri zagotavljanju varnosti v prometu in na javnih površinah, skrbi za skupnost in izvajanju policijskega dela.

Tabela 2: Primerjava med ruralnimi in urbanimi okolji

	Ruralna okolja		Urbana okolja		<i>t</i>
	<i>M</i>	<i>S. O.</i>	<i>M</i>	<i>S. O.</i>	
Samozaščita	3,04	0,90	3,03	0,89	0,286
Promet in javne površine	3,67	0,94	3,81	0,93	-2,518**
Izobraževanje in ozaveščanje	3,72	0,94	3,76	0,94	-0,723
Vključevanje drugih družbeno pomembnih organizacij	3,50	1,02	3,61	0,96	-1,851*
Skupnostna skrb	3,64	0,94	3,45	0,97	3,236****
Kaznovalna politika	3,92	0,93	3,45	0,86	-0,393
Novo tehnološko podprte varnostne rešitve	3,73	0,94	3,75	0,94	-0,306
Policijsko delo	3,02	1,00	3,13	0,98	-1,982**

* $p < 0,05$; ** $p < 0,01$; **** $p < 0,001$.

4 Razprava

V oziru na prvo in drugo raziskovalno vprašanje rezultati naše raziskave nakazujejo, da imajo prebivalci najmočneje izražena pričakovanja glede izvajanja varnostnih ukrepov, povezanih s kaznovalno politiko, urejanjem in nadzorom prometa ter javnih površin, izobraževanjem in ozaveščanjem ter novimi tehnološko podprtimi varnostnimi rešitvami. Na področju kaznovalne politike si želijo predvsem doslednejšega kaznovanja kršiteljev, na področju prometa in javnih površin najbolj podpirajo varnejše šolske poti, pri izobraževanju in ozaveščanju želijo več vključevanj varnostnih vsebin v izobraževalne procese, medtem ko pri novih varnostnih rešitvah najmočneje podpirajo uvedbo enotne telefonske številke za klic v sili. Nasprotno pa najmanj podpirajo krepitev samozaščitnih zmogljivosti in policijskega dela, kjer se ne strinjajo s krepitvijo vključevanja zasebnovarnostnih storitev in pooblastil občinskemu redarjem. V povezavi s tretjim raziskovalnim vprašanjem pa smo statistično značilne razlike ugotovili na zgolj treh izmed osmih področij pričakovanj glede zagotavljanja varnosti. Prebivalci urbanih okolij si denimo močneje kot prebivalci ruralnih želijo okrepitev varnosti na področju prometa in javnih površin ter policijskega dela, medtem ko imajo prebivalci ruralnih območij večje potrebe po izboljšanju skupnostne skrbi.

Ugotovitve torej kažejo na zadržanost prebivalcev glede samozaščitnih ukrepov, obenem pa na močnejša pričakovanja glede varnostnih ukrepov, povezanih s kaznovalno politiko, urejanjem in nadzorom prometa ter javnih površin, izobraževanjem in ozaveščanjem ter novimi tehnološkimi podprtimi rešitvami pri

zagotavljanju varnosti. Sklepali bi lahko, da torej pri izboljšanju varnosti v občinah prebivalci bolj kot na lastne zmogljivosti računajo na ukrepe drugih deležnikov, kar je uporabna ugotovitev za snovalce programov varnosti, pri čemer velja upoštevati, da ukrepi, vezani na vključevanje zasebnovarnostnih storitev in večanje pooblastil občinskim redarjem, najverjetneje ne bi naleteli na odobravanje prebivalcev.

Med omejitvami raziskave izpostavljam relativno nizke koeficiente zanesljivosti³ in deleže pojasnjene variance pri nekaterih faktorjih ter dejstvo, da smo izvedli kvantitativno raziskavo z vnaprej definiranimi pričakovanji, kar lahko vodi v zanemarjanje drugih pričakovanj in tako onemogoča poglobljen uvid. V nadaljnja raziskovalna prizadevanja bi bilo zato smiselno vključiti tudi kvalitativne študije in identifikacijo preostalih dejavnikov, ki so lahko povezani s pričakovanji prebivalcev, ter se osredotočiti na posamezne občine oziroma soseske.

Literatura

- Council of Europe. (2002). *Urban crime prevention: A guide for local authorities*. Council of Europe Publishing. <https://book.coe.int/en/responses-to-violence-in-everyday-life-in-a-democratic-society-series/2384-urban-crime-prevention-a-guide-for-local-authorities.html#>
- Crocker, R. M., Duenas, K., Vazquez, L., Ingram, M., Cordova-Marks, F. M., Torres, E. in Carvajal, S. (2022). "Es Muy Tranquilo Aqui": Perceptions of safety and calm among binationally mobile Mexican immigrants in a rural border community. *International Journal of Environmental Research and Public Health*, 19(14), 8399. doi: 10.3390/ijerph19148399
- Eman, K. in Bulovec, T. (2021). A case study of rural crime and policing in Pomurje region in Slovenia. *Journal of Rural Studies*, 85, 43–51. doi: 10.1016/j.jrurstud.2021.05.012
- Eman, K., Ivančić, D. in Bagari, D. (2021). Koordinacija policijskega dela v skupnosti na treh ravneh policijske organizacije – državno, regionalno in lokalno. V G. Meško in I. Kokoravec (ur.), 7. Nacionalna konferenca o varnosti v lokalnih skupnostih: policijsko delo v skupnosti in zagotavljanje varnosti v lokalnih skupnostih (str. 23–37). Univerzitetna založba Univerze.
- Gilling, D. (2001). Community safety and social policy. *European Journal on Criminal Policy and Research*, 9(4), 381–400. doi: 10.1023/A:1013195320449
- Kang, Y. H., Abraham, J., Ceccato, V., Duarte, F., Gao, S., Ljungqvist, L., Zhang, F., Nasman, P. in Ratti, C. (2023). Assessing differences in safety perceptions using GeoAI and survey across neighbourhoods in Stockholm, Sweden. *Landscape and Urban Planning*, 236, 104768. doi: 10.1016/j.landurbplan.2023.104768
- Kulach, J., Whiskin, N. in Marks, E. (2006). *Urban crime prevention policies in Europe: Towards a common culture?* European Forum for Urban Security. https://issuu.com/efus/docs/efus_urban_crime_prevention_police
- Meško, G., Pirnat, U., Erčulj, V. I. in Hacin, R. (2019). Analiza kakovosti odnosov med policisti in prebivalci Slovenije. *Revija za kriminalistiko in kriminologijo*, 70(2), 176–195.
- Nunnally, J. C. in Bernstein, I. (1994). *Psychometric theory* (3rd ed.). McGraw Hill.

³ Pri nekaterih faktorjih so mere pod priporočeno mejo 0,7 oziroma 0,8, vendar pa so v eksploratornih raziskavah vrednosti nad 0,6 še vedno sprejemljive (Nunnally in Bernstein, 1994).

- Prislan, K. in Lobnikar, B. (2020). Zadovoljstvo prebivalcev z zagotavljanjem varnosti v različno urbaniziranih lokalnih skupnostih. V G. Meško, R. Hacin in K. Eman (ur.), *Varnost v ruralnih in urbanih okoljih: konferenčni zbornik* (str. 49–59). Univerza v Mariboru, Univerzitetna založba.
- Sotlar, A. in Tominc, B. (2012). Zaznava deklarativnih virov ogrožanja nacionalne varnosti v slovenski družbi. *Varstvoslovje*, 14(3), 231–258.
- Sotlar, A. in Tominc, B. (2019). Perception of security phenomena in local communities in Slovenia. *Revija za kriminalistiko in kriminologijo*, 70(5), 439–454.
- United Nations Office on Drugs and Crime. (2010). *Handbook on the crime prevention guidelines: Making them work*. http://www.unodc.org/documents/justice-and-prison-reform/crimeprevention/10-52410_Guidelines_eBook.pdf

9. NACIONALNA KONFERENCA O VARNOSTI V LOKALNIH SKUPNOSTIH: VARNOST V LOKALNIH SKUPNOSTIH – DOBRE PRAKSE, AKTUALNE TEME IN RAZISKOVANJE VARNOSTI V LOKALNIH SKUPNOSTIH V ZADNJEM DESETLETJU

GORAZD MEŠKO, ROK HACIN (UR.)

Univerza v Mariboru, Fakulteta za varnostne vede, Ljubljana, Slovenija
gorazd.mesko@um.si, rok.hacin@um.si

Zbornik prispevkov predstavlja recenzirane prispevke, ki so bili predstavljeni na 9. Nacionalni konferenci o varnosti v lokalnih skupnostih v Kranju v novembru 2023. Glavna tema konference je varnost v lokalnih skupnostih, poudarek letošnje konference pa je na dobrih praksah, aktualnih temah in raziskovanju v zadnjem desetletju. Prispevki so rezultat raziskovanja v okviru programske skupine Fakultete za varnostne vede Univerze v Mariboru »Varnost v lokalnih skupnostih – primerjava ruralnih in urbanih okolij« ter sodelovanja z raziskovalci iz Nacionalnega inštituta za javno zdravje, Znanstvenoraziskovalnega centra Slovenske akademije znanosti in umetnosti, Univerze v Novi Gorici in praktiki iz policije in lokalnih skupnosti. Prispevki se osredotočajo na različne vidike zagotavljanja varnosti in zaznave groženj v lokalnih skupnostih, vlogo sodobnih tehnologij pri zagotavljanju varnosti, problematiko drog in zasvojenosti, migracije in integracijo priseljencev, prestopništvo mladih, pravno ureditev zagotavljanja varnosti v lokalnih skupnostih, ekološko kriminaliteto, stališča prebivalcev do policije in legitimnost policije. Poleg predstavitve različnih vidikov zagotavljanja varnosti v lokalnih skupnostih prispevki predstavljajo tudi primere dobrih praks.

DOI
[https://doi.org/
10.18690/um.fvv.8.2023](https://doi.org/10.18690/um.fvv.8.2023)

ISBN
978-961-286-792-8

Ključne besede:
varnost,
lokalne skupnosti,
dobre prakse,
raziskovanje,
Slovenija,
konferenca

Univerzitetna založba
Univerze v Mariboru

DOI
[https://doi.org/
10.18690/um.fvv.8.2023](https://doi.org/10.18690/um.fvv.8.2023)

ISBN
978-961-286-792-8

Keywords:

safety and security,
local communities,
good practice,
research,
Slovenia,
conference

9TH NATIONAL CONFERENCE ON LOCAL SAFETY AND SECURITY: LOCAL SAFETY AND SECURITY – GOOD PRACTICE, TOPICAL ISSUES, AND RESEARCH ON SAFETY AND SECURITY IN THE PAST DECADE

GORAZD MEŠKO, ROK HACIN (EDS.)

University of Maribor, Faculty of Criminal Justice and Security, Ljubljana, Slovenia
gorazd.mesko@um.si, rok.hacin@um.si

Conference proceedings comprise peer-reviewed papers presented at the 9th National Conference on Safety and Security in Local Communities, which took place in Kranj in November 2023. Safety and security in local communities remain the main topic of the conference, with a special focus of this year's conference on good practice, topical issues, and research in the last decade. Papers present the result of the research programme Safety and Security in Local Communities – Comparison of Rural and Urban Environments of the Faculty of Criminal Justice and Security, University of Maribor and collaboration with researchers from the National Institute of Public Health, Research Centre of the Slovenian Academy of Sciences and Arts and the University of Nova Gorica, and practitioners from the police and local communities. Papers focus on various aspects of ensuring safety and security and the perception of threats in local communities, the role of modern technologies in ensuring security, problems of drugs and addiction, migration and integration of immigrants, juvenile delinquency, legal regulation of ensuring safety and security in local communities, environmental crime, residents' perception of police and the legitimacy of police. In addition, papers present examples of good practices.

University of Maribor Press

Posebna vrednost prispevkov v zborniku je usmerjenost v mogoče rešitve varnostne problematike ali njeno izboljšanje. Nekateri prispevki temeljijo na rezultatih vzdolžne študije, ki poteka že dobrih 10 let, kar omogoča sledenje spremembam in analizo vplivov na spremembe. To tem prispevkom daje še posebno vrednost. Prispevki iz prakse omogočajo vpogled v dejavnosti v lokalnih skupnostih, kar je pomembno za spoznavanje prakse na področju varnosti, ki se ji premalo pozornosti namenja z dokumentiranjem v publikacijah. Prispevek dosedanjih zbornikov o Varnosti v lokalnih skupnostih je v razvoju teorije, primerjalnih študijah in predstavljanju prizadevanj praktikov.

**Zaslužni profesor Univerze v Mariboru
prof. dr. Peter Umek**

Naslov monografije – »Varnost v lokalnih skupnostih – dobre prakse, aktualne teme in raziskovanje varnosti v lokalnih skupnostih v zadnjem desetletju« – ustrezno artikulira rdečo nit tematik, ki so predmet analiz v posameznih poglavjih. Gre za nesporno izvirno in aktualno delo, ki bralcem omogoča boljše razumevanje in ovrednotenje varnostnih razmer v različnih lokalnih okoljih ter stališč prebivalcev in policistov do različnih vidikov tovrstne varnostne problematike.

**Znanstveni svetnik
doc. dr. Zoran Kanduč**

Univerza v Mariboru

Fakulteta za varnostne vede

MESTNA OBČINA
KRANJ

KRANJ

